

Agenda – Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 – Senedd	Fay Bowen
Dyddiad: Dydd Llun, 25 Medi 2017	Clerc y Pwyllgor
Amser: 12.00	0300 200 6565
	SeneddArchwilio@cynulliad.cymru

Sesiwn breifat

- 1 Craffu ar Gyfrifon 2016–17: Strategaeth y Pwyllgor**
(12.00 – 13.00)
- 2 Archwiliad o Gydberthynas Gytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro gydag RKC Associates Ltd a'i Berchennog: Papur briffio Archwilydd Cyffredinol Cymru**
(13.00 – 13.30)
- 3 Cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer Ynni Sir Gâr Cyf: Papur briffio Archwilydd Cyffredinol Cymru**
(13.30 – 13.40) (Tudalennau 1 – 59)
PAC(5)–23–17 Papur 1A – Rhaglen waith yr hydref

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil
PAC(5)–23–17 Papur 1 – Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru
PAC(5)–23–17 Papur 2 – Ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru
- 4 Rhaglen Cefnogi Pobl Llywodraeth Cymru**
(13.40 – 13.50) (Tudalennau 60 – 154)
Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil
PAC(5)–23–17 Papur 3 – Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Cyfarfod cyhoeddus

- 5 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau**
(14.00)
- 6 Papur(au) i'w nodi**
(14.00 – 14.15) (Tudalennau 155 – 157)
- 6.1 Trosolwg Llywodraeth Cymru o gyllid a darpariaeth colegau addysg bellach:
gwybodaeth ychwanegol gan Lywodraeth Cymru (18 Gorffennaf 2017)**
(Tudalennau 158 – 159)
- 6.2 Cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer Kancoat Ltd: gwybodaeth ychwanegol gan
Lywodraeth Cymru (21 Gorffennaf 2017)**
(Tudalen 160)
- 6.3 Llywodraethiant Bwrdd Iechyd GIG Cymru: llythyr gan Dr Kate Chamberlain,
Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru (19 Gorffennaf 2017)**
(Tudalennau 161 – 162)
- 6.4 Gweithredu Deddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014: Llythyr gan Lywodraeth Cymru
(25 Gorffennaf 2017)**
(Tudalennau 163 – 165)
- 6.5 Diogelwch Cymunedol yng Nghymru: Llythyr gan Lywodraeth Cymru (26
Gorffennaf 2017)**
(Tudalen 166)
- 6.6 Gweithredu Deddf Cyllid y GIG (Cymru) 2014: Ymateb Llywodraeth Cymru i
adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru**
(Tudalennau 167 – 168)
- 6.7 Amseroedd Aros y GIG ar gyfer Gofal Dewisol yng Nghymru a Gwasanaethau
Orthopedig: y wybodaeth ddiweddaraf gan Lywodraeth Cymru (7 Awst 2017)**
(Tudalennau 169 – 174)

- 6.8 Gweithredu Deddf Cymru 2017: Llythyr gan y Llywydd (18 Awst 2017) a llythyr gan Ysgrifennydd Gwladol Cymru (17 Medi 2017)**
(Tudalennau 175 – 178)
- 6.9 Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain ac Addysg: ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru**
(Tudalennau 179 – 187)
- 7 Rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru: trafod ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor**
(14.15 – 14.25) (Tudalennau 188 – 202)
PAC(5)–23–17 Papur 4 – Ymateb Llywodraeth Cymru
PAC(5)–23–17 Papur 5 – Llythyr gan Archwilydd Cyffredinol Cymru
- 8 Ymchwiliad i oruchwyliaeth reoleiddiol ar Gymdeithasau Tai: trafod ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor**
(14.25 – 14.35) (Tudalennau 203 – 211)
PAC(5)–23–17 Papur 6 – Ymateb Llywodraeth Cymru
PAC(5)–23–17 Papur 7 – Llythyr gan Gartrefi Cymunedol Cymru
PAC(5)–23–17 Papur 8 – Ymateb Bwrdd Rheoleiddiol Cymru
- 9 Cyllid cychwynnol Llywodraeth Cymru ar gyfer prosiect Cylchffordd Cymru: Diweddariad Llafar**
(14.35 – 14.45)
- 10 Cyflog Uwch Reolwyr: Gohebiaeth gan Lywodraeth Cymru**
(14.45 – 14.55) (Tudalennau 212 – 221)
PAC(5)–23–17 Papur 9 – Llythyr oddi wrth yr Ysgrifennydd Parhaol, Llywodraeth Cymru (17 Awst 2017)
(Egwyl 14.55 – 15.05)

11 Archwiliad o Gydberthynas Gytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro gydag RKC Associates Ltd a'i Berchennog: sesiwn dystiolaeth

(15.05 – 16.10)

(Tudalennau 222 – 345)

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

PAC(5)-23-17 Papur 10 – Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

PAC(5)-23-17 Papur 11 – Papur gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

PAC(5)-23-17 Papur 12 – Llythyr gan Lwodraeth Cymru

Len Richards – Prif Weithredwr Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro

Maria Battle – Bwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Caerdydd a'r Fro

12 Sesiwn ffarwél: Owen Evans – Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol, Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus

(16.10 – 16.40)

(Tudalennau 346 – 355)

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

Owen Evans, Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol, Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus

13 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

(16.40)

Eitemau 14 a 15

14 Archwiliad o Gydberthynas Gytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro a'i Berchennog: Trafod y dystiolaeth a ddaeth i law

(16.40 – 16.50)

15 Sesiwn ffarwél: Trafod y dystiolaeth a ddaeth i law

(16.50 – 17.00)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cyllid gan Lywodraeth Cymru i Ynni Sir Gâr Cyf

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rwyf wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn yn unol
â Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

Roedd tîm astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnwys Ian Hughes ac
Emma Woodcock o dan gyfarwyddyd Mike Usher.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2017

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Am beth y mae'r adroddiad hwn yn sôn	6
	Prif Gasgliadau	9
	Argymhellion	11
1	Mae tyrbín gwynt CELT2 yn un o dri chynllun gan Ynni Sir Gâr Cyf a gefnogir gan Lywodraeth Cymru	12
2	Roedd Panel Annibynnol yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi cymeradwyo benthyciad tuag at adeiladu CELT2 gyda nifer o amodau	15
3	Ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni liniaru'r risgiau gwrthdaro budd yn foddhaol cyn i Lywodraeth Cymru ryddhau'r cyllid ar gyfer CELT2	17
	Er i'r risg gael ei nodi'n glir, ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni na Ynni Sir Gâr Cyf roi mesurau effeithiol yn eu lle i liniaru'r gwrthdaro rhwng y ddwy rôl oedd gan Mr Steve Hack	20
	Nid oedd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni na Ynni Sir Gâr Cyf wedi rhoi mesurau effeithiol yn eu lle i liniaru'r gwrthdaro rhwng y ddwy rôl oedd gan Mr Ferguson-Walker	22
	Ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni graffu'r gwarged disgwylidig ar gyfer cynlluniau manteision cymunedol	24
	Ni chafodd risg y gwrthdaro budd posib oedd yn gysylltiedig â chyflogaeth Dr Lewis fel rheolwr ar Gronfa Ynni Cymunedol ei nodi gan y Panel Annibynnol	27

4	Fel perchennog y cynllun, roedd Llywodraeth Cymru wedi dibynnu gormod ar drefniadau'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni ar gyfer rheoli'r risgiau a nodwyd	28
5	Roedd y wybodaeth a roddwyd i'r Gweinidog er mwyn cytuno'r cyllid ar gyfer CELT2 yn anghyflawn ac anghytwys	30
Atodiadau		
	Atodiad 1 – Ynni Sir Gâr Cyf	33
	Atodiad 2 – cymorth gan Lywodraeth Cymru i gynlluniau ynni adnewyddadwy cymunedol drwy ei phartner cyflawni, yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni	34
	Atodiad 3 – trefn a dulliau ein harchwiliad	35
	Atodiad 4 – amserlen	36

Rhagarweiniad

Am beth y mae'r adroddiad hwn yn sôn

- 1 Ar 25 Medi 2015, cyhoeddodd y Gweinidog Cyfoeth Naturiol (ar y pryd) y byddai cwmni Ynni Sir Gâr Cyf¹ (busnes di-wneud-elw) yn derbyn cymorth ariannol o £810,000 gan Lywodraeth Cymru tuag at adeiladu tyrbin gwynt 500kW yn Salem yn Sir Gâr. Gelwir y tyrbin yn CELT2. Cafodd y pecyn cymorth ei ariannu gyda chyllid o Raglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy Llywodraeth Cymru ac roedd yn cynnwys grant paratoadol o £25,000 ynghyd â benthyciad adeiladu (i'w dalu'n ôl) o £785,000.
- 2 Bu'r Rhaglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy yn rhedeg rhwng 1 Ebrill 2015 a'r 31 Rhagfyr 2015 fel trefniant interim ar ôl i raglen pum mlynedd 'Ynni'r Fro' ddod i ben, oedd hefyd wedi cefnogi cynlluniau ynni adnewyddadwy cymunedol. Y rhaglen lawn i olynu Ynni'r Fro yw'r Gwasanaeth Ynni Lleol, a ddechreuodd ar 1 Ionawr 2016 (**Atodiad 2**). Mae'r rhaglenni hyn i gyd wedi cael eu rhedeg gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni², sy'n gweithio dan gontract i Lywodraeth Cymru.
- 3 Pwrpas craidd y rhaglenni hyn yw cynyddu nifer y gosodiadau ynni adnewyddadwy bach, lleol sydd yng Nghymru a chadw'r manteision yn y cymunedau eu hunain. Y bwriad oedd bod y rhaglenni'n hyblyg o ystyried pa mor gyflym y mae'r sector ynni adnewyddadwy yn newid.
- 4 Yn y blynyddoedd diwethaf, mae Llywodraeth y DU wedi cyflwyno newidiadau i'r cymorth a roddir i brosiectau ynni adnewyddadwy gan gynnig llai o gyllid a chyflwyno cap ar faint o brosiectau a allai dderbyn cymorth ar bob lefel, a dod â'r broses 'cyn-achredu' i ben³. Oherwydd bod gan grwpiau cymunedol gyfnod cyn-achredu a oedd, yn flaenorol, chwe mis yn hirach na datblygwyr masnachol, mae dileu'r broses wedi creu cyfleoedd i gymunedau lleol gymryd y prosiectau masnachol drosodd. Roedd y cyllid gan Lywodraeth Cymru felly'n canolbwyntio ar fanteisio ar y cyfleoedd hyn er mwyn cynyddu nifer y gosodiadau ynni cymunedol ar draws Cymru.
- 5 Prosiect masnachol oedd CELT2 a roddwyd ar werth, ar bwynt ei adeiladu, a'i gynnig i gwmni Ynni Sir Gâr Cyf. Roedd y datblygwr o Sir Gâr, Seren Energy, wedi derbyn cynigion am y prosiect gan gwmnïau masnachol ond rhoddwyd y cynnig cyntaf i Ynni Sir Gâr Cyf pe gallai'r cwmni ariannu'r costau adeiladu a thalu pris cymharol. I wneud hynny, roedd angen benthyciad pontio ar Ynni Sir Gâr Cyf i brynu'r tyrbin, oedd eisoes wedi'i archebu, ar gyfer CELT2.

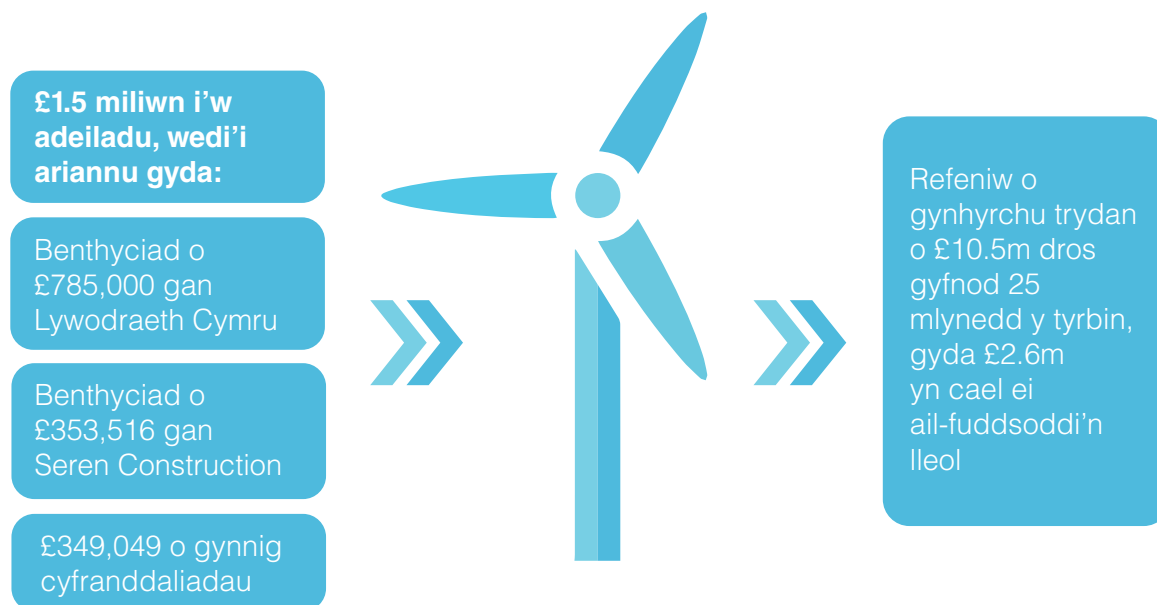
1 Mae Atodiad 1 yn rhoi mwy o fanylion am Carmarthenshire Energy Ltd

2 Cwmni cyfyngedig drwy warant, sy'n cyflawni rhaglenni ar gyfer llywodraeth ac yn darparu gwasanaeth ymgynghorol i fusnesau yn y DU ac i gwmnïau rhyngwladol.

3 Lle mae prosiectau sydd wedi cael caniatâd cynllunio'n gallu cofrestru am lefel y cyllid sydd ar gael ar y pwynt hwnnw'n hytrach na'r lefel sydd ar gael pan fo'r prosiect yn weithredol.

- 6 Talwyd y pris o £1.5 miliwn⁴ am brynu CELT2 gyda chymysgedd o gyllid preifat a chyllid gan Lywodraeth Cymru. Dros amser, disgwylir i berchnogaeth gymunedol gynyddu drwy gynigion cyfranddaliadau i gymryd lle'r cyllid gwreiddiol. Mae **Dangoslun 1** yn dangos y cyllid gwreiddiol ar gyfer CELT2 a'i ffrwd referniw ddisgwyliedig.

Dangoslun 1: y cyllid gwreiddiol ar gyfer CELT2 a'i ffrwd referniw ddisgwyliedig

Ffynhonnell: Rhagamcanion y Swyddog Datblygu Technegol

- 7 Roedd bid Ynni Sir Gâr Cyf am gyllid i Lywodraeth Cymru'n rhagweld y byddai CELT2 yn cynhyrchu incwm o £10.5 miliwn dros 25 mlynedd y prosiect, drwy gynhyrchu trydan. Amcangyfrifwyd hefyd y byddai £2.6 miliwn o warged ariannol i gefnogi prosiectau ynni adnewyddadwy cymunedol lleol.
- 8 Ym mis Medi 2016 daeth tyrbîn gwynt CELT2 yn weithredol. Mae'r trydan a gynhyrchir ganddo'n bwydo i'r Grid Cenedlaethol yn gyfnewid am referniw sy'n seiliedig ar Dariff Cyflenwi Trydan⁵. Mae'r cwmni ar y blaen gyda thalu'r benthyciad gan Lywodraeth Cymru yn ôl. Mae gwarged ariannol o'r prosiect bellach yn cael ei fuddsoddi mewn cynlluniau lleol fel waliau cerrig sychion, paneli solar a storfa fatri yn y neuadd bentref gyfagos, gweler **Dangoslun 2**.

4 Rhagamcan ariannol y Cynnig Cyfranddaliad yn Ebrill 2016

5 Rhaglen gan Lywodraeth y DU yw'r cynllun Tariff Cynhyrchu Trydan (FIT) i annog prosiectau cynhyrchu trydan carbon isel adnewyddadwy bychain. Mae angen i gwmnïau a drwyddedir o dan y FIT wneud taliadau tariff penodedig am y trydan sy'n cael ei gynhyrchu a'i allforio i'r Grid Cenedlaethol.

Dangoslun 2: mae Neuadd Gymuned Salem wedi elwa o baneli solar, porth gwefru ceir a chapasiti Batri Ion Lithiwm

Ffynhonnell: Ynni Sir Gâr Cyf

- 9 Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi derbyn gohebiaeth gan breswylwyr lleol a'r Aelod Cynulliad lleol yng nghyswilt y cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru i gwmni Ynni Sir Gâr Cyf. Mae'r ohebiaeth yn lleisio nifer o bryderon ynghylch defnyddio arian cyhoeddus i gefnogi'r prosiect CELT2. Yn benodol maent yn:
- a lleisio amheuaeth ynghylch faint y mae preswylwyr lleol yn debygol o elwa o unrhyw warged ariannol a ddaw o reffeniw'r tyrbîn gwynt;
 - b awgrymu y byddai cyfarwyddwr ac un o sefydlwyr Ynni Sir Gâr Cyf yn elwa'n bersonol oherwydd ei fuddiannau yn y cwmnïau oedd yn gyfrifol am ddatblygu, gwerthu a chynnal a chadw safle CELT2. Fodd bynnag, er hynny roedd Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo'r cymorth ariannol er ei bod yn ymwybodol o'r elw personol posib; a
 - c roeddent hefyd wedi nodi bod y Swyddog Datblygu Technegol a ddyrannwyd i Ynni Sir Gâr Cyf o dan raglenni cymorth Llywodraeth Cymru hefyd yn gyfarwyddwr ac un o sefydlwyr y cwmni. Roedd y preswylwyr lleol yn cwestiynu pa mor wrthrychol a diduedd oedd y swyddog hwn o ystyried ei ddwy rôl.

- 10 Dangosodd ein gwaith archwilio rhagarweiniol fod materion gwrthdaro budd yn sicr yn codi gyda rhai aelodau o Ynni Sir Gâr Cyf a bod pryderon cyfreithlon ynghylch sut yr ymddengys y deliwyd â'r mater. Yng ngoleuni'r pryderon hyn, penderfynodd yr Archwilydd Cyffredinol wneud archwiliad gwerth am arian o'r prosiect.
- 11 Mae'r adroddiad hwn yn edrych ar sut y mae Llywodraeth Cymru wedi rheoli'r risgiau a ddaeth i'r amlwg gyda'r prosiect, gan gynnwys a gafodd y materion gwrthdaro budd eu rheoli'n briodol.
- 12 Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cefnogi dau gynllun arall gan Ynni Sir Gâr Cyf (CELT1 ac Allt Cafan). Hyd yma mae'r cyllid a roddwyd i'r prosiectau hyn wedi cynnwys grantiau paratoadol o £14,114 i'r naill a £34,037 i'r llall. Oherwydd nad yw'r ddau gynllun hwn wedi dechrau eto, nid ydym wedi edrych arnynt yn fanwl.
- 13 Mae **Atodiad 3** yn egluro trefn a dulliau ein harchwiliad.

Prif Gasgliadau

- 14 Mae'r tyrbin gwynt CELT2 wedi bod yn weithredol ers Medi 2016. Mae Ynni Sir Gâr Cyf eisoes wedi dechrau buddsoddi peth o'r gwarged ariannol mewn cynlluniau ynni adnewyddadwy lleol ac yn bwriadu gwneud hynny dros 25 mlynedd disgwylid y cynllun. Bu'n bosib gwneud hyn oherwydd y cymorth ariannol a dderbyniodd gan Lywodraeth Cymru. Heb y cymorth hwn, byddai CELT2 wedi mynd i ddwylo preifat. Mae Ynni Sir Gâr Cyf hefyd ar y blaen gyda thalu benthyciad Llywodraeth Cymru'n ôl.
- 15 Er bod y tyrbin wedi'i osod yn llwyddiannus ac yn weithredol, cawsom fod nifer o wendidau yn y modd y mae'r prosiect yn cael ei lywodraethu, yn enwedig o ran ymdrin â'r gwrthdaro budd gwirioneddol a phosib.
- 16 Roedd Llywodraeth Cymru wedi dibynnu gormod ar drefniadau'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni ar gyfer rheoli'r risgiau gwrthdaro budd a nodwyd yng nghais CELT2 am gyllid. Nid oedd y trefniadau'n foddhaol i liniaru'r risg i lefel dderbyniol. Roedd y wybodaeth a roddwyd i'r Gweinidog er mwyn cytuno'r cyllid ar gyfer CELT2 yn anghyflawn ac anghytbwys.

17 Yn benodol, cawsom:

- a Er bod yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi nodi nifer o risgiau oedd yn gysylltiedig â CELT2 a oedd angen eu lliniaru, ni cheisiodd swyddogion Llywodraeth Cymru ddilysu effeithiolrwydd trefniadau'r Ymddiriedolaeth ar gyfer rheoli'r risgiau hyn. Ni chafodd y risgiau gwrthdaro budd eu lliniaru i lefel foddhaol cyn rhyddhau'r cyllid cyhoeddus i Ynni Sir Gâr Cyf.
- b Roedd y cyflwyniad ffurfiol a baratowyd gan swyddogion Llywodraeth Cymru'n gofyn i'w Gweinidog gytuno'r pecyn cyllid arfaethedig yn anghyflawn ac anghybwys. O ran y cyngor ynddo:
 - nid oedd yn sôn am y materion gwrthdaro budd gwirioneddol a phosib sylweddol oedd yn codi;
 - nid oedd felly'n egluro sut yr oedd swyddogion wedi lliniaru'r risgiau hyn, a risgiau eraill, i lefel dderbyniol; a
 - roedd wedi'i ategu gan ragamcan o £2.6 miliwn o warged cymunedol oedd yn seiliedig ar fodel rhagamcan a luniwyd gan Swyddog Datblygu Technegol oedd ei hun â gwrthdaro budd fel un o gyfarwyddwyr Ynni Sir Gâr Cyf.
- c Ni welsom unrhyw dystiolaeth fod Llywodraeth Cymru wedi gwerthuso'r rhagamcan gwarged o £2.6 miliwn yn annibynnol nac ychwaith wedi ceisio tynnu sylw'r Gweinidog at ystod o ganlyniadau posib. Yn bwysig, roedd y rhagamcan hwn tua dwywaith y ffigur o £1.3 miliwn a ddilyswyd yn annibynnol ac a ddefnyddiwyd gan Ynni Sir Gâr Cyf ei hun fel rhan o'r cynnig cyfranddaliadau cyhoeddus yn fuan wedyn.

18 Er na chafodd y gwrthdaro budd ei reoli'n dda fel rhan o lywodraethu'r prosiect hwn, ni chawsom fod unrhyw un o'r unigolion dan sylw wedi ymddwyn yn amhriodol yng nghyswllt unrhyw fater lle'r oedd ganddynt fudd yn gwrthdaro.

Argymhellion

Argymhellion	
A1	Dylai Llywodraeth Cymru fodloni ei hun bod gan ei phartneriaid cyflawni drefniadau effeithiol ar gyfer adnabod a lliniaru risg.
A2	Dylai Llywodraeth Cymru annog yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni i rannu arferion llywodraethu ariannol da gyda phrosiectau sy'n derbyn cymorth o dan raglen y Gwasanaeth Ynni Lleol.
A3	Dylid ehangu'r hyfforddiant a roddir i Swyddogion Datblygu Technegol sy'n gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru i gynnwys llywodraethu ariannol ynghyd ag adnabod a rheoli gwrthdaro budd.
A4	Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod pob Cyflwyniad i Weinidogion yn cynnwys yr holl wybodaeth berthnasol. Er enghraifft; lle mae gwrthdaro budd wedi'i adnabod, dylai Cyflwyniadau i Weinidogion gyfeirio atynt a nodi sut y bwriedir lliniaru / rheoli'r risgiau cysylltiedig.
A5	Lle gellir mesur canlyniadau prosiect, ond eto lle maent yn ansicr neu lle gallent amrywio'n sylweddol, dylai Cyflwyniadau i Weinidogion nodi ar ba sail y gwneir y rhagamcanion ariannol a ddefnyddir a, lle bo hynny'n briodol, disgrifio'r ystod lawn o ganlyniadau posib ar sail dadansoddiad sensitifrwydd.

Rhan 1

Mae tyrbîn gwynt CELT2 yn un o dri chynllun gan Ynni Sir Gâr Cyf a gefnogir gan Lywodraeth Cymru

Tudalen y pecyn 29

1.1 Ers Ionawr 2010 mae Llywodraeth Cymru, drwy ei chynllun Ynni'r Fro a'i rhaglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy, wedi rhoi cymorth ariannol a thechnegol i Ynni Sir Gâr Cyf ar gyfer tri phrosiect gwahanol. Crynhoir y rhain isod yn **Dangoslun 3**:

Dangoslun 3: prosiectau Ynni Sir Gâr Cyf a gefnogir gan Lywodraeth Cymru

Tyrbin gwynt **CELT1** yn Llanarthne

Statws: Caniatâd cynllunio heb ei roi felly nid aeth y cynllun yn ei flaen

Grant paratoadol o £14,114

Cynllun trydan dŵr **Ailt Cafan**, Pentrecwrt

Statws: Mae Ynni Sir Gâr Cyf wedi cytuno, ar benawdau telerau prydles ac mae'r cynllun yn dal i fod yn y cam datblygu

Grant paratoadol o £34,037

Tyrbin gwynt **CELT2** yn Salem

Statws: yn ei le ac yn cynhyrchu trydan

15 Gorff 2015: Grant paratoadol o £25,000

12 Awst 2015: Benthyciad o £785,000

Nodyn

1 Penawdau Telerau yw cyfres o egwyddorion y cytunir arnynt cyn llofnodi'r contract ac y mae'r partiön yn bwriadu iddynt gael eu hadlewyrchu yn y contract ysgrifenedig. Maent yn nodi beth yw sail y cytundeb yn fras. Mae'n bwysig cofnodi trafodaethau contract fel bod cyn lleied o faterion annisgwyl â phosib yn codi pan gynhyrchir drafft cyntaf y contract.

Ffynhonnell: Ymddiriedolaeth Arbed Ynni

- 1.2 Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cymorth i brosiectau ynni cymunedol a lleol ers 2010. Roedd y rhaglen Ynni'r Fro'n rhoi grantiau datblygu, grantiau adeiladu ynghyd â chymorth gan Swyddogion Datblygu Technegol.

Rôl gyffredinol y Swyddog Datblygu Technegol

Mae'r rôl hon yn cael ei hariannu gan Lywodraeth Cymru. Disgrifir y rôl fel a ganlyn ar hyn o bryd:

'Mae Swyddogion Datblygu'n gweithredu fel y cyswllt 'ar y ddaear' gyda sefydliadau sy'n datblygu prosiectau gan roi cyngor a chymorth a rhoi mynediad at gyllid gan raglenni Ynni Lleol. Fodd bynnag, ni fydd y Swyddog yn cyflawni ystod eang o weithgareddau i lenwi'r bwlch mewn capasiti ac adnoddau yn y gymuned neu mewn cwmni bach neu ganolig, ac ni fydd yn gwneud gwaith rheoli prosiect manwl na'n gweithredu fel cynrychiolydd neu lofnodwr ar gyfer grwpiau wrth ddelio â chyrrff fel rheoleiddwyr, cyfreithwyr neu ddarparwyr cyllid.'

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

- 1.3 Daeth y rhaglen Ynni'r Fro, oedd yn cael ei hariannu gan Lywodraeth Cymru a Chronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop, i ben ym mis Mawrth 2015. Parhawyd gyda rhaglen gymorth interim (y Rhaglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy) tra bod rhaglen i'w holynu, y Gwasanaeth Ynni Lleol, yn cael ei chyd-ddatblygu gyda'r sector gan Lywodraeth Cymru a'i lansio yn Ionawr 2016. Fel gyda'r rhaglenni a ddaeth o'i blaen, mae'r Gwasanaeth Ynni Lleol yn cael ei redeg gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni dan gontract i Lywodraeth Cymru.

Rhan 2

Roedd Panel Annibynnol yr
Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi
cymeradwyo benthyciad tuag at
adeiladu CELT2 gyda nifer o amodau

- 2.1 Ym mis Gorffennaf 2015, roedd Ynni Sir Gâr Cyf wedi gofyn i'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni am £810,000 o'r Rhaglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy tuag at adeiladu tyrbîn gwynt CELT2. Roedd yr arian yn cynnwys grant paratoadol o £25,000 a benthyciad cyfalaf o £785,000. Roedd angen y grant i dalu ffioedd cyfreithiol oedd yn gysylltiedig â phrynu'r tyrbîn ac i weinyddu a hyrwyddo cynnig cyfranddaliadau cyhoeddus. Roedd taer angen y benthyciad ar Ynni Sir Gâr Cyf i brynu'r tyrbîn (a fyddai fel arall wedi cael ei werthu i ddatblygwr masnachol) ac i barhau gyda'r gwaith o ddatblygu'r safle mewn pryd i elwa o'r tariff uwch.
- 2.2 Roedd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi sefydlu Panel Annibynnol (ar gyfarwyddyd Llywodraeth Cymru) fel corff i benderfynu ar geisiadau am fenthyciadau a grantiau llai o dan y rhaglen. Roedd y Panel yn cynnwys arbenigwyr cyfreithiol, cyfrifyddu a thrydydd sector ynghyd â swyddogion o Lywodraeth Cymru. Roedd Swyddogion Datblygu Technegol hefyd yn mynychu cyfarfodydd y Panel i roi cyngor arbenigol ar geisiadau na chawsant ran ynddynt. Roedd gan y Panel awdurdod dirprwyedig i gymeradwyo ceisiadau hyd at £250,000, ac roedd hefyd yn ystyried ceisiadau mwy (fel yr elfen fenthyciad ar gyfer prosiect CELT2) cyn i swyddogion Llywodraeth Cymru eu cyflwyno i'w Gweinidog am gymeradwyaeth.
- 2.3 Cyfarfu'r Panel ar 27 Gorffennaf 2015 i ystyried ac asesu'r ceisiadau am gymorth grant a benthyciad ar gyfer CELT2. Roedd papur briffio wedi'i baratoi ar gyfer y Panel gan swyddogion o'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni a Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru. Roedd y papur hwnnw'n nodi'r materion llywodraethu oedd yn codi a'r risgiau oedd yn gysylltiedig â'r cais a hefyd yn cynnig nifer o fesurau y gellid eu cymryd i liniaru'r risgiau hyn i lefel dderbyniol.
- 2.4 Roedd yn glir i aelodau'r Panel bod prosiect CELT2 yn debygol o lwyddo heb gyllid gan Lywodraeth Cymru oherwydd roedd gan fuddsoddwyr preifat eisoes ddiddordeb yn ei brynu. Fodd bynnag, roedd y papur i'r Panel yn nodi bod hwn yn gyfle da i helpu grŵp cymunedol i brynu'r hawliau i safle gyda chaniatâd llawn. Roedd sicrhau manteision y cynllun i'r gymuned leol felly'n ffactor hollbwysig yn nhrfafodaethau'r Panel.
- 2.5 Yn ei gyfarfod ar 27 Gorffennaf, penderfynodd y Panel gymeradwyo cyflwyno'r grant a'r benthyciad⁶ i'r Gweinidog am gymeradwyaeth, ond gyda saith amod yn ymwneud yn bennaf ag amrywiol wiriadau ar agweddau ariannol y prosiect. Roedd y rhain yn cynnwys perchnogaeth gyfreithiol y tyrbîn, sicrhau manteision i'r gymuned a gallu rheoli'r materion gwrthdaro budd yn foddhaol. Ystyrir y materion hyn yn rhan nesaf yr adroddiad hwn.

6 Roedd y benthyciad yn wreiddiol am 12 mis ond ers hynny mae wedi cael ei ail-negodi a'i drosglwyddo i Cyllid Cymru. Mae'r telerau ad-dalu'n cael eu cwrdd gan Carmarthenshire Energy Limited.

Rhan 3

Ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni liniaru'r risgiau gwrthdaro budd yn foddhaol cyn i Lywodraeth Cymru ryddhau'r cyllid ar gyfer CELT2

3.1 Roedd gan dri o aelodau sefydlu a Chyfarwyddwyr Ynni Sir Gâr Cyf (Mr Steve Hack⁷, Mr Ben Ferguson-Walker⁸ a'i Gadeirydd, Dr Neil Lewis) fuddiannau busnes oedd yn creu gwrthdaro gwirioneddol neu bosib â'u rôl fel Cyfarwyddwyr. Mae **Dangoslun 4** yn crynhoi pob un o'r buddiannau hyn ynghyd â'u cysylltiadau unigol â'r tri chynllun gan Ynni Sir Gâr Cyf a dderbyniodd gymorth gan Lywodraeth Cymru.

3.2 Roedd y papur i'r Panel yn nodi'n gywir chwe risg sylweddol oedd yn gysylltiedig â'r cais am fenthyciad i CELT2, a bod angen lliniaru pob un ohonynt:

a Amseru'r materion cyfreithiol

Y risg i Lywodraeth Cymru pe na bai'r ddogfen Penawdau Telerau wedi'i throsi'n ddogfen oedd yn rhwymo'r partïon yn gyfreithiol, gan roi rheolaeth lawn o'r safle i Ynni Sir Gâr Cyf cyn rhyddhau'r cyllid.

b Argaeledd cyllid

- Roedd cyllid masnachol yn cael ei drafod gyda darpar-fenthycwyr ond nid oedd unrhyw gynigion pendant yn eu lle eto.
- Y posibilrwydd na ellid cyrraedd y targed o godi gwerth £500k o gyfrandaliadau cymunedol, ac os felly byddai angen i'r benthyciad gan Lywodraeth Cymru, oedd i'w dalu'n ôl ar ôl cwblhau'r prosiect, gael ei drosi'n ddyled fwy hirdymor.

c Perchnogaeth o'r tyrbin ac adennill TAW

Roedd angen i'r contract ar gyfer CELT2 fod rhwng cyflenwr y tyrbin (Enercon Ltd) a Ynni Sir Gâr Cyf, i roi syniad clir i Lywodraeth Cymru o'r hyn y byddai'n ei ariannu. Byddai hyn hefyd yn dileu unrhyw gyfyngiadau Treth ar Werth a allai godi.

ch Risg gyda'r gwaith adeiladu

Gallai problemau gyda chwblhau'r prosiect ar amser effeithio ar godi arian pellach, ac os felly byddai angen trosi'r benthyciad gan Lywodraeth Cymru, oedd i'w ad-dalu ar ôl cwblhau'r prosiect, yn ddyled fwy hirdymor.

d Y pris a dalwyd am y tyrbin

Byddai angen gwiriadau annibynnol i sicrhau bod y pris oedd yn cael ei dalu am y tyrbin, a'r breindaliadau i ddatblygwr y safle (Mr Hack) yn adlewyrchu pris marchnad teg.

dd Gwrthdaro budd posib

Byddai Mr Steve Hack, un o gyfarwyddwyr Ynni Sir Gâr Cyf, yn elwa'n bersonol oherwydd ei fuddiannau yn y cwmnïau oedd yn datblygu safle CELT2 ac yn gosod y tyrbin gwynt.

⁷ Mae Mr Hack wedi ymddiswyddo fel Cyfarwyddwr gyda Ynni Sir Gâr Cyf ers Gorffennaf 2016

⁸ Mae Mr Ferguson-Walker wedi ymddiswyddo fel Cyfarwyddwr gyda Ynni Sir Gâr Cyf ers Ionawr 2016

Dangoslun 4: buddiannau busnes y Cyfarwyddwyr yn y cynlluniau gan Ynni Sir Gâr Cyf a dderbyniodd gymorth gan Lywodraeth Cymru

CELT1

Datblygwr y cynllun yw Seren Energy. Mae Mr Hack yn gyfarwyddwr ar y cwmni.

Mr Ferguson-Walker yw'r Swyddog Datblygu Technegol wedi'i gyflogi o dan raglen gymorth Llywodraeth Cymru.

Allt Cafan

Mr Hack sydd piau'r tir ac mae'n datblygu'r cynllun drwy ei gwmnïau Seren.

Mr Ferguson-Walker yw'r Swyddog Datblygu Technegol wedi'i gyflogi o dan raglen gymorth Llywodraeth Cymru.

CELT2

Datblygwr y cynllun yw Seren Energy a gweithredwr y safle yw Seren Renewables. Mae Mr Hack yn Gyfarwyddwr ar y ddau gwmni.

Mr Ferguson-Walker yw'r Swyddog Datblygu Technegol wedi'i gyflogi o dan raglen gymorth Llywodraeth Cymru.

Mae gan **Dr Neil Lewis** rôl fel Rheolwr ar Gronfa Ynni Cymunedol sy'n darparu benthyciadau tymor byr i gynlluniau ynni adnewyddadwy cymunedol ac a reolir gan Fanc Cymunedol di-wneud-elw. Roedd y Banc Cymunedol hwn yn fenthycwr a gymrodd ran mewn trafodaethau gyda Ynni Sir Gâr Cyf i sicrhau benthyciad ôl-adeiladu.

Ffynhonnell: Datganiadau Ynni Sir Gâr Cyf

- 3.3 Er ein bod yn fodlon bod y pum risg gyntaf wedi cael eu lliniaru'n briodol, yn ein barn ni nid yw'r risg 'gwrthdaro budd posib' wedi cael ei lliniaru'n foddhaol. Dylai'r papur i'r Panel fod wedi cyfeirio at wrthdaro budd a allai godi gyda Dr Lewis ac at y gwrthdaro budd gwirioneddol oedd yn codi gyda Mr Hack a Mr Ferguson-Walker.

Er i'r risg gael ei nodi'n glir, ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni na Ynni Sir Gâr Cyf roi mesurau effeithiol yn eu lle i liniaru'r gwrthdaro rhwng y ddwy rôl oedd gan Mr Steve Hack

- 3.4 Roedd y papur i'r Panel Annibynnol yn nodi y byddai Mr Hack yn elwa'n bersonol o unrhyw gyllid a fyddai'n cael ei roi tuag at brosiect CELT2 gan Lywodraeth Cymru. Roedd hyn yn adlewyrchu ei rôl fel Cyfarwyddwr ar Seren Energy Limited a hefyd ar Seren Renewables Limited, ac yn codi oherwydd:
- a Seren Energy oedd wedi caffael y tyrbîn – roedd yn bwriadu ei werthu ymlaen i Ynni Sir Gâr Cyf ac yn bwriadu rhoi benthygiad pontio i ariannu'r trafodiad busnes hwn;
 - b Roedd Ynni Sir Gâr Cyf wedi cytuno i dalu breindal blynyddol i Seren Renewables o'r elw a fyddai'n dod o'r incwm gwerthu trydan; a
 - c Contractiwyd Seren Renewables i weithredu'r safle a chynnal a chadw'r tyrbîn.
- 3.5 Dywedodd y papur i'r Panel fod yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi'i sicrhau na chafodd Mr Hack ran ym mhenderfyniadau Ynni Sir Gâr Cyf. Roedd y papur hefyd wedi nodi'r mesurau ychwanegol canlynol y gellid eu cymryd i liniaru'r risg oedd yn codi o wrthdaro buddiannau Mr Hack:
- a cael gafael ar dystiolaeth i gefnogi'r sicrwydd a roddwyd na chafodd ran ym mhenderfyniadau Ynni Sir Gâr Cyf;
 - b cael cysur o'r ffaith na fyddai'n rhan o unrhyw benderfyniad yn ymwneud â dosbarthu manteision i'r gymuned yn y dyfodol; a
 - c y gellid gofyn iddo sefyll i lawr o'i rôl gyda chwmmi Ynni Sir Gâr Cyf.

Wrth argymhell cymeradwyo'r cyllid yn amodol, roedd y Panel wedi gofyn bod cytundeb y benthygiad yn cynnwys amod penodol bod 'yn rhaid i'r derbynnydd ddangos tystiolaeth ar gyfer delio'n foddhaol â gwrthdaro budd gyda'r penderfyniad hwn a phenderfyniadau eraill posib yn y dyfodol'. Fodd bynnag, ni ofynnodd y Panel i Mr Hack sefyll i lawr o'i rôl gyda Ynni Sir Gâr Cyf.

- 3.6 Dywedodd Mr Ferguson-Walker wrthym ei fod wedi gwneud yr hyn a allai (fel y Swyddog Datblygu Technegol yn gweithio gyda Ynni Sir Gâr Cyf) i sicrhau na fyddai Mr Hack yn rhan o unrhyw benderfyniadau allweddol lle'r oedd ganddo fudd busnes personol. Cawsom hefyd wybod gan Dr Lewis, Cadeirydd Ynni Sir Gâr Cyf, y gofalwyd i eithrio Mr Hack o bob penderfyniad allweddol lle'r oedd ganddo fudd busnes personol.
- 3.7 Fe wnaethom ofyn i'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni sut yr oedd wedi bodloni ei hun bod gwrthdaro budd yn cael ei reoli'n effeithiol gan Ynni Sir Gâr Cyf. Dywedodd yr Ymddiriedolaeth wrthym ei bod wedi adolygu cofnodion cyfarfodydd Ynni Sir Gâr Cyf i gael y sicrwydd angenrheidiol.
- 3.8 Rydym wedi adolygu cofnodion Ynni Sir Gâr Cyf rhwng 10 Ebrill 2013 a'r 15 Mehefin 2016⁹ ein hunain i sefydlu a oeddent yn cefnogi'r sicrwydd y gofynnodd y Panel amdano. Fodd bynnag, yn groes i arferion llywodraethu da:
- a cawsom nad oedd eitem sefydlog ar ddechrau pob cyfarfod lle mae angen i gyfarwyddwyr ddatgan budd mewn eitemau ar yr agenda;
 - b roedd cofnodion y cyfarfodydd wedi cofnodi 28 achlysur pryd yr arhosodd Mr Hack yn rhan o drafodaeth y cyfarfodydd er bod ganddo wrthdaro budd yn CELT1, Allt Cafan a CELT2; a
 - c ar bob un o'r 28 achlysur hwnnw, nid oedd y cofnodion yn dweud dim bron am y drafodaeth a gafwyd ar y tri phrosiect.
- Dim ond chwe gwaith y gwnaethom nodi fod Mr Hack wedi gadael y cyfarfod pan oedd CELT1, Allt Cafan a CELT2 yn cael eu trafod.
- 3.9 Daethom felly i'r casgliad na fydda wedi bod yn bosib i'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni dderbyn sicrwydd boddhaol o'i hadolygiad ei hun o'r cofnodion bod Ynni Sir Gâr Cyf yn wir wedi delio'n effeithiol â gwrthdaro budd Mr Hack. Fodd bynnag, yn bwysig, ni welsom unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod Mr Hack wedi ymddwyn yn amhriodol yng nghyswllt unrhyw fater lle'r oedd ganddo fudd personol.
- 3.10 Rhoddodd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni gopi o'i 'Pholisi Gwrthdaro Budd' ei hun i Ynni Sir Gâr Cyf ar gyfer ei fabwysiadu, i helpu'r cwmni i gryfhau ei lywodraethu yn y cyswllt hwn. Fodd bynnag, ni chafodd hyn ei wneud tan fis Mawrth 2016, fisoedd lawer ar ôl i Ynni Sir Gâr Cyf dderbyn yr arian benthyciad gan Lywodraeth Cymru ar 8 Rhagfyr 2015. Mabwysiadodd Ynni Sir Gâr Cyf y polisi yn y mis canlynol, yn Ebrill 2016.

9 13 Ebrill 2013 – dyddiad derbyn y cofnodion cyntaf, a'r 15 Mehefin 2016 – dyddiad y cyfarfod olaf cyn agor CELT2

- 3.11 Mae'r polisi'n cynnwys trothwy o £100,000 oedd wedi'i fabwysiadu gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni ar gyfer datgelu budd personol mewn cyfarfodydd. Cafodd hwn hefyd ei fabwysiadu heb ei newid gan Ynni Sir Gâr Cyf. Yn ein barn ni, mae £100,000 yn drothwy datgelu llawer rhy uchel i unrhyw fusnes di-wneud-elw ei fabwysiadu. Roedd yn golygu mewn gwirionedd na chafodd unrhyw fudd oedd wedi'i ddatgelu gan y cyfarwyddwyr (gan gynnwys y Swyddog Datblygu Technegol) yng nghyswllt gwaith a wnaed gan eu cwmnïau eu hunain, neu gwmnïau sy'n cael eu rhedeg gan eu perthnasau, ei adlewyrchu yn y cofnodion oherwydd bod y buddiannau hynny'n werth llai na'r trothwy o £100,000.
- 3.12 Ym mis Gorffennaf 2016, safodd Mr Hack i lawr am resymau personol fel Cyfarwyddwr gyda Ynni Sir Gâr Cyf. Gwnaeth hyn yn fuan ar ôl iddo ddatgan budd o dan y polisi Gwrthdaro Budd oedd wedi'i fabwysiadu'n ddiweddar gan Ynni Sir Gâr Cyf.
- 3.13 Mae Mr Hack wedi rhoi gwybod i ni, heb gael cynnig y safle a'r benthyciad tymor byr gan Seren Energy, y byddai'r prosiect CELT2 yn annhebygol o fod wedi cael ei adeiladu gan Ynni Sir Gâr Cyf. O ran y materion gwrthdaro budd, credai fod y rhain yn anochel oherwydd dim ond ychydig iawn o bobl brofiadol sydd yn Ne-Orllewin Cymru sy'n fodlon ac yn gallu gwirfoddoli.

Nid oedd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni na Ynni Sir Gâr Cyf wedi rhoi mesurau effeithiol yn eu lle i liniaru'r gwrthdaro rhwng y ddwy rôl oedd gan Mr Ferguson-Walker

- 3.14 Roedd y papur i'r Panel yn nodi, ond ni chyflwynodd hynny fel risg oedd angen ei liniaru, bod gan Mr Ferguson-Walker y ddwy rôl ganlynol:
- cyfarwyddwr oedd yn gweithio ac yn gyfrifol am faterion rheolaeth, llywodraethu a gweithredol Ynni Sir Gâr Cyf; a
 - y Swyddog Datblygu Technegol a ddyrannwyd i Ynni Sir Gâr Cyf. Mr Ferguson-Walker oedd y cyswllt 'ar y ddaear' gyda'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni a Llywodraeth Cymru. Roedd yn rhoi cyngor a chymorth fel y gallai Ynni Sir Gâr Cyf wneud ceisiadau am gyllid o gynlluniau ynni adnewyddadwy Llywodraeth Cymru.
- 3.15 Rydym wedi adolygu cofnodion cyfarfodydd bwrdd Ynni Sir Gâr Cyf a hefyd wedi cael cyfarfod â Mr Ferguson-Walker i drafod ei waith ar brosiect CELT2, ac yn fwy cyffredinol fel Swyddog Datblygu Technegol. Dywedodd Mr Ferguson-Walker wrthym fod diffyg capasiti sylweddol yn Ynni Sir Gâr Cyf, a'i fod felly wedi ymgymryd ag ystod eang o waith ar yr un pryd â bod yn Gyfarwyddwr a Swyddog Datblygu Technegol.

- 3.16 Er nad oedd Mr Ferguson-Walker yn un o'r llofnodwyr ar gyfer Ynni Sir Gâr Cyf, nodwn fod ei gyfeiriad e-bost wedi'i roi fel pwynt cyswllt ychwanegol ar y cais am fenthyciad cyfalaf i Lywodraeth Cymru, gan adlewyrchu ei statws fel un o'r sefydlwyr. Cyflwynwyd ei fodel llif arian ar gyfer CELT2 gyda'r cais am gyllid ar gyfer CELT2. Mae'r pethau hyn yn dangos y gwrthdaro rhwng ei rolau fel y Swyddog Datblygu Technegol ac un o Gyfarwyddwyr Ynni Sir Gâr Cyf.
- 3.17 Yn ystod ein gwaith maes, cawsom hefyd fod Mr Ferguson-Walker yn un o'r tri Chyfarwyddwr presennol ar gwmni o'r enw E.W. Energy Ltd. Nid yw'n ymddangos bod y cwmni hwn yn masnachu ar hyn o bryd. Mr Steve Hack a Seren Energy Ltd yw'r ddau gyfarwyddwr arall ar y cwmni hwn. Ni chafodd rôl Mr Ferguson-Walker fel cyfarwyddwr gydag E.W. Energy Ltd ei hadlewyrchu o gwbl yn unrhyw un o'r camau i'w lliniaru gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni. Eglurodd Mr Ferguson-Walker wrthym ei fod wedi'i benodi'n Gyfarwyddwr fel rhan o'i ddyletswyddau gwirfoddol fel Cyfarwyddwr Ynni Cymunedol gyda Pembrokeshire Ltd ac nad yw'n cynhyrchu unrhyw fudd personol iddo. Fodd bynnag, ystyriwn y dylai'r berthynas flaenorol rhwng Mr Ferguson-Walker (fel Swyddog Datblygu Technegol ar gyfer Ynni Sir Gâr Cyf) a Mr Hack (fel datblygwr CELT2) fod wedi cael ei hadnabod a'i hystyried gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni fel rhan o'i hasesiad risg cyffredinol o'r cais am gyllid ar gyfer CELT2.
- 3.18 Nodwn y sylw yn y papur i'r Panel y gofalwyd i osgoi unrhyw wrthdaro budd posib gan ei Swyddog Datblygu Technegol. Fodd bynnag, o ystyried ystod gweithgareddau Mr Ferguson-Walker, mae'n anodd gweld sut y gallai'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni fod wedi lliniaru'r risg yma'n effeithiol ac yntau'n parhau i fod yn y ddwy rôl. Yn ein barn ni felly, roedd angen dileu'r risg yma. Gallai hyn fod wedi digwydd pe bai Mr Ferguson-Walker wedi ymddiswyddo fel Cyfarwyddwr gyda Ynni Sir Gâr Cyf ac E.W. Energy Ltd, neu pe bai wedi rhoi'r gorau i fod yn Swyddog Datblygu Technegol ar gyfer Ynni Sir Gâr Cyf a phe bai Swyddog Datblygu Technegol arall wedi cael ei ddyrannu i'r prosiect.
- 3.19 Penderfynodd Mr Ferguson-Walker ymddiswyddo fel Cyfarwyddwr gyda Ynni Sir Gâr Cyf yn Ionawr 2016 gan dderbyn ei bod yn anodd, yn wir bron yn amhosib, parhau i gyflawni'r ddwy rôl. Roedd ei gyflogwr, yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni, wedi croesawu ei ymddiswyddiad ar y pryd. Nodwn fod yr Ymddiriedolaeth ers hynny wedi mabwysiadu polisi sy'n gwahardd ei Swyddogion Datblygu Technegol rhag gwasanaethu yn y capasiti hwn ar gwmnïau lle mae ganddynt naill ai rôl lywodraethu neu reoli. Fodd bynnag, yn bwysig, ni welsom unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod Mr Ferguson-Walker wedi ymddwyn yn amhriodol yng nghyswllt unrhyw fater lle'r oedd ganddo fudd personol.

- 3.20 Mae swyddogion Llywodraeth Cymru a'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi rhoi gwybod i ni nad oedd Mr Ferguson-Walker, yn eu barn hwy, yn gweithredu fel y Swyddog Datblygu Technegol ar y prosiect CELT2 ei hun. Cawsom wybod ganddynt fod hyn oherwydd bod y prosiect eisoes wedi mynd heibio i'r cam datblygu pan gafodd ei gymeradwyo gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni a'r Gweinidog. Maent yn dadlau mai dyma pam na wnaeth y Panel Annibynnol nodi hyn yn glir fel risg yr oedd angen ei lliniaru.
- 3.21 Yn ein barn ni, nid yw'r ddadl hon yn adlewyrchu cyd-destun ehangach y rôl anghyson barhaus sydd gan Mr Ferguson-Walker fel y Swyddog Datblygu Technegol ar gyfer Ynni Sir Gâr Cyf. Fel y gwelwn yn Dangoslun 4, mae CELT2 yn un o dri phrosiect gan Ynni Sir Gâr Cyf a dderbyniodd gyllid gan Lywodraeth Cymru.
- 3.22 Yn bwysig, dywedodd Fwrdd Ynni Sir Gâr Cyf wrthym y cawsant ar ddeall fod Mr Ferguson-Walker yn gweithredu fel Swyddog Datblygu Technegol ar bob un o'u prosiectau, gan gynnwys CELT2. Mae'r sefyllfa hon hefyd yn gyson â'r amrywiol ddogfennau cyfoes yr ydym wedi eu hadolygu, ac nid yw'r un ohonynt yn sôn nac yn awgrymu nad Mr Ferguson-Walker oedd y Swyddog Datblygu Technegol ar gyfer CELT2. Dengys adroddiad monitro prosiect yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni mai Mr Ferguson-Walker yw'r Swyddog Datblygu Technegol perthnasol ar gyfer y tri phrosiect a dderbyniodd gyllid gan Lywodraeth Cymru, gan gynnwys CELT2.

Ni wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni graffu'r gwarged disgwylidig ar gyfer cynlluniau manteision cymunedol

- 3.23 Roedd yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi cymeradwyo benthyciad Ynni Sir Gâr Cyf ar yr amod ei fod yn datblygu 'strategaeth manteision cymunedol'. Byddai'r strategaeth yn egluro sut y byddai'r gwarged y disgwylid ei gynhyrchu o refeniw'r prosiect yn cael ei ddyrannu i gronfa manteision cymunedol. Nid yw'r papur i'r Panel yn cyfeirio o gwbl at faint o warged mantais gymunedol a fyddai'n cael ei gynhyrchu, ond roedd y wybodaeth wedi'i chynnwys yn y papurau atodol a roddwyd i'r Panel:

'Dengys ein rhagamcanion y bydd gwarged sylweddol yn cael ei gynhyrchu o hyd a bwriadwn ei ddyrannu i gwrdd â'n hamcanion cyfansoddiadol, gan gynnwys drwy roi grantiau a benthyciadau di-log i ddeiliaid tai a busnesau lleol ar gyfer prosiectau micro-adnewyddadwy ac arbed ynni. Disgwylir i'r gwarged dros gyfnod y prosiect fod yn £2.6 miliwn.'

3.24 Roedd y gwarged disgwylidig o £2.6 miliwn yn seiliedig ar fodel ariannol wedi'i ddatblygu gan Mr Ferguson-Walker, oedd yn ymgorffori ffactorau safonol ar gyflymder y gwynt a pherfformiad y tyrbîn. Roedd Mr Ferguson-Walker wedi gwirio allbwn disgwylidig y tyrbîn a'r costau adeiladu arfaethedig gyda thîm technegol cwmni cyffelyb yn yr Alban. Fodd bynnag, dywedodd fod ei fodel wedi'i greu 'yn fwy ar gyfer dangosyddion datblygu cynnar nag ar gyfer prosesau diwydrwydd dyladwy ariannol manwl'. Cawsom fod y gwarged disgwylidig hwn hefyd wedi'i ddyfynnu heb unrhyw gafeat yn y papur a gyflwynwyd i'r Gweinidog ac y cyfeiriwyd ato hefyd (fel 'hyd at £2.5 miliwn') mewn [datganiad i'r wasg gan Lywodraeth Cymru](#) dyddiedig 25 Medi 2015 (gweler y blwch testun).

Mae'r Gweinidog Cyfoeth Naturiol, Carl Sargeant, wedi cymeradwyo gwerth £938,000 o gyllid ychwanegol ar gyfer tri phrosiect lleol a chymunedol sy'n ymwneud ag ynni'r gwynt yn Ne Cymru.

Dydd Gwener 25 Medi 2015

Fel rhan o gymorth ariannol ar gyfer prosiectau ynni lleol, bydd Carmarthenshire Energy Limited, sef datblygwr cymunedol bach yng Nghymru, yn derbyn benthyciad gwerth £785,000 ynghyd â grant gwerth £25,000 tuag at adeiladu generadur gwynt 500kw yng nghefn gwlad Sir Gaerfyrddin. Bydd gweithredu'r tyrbîn yn creu incwm o hyd at £2.5 miliwn i'r gymuned gydol oes y prosiect. Y bwriad yw defnyddio'r arian ar gyfer cyllido rhagor o gynlluniau ym maes effeithlonrwydd ynni ac ynni adnewyddadwy.

Ffynhonnell – [datganiad i'r wasg gan Lywodraeth Cymru, 25 Medi 2015](#)

3.25 Ni welsom unrhyw dystiolaeth fod y Panel wedi craffu'r gwaged disgwylidig hwn na bod yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni wedi cyflawni archwiliadau annibynnol. Mae gennym bryderon neilltuol am hyn oherwydd roedd maint y gwaged yn seiliedig ar fodel na chafodd ei ddatblygu i bwrpas diwydrwydd dyladwy gan unigolyn oedd â gwrthdaro budd heb ei liniaru. Roedd y ffigur hwn yn ddwbl y rhagamcan o £1.3 miliwn a ddefnyddiwyd gan Ynni Sir Gâr Cyf ei hun yn ei ail Gynnig Cyfranddaliadau a gyhoeddwyd yn Ebrill 2016, gweler y dyfyniad isod:

Community Economic Impact

The project will generate a range of economic impacts, including the following key benefits:

1. Establishing a scheme supporting local householders, businesses and community organisations with grants
2. Supporting the development of Carmarthenshire based renewable energy projects generating further income for the area
3. Payments to Seren Renewables and local landowner, sustaining both a local business and farm
4. Interest paid to Members

The Society has made financial forecasts on a number of different yield and export value scenarios, with the most conservative scenario indicating that it will be able to establish a community fund with an income in excess of

£1,300,000 (one million three hundred thousand) over 25 years.

The Society has adopted a detailed Community Benefits Policy, and has also had further research provided by The Energy Saving Trust on the wider economic benefits and job creation associated with funding energy efficiency and micro-renewable installations. Please see our website for more details.

Legal Agreements

The Society has taken up a 28 year Lease on the site which includes provision for occupying the land, grid connection access, and access for ongoing operation and maintenance.

13

Ffynhonnell – Cynnig Cyfranddaliadau Ynni Sir Gâr Cyf

3.26 Dywedodd Mr Ferguson-Walker wrthym fod y model Shareenergy¹⁰ a ddefnyddiwyd i gyfrifo'r gwaged o £1.3 miliwn yn sicr yn 'llawer mwy llym, ac yn llai hyblyg o ran sut y mae gwaged yn cael ei gyfrifo'.

¹⁰ Mae Shareenergy yn helpu i dyfu'r sector ynni cymunedol yn y DU. Mae'n defnyddio adnoddau presennol lle mae hynny'n bosib, ac yn gweithio i feithrin gallu a chapasiti lleol. Mae'n ceisio peidio â gwneud gwaith y gallai rhywun arall ei wneud yn well.

Ni chafodd risg y gwrthdaro budd posib oedd yn gysylltiedig â chyflogaeth Dr Lewis fel rheolwr ar Gronfa Ynni Cymunedol ei nodi gan y Panel Annibynnol

3.27 Dangosodd ein hadolygiad o gofnodion cyfarfodydd Ynni Sir Gâr Cyf fod Dr Lewis yn bresennol ar gyfer trafodaethau ariannol er y gallai hyn fod wedi creu gwrthdaro posib â'i gyflogaeth fel Rheolwr ar Gronfa Ynni Cymunedol mewn banc. Nid yw'r cofnodion yn dangos bod unrhyw fudd wedi cael ei ddatgan. Ni chafodd cyflogaeth Dr Lewis gyda'r banc ei nodi fel risg gwrthdaro budd posib yn y papur i'r Panel. Yn ein barn ni, dylai'r risg bosib hon fod wedi cael ei hadlewyrchu yn y papur briffio a baratowyd ar gyfer y Panel Annibynnol, a dylai mesurau lliniaru priodol fod wedi cael eu hystyried a'u hadnabod.

Rhan 4

Fel perchennog y cynllun, roedd Llywodraeth Cymru wedi dibynnu gormod ar drefniadau'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni ar gyfer rheoli'r risgiau a nodwyd

- 4.1 Oherwydd bod yr elfen fenthyciad o £785,000 ar gyfer CELT2 yn llawer mwy na'r £250,000 yr oedd gan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni awdurdod dirprwyedig i'w gymeradwyo, ac roedd angen cymeradwyo'r prosiect yn ddioed, fe wnaethom ofyn i Lywodraeth Cymru pa gamau a gymerodd ei swyddogion i fodloni eu hunain bod yr Ymddiriedolaeth yn wir wedi gweithredu i liniaru'r risgiau a nodwyd cyn rhyddhau'r arian. Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym fod y camau lliniaru hyn wedi cael eu monitro drwy eu cyswllt dyddiol â rheolwr y cynllun. Fodd bynnag, ni allai swyddogion Llywodraeth Cymru ddangos unrhyw dystiolaeth ddogfennol i ni i brofi hyn. Ychwaith nid ydym wedi gallu sefydlu o'r dogfennau sydd ar gael a wnaeth yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni roi unrhyw sicrwydd i Lywodraeth Cymru bod y camau lliniaru yr oedd am eu cymryd wedi cael eu gweithredu.
- 4.2 Mae rhan nesaf yr adroddiad hwn yn edrych ar y craffu annibynnol a wnaed o'r manteision cymunedol disgwylidig, ac ar ansawdd y cyngor ysgrifenedig a roddwyd i'r Gweinidog yn sgîl hynny. Yn benodol aseswn a wnaeth y cyngor hwnnw nodi'n glir beth oedd risgiau a manteision y cais ar gyfer CELT2.

Rhan 5

Roedd y wybodaeth a roddwyd i'r Gweinidog er mwyn cytuno'r cyllid ar gyfer CELT2 yn anghyflawn ac anghytbwys

- 5.1 Roedd y Panel Annibynnol wedi asesu a chymeradwyo cais Ynni Sir Gâr Cyf am grant ar 27 Gorffennaf 2015. Roedd hefyd wedi cymeradwyo'r cais am fenthyciad ar gyfer ei gyflwyno i'w gymeradwyo gan y Gweinidog, drwy bapur wedi'i baratoi gan swyddogion Llywodraeth Cymru.
- 5.2 Ar 12 Awst 2015, cyflwynodd swyddogion Llywodraeth Cymru bapur Cyngor Gweinidogol¹¹ yn gofyn i'r Gweinidog gymeradwyo argymhelliad y Panel i 'roi cyllid i brosiect ynni adnewyddadwy cymunedol y tu allan i gwmpas cychwynnol y rhaglen'. Roedd y papur Cyngor Gweinidogol yn cynnwys y wybodaeth ganlynol:
- a bod y ffigur o £785,000 yn llawer mwy na'r trothwy o £250,000 ar gyfer cynlluniau. Fodd bynnag, byddai'n golygu y gallai grŵp cymunedol ddod yn berchen ar y prosiect;
 - b Roedd gan Ynni Sir Gâr Cyf bolisi manteision yn egluro sut y byddai'r arian yn cael ei ddefnyddio;
 - c pe bai Ynni Sir Gâr Cyf yn methu â dod i gytundeb, byddai'r benthyciad yn cael ei ad-dalu i Lywodraeth Cymru. Pe bai Carmarthenshire Energy yn prynu'r prosiect ond yn methu â chyrraedd y targed o £500,000 o gyfranddaliadau, oedd yn eithaf uchel ar gyfer cynigion cyfranddaliadau o'r fath ond nid yn afrealistig, byddai angen benthyciad masnachol mwy arnynt; a
 - ch roedd y Panel Annibynnol wedi craffu'r cynnig yn ofalus ac wedi cymeradwyo'r benthyciad gyda nifer o amodau. Roedd swyddogion felly wedi argymhell bod y Gweinidog yn cymeradwyo argymhelliad y Panel.
- 5.3 Ystyriwn fod y papur a gyflwynwyd i'r Gweinidog yn cynnwys gwybodaeth briodol am y risgiau ariannol oedd yn gysylltiedig â rhoi cyllid i Ynni Sir Gâr Cyf. Fodd bynnag, rydym yn bryderus na soniodd y papur o gwbl am y risgiau llywodraethu ehangach y byddai'r prosiect yn eu cyflwyno.
- 5.4 Ni chafodd y Gweinidog wybod gan y swyddogion am unrhyw un o'r materion gwrthdaro budd gwirioneddol a phosib a nodwyd, ac ni wnaethant ychwaith egluro sut y cawsant eu rheoli i liniaru'r risg i lefel dderbyniol. Yn wir, dywedodd y cyngor yn hytrach nad oedd y cais yn codi unrhyw fater o reoleidd-dra na phriodoldeb na'n cynnwys unrhyw beth newydd neu gynhennus'.
- 5.5 Mae'n glir o'r papur Gweinidogol fod y cyfeiriad at y byddai'r prosiect yn 'debygol' o greu £2.6 miliwn o warged er mantais i'r gymuned yn bwysig i'r penderfyniad a wnaed. Fodd bynnag, ni eglurodd y papur fod y ffigur hwn yn seiliedig ar fodel na chafodd ei ddatblygu i bwrpas diwydrwydd dyladwy, ac nad oedd yn cynnwys unrhyw gafeat o ran pa mor ddibynadwy oedd.

11 Cyngor Gweinidogol (MA) – cyflwyniad ysgrifenedig ffurfiol i'r Gweinidog yn gofyn am ei ganiatâd neu ei chaniatâd i ymrwymo arian cyhoeddus

- 5.6 O dan yr amgylchiadau, ystyriwn fod y papur briffio a roddwyd i'r Gweinidog gan ei swyddogion yn anghyflawn ac yn anghyrbwys. Dylai'r papur briffio fod wedi:
- a nodi'r risgiau oedd yn gysylltiedig â'r materion gwrthdaro budd a rhoi sicrwydd eu bod wedi eu lliniaru i lefel dderbyniol; a
 - b chyflwyno ystod o ganlyniadau posib ar gyfer y gwarged disgwylidig (drwy wneud dadansoddiad sensitifrwydd) yn hytrach na dim ond dyfynnu'r ffigur o £2.6 miliwn a roddwyd yn y cais.
- 5.7 Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi gwneud sylwadau mewn adroddiadau blaenorol ganddo ar ddrafftio a chynnwys cyflwyniadau Gweinidogol; er enghraifft roedd yr adolygiad diweddar o Gylchdaith Cymru'n nodi bod gwybodaeth allweddol wedi'i hepgor o'r papurau a gyflwynwyd.
- 5.8 Nid yw'n bosib i ni sefydlu a fyddai cynnwys ystod o amcan-ffigureau ar gyfer y gwarged disgwylidig neu beidio wedi effeithio ar benderfyniad y Gweinidog i gymeradwyo'r arian cyhoeddus ar gyfer prosiect CELT2. Fodd bynnag, mae'r gwendidau hyn yn cyflwyno rhywfaint o risg i enw da Llywodraeth Cymru oherwydd nid yw'n gallu dangos y cymrodd gamau priodol i fodloni ei hun bod ei phartner cyflawni wedi lliniaru'r risgiau oedd yn gysylltiedig â'r cais am gyllid.
- 5.9 Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym fod y cyngor Gweinidogol, yn eu barn hwy, wedi cyflwyno'r cynnig a'r prif risgiau oedd yn amlwg i'r Panel Annibynnol ac i'r swyddogion. Y risgiau hyn oedd:
- a bod cyllid masnachol yn cael ei ddadleoli;
 - b colli arian cyhoeddus pe bai'r prosiect yn methu; a
 - c unrhyw fethiant i sicrhau bod y manteision o'r cynllun yn trosglwyddo i'r gymuned leol.
- Roeddent yn ystyried y cynlluniwyd ar gyfer y risgiau hyn a'u bod wedi'u rheoli'n effeithiol.
- 5.10 O ran y materion gwrthdaro budd, mae swyddogion Llywodraeth Cymru o'r farn bod y rhain wedi cael eu rheoli'n foddhaol gan y mesurau lliniaru a'u bod yn cael sylw gan waith parhaus y Gwasanaeth Ynni Lleol yn cefnogi grwpiau cymunedol ar draws Cymru i ddatblygu eu capasiti llywodraethu.
- 5.11 Mae Llywodraeth Cymru felly o'r farn bod ei hymyrraeth, a throsglwyddo CELT2 i berchnogaeth y gymuned, wedi arwain at gadw'r manteision yn y gymuned leol ac y byddent fel arall wedi mynd i berchennog masnachol. Mae'r arian benthyciad yn cael ei ad-dalu i bwrs y wlad i'w fuddsoddi mewn mwy o brosiectau ynni cymunedol.

Atodiad 1 – Ynni Sir Gâr Cyf

In 2004 individuals with an interest in community-led renewable energy generation established the Carmarthenshire Energy Action Group. Its aims were to develop sustainable energy projects to combat climate change and boost economic development in the county.

When the Welsh Government launched the Ynni'r Fro Programme, Carmarthenshire Energy Action recognised that a more sustainable mechanism was needed to deliver Carmarthenshire's community renewable energy aspirations. Therefore the group began consulting with communities, businesses, councillors and officers, this last for a year. After the consultation process, the group decided to form the Carmarthenshire Energy Trust, as an Unincorporated Association.

Carmarthenshire Energy Trust evolved over time and in December 2012, registered as an independent Industrial & Provident Society (IPS) for Community benefit; known as Carmarthenshire Energy Ltd.

The objects of Carmarthenshire Energy Ltd are to:

"carry on any business for the benefit of the community by the promotion of energy conservation and renewable (low carbon) energy production in the community of Carmarthenshire."

Ffynhonnell: [Gwefan Ynni Sir Gâr Cyf](#)

Atodiad 2 – Cymorth gan Lywodraeth Cymru i gynlluniau ynni adnewyddadwy cymunedol drwy ei phartner cyflawni, yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni

Yn Ionawr 2010 penderfynodd Llywodraeth Cymru gymeradwyo rhaglen pum mlynedd, Ynni'r Fro, i annog prosiectau ynni adnewyddadwy cymunedol yng Nghymru. Penododd Llywodraeth Cymru'r Ymddiriedolaeth Arbed Ynni dan gontract i roi cymorth i'r cynlluniau hyn. Roedd y penodiad yn seiliedig ar ystod o fesurau ariannol a di-ariannol, gan gynnwys:

- cyngor a chymorth technegol i brosiectau ynni adnewyddadwy bach a chanolig ar draws yr ystod lawn o dechnolegau trydan a gwres;
- cyngor a chymorth gyda phroblemau eraill sy'n wynebu grwpiau cymunedol:
 - gyda datblygu a rheoli'r prosiectau hyn
 - helpu cymunedau i ennill yr hawl i fod yn rhan o ddatblygiadau ynni adnewyddadwy mwy
 - llywodraethu, ymgysylltu, hyder gyda rheoli a buddsoddi arian; a
 - gweithio gyda datblygwyr.
- grant ar gyfer y costau technegol paratoadol;
- cefnogi dulliau a thechnolegau arloesol; a
- cyllid a grantiau fel bod prosiect yn gallu symud at y cam adeiladu.

Pan ddaeth Ynni'r Fro i ben ym mis Mawrth 2015 ar ôl gwario £4.5 miliwn, penderfynodd Llywodraeth Cymru roi trefniadau interim yn eu lle; y Rhaglen Cymorth Ynni Adnewyddadwy. Ei nod oedd parhau i gefnogi cynlluniau ynni adnewyddadwy bach a chanolig. Byddai'n sicrhau bod llif y datblygiadau'n parhau ac yn helpu i sicrhau y byddai unrhyw raglen i olynu Ynni'r Fro yn darparu allbwn yn fuan iawn yn y rhaglen newydd. Daeth y trefniant interim hwn i ben ar 31 Rhagfyr 2015. Y rhaglen lawn i olynu Ynni'r Fro yw'r Cynllun Ynni Lleol a ddechreuodd ar 1 Ionawr 2016.

Bu Llywodraeth Cymru'n ystyried prosiect (CELT2) Ynni Sir Gâr Cyf yn ystod haf 2015 o dan y trefniadau interim uchod.

Atodiad 3 – Trefn a dulliau ein harchwiliad

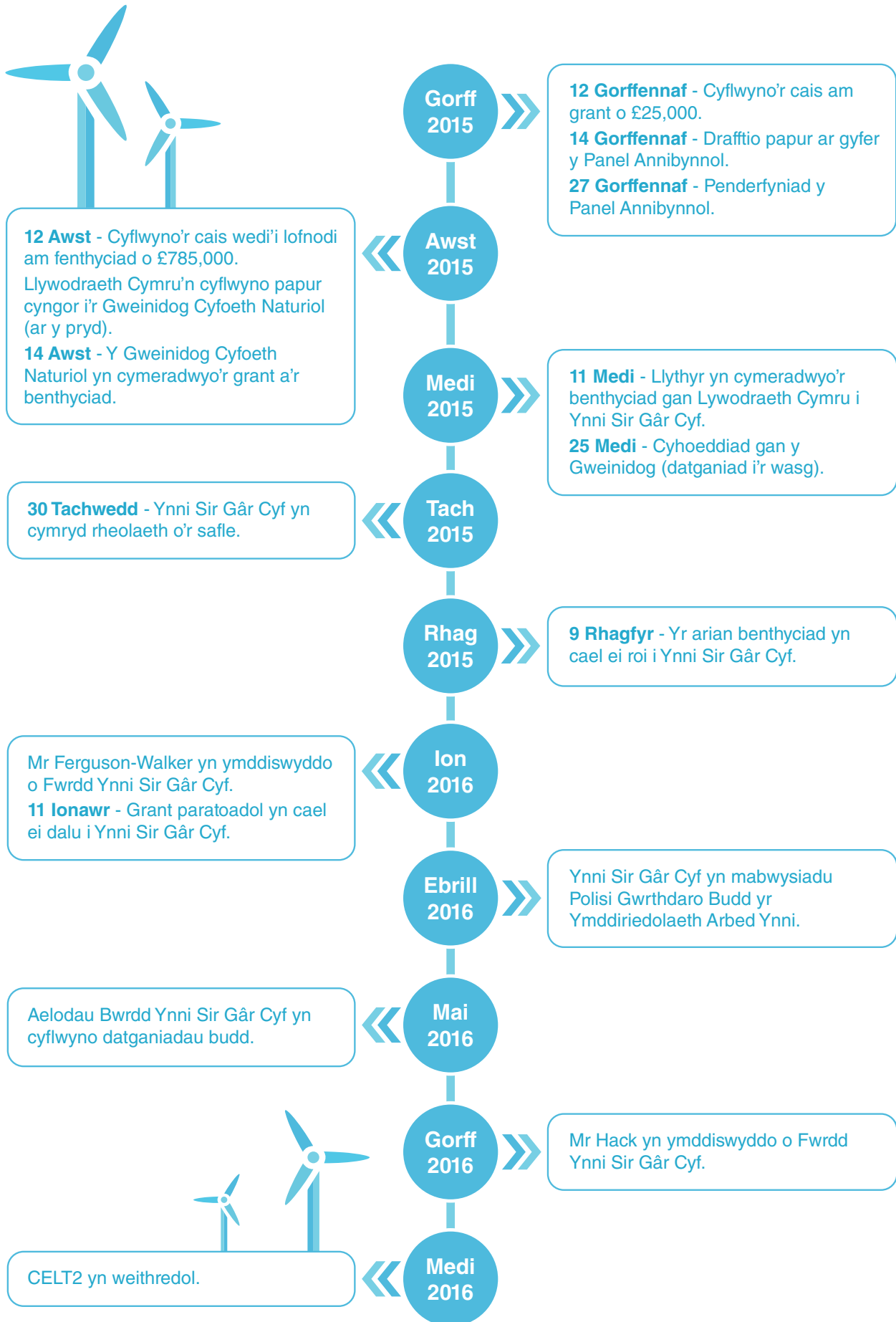
Cwmpas

- a Rydym wedi cyflawni adolygiad archwilio o'r cymorth ariannol a dderbyniodd Ynni Sir Gâr Cyf gan Lywodraeth Cymru.
- b Nod ein harchwiliad oedd sefydlu'r ffeithiau wrth wraidd y pryderon a godwyd mewn gohebiaeth a anfonwyd at yr Archwilydd Cyffredinol. Dim ond y grant paratoadol a'r cais am fenthyciad ar gyfer CELT2 yr ydym wedi eu hadolygu felly.

Dulliau

- a Wrth gyflawni'r adolygiad rydym wedi casglu ac adolygu tystiolaeth ddogfennol gan Lywodraeth Cymru, yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni, Ynni Sir Gâr Cyf ac o ffynonellau cyhoeddus fel Tŷ'r Cwmnïau.
- b Rydym wedi cwrdd â swyddogion yn Llywodraeth Cymru a hefyd wedi holi unigolion allweddol yn gysylltiedig â phrosiect CELT2. Rydym hefyd wedi cyfarfod ac wedi adolygu gwybodaeth a roddwyd i ni gan aelodau o'r cyhoedd, ac wedi ymweld â safle tyrbîn gwynt CELT2 yn Salem, Sir Gâr.
- c Rhoesom gyfle i Lywodraeth Cymru ac i drydydd partïon penodedig ddarparu sylwadau ar ein hadroddiad cyn ei gyhoeddi, o ran ei gywirdeb ffeithiol, ei gyflawnder a'i gydbwysedd.
- ch Mae ein hadroddiad cyhoeddedig yn cyflwyno'r ffeithiau sylfaenol, casgliadau'r Archwilydd Cyffredinol ynghyd ag argymhellion penodol i Lywodraeth Cymru, i'w hystyried gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol.

Atodiad 4 – Amserlen

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Grwp yr Economi, Sgiliau a Chyfoeth Naturiol
Economy, Skills and Natural Resources Group

Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol • Deputy Permanent Secretary

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mr Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

7 August 2017

Dear Huw,

**Response to the Report of the Wales Audit Office on the Welsh Government's
Funding of Carmarthenshire Energy Limited**

The Welsh Government strongly supports the development of community energy schemes and is proud to have been involved in helping this and other communities to start taking control of their energy. These projects can play a large part in delivering our energy vision whilst ensuring local people benefit.

We welcome the findings of the report and I am pleased to offer the following response to the five recommendations contained within it at Annex A. I hope that this is helpful.

Yours sincerely

James Price

BUDDSODDWYR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEDDALEN Y PECYN 56

Canolfan QED • QED Centre
Y Brif Rodfa • Main Avenue
Trefforest • Treforest
Ponypriidd, CF37 5YR

Ffôn • Tel 0300 025 6646
james.price@wales.gsi.gov.uk
Gwefan • website: www.wales.gov.uk

Annex A

Recommendation 1

The Welsh Government should satisfy itself that its delivery partners are equipped to operate effective risk identification and mitigation arrangements.

Accepted.

Welsh Government fully accepts that the implementation of appropriate due diligence on prospective delivery partners is crucial in understanding their risk identification and mitigation arrangements. Where existing delivery partners are in place the need to fully understand risk identification and mitigation arrangements that are being implemented will be emphasised as part of the monitoring process. The importance of the due diligence process and the implementation of proportionate monitoring will be communicated to officials across Welsh Government. Where necessary, additional training will be provided.

Timescale and Lead

Dean Medcraft, Director, ESNR Finance & Operations
31st October 2017

Recommendation 2

Welsh Government should encourage the Energy Saving Trust to share good practice in financial governance with recipients of support under the Local Energy Service programme.

Accepted.

Welsh Government will encourage the Energy Saving Trust to share good practice in financial governance with recipients of support under the Local Energy Service programme.

Officials are already in the process of reviewing the WAO report with the Energy Saving Trust and WCVA. This will include consideration of guidance provided to applicants through the current toolkit and by staff. Governance guidance currently available in the Local Energy Service toolkit is found at:

<http://localenergy.gov.wales/workspace/uploads/files/local-energy-toolkit-established-568e766f5a7c1.pdf>

A specific section will be added to the guidance on governance issues and links will be provided to any new sources of good practice in financial governance.

Timescale and Lead

Prys Davies, Head of Decarbonisation and Energy
31st October 2017

Recommendation 3

The training provided to Technical Development Officers acting on behalf of the Welsh Government should be widened to include financial governance and the identification and management of conflicts of interest.

Accepted.

Training provided to Technical Development Officers acting on behalf of the Welsh Government will include financial governance and the identification and management of conflicts of interest.

We hold regular meetings with Local Energy service managers and Development Officers. These meetings cover a variety of topics including the financial and governance requirements of the programme as well as wider continuing professional development. All Development Officers have been made aware of the WAO report and its recommendations to reinforce the importance of financial governance and management of conflicts of interest.

Suitable additional training will be provided to all Development Officers and programme staff by the end of October 2017.

Timescale and Lead

Prys Davies, Head of Decarbonisation and Energy
31st October 2017

Recommendation 4 and 5

The Welsh Government should ensure that all Ministerial Submissions contain all material information. For example; where conflicts of interest have been identified, Ministerial Submissions should refer to them and set out how the associated risks are to be mitigated/managed.

Where project outcomes are quantifiable, but uncertain or subject to significant variation, Ministerial Submissions should set out the bases of the forecasts used and, where appropriate, describe the full range of potential outcomes based on a sensitivity analysis.

Accepted

The submission referenced in this report is dated 12th August 2015 and therefore predates the Ministerial Advice system currently in place. The submission process was changed in the autumn of 2015, and each Ministerial Advice now includes an explicit statement of assurance by the lead Deputy Director or Head of Division. The statement of assurance asks the Deputy Director or Head of Division to confirm that they are satisfied that the recommended decision or action, if agreed, would be lawful and affordable.

The declaration includes a checklist, which sets out a number of issues that the Deputy Director would need to consider before endorsing the MA. This includes financial implications, matters of regularity or propriety or anything that may appear to be novel or contentious. The Deputy Director or Head of Division is also asked to confirm that the advice is based on a robust analysis of evidence.

Furthermore, the guidance that supports the MA process includes links to comprehensive material on how to deal with financial and governance implications (where risk management including the identification and handling of conflicts of interest, whether real or perceived, are referenced). There is also an Evidence Guide for policy makers, which sets out the need to base advice and decisions on a rigorous analysis of the evidence and provide the necessary information to help make well targeted and cost effective decisions. Where appropriate, such information will include the results of sensitivity analysis.”

A Corporate update to Deputy Directors within the ESNR Group will be issued to remind them of the need to follow this guidance in providing accurate and balanced advice. An all staff notice will also be issued to remind staff of the need to follow the Ministerial Advice guidance in the form of an internal news story at the start of the autumn term.

Timescale and Lead

Dean Medcraft, Director, ESNR Finance & Operations
31st October 2017

Eitem 4

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Rhaglen Cefnogi Pobl Llywodraeth Cymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Rwyf wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn yn unol
â Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

Roedd tîm astudio Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnwys Emma Giles,
Seth Newman ac Andy Phillips, o dan gyfarwyddyd Matthew Mortlock.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG.

Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2017

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Crynodeb	6
	Argymhellion	13
1	Nid yw'r dibenion a'r nodau a bennwyd ar gyfer y Rhaglen wedi datblygu ar yr un cyflymder â newidiadau polisi, ond mae Llywodraeth Cymru bellach yn datblygu amcanion strategol newydd	16
	Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod y Rhaglen yn rhoi cefnogaeth hanfodol i atal digartrefedd ac ymdrin â thlodi, er na chrybwyllwyd y materion hyn yn eglur yn y dibenion a'r nodau a bennwyd ganddi	17
	Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod bod goblygiadau i'r Rhaglen yn sgil datblygiadau polisi ehangach, ond rydym wedi nodi pryderon ynghylch graddfa'r newid a'r modd y cyfathrebwyd ynghylch y newid hwnnw	18
	Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar gyfres o amcanion strategol ar gyfer y Rhaglen, yn rhan o newidiadau ehangach i'r canllawiau ar ei chyfer	22
2	Ni fu'r camau a gymerwyd i ymdrin â'r pryderon hirhoedlog ynghylch dyluniad a darpariaeth y Rhaglen yn effeithiol bob tro, a bu'r cynnydd mewn rhai meysydd allweddol yn araf	23
	Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn mwyafrif yr argymhellion a gafwyd mewn adolygiadau o'r Rhaglen a gynhaliwyd ers 2009. Fodd bynnag, cymerwyd mwy o amser na'r disgwyl i weithredu ar rai agweddau, gan gynnwys diwygiadau i ganllawiau'r Rhaglen	24
	Erys pryderon ynghylch effeithiolrwydd ac effaith y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, lle cafwyd cynnydd amrywiol wrth ddatblygu prosiectau a gwasanaethau rhanbarthol	28
	Mae saith mlynedd wedi mynd heibio ers nodi'r angen am newid yn adolygiad Aylward, ond mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau pobl hŷn yn dal heb fod wedi'u seilio ar asesiad o anghenion	31
	Mae'r cynnydd wrth ddatblygu dull o werthuso yn parhau i fod yn araf, felly nid oes gan Lywodraeth Cymru ddealltwriaeth ddigon da eto o effaith y Rhaglen	32
	Yn wahanol i'r sefyllfa yn Lloegr a'r Alban, mae cyllid wedi parhau i gael ei neilltuo, serch hynny, ceir rhai pryderon ynghylch yr effaith ar ansawdd a chynaliadwyedd gwasanaethau Cefnogi Pobl yn sgil gostyngiadau i'r gyllideb	42

Nid yw gwaith i aiddosbarthu cyllid i'r ardaloedd lle ceir y mwyaf o angen wedi mynd rhagddo mor gyflym ag a ragwelwyd	48
3 Ceir anghysondebau yn y modd y mae'r Rhaglen yn cael ei rheoli ar raddfa leol a rhanbarthol, a hynny'n rhannol oherwydd natur annigonol y canllawiau gan Lywodraeth Cymru	52
Defnyddir asesiadau o anghenion y sail ar gyfer Cynlluniau Comisiynu Rhanbarthol, ond mae Llywodraeth Cymru wedi canfod bod ansawdd yr asesiadau hyn yn amrywio	53
Dim ond dyraniadau cyllid blynyddol y mae Llywodraeth Cymru wedi'u darparu yn y blynyddoedd diwethaf, ac mae hyn wedi amharu ar waith cynllunio lleol	54
Gallai canllawiau Llywodraeth Cymru ar gaffael gwasanaethau Cefnogi Pobl fod yn gamarweiniol, ac fe geir peth tystiolaeth bod arferion caffael yn amrywio	56
Mae Llywodraeth Cymru wedi pennu uchafswm o 10% ar gyfer taliadau rheoli, yn sgil pryderon ynghylch arferion amrywiol	60
Mae Llywodraeth Cymru wedi canfod bod costau cyffredinol gwasanaethau yn amrywio'n helaeth, ond mae angen gwneud gwaith dadansoddi pellach er mwyn deall beth yw ystyr hyn	61
Mewn adolygiadau gan Lywodraeth Cymru, gwelwyd bod ansawdd cyffredinol trefniadau awdurdodau lleol i reoli'r Rhaglen yn amrywio a bod rhai problemau i'w cael yn gysylltiedig â chymhwysedd y cymorth a ddarperir i bobl ag anableddau dysgu	62
Atodiadau	
Atodiad 1 – Dulliau archwilio	67
Atodiad 2 – Adolygiadau a gwaith ymchwil blaenorol ynghylch y rhaglen Cefnogi Pobl	68
Atodiad 3 – Enghreifftiau o ymagweddau rhanbarthol at brosesau rheoli rhaglen craidd	74
Atodiad 4 – Dyraniadau Cefnogi Pobl awdurdodau lleol 2013-14 hyd 2016-17	77
Atodiad 5 – Newidiadau i'r gwariant a gynlluniwyd ar draws y categorïau cleient 2013-14 hyd 2016-17	79
Atodiad 6 – Enghreifftiau ar sail astudiaeth achos o effaith y Rhaglen Cefnogi Pobl yng Ngwent a Gogledd Cymru	81

Crynodeb

- 1 Mae Rhaglen Cefnogi Pobl Llywodraeth Cymru (y Rhaglen) yn darparu cyllid grant i awdurdodau lleol gyflenwi gwasanaethau cymorth yn gysylltiedig â thai, naill ai'n uniongyrchol neu drwy ddarparwyr trydydd parti. Bwriedir i'r gwasanaethau hyn helpu pobl agored i niwed fyw mor annibynnol ag sy'n bosibl. Lanswyd y Rhaglen yn 2003, gan ddisodli sawl ffrwd ariannu cysylltiedig â thai.
- 2 Mae'r Rhaglen yn cefnogi unigolion a theuluoedd o oedrannau amrywiol. Bob blwyddyn, mae Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif bod y Rhaglen yn cefnogi tua 67,000 o bobl.¹ Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi 18 grŵp² penodol o bobl sydd yn gymwys i dderbyn cymorth. Mae grwpiau cymwys yn amrywio rhwng pobl ag anableddau dysgu a chorfforol ac anhwylderau datblygu a dioddefwyr cam-drin domestig, pobl â salwch cronig, problemau iechyd meddwl neu gam-drin sylweddau, hanes o droseddau yn y gorffennol a phobl â statws ffoadur. Mae'r cymorth a ddarperir yn amrywio yn ôl anghenion yr unigolyn. Er enghraifft, bydd rhai'n derbyn cymorth yn seiliedig ar lety, fel lle mewn hostel. Bydd eraill yn derbyn cymorth gyda phroblemau cysylltiedig â thai gan weithiwr cymorth sy'n ymweld â hwy yn eu cartrefi eu hunain.³
- 3 Ar gyfer 2016-17, buddsoddodd Llywodraeth Cymru £124.5 miliwn yn y Rhaglen. O'r swm hwn, cafodd oddeutu £800.000 ei frigdorri i ariannu ymchwil a datblygu, rolau Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol a rhai swyddi o fewn Llywodraeth Cymru. Defnyddiwyd ychydig dan hanner cyfanswm y cyllid i gefnogi tri grŵp penodol (anableddau dysgu; iechyd meddwl a phobl ifanc sydd angen cefnogaeth). Y maes gwariant unigol mwyaf a ariannwyd oedd cymorth i bobl ag anableddau dysgu. Derbyniwyd £30.6 miliwn, neu 25% o gyllid y Rhaglen, i'r maes hwnnw (**Dangosyn 1**). Fodd bynnag, roedd amryw o categorïau eraill yn cynnwys nifer fwy o unedau cymorth. Er enghraifft, yr oedd y categori gwasanaethau larwm yn cynnwys oddeutu 25,000 o unedau cymorth (gan gynnwys gofal gwarchod/ychwanegol), a oedd i gyfrif am 2% o wariant y Rhaglen yn unig.
- 4 Rhwng 2013-14 a 2016-17, cafwyd gostyngiad o 8.5% (£11.6 miliwn) yng nghyfanswm y cyllid blynyddol yn nhermau arian parod neu 10.5% (£14.6 miliwn) mewn termau real. Fodd bynnag, mae dyraniadau cyffredinol awdurdodau lleol wedi parhau yr un peth ers 2015-16 yn nhermau arian parod.

1 Amcangyfrif yn seiliedig ar ffigurau a ddarparwyd gan awdurdodau lleol ar gyfer nifer y bobl a gefnogir gan y Rhaglen, tra bo Dangosyn 1 yn cyfrif nifer yr 'unedau' o gymorth a ddarperir drwy'r Rhaglen. Gall pob uned o gymorth sefydlog helpu mwy nag un unigolyn neu deulu yn ystod y flwyddyn. Yn yr un modd, gallai gweithiwr sy'n darparu cymorth wrth gefn ddarparu cymorth i fwy na'r nifer cynlluniedig o unigolion.

2 Yn ychwanegol at yr 18 grŵp penodol o bobl, ceir categori 'cymorth fel y bo'r angen' cyffredinol a chategori i gofnodi gwariant nad oes cysylltiad uniongyrcholl rhyngddo ag 19 o categorïau'r cynllun gwariant. Fel arfer, darperir gwasanaethau cymorth fel y bo'r angen cyffredinol i amrywiaeth eang o grwpiau cleient a chanddynt lefelau is o angen, ac nid gwasanaeth arbenigol sy'n darparu'r cymorth. Ceir gwasanaethau cymorth fel y bo'r angen o natur fwy dwys, a ddarperir gan staff a chanddynt faes arbenigol neilltuoel. Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i unigolion gael eu cyfrif unwaith yn unig mewn un categori, hyd yn oed os oes ganddynt anghenion lluosog.

3 Gelwir cymorth sy'n seiliedig ar lety yn gymorth 'sefydlog', a gelwir cymorth a dderbyn yng nghartref yr unigolyn yn gymorth 'fel y bo'r angen'.

Dangosyn 1: Dosbarthiad gwariant y Rhaglen Cefnogi Pobl yn 2016-17 -
dyraniadau awdurdodau lleol

Meysydd â'r gwariant mwyaf	Cyfanswm yr unedau ¹	Cyfanswm y gwariant fesul categori (£ miliynau)	Cost fesul uned (£oedd)	Canran gyffredinol y cyllid
Pobl ag anableddau dysgu	2,847	30.57	10,739	25
Cymorth cyffredinol fel y bo'r angen i atal digartrefedd	4,933	15.94	3,232	13
Pobl â phroblemau iechyd meddwl	2,327	13.78	5,922	11
Pobl ifanc ag anghenion cymorth (16-24)	1,523	13.16	8,641	11
Pobl dros 55 oed sydd angen cymorth (heb gynnwys gwasanaethau larwm).	15,666	11.65	743	9
Menywod sy'n profi camdriniaeth ddomestig	1,201	9.04	7,530	7
Categoriâu eraill (cyfanswm) ²	29,146	29.46	1,011	24
Categoriâu eraill (ystod)	31-25,030	0.13-6.43	91-8,609	<0.5-5
Cyfanswm	57,643	123.69	2,060	100

Nodiadau

1 Gallai un 'uned' o gymorth fod yn cefnogi mwy nag un unigolyn neu deulu.

2 Mae rhestr lawn o gategoriâu cymorth ar gael yn Nangosyn A3 yn Atodiad 5.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ddata a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru

- 5 Ers 2009, cafwyd nifer o newidiadau yng nghyfrifoldebau Gweinidogion dros y Rhaglen, ac mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu sawl adolygiad o ddyluniad a chyflawniad y Rhaglen (**Atodiad 2**). Yn sgil yr adolygiad pwysicaf o blith y rhain - a elwir yn aml yn 'Adolygiad Aylward' - cyflwynodd Llywodraeth Cymru gyfres newydd o drefniadau i reoli darpariaeth y Rhaglen.⁴
- 6 Un o'r prif ddatblygiadau yn dilyn Adolygiad Aylward oedd cyflwyno un grant unedig, Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl. Yn flaenorol, roedd awdurdodau lleol yn gweinyddu'r Grant Cefnogi Pobl i ariannu gwasanaethau cymorth tymor hwy yn bennaf. Mae'r gwasanaethau hyn fel arfer yn canolbwyntio ar bobl hŷn, pobl ag anableddau dysgu a phobl â phroblemau iechyd meddwl. Ar wahân i hyn, gweinyddodd Llywodraeth Cymru y Grant Refeniw Cefnogi Pobl. Roedd y grant hwn yn ariannu cymorth tymor byrrach, fel hosteli a llochesi i bobl agored i niwed.⁵
- 7 Sefydlodd Llywodraeth Cymru hefyd strwythur llywodraethu newydd (**Dangosyn 2**). Roedd y strwythur newydd yn cynnwys chwech o Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol a Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl. Mae timau Cefnogi Pobl lleol wedi parhau i reoli darpariaeth y Rhaglen ym mhob awdurdod lleol. Mae'r strwythur hwn yn adlewyrchu dyhead Llywodraeth Cymru i ddatblygu a rheoli'r Rhaglen drwy 'gyd-gynhyrchu' - cynnwys pobl a chymunedau wrth ddylunio gwasanaethau cyhoeddus. Cyfeiria swyddogion Llywodraeth Cymru at y ffaith bod y Rhaglen wedi bod ar flaen y gad wrth ddatblygu a chyflenwi polisi mewn modd cydweithredol a chynhwysol. Mae cydgynhyrchu yn adlewyrchu egwyddorion sydd bellach wedi'u hymwreiddio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.
- 8 Ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi cynnal archwiliad er mwyn canfod a yw Llywodraeth Cymru wedi rhoi trefniadau effeithiol ar waith i reoli'r Rhaglen Cefnogi Pobl a sicrhau ei bod yn cyflenwi gwasanaethau o ansawdd uchel sydd hefyd wedi'u targedu'n briodol. Rydym wedi ystyried a oes gan Lywodraeth Cymru ddealltwriaeth glir o'r hyn y mae am i'r Rhaglen ei gyflawni a sut y mae wedi rheoli datblygiad y Rhaglen mewn ymateb i'r newidiadau mewn deddfwriaeth a pholisi. Rydym hefyd wedi archwilio effeithiolrwydd y camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru ers 2012 i ymdrin â phroblemau wrth ariannu a rheoli'r Rhaglen. Mae rhai o'r problemau hyn yn bodoli ers tro. Yn olaf, rydym wedi ystyried rhai materion yn gysylltiedig â chyflenwi'r Rhaglen yn lleol ac yn rhanbarthol. Disgrifir ein dulliau archwilio yn **Atodiad 1**.

4 Syr Mansel Aylward et al, **Y Rhaglen Cefnogi Pobl yng Nghymru: Adroddiad terfynol ar Adolygiad a gomisiynwyd gan Jocelyn Davies AC, Dirprwy Weinidog Tai ac Adfywio**, Llywodraeth Cynulliad Cymru, Tachwedd 2010.

5 Pobl sy'n ffoi rhag trais domestig; pobl ag anableddau dysgu; pobl â phroblemau iechyd meddwl; pobl sy'n dioddef oherwydd dibyniaeth ar alcohol neu gyffuriau; ffoaduriaid; pobl ag anableddau corfforol; pobl sy'n ddigartref neu sydd mewn perygl o fod yn ddigartref; pobl ifanc sy'n gadael gofal; cyn-droseddwy; Pobl â salwch cronig a rhieni sengl agored i niwed.

Dangosyn 2: Y Strwythur Llywodraethu Rhaglen Cyfredol ar gyfer Cefnogi Pobl

<p>Y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl</p>	<p>Yn cynnwys tri aelod annibynnol, Llywodraeth Cymru a chynrychiolaeth o wahanol rannau o lywodraeth leol, y GIG, y sector tai cymdeithasol, Ymddiriedolaeth Prawf Cymru a darparwyr gwasanaethau digartrefedd, cymorth yn gysylltiedig â thai a gwasanaethau gofal cymdeithasol.</p> <p>Pwrpas cyffredinol y Bwrdd yw sicrhau bod y Rhaglen yn canolbwyntio ar fodloni'r anghenion cysylltiedig â thai sydd gan bobl agored i niwed, a rhoi cyngor annibynnol i Weinidogion Cymru ar gynnydd a rhwystrau.</p>
<p>Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol</p>	<p>Mae pump o'r chwe phwyllgor yn gyson â ffiniau daearyddol un bwrdd ieched. Yr eithriad i hyn yw Pwyllgor Canolbarth a Gorllewin Cymru. Mae'r Pwyllgor hwnnw'n cynnwys ardaloedd Bwrdd Iechyd Addysgu Powys a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda.</p> <p>Mae pob pwyllgor yn cynnwys cynrychiolwyr o awdurdodau lleol, GIG Cymru, y gwasanaeth prawf, darparwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig. Maent hefyd yn cynnwys defnyddwyr gwasanaeth.</p> <p>Nod cyffredinol y pwyllgorau yw rhoi cyfeiriad strategol i'r Rhaglen ar raddfa ranbarthol. Maent yn atebol i Weinidogion Cymru am gyflenwi'r rhaglen mewn modd cydweithredol yn lleol ac yn ranbarthol, er mwyn sicrhau bod y gwasanaethau mwyaf effeithiol ac effeithlon yn cael eu cyflenwi.</p> <p>Ceir Cydgysylltydd Datblygu Rhanbarthol i gefnogi pob pwyllgor. Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu'r rolau hyn a'r awdurdod lleol arweiniol sy'n cydgysylltu ym mhob ranbarth sy'n cyflogi'r cydgysylltwyr.</p> <p>Mae'r pwyllgorau yn gyfrifol am gynhyrchu Cynllun Strategol Rhanbarthol tair blynedd⁶. Nodir blaenoriaethau strategol y rhanbarth yn y cynllun, ac amlinellir anghenion rhanbarthol, bylchau mewn darpariaeth gwasanaeth a chynlluniau i ddatblygu gwasanaethau. Y mae hefyd yn cynnwys cynllun gwariant blynyddol y rhanbarth sy'n cyfuno cynlluniau gwariant yr awdurdodau lleol unigol.</p>
<p>Timau Cefnogi Pobl Awdurdod Lleol</p>	<p>Yn derbyn dyraniad grant blynyddol o'r Rhaglen Cefnogi Pobl ac yn contractio'n uniongyrchol â darparwyr cymorth.</p> <p>Maent yn gyfrifol am sicrhau bod amodau grant yn cael eu bodloni drwy gasglu gwybodaeth fonitro, gan gynnwys deilliannau defnyddwyr gwasanaeth cenedlaethol, ac adolygu ansawdd gwasanaethau a pherthnasedd strategol drwy gasglu gwybodaeth ac ymweld â safleoedd.</p> <p>Mae'n ofynnol i dîm Cefnogi Pobl pob awdurdod lleol greu Cynllun Comisiynu Lleol sy'n nodi blaenoriaethau, anghenion a bylchau yn y ddarpariaeth yn lleol, a chynlluniau lleol ar gyfer datblygu gwasanaethau.</p>

6 Daeth Cynlluniau Strategol Rhanbarthol i ddisodli Cynlluniau Comisiynu Rhanbarthol ym mis Ionawr 2017. Y gwahaniaeth sylfaenol yw bod y cynlluniau strategol yn edrych ar gyfeiriad strategol cyffredinol y gwasanaeth yn hytrach na'r unedau o gymorth sy'n cael eu comisiynu.

- 9 **Mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi'n sylweddol yn y Rhaglen Cefnogi Pobl er ei dechreuad yn 2003, drwy ariannu'r Rhaglen yn uniongyrchol a thrwy dreulio amser ac adnoddau yn adolygu trefniadau cyflenwi'r Rhaglen. Fodd bynnag, rydym wedi casglu na chafwyd camau effeithiol bob tro i ymdrin â rhai o'r pryderon hirhoedlog ynghylch dyluniad y Rhaglen a'r dull o'i chyflenwi, er bod trefniadau wedi'u hatgyfnerthu. Bu'r cynnydd mewn rhai meysydd yn araf, gan gynnwys sefydlu dealltwriaeth gynhwysfawr a dibynadwy o effaith y Rhaglen. Ceir hefyd anghysondebau yn y modd y mae'r Rhaglen yn cael ei rheoli ar raddfa leol a rhanbarthol, a hynny'n rhannol oherwydd y canllawiau annigonol gan Lywodraeth Cymru.**
- 10 Nid yw'r dibenion a'r nodau a bennwyd ar gyfer y Rhaglen wedi datblygu ar yr un cyflymder â newidiadau polisi. Er enghraifft, nid yw'r pwrpas a'r nodau a bennwyd yn cydnabod yn eglur y pwyslais y mae Llywodraeth Cymru wedi'i roi ar rôl y Rhaglen wrth helpu i atal digartrefedd a threchu tlodi. Ers 2012, cyflwynwyd newidiadau polisi nodedig sy'n effeithio ar y Rhaglen, gan gynnwys deddfwriaeth Llywodraeth Cymru ar y gwasanaethau cymdeithasol, cenedlaethau'r dyfodol a thai, a pholisi Llywodraeth y DU ar ddiwygio lles. Ond rydym wedi nodi pryderon ynghylch graddfa'r newid a'r modd y cyfathrebwyd ynghylch y newid hwnnw.
- 11 Mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn cynnal ymgynghoriad ar ganllawiau diwygiedig i'r Rhaglen, gan gynnwys cyfres newydd o amcanion strategol. Yn ogystal â hyn, mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd ar ganol adolygu goblygiadau 'Adolygiad Llety â Chymorth' Llywodraeth y DU, ac effaith hynny ar y Rhaglen Cefnogi Pobl yng Nghymru.
- 12 Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn mwyafrif yr argymhellion a gafwyd mewn adolygiadau o'r Rhaglen a gynhaliwyd ers 2009. Fodd bynnag, cymerwyd mwy o amser na'r disgwyl i weithredu ar rai agweddau, gan gynnwys diwygiadau i ganllawiau'r Rhaglen. Mewn rhai meysydd allweddol, ni fu'r camau a gymerwyd yn effeithiol bob tro, â'r cynnydd yn araf. Barn Llywodraeth Cymru yw mai'r gofynion i reoli'r Rhaglen yn unol ag egwyddorion cyd-gynhyrchu sydd i gyfrif yn rhannol am gyflymder y cynnydd, ond gall yr egwyddorion hynny sicrhau deilliannau gwell.
- 13 Erys pryderon ynghylch effeithiolrwydd ac effaith y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, lle cafwyd cynnydd amrywiol wrth ddatblygu prosiectau a gwasanaethau rhanbarthol. Ar ben hynny, mae saith mlynedd wedi mynd heibio ers nodi'r angen am newid yn adolygiad Aylward, ond mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau pobl hŷn yn dal heb fod wedi'u seilio ar asesiad o anghenion. Mae'r gwasanaethau, yn hytrach, yn tueddu i adlewyrchu darpariaeth y gorffennol yn gysylltiedig â deiliadaeth. Ceir tystiolaeth fod cyfran sylweddol o wasanaethau pobl hŷn yn dal i gael eu comisiynu mewn modd sy'n golygu nad ydynt ond ar gael i denantiaid awdurdodau lleol a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig.

- 14 Mae'r cynnydd wrth ddatblygu dull o werthuso yn parhau i fod yn araf, felly nid oes gan Lywodraeth Cymru ddealltwriaeth ddigon da eto o effaith y Rhaglen. Ym mis Awst 2012, cyflwynodd Llywodraeth Cymru fframwaith newydd i asesu cynnydd unigolion yn erbyn cyfres benodol o ddeilliannau Rhaglen. Fodd bynnag, ceir sawl cyfyngiad ar y Fframwaith Deilliannau, sy'n ei gwneud hi'n anodd ffurfio barn gynhwysfawr ynghylch llwyddiant y Rhaglen. Ceir hefyd ddiffyg hyder yn y data a gasglwyd.
- 15 Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu diwygio'r fframwaith deilliannau mewn ymdrech i ymdrin â rhai o'r pryderon presennol. Fodd bynnag, fel ag y maent wedi'u drafftio ar hyn o bryd, mae'n bosibl na fydd y trefniadau diwygiedig yn ymdrin yn llawn â'r pryderon ynghylch y fframwaith a'r data deilliannau cyfredol. Ar wahân i'r gwaith a gyflawnir er mwyn datblygu'r Fframwaith Deilliannau, ceir tystiolaeth bod y Rhaglen yn lleihau'r galw am y gwasanaethau iechyd, er bod y dystiolaeth honno'n brin ar hyn o bryd. Mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i gasglu data pellach ynghylch hyn, yn dilyn astudiaeth ddichonoldeb gychwynnol.
- 16 Mae cyllid wedi parhau i gael ei neilltuo, yn wahanol i'r sefyllfa yn Lloegr a'r Alban. Serch hynny, ceir rhai pryderon ynghylch yr effaith ar ansawdd a chynaliadwyedd gwasanaethau Cefnogi Pobl yn sgil gostyngiadau i'r gyllideb.
- 17 Nid yw gwaith i ailddosbarthu cyllid i'r ardaloedd lle ceir y mwyaf o angen wedi mynd rhagddo mor gyflym ag a ragwelwyd. Cyflwynodd Llywodraeth Cymru fformiwla ariannu newydd ar gyfer 2012-13 a 2013-14, ond dewisodd wedyn i atal y fformiwla honno ar yr un pryd â'r thorri cyllideb y Rhaglen⁷. Ond pe bai'r Llywodraeth wedi parhau i weithredu'r fformiwla, byddai rhai awdurdodau lleol wedi derbyn llawer mwy yn 2016-17, ac eraill wedi derbyn llawer llai, na'u dyraniadau gwirioneddol. Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ystyried gweithredu fformiwla ariannu ddiwygiedig mewn ymateb i argymhelliad oddi wrth y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl. Fodd bynnag, nid yw'r amserlen ar gyfer gwneud hynny wedi'i chytuno, a bydd angen i unrhyw fformiwla newydd bellach fod yn ystyriol o amcanion y rhaglen ddiwygiedig, a bod yn destun ymgynghoriad.
- 18 Mae ansawdd a chysondeb gwaith cynllunio rhanbarthol - drwy broses dadansoddi anghenion - yn amrywio. Fodd bynnag, yn y blynyddoedd diwethaf, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu dyraniadau blynyddol o'r gyllideb i awdurdodau lleol ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod, heb ddarparu unrhyw gyllidebau dangosol ar gyfer blynyddoedd wedi hynny. Dywedodd swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl mewn awdurdodau lleol fod cyfnodau ariannu byrdymor fel hyn yn amharu ar eu gallu i gynllunio gwasanaethau tymor hwy, ac yn llesteirio ymdrechion i gydweithio. Mae'r cyfnod byr o amser rhwng cadarnhad Llywodraeth Cymru o'r dyraniadau ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod a'r dyddiad cau ar gyfer cyflwyno cynlluniau gwariant hefyd wedi'i gwneud hi'n anodd i Bwyllgorau

7 Parhaodd Llywodraeth Cymru i ailddosbarthu rhywfaint o gyllid, heb seilio hynny ar fformiwla, yn 2014-15 a 2015-16.

Cydweithredol Rhanbarthol gyfrannu at y cynlluniau a chraffu arnynt yn effeithiol. Fodd bynnag, amlygwyd yn adolygiadau Llywodraeth Cymru ei hun enghreifftiau lle'r oedd awdurdodau lleol wedi cyflwyno nifer sylweddol o gontractau tair blynedd.

- 19 Gallai canllawiau Llywodraeth Cymru ar gaffael gwasanaethau Cefnogi Pobl fod yn gamarweiniol. Y mae peryg iddynt greu disgwyliadau ymhlith darparwyr ynghylch defnyddio estyniadau contract na all awdurdodau lleol eu bodloni o reidrwydd, os yw'r awdurdodau hynny am gydymffurfio hefyd â rheoliadau caffael ehangach. Ceir tystiolaeth bod arferion caffael yn amrywio, gyda rhai awdurdodau lleol yn gwneud mwy o ddefnydd o estyniadau contract nag eraill, yn lle rhoi contractau allan ar dendr.
- 20 Mae Llywodraeth Cymru wedi gosod uchafswm o 10% ar gyfer taliadau rheoli, ar ôl gweld amrywiaeth helaeth yn natur a graddfa'r gwariant a elwir yn daliadau rheoli. Er bod Llywodraeth Cymru hefyd wedi nodi bod cyfanswm costau'r gwasanaeth yn amrywio'n helaeth, mae angen gwneud gwaith dadansoddi pellach er mwyn deall yr hyn sydd wrth wraidd hynny. Er enghraifft, ystyried data manylach i ystyried i ba raddau y mae gwahaniaethau yn hyd gwasanaethau i gyfrif am yr amrywio hwn.
- 21 Ers mis Ebrill 2014, mae Llywodraeth Cymru wedi cynnal cyfres o adolygiadau o awdurdodau lleol sydd, mewn rhai achosion, wedi tynnu sylw at bryderon am drefniadau rheoli'r Rhaglen. Mae'r adolygiadau hyn, ynghyd â gwaith manylach gan ddau Bwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol (Gogledd Cymru a Gwent), wedi amlygu rhai problemau yn gysylltiedig â chymhwysedd pobl ag anableddau dysgu i dderbyn cymorth, a gwahaniaethau yn lefel y cymorth a roddir.

Argymhellion

- 22 Mae ein gwaith wedi amlygu ystod o heriau parhaus yn gysylltiedig â dyluniad a darpariaeth y Rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru yn dal i weithio i weithredu argymhellion adolygiadau blaenorol yn llawer o'r meysydd hyn, gan gynnwys diweddarau canllawiau'r Rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cymryd camau i ymdrin â materion eraill sy'n dod i'r amlwg, er enghraifft drwy ddiwygio ei dull cyfredol o fesur deilliannau'r Rhaglen, er inni nodi nad yw'r cynigion sydd ar ddod o bosib yn ymdrin yn llawn â'r cyfyngiadau yn y fframwaith deilliannau cyfredol.

Argymhellion

- 1 Yn y blynyddoedd diwethaf, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu dyraniadau blynyddol o'r gyllideb i awdurdodau lleol ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod, heb ddarparu unrhyw gyllidebau dangosol ar gyfer y blynyddoedd wedi hynny. Gan adlewyrchu'r argymhellion a wnaethom yn rhai o'n hadroddiadau blaenorol, a chan gydnabod yr ansicrwydd ynghylch referniw Llywodraeth Cymru ei hun, **argymhellwn y canlynol:**
 - **fod Llywodraeth Cymru, ar y cyfle cyntaf, yn ailgyflwyno dyraniadau cyllid tair blynedd ar gyfer Cefnogi Pobl er mwyn cynorthwyo'r awdurdodau lleol i gynllunio; ac**
 - **ar yr un pryd, yn ystyried rhinweddau symud tuag at gynlluniau gwariant blynyddol treigl tair blynedd o fewn awdurdodau lleol, i gynorthwyo awdurdodau lleol wrth gynllunio gwasanaethau a galluogi mwy o waith craffu gan Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol.**
- 2 Mae Llywodraeth Cymru yn cynnig y dylid cynllunio a chyflenwi mwy o wasanaethau ar raddfa ranbarthol yn rhan o'i pholisi i ddiwygio llywodraeth leol. Fodd bynnag, mae Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol Cefnogi Pobl wedi'i chael hi'n anodd cyflenwi ar raddfa a chyflymder a fyddai wedi bodloni Llywodraeth Cymru. **Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:**
 - **yn nodi a chymhwyso'r gwersi a ddysgir o brofiad y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol yn sail ar gyfer ei chynigion i ddiwygio llywodraeth leol; ac**
 - **yn adolygu a yw trefniadau'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol yn parhau i fod yn addas i'r diben yng nghyd-destun trefniadau llywodraethu cydweithredol eraill, fel y byrddau gwasanaeth cyhoeddus statudol newydd, a'i chynlluniau ehangach ar gyfer gwaith rhanbarthol mewn llywodraeth leol.**

Argymhellion

- 3 Bellach, mae'r Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl wedi cydnabod yr angen am fformiwla newydd er mwyn helpu i aiddosbarthu'r rhaglen i'r ardaloedd daeryddol lle ceir y mwyaf o angen. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn ymgynghori ar amcanion strategol ar gyfer y Rhaglen. **Cyn gynted ag y mae wedi cwblhau amcanion strategol newydd y Rhaglen yn derfynol, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru roi'r flaenoriaeth i ddatblygu fformiwla ariannu newydd i aiddosbarthu arian mewn modd sydd yn cyflawni'r amcanion hynny yn fwyaf effeithiol. Wrth wneud hynny, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru roi ystyriaeth i unrhyw drefniadau trosiannol ac unrhyw ddatblygiadau ehangach o ran polisi a allai effeithio ar y Rhaglen.**
- 4 Gallai ganllawiau cyfredol a'r drafft o ganllawiau diwygiedig Llywodraeth Cymru ar gyfer caffael gwasanaethau Cefnogi Pobl fod yn gamarweiniol, gan eu bod yn awgrymu nad oes angen ail-dendro gwasanaeth ond os canfyddir bod y gwasanaeth hwnnw yn ddiffygiol wrth ei adolygu. **Argymhellwn y canlynol:**
- **y dylai adolygiadau parhaus Llywodraeth Cymru o reolaeth awdurdodau lleol dros y Rhaglen archwilio a yw contractau'n cael eu hestyn yn unol â Rheoliadau Contractau Cyhoeddus; ac**
 - **wrth adolygu ei ganllawiau ar gyfer y Rhaglen, y dylai Llywodraeth Cymru aiddrafftio ei gyngor ynghylch caffael contractau er mwyn osgoi'r posibilrwydd o unrhyw gamddehongliad ynghylch pryd i ail-dendro gwasanaethau, a rhoi esboniad clir o'r rheolau yn gysylltiedig ag estyn contractau.**
- 5 Bu nifer o newidiadau nodedig o ran polisi yn y blynyddoedd diwethaf sydd yn effeithio ar y Rhaglen. Fodd bynnag, rydym wedi nodi pryderon ynghylch graddfa'r newid a'r modd y cyfathrebwyd ynghylch y newid hwnnw. Yn ogystal â hyn, bydd datblygiadau eraill yn effeithio ar y Rhaglen, er enghraifft, cynlluniau Llywodraeth Cymru ar gyfer diwygio llywodraeth leol a threfniadau llywodraeth y DU i ddiwygio budd-dal tai. **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru nodi goblygiadau'r diwygiadau hynny o ran y Rhaglen, a chyfathrebu'n glir ynghylch hynny.**
- 6 Er bod Llywodraeth Cymru hefyd wedi nodi bod cyfanswm costau'r gwasanaeth yn amrywio'n helaeth, mae angen gwneud gwaith dadansoddi pellach er mwyn deall yr hyn sydd wrth wraidd hynny. **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru weithio gydag awdurdodau lleol i archwilio'n fanylach a yw costau cyflenwi gwasanaethau Cefnogi Pobl o fath neu o hyd tebyg yn amrywio'n sylweddol.**

Argymhellion

- 7 Erys pryderon ynghylch ansawdd data yn y fframwaith deilliannau cyfredol, ond cynigir trefniadau diwygiedig ar gyfer casglu data. **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda'i bartneriaid i sicrhau dealltwriaeth glir ymhlith darparwyr o unrhyw drefniadau newydd, ar ôl eu cyflwyno, a bod y trefniadau hynny'n cael eu hymwreiddio yn rhan o drefniadau contract.**
- 8 Yn adolygiadau Llywodraeth Cymru, ac mewn gwaith manylach ar raddfa ranbarthol gan ddau o'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, amlygwyd rhai problemau'n gysylltiedig â chymhwysedd pobl ag anableddau dysgu i dderbyn cymorth, a gwahaniaethau yn lefel y cymorth a ddarperir. **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru annog yr holl Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol i adolygu'r trefniadau ar gyfer rhoi cymorth i bobl ag anableddau dysgu drwy'r Rhaglen, a gweithio gyda'r pwyllgorau i reoli unrhyw ganlyniadau negyddol posibl o ran darpariaeth gwasanaeth.**

Rhan 1

Nid yw'r dibenion a'r nodau a bennwyd ar gyfer y Rhaglen wedi datblygu ar yr un cyflymder â newidiadau polisi, er bod Llywodraeth Cymru bellach yn datblygu amcanion strategol newydd

- 1.1 Yn y rhan hon o'r adroddiad, ystyrir a yw Llywodraeth Cymru wedi cyfleu nodau a blaenoriaethau'r Rhaglen yn glir. Y mae hefyd yn ystyried sut mae Llywodraeth Cymru wedi rheoli datblygiad y Rhaglen mewn ymateb i newidiadau mewn deddfwriaeth a pholisi.

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod y Rhaglen yn rhoi cefnogaeth hanfodol i atal digartrefedd ac ymdrin â thlodi, er na chrybwyllwyd y materion hyn yn eglur yn y dibenion a'r nodau a bennwyd ganddi

- 1.2 Yn ôl Canllawiau 2013 Llywodraeth Cymru ar gyfer y Rhaglen, diben y Rhaglen yw darparu 'cymorth cysylltiedig â thai i helpu pobl sy'n agored i niwed i fyw mor annibynnol ag sy'n bosibl'.⁸ I gyd-fynd â'i datganiad o ddiben, mae Llywodraeth Cymru wedi pennu chwe nod ar wefan Cefnogi Pobl:
- a helpu pobl sy'n agored i niwed i fyw mor annibynnol ag y bo modd;
 - b rhoi'r cymorth sydd ei angen ar bobl i fyw yn eu cartrefi eu hunain, mewn hosteli, tai â chymorth⁹ neu dai arbenigol eraill;
 - c atal problemau yn y lle cyntaf neu roi help mor gynnar ag y bo modd er mwyn osgoi rhoi cymaint o bwysau ar wasanaethau eraill megis iechyd a gwasanaethau cymdeithasol;
 - ch rhoi help ochr yn ochr â'r gofal personol neu feddygol fydd ei angen ar rai pobl;
 - d sicrhau bod gwasanaethau o safon yn cael eu darparu mor effeithiol ac mor effeithlon ag y bo modd drwy sicrhau bod sefydliadau sy'n cynllunio ac yn cyllido gwasanaethau a chyrff sy'n darparu gwasanaethau yn gweithio gyda'i gilydd; a
- dd hybu cydraddoldeb a lleihau anghydraddoldeb.
- 1.3 Nid yw yr un nod uchod yn cyfeirio'n benodol at atal digartrefedd. Serch hynny, mewn manau eraill, mae Llywodraeth Cymru'n datgan yn glir bod gan y Rhaglen rôl allweddol o ran atal digartrefedd. Er enghraifft, yng **Nghynllun Digartrefedd Deng Mlynedd Cymru (2009-19)** nodir 'Mae gan y Rhaglen Cefnogi Pobl ran hanfodol i'w chwarae yn y gwaith o atal digartrefedd cychwynnol ac ailadroddus trwy ddarparu gwasanaethau a all helpu aelwydydd neu unigolion sy'n agored i niwed ymdrin â'u hanghenion o ran llety a chymorth'. Yn ogystal a hyn, nodwyd yn adroddiad blynyddol

8 Llywodraeth Cymru, **Canllawiau Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl-Cymru**, Mehefin 2013

9 Mae tai gwarchod yn y cyd-destun hwn yn golygu llety i bobl sydd, mewn rhai achosion, dros eu hanner cant, lle ceir gwasanaeth warden preswyl, system gyfathrebu a rhai cyfleusterau cyffredin.

Llywodraeth Cymru ar Reoli Grantiau yn 2016 'Mae'r Rhaglen yn darparu cymorth hanfodol i bobl sydd mewn amgylchiadau anodd iawn, yn enwedig pobl sy'n ddigartref neu mewn perygl o fod yn ddigartref. Yn ogystal ag atal digartrefedd, mae'r Rhaglen yn darparu cymorth sy'n ymwneud â thai i grwpiau amrywiol, gan gynnwys pobl ag anableddau dysgu, angen iechyd meddwl a menywod sy'n ffoi rhag cam-drin domestig'.¹⁰

- 1.4 Ni chyfeirir yn benodol at drechu tlodi yn y nodau uchod ychwaith. Eto i gyd, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu i'r Rhaglen fod yn allweddol i'w helpu i ymdrin â thlodi. Er enghraifft, yng nghynllun gweithredu Llywodraeth Cymru ar gyfer trechu tlodi nodir bod gan y Rhaglen Cefnogi Pobl ran i'w chwarae er mwyn cyrraedd targedau trechu tlodi, ond nid yw'n manylu ar faint y cyfraniad disgwylidig.¹¹

Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod bod goblygiadau i'r Rhaglen yn sgil datblygiadau polisi ehangach, ond rydym wedi nodi pryderon ynghylch graddfa'r newid a'r modd y cyfathrebwyd ynghylch y newid hwnnw

- 1.5 Ers 2012, yr oedd deddfwriaeth Llywodraeth Cymru ar y gwasanaethau cymdeithasol, cenedlaethau'r dyfodol a thai, a pholisi Llywodraeth y DU ar ddiwygio lles ymhlith y newidiadau polisi nodedig sy'n effeithio ar y Rhaglen (**Bocs 1**). Yn ogystal â hyn, ceir goblygiadau i ddyfodol y Rhaglen yn sgil adolygiad diweddar y Llywodraeth o lety â chymorth¹² a'r cynigion a wnaed yn ei sgil. O fis Ebrill 2019, bydd budd-dal tai yr holl denantiaid sydd yn byw mewn llety â chymorth yn cael ei gapio ar gyfradd is. Effaith capio lefel y budd-dal tai, a ddefnyddir i dalu elfen rhent a thaliadau gwasanaeth cynlluniau llety â chymorth, fydd creu diffyg cyllid.
- 1.6 Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i sicrhau y bydd y gweinyddiaethau datganoledig yn derbyn digon o gyllid i lenwi'r bwlch hwn. Heb sicrwydd ynghylch cyllid ar gyfer y rhenti a'r elfen taliadau gwasanaeth, mae nifer o gynlluniau llety â chymorth wedi dweud y byddant yn debygol o fethu cynnal eu busnes. Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru ar ganol adolygu goblygiadau'r Adolygiad Llety â Chymorth ar y cyd â rhanddeiliaid, ac effaith yr adolygiad hwnnw ar y rhaglen Cefnogi Pobl yng Nghymru.

10 Llywodraeth Cymru, **Adroddiad Blynyddol ar Reoli Grantiau 2016**, Mawrth 2017

11 Llywodraeth Cymru, **Creu Cymunedau Cryf, Symud Ymlaen â'r Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi - Adroddiad Blynyddol 2014**, Gorffennaf 2014

12 Yr Adran Gwaith a Phensiynau a'r Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol, **Supported accommodation review – The scale, scope and cost of the supported housing sector [Saesneg yn unig]**, Tachwedd 2016

Bocs 1: Diwygiadau deddfwriaeth a pholisi allweddol sy'n berthnasol i'r Rhaglen

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) (2014)

Yn anelu i wella llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth, yn ogystal â gofalywyr sydd angen cymorth. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol gynnal cyd-asesiad o anghenion gofal a chymorth y boblogaeth, ar gyfer oedolion, plant a gofalywyr. Mae hyn yn creu cyfleoedd i gyfuno'r gwaith hwn â gweithgarwch i gynhyrchu dadansoddiad o anghenion ar gyfer y Rhaglen Cefnogi Pobl.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015)

Yn anelu i wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn y presennol ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, drwy roi lle creiddiol ym mhob penderfyniad i'r egwyddor o ddatblygu'n gynaliadwy. Un elfen allweddol o'r egwyddor datblygu cynaliadwy yw ffocws ar atal, sy'n cyd-fynd yn agos ag un o nodau canolog y Rhaglen Cefnogi Pobl (paragraff 1.2c).

Ddeddf Tai (Cymru) (2014)

Yn anelu i wella ansawdd a safonau tai yng Nghymru, a'r cyflenwad ohonynt. Yn cynnwys dyletswydd newydd gryfach ar awdurdodau lleol i atal digartrefedd. Mae Llywodraeth Cymru wedi datgan ei bod yn disgwyl i'r Rhaglen Cefnogi Pobl gael ei defnyddio i atal digartrefedd (paragraff 1.3). Yn ddiweddar, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru werthusiad interim o'r modd y caiff y rhan o'r Ddeddf sy'n ymdrin ag atal digartrefedd ei gweithredu.¹³ Cyn hynny, comisiynodd y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi astudiaeth ddichonoldeb er mwyn canfod y ffordd orau o werthuso effaith y Rhaglen ar ddigartrefedd.¹⁴

Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) (2015)

Yn anelu i wella'r ymateb o fewn y sector cyhoeddus yng Nghymru i bob math o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Yn rhoi cyfrifoldeb ar gyrff cyhoeddus i wella'r trefniadau i atal a hyrwyddo ymwybyddiaeth o drais sy'n seiliedig ar ryw, camdriniaeth ddomestig a thrais rhywiol, ac i amddiffyn a chefnogi'r rhai sy'n dioddef yn sgil y troseddau hynny.

Diwygiadau i bolisi lles Llywodraeth y DU

Yn sgil Deddf Diwygio Lles 2012, cyflwynwyd cyfres o ddiwygiadau i system fudd-daliadau'r DU. Mae tystiolaeth a gasglwyd gan Sefydliad Polisi Cyhoeddus Cymru yn awgrymu y bydd diwygiadau lles yn taro'r cymunedau mwyaf difreintiedig a'r grwpiau mwyaf agored i niwed galetaf, gan greu mwy o ddyled a thlodi.¹⁵ Mae'r sefyllfa yn debygol o greu cynnydd yn y galw am wasanaethau Cefnogi Pobl ymhlith pobl sydd angen cymorth i reoli eu materion ariannol. Yn fwy diweddar, mae potensial i Adolygiad Llety â Chymorth Llywodraeth y DU (paragraff 1.5), a'r cynigion sydd wedi codi ohono, gael effaith sylweddol ar y rhaglen Cefnogi Pobl yng Nghymru yn y dyfodol.

¹³ Llywodraeth Cymru, **Gwerthusiad ôl-weithredol o'r ddeddfwriaeth digartrefedd (Rhan 2 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014): Adroddiad Interim**, Awst 2017

¹⁴ Sefydliad Polisi Cyhoeddus i Gymru, **Evaluating the Contribution the Supporting People Programme makes to Preventing and Tackling Homelessness- Feasibility Study [Saesneg yn unig]**, Mehefin 2015

¹⁵ Sefydliad Polisi Cyhoeddus i Gymru, **The Impact of Welfare Reform on Housing Policy in Wales: A Rapid Evidence Review [Saesneg yn unig]**, Awst 2015

- 1.7 Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cynnal adolygiad ffurfiol eto o nodau'r Rhaglen mewn ymateb i'r agenda bolisiau newidiol. Fodd bynnag, dros y blynyddoedd diwethaf mae Llywodraeth Cymru wedi pennu agenda ehangol a chynyddol gymhleth ar gyfer awdurdodau lleol. Ers cyhoeddi canllawiau'r Rhaglen yn 2013, mae Llywodraeth Cymru wedi defnyddio nifer o ddulliau eraill i gyfleu ei disgwyliadau o'r Rhaglen yn sgil datblygiadau polisi ehangach. Yn benodol, y mae wedi cyflwyno newidiadau i delerau ac amodau grantiau, ac wedi anfon llythyrau amrywiol sy'n trafod gwahanol faterion ar wahanol adegau, sy'n gofyn i awdurdodau leol ddatblygu gwasanaethau Cefnogi Pobl sydd:
- a yn rhoi mwy o bwyslais ar atal digartrefedd ac ymyrraeth gynnar;
 - b yn mynd i'r afael â thlodi drwy roi cyfle i bobl ganfod swydd ac/neu hyfforddiant ac ennill sgiliau, a thrwy sicrhau gwell aliniad â rhaglenni Trechu Tlodi eraill Llywodraeth Cymru, sef Cymunedau yn Gyntaf, Dechrau'n Deg a Teuluoedd yn Gyntaf;
 - c helpu i leihau'r defnydd o lety Gwely a Brecwast ar gyfer pobl ifanc 16 ac 17 oed, a rhoi cefnogaeth well i'r bobl ifanc hynny sy'n gadael gofal yr awdurdod lleol y tybir bod risg iddynt hwy eu hunain fod yn ddigartref;
 - ch darparu cefnogaeth ataliol lefel isel a chanolig 'i bobl sy'n profi cam-drin domestig, nad yw o reidrwydd yn gymorth cysylltiedig â thai'; a
 - d mynd i'r afael â chanlyniadau diwygiadau lles Llywodraeth y DU.
- 1.8 Rhwng mis Ebrill 2014 a mis Rhagfyr 2015, cynhaliodd Llywodraeth Cymru gyfres o adolygiadau o lwyddiant awdurdodau lleol wrth gyflenwi'r Rhaglen. Ym **mharagraffau 3.29-3.33** a **Bocs 8** ar dudalen 63 ceir mwy o fanylion ynghylch cwmpas yr adolygiadau hynny a'r canfyddiadau. Mae'r adolygiadau hyn wedi codi rhai materion y mae'n anodd i awdurdodau lleol eu datrys. Er enghraifft ynghylch cymhwysedd ariannu rhai o'r gwasanaethau anabledau dysgu. Ym marn Llywodraeth Cymru, mae rhai awdurdodau lleol yn defnyddio cyllid Cefnogi Pobl i gynnal gwasanaethau anghymwys i bobl ag anabledau dysgu. Mewn cyfnod o lymder ariannol, gallai fod yn anodd i awdurdodau lleol gael hyd i ffynonellau eraill o arian er mwyn parhau i allu darparu'r gefnogaeth a dybir yn anghymwys.
- 1.9 Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi comisiynu nifer o adolygiadau ynghylch y Rhaglen, y mae Llywodraeth Cymru wedi annog awdurdodau lleol i'w hystyried wrth ddatblygu gwasanaethau (**Atodiad 2**). Ceir gwybodaeth bellach i randdeiliaid am ddatblygiadau sy'n berthnasol i'r Rhaglen ym mwletin rheolaidd Llywodraeth Cymru ar Cefnogi Pobl. Er enghraifft, nodwyd ym mwletin mis Medi 2016 fod y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol eisiau i'r Rhaglen ddatblygu ffyrdd i ymdrin â phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod, fel camdriniaeth ddomestig a chamddefnyddio sylweddau.

- 1.10 Er bod lefelau ariannu wedi parhau'n sefydlog yn nhermau aran parod ers 2015-16, daw'r disgwyliadau hyn ar adeg pan fo pryderon o hyd ynghylch y pwysau ar gyllidebau rhaglenni, gyda rhai timau Cefnogi Pobl yn brin o adnoddau staff. Dywedodd rhai swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl wrthym am yr heriau y maent yn eu profi wrth reoli'r Rhaglen, pan fo gwneud hynny yn gyfrifoldeb sydd yn cystadlu â sawl cyfrifoldeb arall sydd ganddynt. Yn adolygiadau Llywodraeth Cymru ei hun codwyd pryderon ynghylch lefel y staff mewn rhai awdurdodau lleol. Mewn rhai achosion, canfu'r adolygiadau fod prinder staff yn amharu ar allu awdurdodau lleol i fonitro a gwerthuso gwasanaethau mewn modd cadarn ([paragraff 3.32](#)).
- 1.11 Mynegodd swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl, ac i raddau llai, Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol a Chadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Cydweithredol Rhanbarthol, ystod o broblemau wrthym ynghylch rheoli'r Rhaglen mewn amgylchedd polisi cymhleth sydd yn newid yn gyflym. Y pryder mwyaf cyffredin oedd bod Llywodraeth Cymru, o ehangu'r agenda i gynnwys materion fel cyfeirio at gyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant, a darparu cymorth heb fod yn gysylltiedig â thai i ddioddefwyr camdrin domestig, yn gwano amcanion y Rhaglen, ac yn creu dryswch ynghylch blaenoriaethau'r Rhaglen. Fodd bynnag, roedd rhai yn ystyried bod Llywodraeth Cymru yn dawel bach yn ceisio cyfyngu ar ddibenion cyffredinol y Rhaglen. Yn benodol, ystyriai rhai fod Llywodraeth Cymru yn ceisio diwygio'r Rhaglen fel nad oedd mwyach yn cyflenwi gwasanaethau i annog pobl i fyw'n annibynnol, ond yn canolbwyntio ar atal digartrefedd yn unig. Yn ein barn ni, mae'r safbwyntiau gwrthgyferbyniol hyn yn tarddu o ddiffyg eglurder ynghylch prif ddiben y Rhaglen. Mewn ymateb i hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi amlygu bod canllawiau diwygiedig y Rhaglen yn ail-ddatgan pwysigrwydd y Rhaglen er mwyn helpu pobl i fyw'n annibynnol ([Bocs 2](#)).
- 1.12 Dyma rai o'r pryderon eraill a fynegwyd:
- wrth i Lywodraeth Cymru ofyn i awdurdodau lleol ymateb i nifer o flaenoriaethau a oedd yn dod i'r amlwg dros gyfnod cymharol fyr, roedd rhai o'r farn nad oedd yn rhoi ystyriaeth ddigonol i gymhlethdod y broses o newid gwasanaethau i adlewyrchu blaenoriaethau newydd.
 - teimlai rhai o'r cyfweleion fod tensiwn rhwng asesiadau anghenion lleol a rhanbarthol a gwaith cynllunio gwasanaethau a'r disgwyliadau oedd yn cael eu pennu o'r top i lawr gan Lywodraeth Cymru.
 - at ei gilydd, cafwyd safbwyntiau cadarnhaol ynghylch swyddogion yn nhîm Cefnogi Pobl Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, mynegai swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl rwystredigaeth yn aml ynghylch lefel yr arweiniad gan swyddogion Llywodraeth Cymru ynghylch sut i drosi blaenoriaethau sydd yn codi yn newidiadau ar lawr gwlad.

Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar gyfres o amcanion strategol ar gyfer y Rhaglen, yn rhan o newidiadau ehangach i'r canllawiau ar ei chyfer

- 1.13 Ym mis Mai 2017, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau diwygiedig ar gyfer y Rhaglen er mwyn ymgynghori arnynt. Bwriad Llywodraeth Cymru yw i'r canllawiau newydd ganolbwyntio mwy ar 'gyfeiriad strategol' y Rhaglen. I'r perwyl hwn, mae'r canllawiau drafft yn cynnwys cyfres o amcanion strategol (Bocs). Trefnwyd ymgynghoriad ar y canllawiau ym mis Rhagfyr 2015 yn wreiddiol, ond cafwyd oedi yn sgil cyfyngiadau ar adnoddau Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid. Llywodraeth Cymru a luniodd y canllawiau, drwy gydweithrediad â sefydliadau partner sydd yn ymwneud â chyflenwi'r Rhaglen.
- 1.14 Wrth lunio drafft yr amcanion strategol, ystyriodd Llywodraeth Cymru yr angen i gyfleu mewn modd mwy eglur sut y byddai'r Rhaglen yn cyfrannu at gyflawni Cynllun Digartrefedd Deng Mlynedd Cymru. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi ystyried effeithiau'r tirlun newidiol o ran polisi ar y Rhaglen (**Bocs 1**).

Bocs 2: Amcanion strategol drafft Llywodraeth Cymru ar gyfer y Rhaglen

Cyhoeddwyd yr amcanion strategol drafft ar gyfer ymgynghoriad ym mis Mai 2017. Yn ôl yr amcanion hynny, dylai'r Rhaglen sicrhau 'effaith y gellir ei dangos a seiliedig ar dystiolaeth ar fywydau pobl', drwy:

- Atal digartrefedd lle bynnag y bo'n bosibl.
- Cynorthwyo pobl i feithrin sgiliau ar gyfer bywyd er mwyn ffynnu'n annibynnol, yn eu cartrefi eu hunain ac yn rhan o'u cymunedau.
- Cynorthwyo pobl i feithrin eu llesiant a'u cydnerthedd i ymdrin â siociau, straeniau ac ansicrwydd yn eu bywydau
- Lleihau'r galw ar wasanaethau eraill
- Cynorthwyo pobl i symud allan o dlodi.
- Gwneud y defnydd gorau o adnoddau i sicrhau'r effaith fwyaf posibl
- Cyflawni perthnasoedd gwell trwy weithio mewn partneriaeth, ar draws ffiniau rhwng sefydliadau, polisïau a sectorau.
- Osgoi neu liniaru effaith profiadau niweidiol yn ystod plentyndod.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, Ymgynghoriad ar Ganllawiau a Fframwaith Deilliannau'r Rhaglen Cefnogi Pobl, Mai 2017

Rhan 2

Ni fu'r camau a gymerwyd i ymdrin â'r pryderon hirhoedlog ynghylch dyluniad a darpariaeth y Rhaglen yn effeithiol bob tro, a bu'r cynnydd mewn rhai meysydd allweddol yn araf

- 2.1 Yn y rhan hon o'r adroddiad archwilir ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion yr adolygiadau o'r Rhaglen a gomisiynwyd ers 2009. Ystyrir a gafwyd y manteision a fwriadwyd yn sgil camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru a'i bartneriaid. Barn Llywodraeth Cymru yw mai'r gofynion i reoli'r Rhaglen yn unol ag egwyddorion cyd-gynhyrchu sydd i gyfrif yn rhannol am arafwch y cynnydd, ond gall yr egwyddorion hynny sicrhau deilliannau gwell.

Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn mwyafrif yr argymhellion a gafwyd mewn adolygiadau o'r Rhaglen a gynhaliwyd ers 2009, er ei bod wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl i weithredu rhai camau, gan gynnwys diwygiadau i ganllawiau'r Rhaglen

- 2.2 Ers 2009, mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu pum adolygiad o'r Rhaglen (**Atodiad 2**):
- a **'Adolygiad Aylward'** (2010)
 - b Cynllun Llywodraethu (2013)
 - c **Adolygiad annibynnol o Flwyddyn Drosiannol y Rhaglen Cefnogi Pobl** (2014)
 - d **Supporting People programme management charges within Supporting People service provision (Saesneg yn unig)** (2015)
 - e **Cefnogi Pobl: Gwasanaethau Pobl Hŷn** (2016)
- 2.3 Derbyniodd Llywodraeth Cymru 22 o 25 o argymhellion Adolygiad Aylward yn llawn; gwrthododd un o'r argymhellion yn llwyr¹⁶, a derbyniodd elfennau o ddau argymhelliad arall yn rhannol. Ym mis Awst 2012, lansiodd Llywodraeth Cymru Raglen Cefnogi Pobl newydd ac ym mis Mehefin 2013, lluniodd ganllawiau newydd ar gyfer y Rhaglen. Roedd y Rhaglen newydd yn cynnwys:
- a grant sengl unedig i ddisodli'r ddau grant Cefnogi Pobl blaenorol;
 - b cyfres newydd o drefniadau llywodraethu lle ceir chwe Phwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol¹⁷ sy'n gyfrifol am gynlluniau byrdymor,

16 Cynigiai adolygiad Aylward y dylid cynnwys y Rhaglen Cefnogi Pobl o fewn y fframwaith rheoleiddio cymdeithasau tai. Gwrthododd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn gan fod y Rhaglen y tu hwnt i gwmpas y swyddogaeth rheoleiddio ar gyfer landlordiaid cymdeithasol cofrestredig.

17 Fel mesur dros dro, roedd adolygiad Aylward wedi argymhell y dylai Llywodraeth Cymru sefydlu 22 o bwyllgorau cydweithredol wedi'u seilio ar awdurdodau lleol. Fodd bynnag, penderfynodd Llywodraeth Cymru sefydlu pwyllgorau rhanbarthol ar unwaith, a chyflwyno chwe Phwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol. Yn sgil y penderfyniad hwn, gosodwyd y Rhaglen ar y rheng flaen i weithredu'r ffocws polisi cynyddol ar waith rhanbarthol.

tymor canolig a hirdymor, a Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl i roi cyngor a gwybodaeth i'r Gweinidog;

c fformiwla ariannu i ailddosbarthu cyllid y Rhaglen i'r ardaloedd lle mae'r mwyaf o angen;

ch trefniadau i awdurdodau lleol arolygu darparwyr bob tair blynedd; a

d 'Fframwaith Deilliannau' er mwyn helpu i nodi effeithiau y Rhaglen.

2.4 Roedd dull Llywodraeth Cymru o weithredu argymhellion Adolygiad Aylward wedi'i strwythuro'n dda. Dangosai hefyd barodrwydd Llywodraeth Cymru i gydweithio er mwyn creu gwelliannau. Dangosai'r penderfyniadau a gymerodd Llywodraeth Cymru mewn ymateb i'r argymhellion hyn hefyd ymrwymiad i wneud cynnydd mewn rhai meysydd anodd, ee, o ran y fformiwla ariannu a gwaith rhanbarthol.

2.5 Roedd adolygiad Aylward hefyd yn galw ar Lywodraeth Cymru i sefydlu proses achredu genedlaethol ar gyfer pob darparydd, gan gynnig mynediad cyflym i ddarparwyr a oedd eisoes wedi'u hachredu. Datblygodd Llywodraeth Cymru ddrafft o fframwaith achredu, ac roedd canllawiau'r Rhaglen yn 2013 yn cyfeirio at achredu. Fodd bynnag, penderfynodd y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl nad oedd angen y fframwaith achredu. Sail resymegol y Bwrdd oedd bod awdurdodau lleol yn monitro contractau darparwyr a bod trefniadau adolygu allanol eraill yn bodoli i adolygu rhai darparwyr. Y lle hynny, cynigiodd y Bwrdd y dylai Llywodraeth Cymru ystyried datblygu storfa o wybodaeth ynghylch trefniadau llywodraethu, sefydlogrwydd ariannol a strwythur trefniadol darparwyr oedd yn ymgeisio am gyllid Cefnogi Pobl. Hyd yma, ni fu gan Lywodraeth Cymru ddigon o adnoddau o ran staff i fwrw ymlaen â gwaith ar y storfa.

2.6 Mewn ymateb i adolygiad y **Cynllun Llywodraethu**, o fis Ebrill 2016 mae Llywodraeth Cymru wedi'i gwneud hi'n ofynnol i'r prif sefydliadau sy'n aelodau o'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol lofnodi Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth 'er mwyn helpu i sicrhau bod gwasanaethau'r Rhaglen yn cael eu datblygu, eu cyflenwi, eu gweithredu, eu gweinyddu a'u rheoli yn effeithiol ac effeithlon ac mewn modd strategol'. Fodd bynnag, cymerodd dros ddwy flynedd i gwblhau i gwblhau'r Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth. Yn ogystal â hyn, gofynnwyd i'n cyfweleion a oedd y Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth yn debygol o gynyddu effeithiolrwydd gwaith rhanbarthol, ac ni themlai yr un cyfwelai y byddai'r Memorandwm yn cael unrhyw effaith.

- 2.7 Derbyniodd Llywodraeth Cymru bob un o'r 18 o argymhellion yn **Adolygiad Annibynnol Blwyddyn Drosiannol y Rhaglen Cefnogi Pobl**.¹⁸ Roedd deg o'r argymhellion yn trafod materion a oedd yn gysylltiedig â'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol (**Bocs 3**). Datblygodd Llywodraeth Cymru gynllun gweithredu mewn ymateb i argymhellion yr adolygiad. Mae rhai camau gweithredu wedi'u cwblhau ac fe gafwyd rhywfaint o gynnydd yn erbyn yr holl argymhellion a dderbyniwyd. Fodd bynnag, cafwyd rhywfaint o lithriant hefyd. Mae Llywodraeth Cymru yn bwrw ymlaen â rhai o'r argymhellion drwy ei chanllawiau diwygiedig ar gyfer y Rhaglen. Er enghraifft, yr angen i esbonio gweledigaeth strategol y Rhaglen ac am gyfres newydd o 'amcanion strategol' (**Bocs 2**). Fel y nodwyd ym **mharagraff 1.13**, cymerwyd mwy o amser na'r disgwyl i lunio'r canllawiau.

Bocs 3: Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion Adolygiad Annibynnol 2014 ynghylch y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol

Yn fras, roedd a wnelo argymhellion yr adolygiad â'r canlynol:

- aelodaeth y Pwyllgorau a rolau a chyfrifoldebau'r aelodau a'r Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol sy'n gweithio i gefnogi'r Pwyllgorau;
- dull Llywodraeth Cymru o gyfleu ei disgwyliadau wrth y Pwyllgorau, ac o gefnogi, mesur a goruchwyllo'r hyn a gyflawnir gan y Pwyllgorau mewn ymateb i'r disgwyliadau hynny; a'r
- ffordd y mae'r Pwyllgorau'n ymgysylltu â strwythurau rhanbarthol eraill sy'n gweithredu mewn meysydd polisi eraill, fel iechyd a gofal cymdeithasol.

Ym mis Mawrth 2015, cadarnhaodd Llywodraeth Cymru ei hymrwymiad i barhau â strwythur y chwe Phwyllgor rhanbarthol a Bwrdd Cyngori Cenedlaethol. Hefyd, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i ddiweddarau canllawiau'r Rhaglen i adlewyrchu'r argymhellion yn yr adolygiad a oedd yn berthnasol i'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol.

¹⁸ Ni dderbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad y dylid cael gwared â'r cyfarwyddyd yng Nghanllawiau'r Rhaglen i benodi defnyddiwr gwasanaeth i'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol, a chaniatáu i'r penderfyniad hwnnw gael ei wneud yn lleol.

- 2.8 Mewn ymateb i adolygiad 2015 **Supporting People Programme Management Charges within Supporting People service Provision**, cyflwynodd Llywodraeth Cymru uchafswm 'cydymffurfio neu esbonio' o 10% ar daliadau rheoli. Mae tystysgrif archwilio 2016-17 yn ei gwneud hi'n ofynnol i archwilwyr mewnol awdurdodau lleol ardystio bod taliadau rheoli gwasanaethau Cefnogi Pobl yn 10% neu lai, neu sicrhau eu bod yn erbyn esboniad ysgrifenedig am daliadau uwch na hynny. Dyma gamau eraill a gymerwyd mewn ymateb i adolygiad 2015:
- a Cynhaliodd Llywodraeth Cymru ddigwyddiadau gyda darparwyr gwasanaeth a landlordiaid i drafod yr adroddiad a'r modd y byddai'n gweithredu'r argymhellion.
 - b Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru'n cynnal ei hail gylch o adolygiadau o agweddau ar drefniadau awdurdodau lleol i gyflenwi'r Rhaglen (**Bocs 8** ar **dudalen 63**). Mae'r adolygiadau hyn yn cynnwys archwiliad o'r ymagwedd at gostau rheoli.
 - c yn y canllawiau diwygiedig ar gyfer y Rhaglen a gyhoeddwyd ar gyfer ymgynghoriad ym mis Mai 2017, eglurwyd faint o'r gwariant y gellid ei ddangos fel taliadau rheoli.
- 2.9 Yn adolygiad 2016 **Cefnogi Pobl: Gwasanaethau Pobl Hŷn** gwnaed naw argymhelliad, yr oedd saith ohonynt wedi'u cyfeirio at Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, awdurdodau lleol a darparwyr gwasanaeth. Serch hynny, nodai'r adolygiad y gallai Llywodraeth Cymru fod yn fwy cyson wrth fonitro cynnydd Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol o ran cyflenwi gwasanaethau i bobl hŷn sydd yn seiliedig ar eu hanghenion, yn hytrach na bod y gwasanaethau hynny'n adlewyrchu'r math o ddeiliadaeth sydd ganddynt.¹⁹ Awgrymai'r adolygiad y dylai Llywodraeth Cymru ei gwneud hi'n ofynnol i'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol adrodd yn flynyddol ar eu cynnydd tuag at sicrhau gwasanaethau i bobl hŷn sydd yn 'niwtral o ran deiliadaeth. Y mae bellach yn gwneud hyn, er bod y data yn parhau i fod yn anghyflawn (**paragraff 2.20**).
- 2.10 Roedd adroddiad 2016 hefyd yn galw ar Lywodraeth Cymru i adolygu ei ddull o werthuso effeithiau, er mwyn iddi gael cipolwg mwy effeithiol o brofiadau pobl hŷn a gefnogir drwy'r Rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn ymgynghori ar ddiwygio ei dull o werthuso'r Rhaglen (**paragraff 2.35**). Mae'r ddogfen ymgynghori yn cynnwys cwestiynau ynghylch sut i asesu effeithiau'r Rhaglen ar bobl sy'n derbyn gwasanaethau tymor hwy. Nodir yn yr ymgynghoriad bod y rhai sy'n derbyn gwasanaethau hirdymor yn debygol iawn o fod yn bobl hŷn a phobl ag anabledd dysgu.

¹⁹ Argymhellai adolygiad Aylward yn 2010 y dylai'r 'meini prawf ar gyfer pobl hŷn sy'n derbyn cyllid Cefnogi Pobl fod yn seiliedig ar angen yn hytrach nag oed neu ddeiliadaeth'.

Erys pryderon ynghylch effeithiolrwydd ac effaith y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, lle cafwyd cynnydd amrywiol wrth ddatblygu prosiectau a gwasanaethau rhanbarthol

- 2.11 Mae'r prif bryderon a'r heriau o ran effeithiolrwydd Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol a nodwyd yn Adolygiad Annibynnol 2014 yn bodoli o hyd. Ystyrir yn eang gan Lywodraeth Cymru a rhanddeiliaid eraill mai Pwyllgorau Gwent a Gogledd Cymru sydd yn gweithredu'n fwyaf effeithiol. Fodd bynnag, hyd yn oed yn yr achosion hyn codwyd pryderon yn ein cyfweiliadau â swyddogion allweddol ynghylch biwrocratiaeth ychwanegol a gwerth am arian y trefniadau pwyllgor gan fod yr enillion yn brin.
- 2.12 Mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud hi'n ofynnol i Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol adrodd ar eu gwaith rhanbarthol ac is-ranbarthol, a'r modd y mae'r gwaith hwn wedi datblygu ers y cyfnod adrodd blaenorol. Ar gyfer y cyfnod rhwng mis Hydref 2014 a 31 Mawrth 2015, casglodd Llywodraeth Cymru fod y rhan fwyaf o'r adborth yn canolbwyntio ar waith a gyflawnwyd i alinio arferion gweithio. Yn yr un asesiad, daethpwyd i'r casgliad y bu datblygiad prosiectau rhanbarthol ac is-ranbarthol ers y cyfnod adrodd blaenorol yn siomedig, a bod cyfleoedd i wella effeithlonrwydd drwy weithio'n rhanbarthol wedi'u colli.
- 2.13 Ni chynhaliodd Llywodraeth Cymru ei hadolygiad ei hun o adroddiadau blynyddol 2015-16. Yn lle hynny, rhoddodd y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl gyfarwyddyd i'w is-grŵp llywodraethu i adolygu'r adroddiadau blynyddol hyn. Cyrhaeddodd yr is-grŵp gasgliad cadarnhaol ynghylch gwaith rhanbarthol ym mhedwar o'r chwe rhanbarth. Yng Nghaerdydd a'r Fro cyfeiriwyd at weithredu 'rhannol' yn unig, ac ym Mae'r Gorllewin at 'weithredu prin os o gwbl'.
- 2.14 Canfuom mai ond dau Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol - Gogledd Cymru a Gwent - a allai roi enghreifftiau lluosog o brosiectau rhanbarthol ac/neu is-ranbarthol (**Bocs 4**). Yn ogystal â hyn, nid yw rhai o'r enghreifftiau a adroddwyd yn tarddu o'r pwyllgorau. Er enghraifft, mae dau o'r pum prosiect rhanbarthol y cyfeiriodd Pwyllgor Gwent atynt yn ei adroddiad blynyddol o 2015-16 o gyfnod cyn sefydlu'r Pwyllgor. Pan geir cydweithio, mae'r cydweithio hwnnw wedi tueddu i ganolbwyntio ar ddatblygu ymagweddau cyffredin at brosesau craidd ac adolygiadau gwasanaeth yn hytrach na phrosiectau a gwasanaethau gwirioneddol ranbarthol (**Atodiad 3**).

Bocs 4: Prosiectau a gwasanaethau rhanbarthol ac is-ranbarthol sy'n gweithredu ym mis Ionawr 2017

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru

Comisiynu ar y cyd ar raddfa is-ranbarthol:

- Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam a Chyngor Sir y Fflint yn ariannu ac yn rheoli'r prosiect Cymorth Fel y Bo'r Angen Cam-drin Domestig ar y cyd â chymdeithas tai elusennol Hafan Cymru.
- Mae Cyngor Sir Ddinbych a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn ariannu a rheoli prosiect Doorstop ar y cyd. Mae'r prosiect yn darparu llety i bobl sy'n dioddef problemau'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau.
- Mae Llety â Chymorth a Gwasanaeth Stop Nos is-ranbarthol wedi cael eu comisiynu rhwng Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint a Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy.
- Mae Cyngor Sir Ddinbych a Chyngor Sir y Fflint yn ariannu swyddog ffoaduriaid ar y cyd, ac mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn cartrefu/ailsefydlu ffoaduriaid o Syria ar y cyd â Chyngor Sir Ddinbych.

Mae prosiectau is-ranbarthol eraill yn cael eu hystyried.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent

Ar hyn o bryd, ceir nifer o wasanaethau a chynlluniau rhanbarthol ac is-ranbarthol i gefnogi ystod o grwpiau o gleientiaid:

- Prosiect troseddwyd cyson.
- Gwasanaeth Cymorth i Sipsiwn a Theithwyr.
- Pobl Ifanc (16-24 oed).
- Dau gynllun Cymorth Fel y Bo'r Angen i Bobl Hŷn.
- Gweithwyr Grymuso wrth Ryddhau o'r Carchar i gefnogi unigolion cyn ac ar ôl iddynt gael eu rhyddhau o'r carchar, a chanfod a chynnal llety addas.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru

Mae ardal Canolbarth a Gorllewin Cymru yn gweithredu un prosiect is-ranbarthol, Gwasanaeth Gorllewin Cymru ar gyfer Firysau a Gludir yn y Gwaed, sydd yn gweithredu ar draws tri o'r pedwar awdurdod lleol sydd ar y Pwyllgor. Mae Gwasanaeth Cymorth Gorllewin Cymru ar gyfer Firysau a Gludir yn y Gwaed a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn gweithio mewn partneriaeth i roi cymorth i gleifion syn byw gyda'r firysau HIV, Hepatitis B neu Hepatitis C a gludir yn y gwaed.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cwm Taf

Ni cheir unrhyw enghreifftiau o wasanaethau rhanbarthol, ond, ers 2015, mae'r ddau awdurdod lleol sy'n ffurfio Pwyllgor Cwm Taf, y naill a'r llall, wedi gweithredu cynllun cymorth fel y bo'r angen ar yr un fanyleb.

Bocs 4: Prosiectau a gwasanaethau rhanbarthol ac is-ranbarthol sy'n gweithredu ym mis Ionawr 2017

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Y Fro a Chaerdydd

Ni cheir unrhyw enghreifftiau o wasanaethau rhanbarthol.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Bae'r Gorllewin

Ni cheir unrhyw enghreifftiau o wasanaethau rhanbarthol.

- 2.15 Yn ein cyfweiliadau â swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl, Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol a chadeiryddion ac is-gadeiryddion Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, nodwyd bod sawl ffactor wedi cyfrannu at ddiffyg trefniadau rhanbarthol ar gyfer cyflenwi gwasanaethau.
- a diffyg cyllidebau 'cyfun' rhwng awdurdodau lleol a gynrychiolir ar y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol.
 - b mae toriadau yng nghyllid y Rhaglen ([paragraff 2.42](#)) yn golygu bod awdurdodau lleol wedi canolbwyntio ar ddadgomisiynu gwasanaethau neu gynnal eu gwasanaethau lleol eu hunain, yn hytrach na chydweithio i ddatblygu gwasanaethau ar y cyd. Fodd bynnag, dylai pwysau ariannol annog awdurdodau lleol i ganfod lle y gallant gydweithio i gynnal gwasanaethau presennol am lai o gost.
 - c anawsterau wrth alinio amserlenni er mwyn caffael gwasanaethau yn rhanbarthol pan fo contractau presennol awdurdodau lleol yn dod i ben ar wahanol ddyddiadau.
- 2.16 Pwysleisiodd y swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym y byddai modd goresgyn y problemau uchod. Er enghraifft, drwy'r Prosiect Alinio Cymunedau a Threchu Tlodi, a sefydlwyd yn 2015, crëwyd yr opsiwn i drosglwyddo cyllid rhwng rhaglenni. Mae Llywodraeth Cymru ei hun wedi cydnabod y cyfyngiadau ar Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol wrth ddatblygu gwasanaethau rhanbarthol. Yn 2015, cynhaliodd asesiad o gryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau'r Rhaglen. Canfu'r dadansoddiad mai araf fu'r cynnydd o ran cydweithio mewn rhai ardaloedd, ac na chafwyd unrhyw gydweithio o gwbl mewn ardaloedd eraill. Cwestiynai'r dadansoddiad y gwerth yr oedd pwyllgorau'n ei ychwanegu. Nodwyd hefyd bryder parhaus nad oes gan y pwyllgorau rym gwirioneddol, ac nad oeddent mewn sefyllfa dda i graffu'n effeithiol ar benderfyniadau gwario awdurdodau lleol. Mae'r canfyddiadau hyn ynghylch gwaith rhanbarthol yn berthnasol yng nghyd-destun uchelgais ehangach Llywodraeth Cymru i ddiwygio llywodraeth leol.²⁰ Maent hefyd

²⁰ Llywodraeth Cymru, [Diwygio Llywodraeth Leol; cadernid ac adnewyddiad](#), Ionawr 2017.

yn berthnasol yng nghyd-destun y pwyslais ar gydweithredu fel un o'r pum ffordd o weithio o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae saith mlynedd wedi mynd heibio ers nodi'r angen am newid yn adolygiad Aylward, ond mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau pobl hŷn yn dal heb fod wedi'u seilio ar asesiad o anghenion

- 2.17 Argymhellai adolygiad Aylward yn 2010 y dylai'r 'meini prawf ar gyfer pobl hŷn sy'n derbyn cyllid Cefnogi Pobl fod yn seiliedig ar angen yn hytrach nag oed neu ddeiliadaeth'. Roedd yr adolygiad yn tynnu sylw at bryderon bod gan yr holl bobl hŷn sy'n byw mewn tai gwarchod hawl i dderbyn gwasanaethau Cefnogi Pobl, fel systemau larwm a gwasanaethau warden, p'un a oedd angen y gwasanaethau hynny arnynt ai peidio. Un o'r canlyniadau yn sgil hyn oedd bod pobl hŷn a oedd angen cymorth, ond a oedd yn byw y tu allan i dai gwarchod, heb fod yn derbyn cymorth digonol.
- 2.18 Yng nghanllawiau Llywodraeth Cymru ar gyfer y Rhaglen yn 2013, gosodwyd y cyfrifoldeb dros sicrhau bod gwasanaethau pobl hŷn yn niwtral o ran daliadaeth ar ysgwyddau'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol. Yr oedd yn ei gwneud yn ofynnol i'r pwyllgorau:
- sefydlu llinell amser ar gyfer sicrhau gwasanaethau i bobl hŷn sydd yn seiliedig ar anghenion yn hytrach na daliadaeth;
 - sicrhau bod awdurdodau lleol cyfansoddol yn adrodd ar y modd y maent yn gweithio tuag at yr amcan, a'r amserlen ar gyfer hynny; ac
 - adrodd ar eu cynnydd wrth y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl - a chynnwys hynny fel eitem sefydlog ar y pwyllgorau a'r Bwrdd Cynghori Cenedlaethol.
- 2.19 Cyfeiriwyd at rywfaint o newid graddol yn adolygiad 2016 o wasanaethau cefnogi pobl. Ond casglai fod awdurdodau lleol yn dal i gomisiynu cyfran sylweddol o wasanaethau i bobl hŷn mewn modd sy'n golygu eu bod yn dal ond ar gael i denantiaid awdurdodau lleol a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig. Nodai'r adolygiad fod y sefyllfa hon yn adlewyrchu etifeddiaeth o fodolau gwasanaeth o'r gorffennol, yn hytrach na thystiolaeth o lefelau neilltuoel o angen o fewn y deiliadaethau hyn.
- 2.20 Ar gyfer 2015-2016, gofynnodd Llywodraeth Cymru i'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol adrodd pa gyfran o'r gwariant ar wasanaethau i bobl hŷn sydd yn niwtral o ran deiliadaeth. Dim ond un o'r Pwyllgorau a roddodd ddata manwl ar y gyfran o wariant a oedd yn niwtral o ran deiliadaeth ar gyfer yr holl ardaloedd awdurdod lleol yn ei ranbarth (Bae'r Gorllewin). Rhoddodd tri o'r Pwyllgorau eraill ddata ar gyfer rhai o'r

awdurdodau lleol yn eu rhanbarthau. Ni roddodd Pwyllgorau Cwm Taf a Gwent unrhyw ddata manwl ar y pryd, er iddynt roi sylwebaeth ar gynnydd yn eu hadroddiadau blynyddol. Fodd bynnag, mae Cwm Taf bellach wedi adrodd wrthym fod ei holl wasanaethau i bobl hŷn bellach yn niwtral o ran deilliadaeth.

Mae'r cynnydd wrth ddatblygu dull o werthuso yn parhau i fod yn araf, felly nid oes gan Lywodraeth Cymru ddealltwriaeth ddigon da eto o effaith y Rhaglen

Ym mis Awst 2012, cyflwynodd Llywodraeth Cymru fframwaith newydd i asesu cynnydd unigolion yn erbyn cyfres benodol o ddeilliannau ar gyfer y Rhaglen

- 2.21 Dechreuodd Llywodraeth Cymru ddatblygu fframwaith deilliannau yn 2008, ryw bum mlynedd ar ôl lansio'r Rhaglen. Yn 2010, casglodd Adolygiad Aylward fod angen fframwaith deilliannau cadarn, a dull mwy trwyadl o werthuso gwasanaethau. O fis Tachwedd 2009 hyd fis Mai 2010, roedd 17 o awdurdodau lleol wedi cymryd rhan mewn prosiect peilot i asesu perfformiad yn erbyn 11 o ddeilliannau, ar y cyd â rhai darparwyr eraill. Gofynnodd Llywodraeth Cymru i ddarparwyr adrodd a oedd y deilliannau ar gyfer pob unigolyn a oedd yn derbyn cymorth 'wedi'u sicrhau', 'wedi'u sicrhau'n rhannol' neu 'heb eu sicrhau'. Ym mis Ebrill 2012, cadarnhaodd Llywodraeth Cymru y byddai'r 11 o ddeilliannau a ddefnyddiwyd yn y gwaith peilot yn datblygu i greu'r 'Fframwaith Deilliannau' newydd, wedi'u rhannu o dan bedair thema eang (**Bocs 5**).
- 2.22 Fodd bynnag, yn wahanol i'r gwaith peilot, cyflwynodd Llywodraeth Cymru ddull '5 cam' i asesu cynnydd unigolion yn erbyn deilliannau'r Rhaglen. Penderfynodd Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r dull camau er mwyn cydnabod y rhan sydd gan y Rhaglen i'w chwarae er mwyn tywys y rhai sy'n derbyn cymorth tuag at ddeilliannau pendant fel sicrhau swydd, er bod llawer o'r unigolion sy'n derbyn cymorth drwy'r Rhaglen ymhell o sicrhau'r deilliannau hynny. Mae'r dull camau yn gweithio fel a ganlyn:
- a wrth gael ei dderbyn ar gynllun a ariennir gan y Rhaglen Cefnogi Pobl, bydd y defnyddiwr gwasanaeth a'i weithiwr cymorth yn nodi pa rai o blith yr 11 o ddeilliannau y mae'r defnyddiwr gwasanaeth am weithio tuag atynt. Gellir dewis amryw o ddeilliannau, ac ar gyfer pob deilliant cofnodir asesiad drwy ddefnyddio un o'r 5 'cam' (**Bocs 6**).
 - b wrth adolygu, neu wrth adael cynllun a ariennir gan y Rhaglen Cefnogi Pobl, bydd y cynnydd a wnaed tuag at sicrhau'r deilliant/deilliannau a fwriadwyd yn cael ei asesu a'i gofnodi.

Bocs 5: Y Fframwaith Deilliannau cyfredol ar gyfer Cefnogi Pobl

Hyrwyddo Diogelwch Personol a Chymunedol

- Teimlo'n ddiogel
- Cyfrannu at eu diogelwch a'u llesiant eu hunain ac eraill

Hyrwyddo Annibyniaeth a Rheolaeth

- Rheoli llety
- Rheoli cydberthnasoedd
- Teimlo'n rhan o'r gymuned

Hyrwyddo Cynnydd Economaidd a Rheolaeth Ariannol

- Rheoli arian
- Cymryd rhan mewn cyfleoedd addysg/dysgu
- Mewn swydd gyflogedig/yn gwneud gwaith gwirfoddol

Hybu Iechyd a Llesiant

- Yn gorfforol iach
- Meddwl iach
- Yn byw bywyd iach ac egnïol

Bocs 6: Y dull 5 cam a ddefnyddir i asesu cynnydd tuag at ddeilliannau'r Rhaglen

Dyma ddiffiniad Llywodraeth Cymru o'r 5 cam:

Cam 1

- Y deilliant i'r darparwydd gwasanaeth yn y cam hwn yw atal neu leihau hyd yr eithaf unrhyw niwed i'r defnyddiwr gwasanaeth ac eraill, a meithrin ymddiriedaeth â'r defnyddiwr gwasanaeth.
- Yn y cam hwn, efallai na fydd y defnyddiwr gwasanaeth yn barod i drafod agwedd neilltuol ar ei fywyd, fel rheoli arian, neu efallai y bydd yn anodd ymgysylltu ag ef/hi.
- Dylai defnyddwyr gwasanaeth gael cymorth i atal y sefyllfa rhag 'gwaethygu' nes bo modd gwneud cynnydd tuag at y deilliannau perthnasol.

Bocs 6: Y dull 5 cam a ddefnyddir i asesu cynnydd tuag at ddeilliannau'r Rhaglen

Cam 2

- Efallai y bydd defnyddwyr gwasanaeth yn barod i drafod deilliannau perthnasol, ond yn ansicr ynghylch sut i wneud cynnydd tuag at sicrhau'r deiliant, a'u bod angen cymorth sylweddol i gymryd y camau nesaf.
- Mae'r gwasanaeth yn canolbwyntio ar gynorthwyo'r defnyddiwr gwasanaeth i fod yn fwy sefydlog a chynnig mynediad at adnoddau a ddylai helpu'r defnyddiwr gwasanaeth i ddiffinio'r hyn y mae am ei gyflawni.
- Efallai y bydd angen cymorth sylweddol ar ddefnyddwyr gwasanaeth i dderbyn eu bod yn gallu rheoli agweddau ar eu bywyd, fel rheoli arian.
- Efallai mai dyma'r hyn y bydd angen cefnogaeth ar ei gyfer yn y cyfnod cychwynnol, ac oherwydd sawl ffactor (ee, risg, iechyd, gallu, blaenoriaethu), mae'n bosib mai'r gweithiwr cymorth fydd yn arwain y broses o ysgogi cynnydd.

Cam 3

- Bydd defnyddwyr gwasanaeth wedi dechrau credu eu bod yn gallu gwneud gwahaniaeth/newid yr agwedd hon ar eu bywyd, a byddant yn derbyn nodau penodol ar sail amser er mwyn sicrhau'r deiliant disgwylidig.
- Yn y cam hwn, dylid canolbwyntio ar annog defnyddwyr gwasanaeth i weithio tuag at nodau cyflawnadwy ar eu pen eu hunain, gan roi cymorth os oes angen; ond heb gyflawni ar eu rhan.
- Dylid helpu defnyddwyr gwasanaeth fyfyrion ar yr hyn sydd wedi mynd yn dda a rhoi cefnogaeth gadarnhaol iddynt pan na fydd pethau wedi bod mor lwyddiannus.

Cam 4

- Dylid rhoi cymorth i ddefnyddwyr gwasanaeth ymdrin ag anawsterau eu hunain ac i fod yn fwy hunan-ddibynnol a hyddysg ynghylch sut i ofyn am gymorth sefydliad, heb eu gweithiwr cymorth.

Cam 5

- Dylai defnyddwyr gwasanaeth bellach fod yn gallu rheoli'r rhan fwyaf o'r problemau yn y maes hwn ar eu pen eu hunain.
- Gan amlaf, dylai defnyddwyr gwasanaeth fod yn cyrchu gwasanaethau heb gefnogaeth, a chael cefnogaeth i ddeall pryd y mae/os oes angen mwy o gefnogaeth arnynt yn y maes hwn.
- Dylai defnyddwyr gwasanaeth deimlo'n ddigon hyderus i ddechrau eu helpu eu hunain i ymdrin â phroblemau yn y maes hwn.
- Mewn gwasanaethau hirdymor: bydd defnyddwyr gwasanaeth yn derbyn y gallai fod angen cymorth arnynt am byth gyda'r agwedd hon, ond maent yn cadw cymaint o annibyniaeth ag sy'n bosibl wrth gyflawni eu nod o sicrhau nad ydynt yn colli'r lefel optimwm o annibyniaeth drwy gael cymorth hirdymor.

Fodd bynnag, ceir sawl cyfyngiad ar y Fframwaith Deilliannau cyfredol, sy'n ei gwneud hi'n anodd ffurfio barn gynhwysfawr ynghylch llwyddiant y Rhaglen, ac mae diffyg hyder yn y data sydd wedi'u casglu

- 2.23 Wrth ddatblygu'r Fframwaith Deilliannau cyfredol, mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi disgrifiad cliriach o'r hyn y mae'n disgwyl i'r Rhaglen ei gyflawni. Serch hynny, ceir cyfyngiadau o hyd ar ddyluniad y Fframwaith yn ein barn ni. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi sefydlu unrhyw ddangosyddion na meini prawf ar gyfer asesu llwyddiant y Rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi'r meysydd lle mae'n disgwyl gweld defnyddwyr gwasanaeth yn gwneud cynnydd, ond nid yw wedi mesur maint yr effaith a ddisgwylir yn sgil y Rhaglen. Ni chafwyd ychwaith berthynas glir a syml rhwng y data a gasglwyd drwy'r Fframwaith Deilliannau a nodau'r Rhaglen.
- 2.24 Dywedodd llawer o'r rhai a oedd yn ymwneud â chyflenwi'r Rhaglen ei bod hi'n cymryd amser hir i gasglu'r data deilliannau. Ar ben hynny, nid oedd ganddynt ymddiriedaeth na hyder yng nghywirdeb y data. Mewn ymateb i hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio ei barn y dylai awdurdodau lleol nad oes ganddynt hyder yn y data gydweithio'n agosach â darparwyr cymorth i ymdrin â'r problemau dan sylw. Mae a wnelo'r pryderon yn bennaf â natur oddrychol yr asesiad 5 cam.²¹ Fodd bynnag, ceir pryderon hefyd ynghylch y canlynol:
- a bod rhai darparwyr yn ffurfio barn heb drafod cynnydd â'r defnyddiwr gwasanaeth. Nid yw canllawiau Llywodraeth Cymru'n cyfleu'n glir a ddylid sefydlu deialog wrth ddechrau rhoi cymorth, neu beth ddylai ddigwydd os na all gweithiwr cymorth a defnyddiwr gwasanaeth gytuno ar faint y cynnydd a gafwyd.
 - b efallai na fydd y cynnydd yn ddi-duedd. Er enghraifft, gallai fod yn fuddiol i ddarparydd roi gwedd gadarnhaol ar gynnydd i ddangos bod ei ymyrraeth yn effeithiol.
- 2.25 Dengys gwaith cynnar gan swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl Gogledd Cymru nad oedd gan ddarparwyr ddealltwriaeth gyffredin o ystyr pob cam. Mewn tystiolaeth a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru ym mis Awst 2014, dadleuai'r swyddogion arweiniol fod pryderon ynghylch data'r Fframwaith Deilliannau yn golygu bod llai o bwys yn cael ei roi i'r fframwaith yn ystod adolygiadau gwasanaeth o gymharu â ffynonellau eraill o ddata.

²¹ Mae unrhyw asesiad o faint y cynnydd a gafwyd nid yn unig yn adlewyrchu'r cynnydd tuag at gyflawni nodau penodol, a all fod yn farn oddrychol ynddi ei hun, ond hefyd yn adlewyrchu barn fwy goddrychol ynghylch lefel y rheolaeth a'r cyfrifoldeb y mae'r defnyddiwr gwasanaeth yn eu cymryd dros yr heriau y mae'n eu profi.

- 2.26 Mae Llywodraeth Cymru ei hun wedi nodi pryderon ynghylch cyflawnder a chywirdeb y data. Canfu anghysondeb wrth gymharu nifer y bobl yr oedd y Rhaglen yn disgwyl eu cefnogi yn 2012-13 a 2013-14 â nifer yr unigolion yr oedd cynghorau wedi adrodd deilliannau ar eu cyfer. Cododd rhai o'r cyfweleion bryderon neilltuol ynghylch dibynadwyedd data deilliannau 2012-13 a 2013-14, yn dilyn newidiadau i ofynion adrodd oherwydd pryderon ynghylch diogelu data.
- 2.27 Ers hynny, mae Llywodraeth Cymru wedi herio awdurdodau lleol i ddarparu data gwell. O fis Mawrth 2015, bydd pob awdurdod lleol yn llenwi taenlen ac arni isafswm y deilliannau a ddisgwylir gan Lywodraeth Cymru a nifer gwirioneddol y deilliannau a adroddwyd yn y chwe mis blaenorol. Os yw'n ymddangos bod y data yn anghyflawn, bydd Llywodraeth Cymru'n herio'r data a ddarparwyd. Barn Llywodraeth Cymru yw bod y cynnydd canlynol yn nifer y deilliannau a adroddwyd yn dangos bod adroddiadau awdurdodau lleol ar ddeilliannau wedi gwella Adroddodd awdurdodau lleol ddeilliannau ar gyfer 30,008 o unigolion yn 2012-13 a 32,544 o unigolion yn 2013-14. Ar gyfer yr un cyfnod yn 2015-16, adroddwyd ar un neu fwy o ddeilliannau ar gyfer 57,453 o unigolion.
- 2.28 Yn sgil newidiadau i'r templed casglu data, gall Llywodraeth Cymru bellach gyfrif faint o unigolion sy'n derbyn cymorth, ac na adroddir deilliannau ar eu cyfer am sawl rheswm posib²². Ar gyfer y cyfnod Hydref - Mawrth 2015-16, nododd Llywodraeth Cymru fod 20,000 o ddeilliannau posib heb eu hadrodd. Mae hyn yn gyfwerth â 9% o'r holl ddeilliannau adroddadwy.
- 2.29 Mae'r pryderon ynghylch data deilliannau yn parhau, fel y mynegwyd yn adroddiadau blynyddol dau o'r chwe Phwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol ar gyfer 2015-16, ef Canolbarth a Gorllewin Cymru a'r Fro a Chaerdydd. Yn ogystal â hyn, cododd Llywodraeth Cymru bryderon newydd yn ystod 2016-17 ynghylch y data a gyflwynir gan awdurdodau lleol yng Ngogledd Cymru.
- 2.30 Serch hynny, ceir enghreifftiau lle mae awdurdodau lleol a Phwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol yn gwneud defnydd o'r data deilliannau. Yn ôl adroddiadau Pwyllgor Cwm Taf, caiff y data deilliannau eu cyflwyno'n rheolaidd er mwyn helpu i wneud penderfyniadau ynghylch darpariaeth gwasanaeth yn y dyfodol. Dywedodd Cyngor Sir Fynwy ei fod wedi gallu gwneud defnydd da o ddata'r Fframwaith Deilliannau er mwyn nodi problemau'n gysylltiedig â darpariaeth gwasanaeth. Er enghraifft, yn nadansoddiad y Cyngor o'r data amlygwyd problemau'n gysylltiedig â mynediad teg i ddynion a menywod at wasanaethau. Gan adeiladu ar y dadansoddiad hwnnw, cyflawnodd y Cyngor waith ymchwil pellach a chymryd camau i ymdrin â phroblemau mynediad ymhlith dynion.

²² Ni chesglir gwybodaeth am ddeilliannau ond ar gyfer pobl a chanddynt gynllun cymorth wedi'i sefydlu, ac sydd wedi derbyn adolygiad o fewn y cyfnod adrodd. Ni fydd darparwyr yn adrodd deilliannau ym mhob achos ychwaith.

2.31 Mae Llywodraeth Cymru wedi llunio casgliadau cyfyngedig ynghylch effaith y Rhaglen rhwng mis Hydref 2015 a mis Mawrth 2016, yn seiliedig ar ddata deilliannau a adroddwyd gan awdurdodau lleol. Wrth ddod â'r dadansoddiad hwn ynghyd mewn dogfen weithiol lefel uchel a anfonwyd at awdurdodau lleol, mae Llywodraeth Cymru wedi cydgasglu deilliannau:

- a **Teimlo'n ddiogel a rheoli arian:** Ar y cyfan, cafodd cyfartaledd o 61% o ddefnyddwyr gwasanaeth yr oedd y deilliannau hyn yn berthnasol iddynt ddeilliant cadarnhaol ar draws y ddau faes deilliannol, sef cynnydd o 2% o gymharu â'r cyfnod blaenorol (Ebrill 2015 - Medi 2015).
- b **Rheoli llety:** Ar y cyfan, cafodd cyfartaledd o 62% o ddefnyddwyr gwasanaeth yr oedd y deilliannau hyn yn berthnasol iddynt ddeilliant cadarnhaol yn y maes hwn, sef cynnydd o 4% o gymharu â'r cyfnod blaenorol.
- c **Yn gorfforol iach, yn iach o ran meddwl ac yn byw bywyd iach ac egniol:** Sicrhaodd cyfartaledd o 59% o ddefnyddwyr gwasanaeth, yr oedd y deilliannau hyn yn berthnasol iddynt, ddeilliant cadarnhaol ar draws y tri maes deilliant, sef cynnydd o 5% o gymharu â'r cyfnod blaenorol.
- ch **Cyfrannu at eu diogelwch eu hunain a llesiant eraill, rheoli perthnasoedd a theimlo'n rhan o'r gymuned:** Sicrhaodd cyfartaledd o 63% o ddefnyddwyr gwasanaeth yr oedd y deilliannau hyn yn berthnasol iddynt ddeilliant cadarnhaol ar draws y tri maes deilliant, sef cynnydd o 4% o gymharu â'r cyfnod blaenorol.
- d **Cymryd rhan mewn cyfleoedd dysgu addysgiadol ac mewn gwaith cyflogedig/gwaith gwirfoddol:** Sicrhaodd cyfartaledd o 58% o ddefnyddwyr gwasanaeth, yr oedd y deilliannau hyn yn berthnasol iddynt, ddeilliant cadarnhaol ar draws y tri maes deilliant, sef cynnydd o 8% o gymharu â'r cyfnod blaenorol.

2.32 Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio nad yw ond yn ystyried y dadansoddiad hwn fel dadansoddiad dangosol. Gallai cyfuno data guddio gwahanol dueddiadau mewn gwahanol feysydd deilliant, a gallai hefyd guddio achosion o amrywio sylweddol yng nghanran y defnyddwyr gwasanaeth sydd yn ennill deilliannau cadarnhaol yn y gwahanol gategoriâu. Ar ben hynny, nid yw'r ffigurau a adroddir yn y ddogfen yn gwahaniaethu rhwng yr hyn a adroddir yn ddeilliannau a fodlonir yn rhannol a deilliannau a fodlonir yn llawn. Mewn gwirionedd, deilliannau rhannol sydd i gyfrif am bron i 50% o'r deilliannau cadarnhaol a adroddir. Yn ogystal â hyn, nid yw canran y deilliannau cadarnhaol a adroddir yn cynnwys yr holl ddefnyddwyr gwasanaeth yr oedd y deilliannau'n berthnasol iddynt, gan fod deilliannau'n cael eu tanadrodd ([paragraff 2.28](#)).

- 2.33 Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i awdurdodau lleol a'r pwyllgorau rhanbarthol roi ystyriaeth fanylach i'r data. Mae awdurdodau lleol yn cadw manylion am gynnydd unigolion nad yw ar gael i Lywodraeth Cymru.
- 2.34 Fel ffordd arall o ddangos effeithiau cadarnhaol y Rhaglen, casglodd Gwent, i ddechrau, gyfres o astudiaethau achos ynghyd. Efelychwyd y dull hwn yn ddiweddarach gan Ogledd Cymru (**Atodiad 6**). Mae'r rhanbarthau wedi defnyddio'r astudiaethau achos i amlygu arbedion sylweddol posibl i wasanaethau statudol eraill yn sgil y Rhaglen Cefnogi Pobl.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu diwygio'r Fframwaith Deilliannau mewn ymdrech i ymdrin â rhai o'r pryderon presennol

- 2.35 Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod cyfyngiadau'r Fframwaith Deilliannau ac yn bwriadu ei ddiwygio (Bocs 7). Er nad yw wedi'i gwblhau'n derfynol, dyma'r prif newidiadau a gynigir:
- a **lleihau nifer y deilliannau o 11 i 7 a chyflwyno proses 3 cham i ddisodli'r broses 5 cam gyfredol.** Er nad yw union ddiffiniadau'r tri cham wedi'u cadarnhau eto, rhoddir yr esiamplau isod yn y ddogfen ymgynghori:
 - Cam 1: 'Hoffwn i weithio tuag at X' - gydag X yn cynrychioli un o'r saith deilliant;
 - Cam 2: 'Rwy'n gweithio tuag at X'; a
 - Cham 3: 'Rwyf wedi cyflawni X'.
 - b **y dylai awdurdodau gyflwyno data ar ystod o fesurau 'caletach'.** Er enghraifft, ynghylch 'nifer ac/neu ganran y bobl a chanddynt lety addas sydd yn debygol o bara am chwe mis o leiaf'.
 - c **y dylai awdurdodau gyflwyno gwybodaeth sy'n gysylltiedig â chydaddoldeb.** Er enghraifft, o ran cyfeiriadedd rhywiol ac anabled, galluogi Llywodraeth Cymru i werthuso'r Rhaglen yn erbyn gofynion cydraddoldeb.

Bocs 7: Fframwaith Deilliannau Diwygiedig: y saith deilliant arfaethedig a dangosyddion perfformiad

Deilliant 1: Mae pobl yn teimlo'n ddiogel:

- Nifer ac/neu ganran y rhai sy'n derbyn cymorth sy'n teimlo'n ddiogel.

Deilliant 2: Gall pobl reoli eu harian:

- Nifer ac/neu ganran y cleientiaid sy'n derbyn cymorth y mae eu sefyllfa ariannol wedi sefydlogi ac/neu wella.

Deilliant 3: Mae gan bobl lety ac maent yn gallu ei reoli/Nid yw pobl mewn perygl o gael eu gwneud yn ddigartref yn sydyn:

- Nifer ac/neu ganran y bobl a chanddynt lety addas sydd yn debygol o bara am chwe mis o leiaf;
- Nifer y bobl sydd o dan ddyletswydd A66; mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i helpu unigolion cymwys i barhau i fyw mewn llety addas; a
- nifer y bobl sy'n ddigartref o dan A73; mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn gosod dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i helpu unigolion cymwys i ganfod llety addas.

Deilliant 4: Mae pobl yn ymwneud ag addysg ac/neu gyfleoedd dysgu:

- Nifer y bobl sy'n ymwneud ag addysg ac/neu gyfleoedd dysgu hyd at gymhwyster lefel 2 neu'n uwch²³; a
- nifer y bobl sydd wedi cael cymorth i gyrchu gweithgaredd dysgu a allai gynnwys hyfforddiant ar sgiliau sylfaenol, ond sydd yn is na chymhwyster lefel 2.

Deilliant 5: Pobl sydd wedi bod yn gwneud gwaith cyflogedig/gwaith gwirfoddol:

- Nifer ac/neu ganran y bobl sydd wedi mynd i swydd gyflogedig; a
- nifer ac/neu ganran y bobl sy'n gwirfoddoli.

23 Mae Llywodraeth Cymru wedi diffinio addysg lefel 2 fel 'Cymwysterau TGAU (graddau A*-C), Lefel O (graddau A-C), Tystysgrifau Addysg Uwchradd (gradd 1), Dyfarniad, Tystysgrif, Diploma (City & Guilds, CACHE, OCR, BTEC/Edexcel/Pearson), Saesneg i Siaradwyr Ieithoedd Eraill (ESOL), NVQ Lefel 2, Tystysgrif/Diploma Genedlaethol, Prentisiaeth Ganolradd, Sgiliau Gweithredol Sgiliau Hanfodol, Cerddoriaeth (graddau 4-5)'.

Bocs 7: Fframwaith Deilliannau Diwygiedig: y saith deilliant arfaethedig a dangosyddion perfformiad

Deilliant 6: Pobl sydd yn iach yn gorfforol:

- Nifer ac/neu ganran y bobl sy'n derbyn cymorth i reoli eu cyflwr iechyd corfforol.

Deilliant 7: Pobl sydd yn iach yn feddyliol

- Nifer ac/neu ganran y bobl y mae eu llesiant emosiynol/meddyliol wedi gwella.

Yn ogystal a chasglu data'n unol â'r mesurau uchod, bydd disgwyl i awdurdodau lleol ddarparu data ar gyfer ystod o fesurau sy'n gysylltiedig â statws unigolion o ran tai, cyflogaeth ac addysg wrth iddynt gael eu derbyn i'r gwasanaeth cymorth ac ymadael â'r gwasanaeth hwnnw.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

2.36 Fodd bynnag, fel ag y maent wedi'u drafftio ar hyn o bryd, mae'n bosibl na fydd y trefniadau diwygiedig yn ymdrin yn llawn â'r pryderon ynghylch y fframwaith a'r data deilliannau cyfredol. Ni fyddai'r dull a gynigir ychwaith yn dangos yn glir beth yw effaith y Rhaglen ar feysydd fel digartrefedd. Yn benodol:

- a o ran lleihau ac ailddiffinio'r 'camau' mae Llywodraeth Cymru wedi cynyddu'r tebygolrwydd y bydd barnau ynghylch cynnydd yn fwy cyson. Yn ogystal â hyn, bydd ystod o fesurau 'caletach' fel nifer ac/neu ganran y bobl sydd wedi mynd i swydd gyflogedig yn cefnogi'r Fframwaith Deilliannau. Fodd bynnag, bydd y Fframwaith Deilliannau yn dal i ddibynnu ar rai asesiadau goddrychol o gynnydd, gan ddisgwyl risg nad yw'r data'n cael eu hystyried yn ddibynadwy am y rhesymau a nodir uchod ([paragraff 2.24](#)).
- b mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod yr angen i ddatblygu cronfa ddata i leihau'r amser a dreulir yn casglu a gwirio data a lleihau gwallau wrth gofnodi data. Yn ei hymgyngghoriad diweddar ar y fframwaith deilliannau diwygiedig, nid yw Llywodraeth Cymru yn ymrwymo i ariannu cronfa ddata o'r fath, ond bydd unrhyw benderfyniad terfynol yn ystyriol o adborth a gafwyd wrth ymgynghori.
- c nid yw mesur dangosyddion perfformiad ynddo'i hun yn dangos mai'r Rhaglen dan sylw sy'n gyfrifol am unrhyw symudiad i fyny neu i lawr yn erbyn y dangosydd. Er mwyn canfod yr hyn sydd wedi achosi effaith, mae angen cynnal ymchwil fanwl arhydol ac ansoddol hefyd, ac nid yw Llywodraeth Cymru yn cynllunio gwerthusiad o'r fath.

Ar wahân i'r gwaith a gyflawnir er mwyn datblygu'r Fframwaith Deilliannau, ceir tystiolaeth bod y Rhaglen yn lleihau'r galw am y gwasanaethau iechyd, er bod y dystiolaeth honno'n brin ar hyn o bryd

- 2.37 Ym mis Chwefror 2015, cymeradwyodd Llywodraeth Cymru gyllid ar gyfer astudiaeth i archwilio dichonoldeb cysylltu data gweinyddol ar y defnydd o wasanaethau iechyd ag unigolion sy'n derbyn gwasanaethau a ariennir drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl.²⁴ Y prif nod oedd asesu cyfraniad posibl technegau cysylltu data at werthuso'r Rhaglen Cefnogi Pobl. Yn achos rhai defnyddwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl, roedd yr astudiaeth dichonoldeb yn archwilio'r defnydd o'r gwasanaeth iechyd yn y cyfnod ac ar ôl yr ymyrraeth Cefnogi Pobl, o gymharu â grŵp 'rheoli'.²⁵
- 2.38 Dim ond dau awdurdod lleol (Blaenau Gwent ac Abertawe) oedd yn gallu darparu'r data yn y fformat gofynnol, o fewn amserlen dynn iawn. Yn fras, canfu'r astudiaeth fod pawb a oedd yn defnyddio'r gwasanaeth Cefnogi Pobl yn Abertawe, a'r defnyddwyr gwasanaeth a oedd yn derbyn cymorth fel y bo'r angen ym Mlaenau Gwent, yn gwneud mwy o ddefnydd o wasanaethau meddyg teulu ar gyfartaledd na phoblogaeth 'reoli'. Gwelwyd patrwm tebyg ar gyfer ymweliadau â'r Adran Damweiniau ac Achosion Brys ymhlith rhai o ddefnyddwyr y gwasanaeth Cefnogi Pobl yn Abertawe a Blaenau Gwent. Ar ôl yr uchafbwynt cychwynnol hwn, gwelwyd mwy o ddirywiad yn y defnydd o wasanaethau meddyg teulu ymhlith defnyddwyr y gwasanaeth Cefnogi Pobl yn y misoedd ar ôl dechrau'r ymyrraeth, o gymharu â'r grŵp rheoli. Goblygiadau hyn oedd ei bod hi'n llai tebygol y byddai angen gwasanaethau iechyd ar y rhai a oedd wedi derbyn ymyrraeth Cefnogi Pobl dros y tymor hwy.
- 2.39 Casglai'r astudiaeth ddichonoldeb fod potensial i ddefnyddio technegau cysylltu data i archwilio effaith y Rhaglen ar iechyd a gwasanaethau eraill. Fodd bynnag, pwysleisiai'r adroddiad fod angen set ddata ehangach i gefnogi unrhyw farn bendant ynghylch effaith y Rhaglen Cefnogi Pobl ar wasanaethau iechyd.
- 2.40 Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau yn erbyn rhai o argymhellion adroddiad yr astudiaeth ddichonoldeb ac yn darparu £201,000 ar gyfer astudiaeth pedair blynedd i gysylltu data ar draws Cymru gyfan. Mae Llywodraeth Cymru wedi diwygio'r telerau a'r amodau grant i sicrhau bod awdurdodau lleol yn casglu gwybodaeth fydd yn ei gwneud hi'n bosibl i gysylltu data Cefnogi Pobl â data dienw a gedwir am ddefnydd yr unigolyn hwnnw o wasanaethau iechyd, drwy ddefnyddio codau post er enghraifft. Y mae hefyd wedi cynnwys gofyniad i awdurdodau lleol a darparwyr sicrhau bod dogfennau perthnasol yn hysbysu unigolion ynghylch y

24 Llywodraeth Cymru, **Prosiect Dichonoldeb Cysylltu Data Cefnogi Pobl: Adroddiad Ymchwil**, Mawrth 2016

25 Roedd y grŵp rheoli yn cynnwys unigolion a atgyfeiriwyd i'r rhaglen Cefnogi Pobl ond a gafodd eu cofnodi'n 'aflywdiannus'. Roedd y rheiny felly'n unigolion na roddwyd cymorth iddynt, neu y rhoddwyd cymorth iddynt ond 'na wnaethant ymgysylltu'.

defnydd a wneir o'r data hyn. Mae Llywodraeth Cymru yn dal i ystyried argymhelliad ynghylch datblygu model i gyfrif arbedion yng nghostau gwasanaethau iechyd yn sgil y Rhaglen. Oherwydd cyfyngiadau ar gostau, mae Llywodraeth Cymru wedi penderfynu symud ymlaen ag astudiaeth ansoddol i greu grŵp rheoli gwell a rhoi esboniadau am y patrymau a welir yn y defnydd o wasanaethau iechyd.

- 2.41 Bu cynnydd yr astudiaeth 4 blynedd newydd yn arafach na'r disgwyl. Yn adroddiad y flwyddyn gyntaf, a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2017,²⁶ nodwyd bod data wedi'i gaffael gan wyth cyngor²⁷ a bod un ar ddeg o gynghorau eraill wedi cadarnhau eu bod wedi sicrhau'r dogfennau cyfreithiol angenrheidiol er mwyn rhannu data. Ni chymerodd tri awdurdod lleol ran yn y prosiect ar ei flwyddyn gyntaf. Yn adroddiad y flwyddyn gyntaf, amlygir heriau parhaus yn gysylltiedig ag ansawdd data, ond cynnydd hefyd tuag at wella'r modd y cesglir ac y darperir data yn y dyfodol.

Yn wahanol i'r sefyllfa yn Lloegr a'r Alban, mae cyllid wedi parhau i gael ei neilltuo, serch hynny, ceir rhai pryderon ynghylch yr effaith ar ansawdd a chynaliadwyedd gwasanaethau Cefnogi Pobl yn sgil gostyngiadau i'r gyllideb

- 2.42 Yng nghyd-destun y pwysau ehangach ar gyllideb Llywodraeth Cymru, cafwyd gostyngiad o 8.5% (£11.6 miliwn) yn nhermau arian parod yng nghyfanswm cyllideb blyneddol y Rhaglen rhwng 2013-14 a 2016-17; mewn termau real, cafwyd gostyngiad o 10.5% (£14.6 miliwn). Fodd bynnag, mae dyraniadau cyffredinol awdurdodau lleol wedi parhau yr un peth ers 2015-16 yn nhermau arian parod (**Atodiad 4**).
- 2.43 Yng Nghymru, mae cyllid ar gyfer y Rhaglen Cefnogi Pobl yn parhau i fod wedi'i neilltuo, sy'n wahanol i'r sefyllfa yn Lloegr a'r Alban. Mae hyn yn golygu na ellir ond defnyddio cyllid y Rhaglen yng Nghymru i ariannu gwasanaethau cymorth cysylltiedig â thai i helpu pobl sy'n agored i niwed i fyw mor annibynnol ag sy'n bosibl. Gwelsom gefnogaeth unfrydol bron iawn o blaid penderfyniad Llywodraeth Cymru i barhau i glustnodi'r arian.
- 2.44 Mae'r Swyddfa Archwilio Cenedlaethol wedi adrodd gostyngiad o 45% mewn gwariant ar ymyraethau Cefnogi Pobl yn Lloegr rhwng 2010-11 a 2014-15.²⁸ Mae darparwyr gwasanaeth yn Lloegr wedi awgrymu, ers rhoi'r gorau i neilltuo cyllid ar gyfer y Rhaglen, bod arian wedi cael ei wro i wasanaethau statudol y mae awdurdodau lleol wedi bod yn ei chael hi'n anodd eu darparu oherwydd y gostyngiadau cyffredinol yng

26 Llywodraeth Cymru, **Astudiaeth Cysylltu Data Cefnogi Pobl: Adroddiad Ymchwil**, Mehefin 2017

27 Abertawe, Blaenau Gwent, Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful, Caerdydd, Casnewydd, Torfaen a Chaerffili.

28 Y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, **Impact of funding reductions on local authorities**, Tachwedd 2014

nghyllid y llywodraeth ganolog.²⁹ Mae rhai darparwyr yn Lloegr hefyd wedi awgrymu bod y gostyngiadau mewn gwariant ar wasanaethau Cefnogi Pobl yn debygol o fod wedi gostwng ansawdd y gwasanaethau hynny, ac y bydd hynny'n arwain at gostau uwch yn y tymor hwy. Mewn ymateb i'r gostyngiad mewn cyllid ar gyfer y Rhaglen yng Nghymru, mae rhai darparwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl wedi mynegi pryderon tebyg ynghylch yr effaith ar ansawdd gwasanaethau (**paragraff 2.54**).

- 2.45 Esboniodd rhai swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl wrthym eu bod wedi canfod arbedion drwy adolygu cynlluniau etifeddol y Grant Refeniw Cefnogi Pobl. Yn adolygiadau rhai awdurdodau lleol, nodwyd gwasanaethau nad oeddent yn berthnasol mwyach o safbwynt strategol, neu nad oeddent yn cynnig gwerth am arian, ac a gafodd eu hailfodelu neu eu dadgomisiynu'n ddiweddarach. Gofynnwyd i'r awdurdodau lleol gyfrif yr arbedion yn sgil yr adolygiadau hyn, ond nid oedd y rhan fwyaf o'r awdurdodau yn gallu rhoi cadarnhad o'r ffigurau:
- a adroddodd Cyngor Sir y Fflint gyfanswm o £185,000 o arbedion rhwng 2013-14 a 2017-18;
 - b adroddodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot gyfanswm o £0.2 miliwn o arbedion anghylchol rhwng 2013-14 a 2015-16; ac
 - c adroddodd Cyngor Bro Morgannwg gyfanswm o £150,000 o arbedion cylchol o 2016-17 ymlaen.
- 2.46 Drwy adolygu gwasanaethau eraill yn barhaus, mae rhai awdurdodau lleol wedi canfod cyfleoedd am arbedion, gan gynnwys drwy adolygiadau, mewn gwasanaethau a ddarperir i bobl ag anableddau dysgu. Nid ydym wedi ceisio cyfrif yr arbedion a oedd yn deillio o'r adolygiadau hyn, ac nid yw'r holl awdurdodau lleol wedi cynnal yr adolygiadau.
- 2.47 Mewn egwyddor, gallai datblygu arferion gwaith rhanbarthol ac is-ranbarthol ac/neu wasanaethau penodol (**Bocs 4**) hefyd fod wedi esgor ar rai arbedion ariannol. Fodd bynnag, nid ydym wedi gweld unrhyw ffigurau i gyfrif yr arbedion hynny. Yn ogystal â hyn, rhoddodd rhai awdurdodau lleol enghreifftiau lle'r oeddent wedi ychwanegu eu cyllid eu hunain at y grant cefnogi pobl³⁰ er mwyn helpu i leihau'r gostyngiad yn y grant a ddyrannwyd.

29 The Guardian, **Supporting People cuts leave housing sector unable to help most vulnerable**, Awst 2011

30 Mewn ymateb i ostyngiad yn y grant a ddyrannwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer Rhaglen Cefnogi Pobl Conwy a Wrecsam, cyfrannodd y naill gyngor lleol £1.1 miliwn a'r cyngor arall £2.5 miliwn rhwng 2012-13 a 2015-16.

2.48 Mae ein dadansoddiad yn awgrymu mai un dull a ddefnyddiwyd gan awdurdodau lleol i ymdrin â gostyngiadau cyllidebol oedd newid o gymorth sefydlog drytach i gymorth rhatach fel y bo'r angen.³¹ Ers 2014-15, cafwyd newid bach ond gweladwy yng nghyfran gyffredinol y cyllid sy'n cael ei wario ar gymorth sefydlog a chymorth fel y bo'r angen o fewn y Rhaglen (Dangosyn 3). Ym marn Llywodraeth Cymru mae lefelau uwch o gymorth fel y bo'r angen yn dangos bod awdurdodau lleol yn ymyrryd yn gynt i ymdrin â phroblemau cyn cyrraedd sefyllfa o argyfwng lle bydd angen gwasanaethau cymorth sefydlog ar unigolion. Mae'r dull hwn yn gyson â'r agenda ataliol a nodwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, a gallai fod yn fwy cost-efeithiol yn y tymor hwy. Fodd bynnag, mynegodd ymatebwyr i arolwg Cartrefi Cymunedol Cymru yn 2016 (paragraff 2.54) y farn fod awdurdodau lleol yn ariannu llai o wasanaethau dwys er mwyn sicrhau arbedion ariannol, ac y byddai hyn yn cael effaith niweidiol ar ddefnyddwyr gwasanaeth.

Dangosyn 3: Y gyfran o gyllideb y Rhaglen Cefnogi Pobl a ddyrannwyd i unedau cymorth fel y bo'r angen a chymorth sefydlog, 2013-14 hyd 2016-17

Blwyddyn	Cymorth fel y bo'r angen (%)	Cymorth sefydlog (%)
2013-14	44.7	55.3
2014-15	43.8	56.2
2015-16	46.8	53.2
2016-17	49.7	50.3

Sylwer

Nid yw'r dadansoddiad hwn yn cynnwys cyllid a wariwyd ar wasanaethau larwm o fewn y Rhaglen. Mae Llywodraeth Cymru yn tynnu'r cyllid hwnnw o ran helaeth o'i waith dadansoddi gan honni ei fod yn ystumio'r darlun cyffredinol.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

31 Yn 2016-17, yr oedd 17 o gategorïau client a oedd yn cynnwys gwariant ar gymorth sefydlog a chymorth fel y bo'r angen. O blith y rhain, yr oedd y cymorth sefydlog yn ddrytach yn 14 o'r achosion.

- 2.49 Mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud hi'n ofynnol i awdurdodau lleol gyflwyno cynlluniau gwariant blynyddol sy'n amlinellu mewn 'unedau' sut maent yn bwriadu gwario'r cyllid a ddyrannwyd iddynt o dan y Rhaglen. Lle bo'r cymorth yn gymorth fel y bo'r angen, mae'r term 'uned' yn cyfeirio at nifer y bobl y bydd gweithiwr cymorth yn cael ei ariannu i'w helpu. Lle bo'r cymorth yn sefydlog, mae'r term 'uned' yn cyfeirio at nifer y gwelyau a ddarperir drwy'r Rhaglen. Yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru o gynlluniau gwariant y cyfnod 2013-14 hyd 2016-17, gwelwyd bod nifer yr unedau a gefnogwyd drwy'r Rhaglen wedi gostwng ar gyfradd uwch na chyllid y Rhaglen. Cafwyd gostyngiad o 9.5% yng nghyllideb y Rhaglen yn nhermau arian parod (£13 miliwn), ond gostyngiad o 17.6% yn nifer yr unedau a gefnogwyd (12,319).
- 2.50 Mae Llywodraeth Cymru wedi casglu bod y gostyngiad cyffredinol mewn unedau gan amlaf yn perthyn i bedwar categori: darparu larymau i bobl hŷn mewn llety gwarchod; gwasanaethau i bobl dros 55 oed sydd angen cymorth; Pobl â salwch cronig a phobl ag anableddau corfforol/synhwyraidd. Dengys ein dadansoddiad fod:
- a gwasanaethau larwm i gyfrif am 65% o'r gostyngiad cyffredinol mewn gwasanaethau;
 - b gwasanaethau i bobl dros 55 oed i gyfrif am 25% o'r gostyngiad mewn unedau;
 - c pobl ag anableddau corfforol/synhwyraidd i gyfrif am 7% o'r gostyngiad mewn unedau; a
- ch pobl â salwch cronig i gyfrif am 2% o'r gostyngiad mewn unedau.
- 2.51 Roedd gostyngiad yn nifer yr unedau llety gwarchod â larymau wedi'u hariannu drwy'r Rhaglen yn ddisgwyliedig wrth i awdurdodau lleol geisio bodloni argymhellion adolygiad Aylward ([paragraff 2.3](#)). Dengys **Dangosyn 4** mai mewn gwasanaethau larwm y cafwyd y gostyngiad canrannol mwyaf mewn gwariant rhwng 2013-14 a 2016-17. Fodd bynnag, anableddau dysgu a chymorth wrth gefn cyffredinol yw'r ddau faes a brofodd y gostyngiad mwyaf yn nhermau arian parod, sef dros £5 miliwn yn y ddau achos.

Dangosyn 4: Categoriâu cleient o fewn y rhaglen Cefnogi Pobl lle cafwyd y gostyngiadau canrannol mwyaf mewn gwariant rhwng 2013-14 a 2016-17

Categori cleientiaid	Newid rhwng 2013-14 a 2016-17 (%)	Newid rhwng 2013-14 a 2016-17 (£ miliynau)
Gwasanaethau larwm (gan gynnwys larymau mewn gofal gwarchodol/gofal ychwanegol)*	-45	-1.88
Cymorth cyffredinol fel y bo'r angen i atal digartrefedd	-25	-5.36
Pobl â salwch cronig	-25	-0.04
Pobl ifanc sy'n gadael gofal	-20	-0.16
Pobl sengl sydd angen cymorth (25-54)	-19	-1.01
Pobl ag anableddau corfforol ac/ neu synhwyrdd	-18	-0.33
Pobl ag anableddau dysgu*	-16	-5.85
Pobl â hanes o droseddu yn y gorffennol*	-16	-0.44
Pobl â phroblemau yn gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau (cyffuriau a sylweddau anwedol)	-15	-0.67
Pobl ifanc sydd angen cymorth (16-24)*	-11	-1.65
Menywod sy'n profi camdriniaeth ddomestig*	-10	-0.94

Nodyn

* Gwelwyd gostyngiad cyffredinol mewn gwariant rhwng 2013-14 a 2016-17 ym mhob un o'r categorïau cleient yn y tabl hwn. Fodd bynnag, nid oedd y duedd hon yn gyson ar draws yr holl flynyddoedd, ac fe gafwyd rhywfaint o amrywio. Dim ond yn y pum categori y cyfeiriwyd atynt y cafwyd gostyngiad cyson o'r naill flwyddyn i'r nesaf. Darperir y ffigurau o'r naill flwyddyn i'r nesaf yn Atodiad 5.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

- 2.52 Derbyniodd pedwar categori o gleientiaid fwy o gyllid yn 2016-17 yn nhermau arian parod na'r cyllid a gawsant yn 2013-14; pobl â phroblemau yn gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau (alcohol); dynion sy'n dioddef camdriniaeth ddomestig, Pobl â statws ffoadur a phobl ag anhwylderau datblygu. Fodd bynnag, arhosodd y gyfran gyffredinol o gyllid ar gyfer y tri olaf o'r grwpiau hyn yn gymharol fach, sef llai nag 1% ([Atodiad 4](#)).
- 2.53 Mae Llywodraeth Cymru o'r fod y gostyngiad mewn gwariant ar 'bobl ag anableddau dysgu' yn debygol iawn o ddeillio o adolygiadau awdurdod lleol lle canfuwyd nad oedd peth o'r cymorth yn gymwys. Gan amlaf, byddai'r adolygiadau hyn yn canfod bod peth o'r cymorth a oedd yn cael ei ddarparu drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl yn gymorth nad oedd yn gysylltiedig â thai, ond yn hytrach yn gymorth 'gofal', nad yw'n gymwys o dan y Rhaglen. Nid oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw wybodaeth ynghylch a yw ffynonellau cyllid eraill yn llenwi'r bwlch a adawir ar ôl tynnu cyllid Cefnogi Pobl yn ôl. Nid ydym wedi mynd ar drywydd y mater hwn gyda'r holl awdurdodau lleol.³² Fodd bynnag, gwyddom fod un awdurdod (Blaenau Gwent) wedi ailfodelu ei wasanaethau anableddau dysgu er mwyn cael gwared â'r elfennau gofal o'r Rhaglen Cefnogi Pobl, ac yn lle hynny eu hariannu o'i gyllideb gofal cymdeithasol oedolion.
- 2.54 Oherwydd y diffyg data cadarn ar ddeilliannau ([paragraffau 2.23 i 2.36](#)) ni allwn asesu effaith y newidiadau a wnaed mewn ymateb i ostyngiadau cyllidebol. Fodd bynnag, mewn arolwg o aelodau Tai Cymunedol Cymru a Chymorth Cymru yn 2016, nodwyd ystod o bryderon ynghylch ansawdd a chynaliadwyedd gwasanaethau Cefnogi Pobl yn sgil y gostyngiadau mewn cyllid. Cafwyd cyfradd ymateb o oddeutu 33% i'r arolwg, ac ni wyddys a yw'r pryderon a fynegwyd gan ymatebwyr yr arolwg yn bryderon a deimlir ar raddfa ehangach.
- 2.55 Cododd rhai o'r swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl, darparwyr ac Is-gadeiryddion y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol y buom yn eu cyfweld bryderon penodol ynghylch ansawdd neu gynaliadwyedd gwasanaethau. Fodd bynnag, ni chafodd y pryderon hynny eu mynegi ar raddfa eang.

32 Mae'r Archwilydd Cyffredinol ar hyn o bryd yn cynnal archwiliad o'r modd y mae awdurdodau lleol yn comisiynu eu gwasanaethau anableddau dysgu mewn modd strategol. Mae'r gwaith yn canolbwyntio ar y modd y mae comisiynu yn cyfrannu at wella deilliannau a llesiant dinasyddion. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn cyflwyno adroddiad ar y gwaith hwn tua diwedd 2017.

Nid yw gwaith i aiddosbarthu cyllid i'r ardaloedd lle ceir y mwyaf o angen wedi mynd rhagddo mor gyflym ag a ragwelwyd

Ataliodd Llywodraeth Cymru y fformiwla ariannu yn ystod 2013-14, ond aeth rhagddi i weithredu elfen o aiddosbarthu

- 2.56 Datblygodd a gweithredodd Llywodraeth Cymru fformiwla ariannu newydd ar gyfer 2012-13 a 2013-14. Yn unol ag un o argymhellion adolygiad Aylward, pwrpas y fformiwla ariannu oedd aiddosbarthu cyllid y Rhaglen i'r ardaloedd lle ceir y mwyaf o angen.³³
- 2.57 Yn nhermau arian parod, cyflwynwyd toriad o 1.3% i gyllideb y Rhaglen yn 2014-15, a thoriad o 7.4% yn 2015-16. Ar ôl ymgynghori â rhanddeiliaid a modelu effeithiau toriadau cyllidebol ar awdurdodau lleol unigol, penderfynodd Llywodraeth Cymru atal y fformiwla. Yr oedd yn pryderu y byddai parhau i weithredu'r fformiwla yn achosi i rai awdurdodau lleol brofi toriadau mor fawr fel y byddai hynny'n dadsefydlogi gwasanaethau. Er enghraifft, rhwng 2012-13 a 2013-14, roedd Cyngor Caerdydd eisoes wedi colli £0.8 miliwn o'i ddyraniad yn sgil aiddosbarthu. Gyda'i gilydd, collodd awdurdodau lleol eraill yng Ngogledd Cymru oddeutu £0.3 miliwn.
- 2.58 Fodd bynnag, parhaodd Llywodraeth Cymru â rhai elfennau aiddosbarthu:
- a yn 2014-15, cafwyd gostyngiad yn nyraniad cyllid awdurdodau lleol a ddisgwyliai ostyngiad o dan y fformiwla aiddosbarthu. Ni wnaeth y rhai a ddisgwyliai gynnydd yn eu dyraniad o dan y fformiwla aiddosbarthu dderbyn y cynnydd hwnnw, ond ni chafodd eu dyraniad ei ostwng ychwaith.
 - b yn 2015-16, cafodd cyllid yr holl awdurdodau lleol ei ostwng, ond derbyniodd y rhai a oedd i fod i golli cyllid o dan y fformiwla aiddosbarthu ostyngiad mwy na'r rhai a oedd yn disgwyl cyllid ychwanegol.
- 2.59 Yn 2016-17 a 2017-18, parhaodd cyllideb y Rhaglen yn sefydlog, a derbyniodd pob un o'r 22 o awdurdodau lleol yr un dyraniad â 2015-16 yn nhermau arian parod.

³³ Roedd y dull gwreiddiol yn ddiffygiol gan fod dyraniadau cyllid yn llwyr ddibynnol ar yr adnoddau a oedd ar gael i awdurdodau lleol i'w galluogi i wneud cais am gyllid, a pha mor weithgar yr oeddent wrth hyrwyddo ceisiadau gan bobl mewn angen.

2.60 Cafwyd rhywfaint o symudiad tuag at ailddosbarthu'r cyllid wrth gymhwyso'r fformiwla. Fodd bynnag, pe bai Llywodraeth Cymru wedi parhau i weithredu'r fformiwla, byddai rhai awdurdodau lleol wedi derbyn llawer mwy 2016-17, ac eraill wedi derbyn llawer llai, na'u dyraniadau gwirioneddol (**Dangosyn 5**). Yn yr achosion mwyaf eithafol:

- a derbyniodd Sir Ddinbych gyfanswm o £1.94 miliwn yn fwy nag y byddai wedi gwneud pe bai Llywodraeth Cymru wedi parhau i weithredu'r fformiwla, sef £20.53 fesul pen o'r boblogaeth; a
- b derbyniodd Merthyr Tudful gyfanswm o £1.69 miliwn yn llai nag y byddai wedi gwneud pe bai Llywodraeth Cymru wedi parhau i weithredu'r fformiwla, sef £28.43 fesul pen o'r boblogaeth.

Dangosyn 5: Swm y cyllid a dderbyniodd pob awdurdod lleol yn 2016-17 o gymharu â'r hyn y byddent wedi'i dderbyn pe bai'r ailddosbarthu wedi parhau

Awdurdod Lleol	2016-17 fesul pen o'r boblogaeth (£oedd)	Rhagamcan o'r swm i'w dderbyn yn 2016-17 fesul pen o'r boblogaeth pe bai'r cynllun ailddosbarthu wedi'i weithredu'n llawn (£oedd)	Y gwahaniaeth rhwng gwariant gwirioneddol a'r gwariant rhagamcanol fesul pen o'r boblogaeth (£oedd)	Y gwahaniaeth yn nhermau arian parod (£miliynau)
Merthyr Tudful	35.79	64.22	-28.43	-1.69
Blaenau Gwent	36.7	53.09	-16.39	-1.14
Castell-nedd Port Talbot	34.01	46.94	-12.93	-1.82
Sir Benfro	22.03	33.67	-11.64	-1.44
Rhondda Cynon Taf	38.15	43.93	-5.79	-1.37
Sir Gaerfyrddin	35.09	40.81	-5.72	-1.06
Casnewydd	43.09	48.72	-5.63	-0.83

Dangosyn 5: Swm y cyllid a dderbyniodd pob awdurdod lleol yn 2016-17 o gymharu â'r hyn y byddent wedi'i dderbyn pe bai'r aiddosbarthu wedi parhau

Awdurdod Lleol	2016-17 fesul pen o'r boblogaeth (£oedd)	Rhagamcan o'r swm i'w dderbyn yn 2016-17 fesul pen o'r boblogaeth pe bai'r cynllun aiddosbarthu wedi'i weithredu'n llawn (£oedd)	Y gwahaniaeth rhwng gwariant gwirioneddol a'r gwariant rhagamcanol fesul pen o'r boblogaeth (£oedd)	Y gwahaniaeth yn nhermau arian parod (£miliynau)
Pen-y-bont ar Ogwr	40.93	46.1	-5.17	-0.73
Caerffili	34.6	37.94	-3.35	-0.6
Bro Morgannwg	27.17	28.41	-1.24	-0.16
Torfaen	37.43	37.64	-0.2	-0.02
Sir Fynwy	22.05	21.71	0.34	0.03
Abertawe	57.01	55.51	1.49	0.36
Caerdydd	45.55	43.88	1.67	0.6
Wrecsam	36.45	34.46	1.99	0.27
Ynys Môn	37.78	35.71	2.07	0.14
Gwynedd	41.05	33.04	8.01	0.98
Ceredigion	39.42	28.79	10.63	0.79
Powys	38.74	26.02	12.72	1.69
Sir y Fflint	37.71	24.24	13.47	2.07
Conwy	55.52	38.23	17.29	2.01
Sir Ddinbych	57.97	37.45	20.53	1.94

Sylwer:

Er cymhariaeth, rydym wedi seilio peth o'r data uchod ar y ffigur fesul pen o'r boblogaeth. Fodd bynnag, nid yw'r fformiwla a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru i gefnogi aiddosbarthu yn seiliedig ar faint y boblogaeth yn unig. Ceisiai'r fformiwla hefyd ystyried lefel yr angen lleol am gymorth yn gysylltiedig â thai.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

2.61 Yn ystod ein gwaith maes, mynegodd yr awdurdodau lleol a oedd yn disgwyl derbyn cynnydd mewn cyllid yn sgil y fformiwla ailddosbarthu rwystredigaeth fod y fformiwla wedi'i thynnu'n ôl. Ar y llaw arall, mynegodd yr awdurdodau lleol a wynebai'r gostyngiad mwyaf yn eu cyllid oherwydd y fformiwla ariannu bryderon ynghylch sut y byddent yn ymdopi pe bai Llywodraeth Cymru yn ei hailgyflwyno. Yn ogystal â hyn, mynegodd rhai cynghorau fod pryderon o hyd ynghylch sail y fformiwla.

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ystyried gweithredu fformiwla ariannu ddiwygiedig, ond nid yw'r amserlen ar gyfer hynny wedi'i chadarnhau eto

2.62 Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn ystyried dichonoldeb cyflwyno fformiwla ariannu ddiwygiedig er mwyn parhau i ailddosbarthu cyllid y Rhaglen i'r ardaloedd daearyddol lle ceir y mwyaf o angen. Wrth wneud hynny, y mae'n ymateb i un o argymhellion y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl. Mae Llywodraeth Cymru yn ymwybodol bod ailgyflwyno fformiwla o'r fath, mewn cyfnod lle gallai'r Rhaglen brofi gostyngiadau pellach, yn debygol o effeithio ar rai gwasanaethau yn lleol. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cydnabod y dylid dyrannu cyllid y Rhaglen ar sail angen yn hytrach na darpariaeth y gorffennol. Mae'r fformiwla flaenorol yn cynnwys nifer o newidynnau na cheir unrhyw ffigurau cyfredol ar eu cyfer.

2.63 Roedd y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl wedi bod yn annog Llywodraeth Cymru i weithredu'r fformiwla newydd ar gyfer 2018-2019. Mae'n debygol bod yr amserlen hon yn uchelgeisiol braidd, ond nid yw Llywodraeth Cymru wedi cyflawni unrhyw waith eto i nodi'r elfennau data y gellid eu cynnwys mewn fformiwla ddiwygiedig. Bu sefydlu cytundeb ynghylch y fformiwla a gyflwynwyd yn 2012-13 yn gryn her, ac fe gymerodd 12 mis o waith cyn iddi gael ei gweithredu.

2.64 Er mwyn gweithredu'r fformiwla ar gyfer 2018-19, byddai angen i Lywodraeth Cymru fod wedi ei dyfeisio mewn pryd i awdurdodau lleol dderbyn eu dyraniadau dangosol tua diwedd 2017 a chyflwyno eu cynlluniau gwariant ym mis Ionawr 2018. Yn ogystal â hyn, heb ddealltwriaeth glir o lefelau ariannu'r Rhaglen dros y tymor canolig, bydd hi'n anodd i Lywodraeth Cymru foddelu effaith unrhyw fformiwla ar ddyraniadau awdurdodau lleol unigol. Wrth gyflwyno unrhyw fformiwla newydd, mae angen rhoi ystyriaeth hefyd i'r amcanion strategol a gadarnhawyd yn dilyn yr ymgynghoriad diweddar, ac effaith datblygiadau polisi ehangach ([paragraff 1.5](#)).

Rhan 3

Ceir anghysondebau yn y modd y mae'r Rhaglen yn cael ei rheoli ar raddfa leol a rhanbarthol, a hynny'n rhannol oherwydd natur annigonol y canllawiau gan Lywodraeth Cymru

- 3.1 Yn y rhan hon o'r adroddiad archwilir agweddau ar reolaeth leol a rhanbarthol y Rhaglen. Yn benodol, mae'n trafod materion sy'n gysylltiedig â chynllunio rhanbarthol, caffael gwasanaethau, dadansoddiad o gostau gwasanaethau ac ansawdd y rheolaeth ar y Rhaglen ar raddfa leol.

Defnyddir asesiadau o anghenion y sail ar gyfer Cynlluniau Comisiynu Rhanbarthol, ond mae Llywodraeth Cymru wedi canfod bod ansawdd yr asesiadau hyn yn amrywio

- 3.2 Roedd canllawiau Rhaglen 2013, yn cynnwys y gofyniad i bob awdurdod lleol gynnal ymarferion i fapio'r anghenion a'r cyflenwad, a chynnal dadansoddiad o fylchau, er mwyn i'r holl grwpiau cymwys dderbyn cymorth. Pwrpas mapio anghenion yw sicrhau bod cynlluniau comisiynu a phenderfyniadau awdurdodau lleol yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn.
- 3.3 Yn ôl y canllawiau, dylid mapio'r anghenion a'r cyflenwad a dadansoddi bylchau yn rheolaidd. Nid yw Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r gweithgarwch hwn gael ei gyflawni bob blwyddyn ar gyfer pob grŵp cymwys. Fodd bynnag, nodir bod yr awdurdod lleol yn gyfrifol am gasglu mwy o wybodaeth am anghenion ac argaeledd gwasanaethau priodol os gwelir bod blaenoriaeth yn dod i'r amlwg neu fwlch yn y gwasanaeth a ddarperir. Nodir hefyd yn y canllawiau fod yn rhaid seilio ymarferion mapio anghenion a dadansoddi bylchau ar waith ymgysylltu â rhanddeiliaid a defnyddwyr gwasanaeth. Yn ogystal â hyn, dylid mapio anghenion yn rhanbarthol er mwyn helpu i nodi blaenoriaethau yng nghynlluniau comisiynu'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol.
- 3.4 Nid yw Llywodraeth Cymru wedi adolygu ansawdd gwaith mapio a dadansoddi anghenion ar raddfa awdurdod lleol nac ar raddfa ranbarthol. Fodd bynnag, y mae wedi nodi amrywiadau yn ansawdd y gwaith a gyflawnir. Mae Llywodraeth Cymru wedi tynnu sylw at enghreifftiau da yng Ngwent o ddefnyddio ystod o ddata lleol, rhanbarthol a chenedlaethol i greu darlun o'r cyflenwad a'r galw am wasanaethau. Fodd bynnag, cyfeiriai Llywodraeth Cymru hefyd at nifer o bryderon yn y rhanbarthau eraill:
- a mewn rhai achosion, nid yw'n glir sut mae timau Cefnogi Pobl a'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol yn defnyddio gwybodaeth o'r ymarfer mapio anghenion;
 - b mewn un ardal, mae Llywodraeth Cymru wedi amlygu'r angen am ddull cyson o fapio anghenion ar draws y rhanbarth ym mhob un o'i thri adolygiad rhwng 2014-15 a 2016-17;
 - c mewn nifer o achosion, ceir gormod o ffocws ar gasglu gwybodaeth am y galw yn unig, a dim digon o weithredu i fodloni anghenion sydd heb eu bodloni; ac

d mae o leiaf un Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol heb ddull cyson o fapio anghenion ar draws ei holl awdurdodau cyfansoddol. O ganlyniad i hynny, mae'r awdurdodau lleol cyfansoddol yn defnyddio gwahanol setiau data, sy'n danodd eu cyfuno i greu dadansoddiad rhanbarthol.

3.5 Bellach, mae'n ofynnol³⁴ i Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gynnal asesiadau o lesiant lleol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Yn ychwanegol at hyn, mae'n ofynnol hefyd i fyrddau iechyd ac awdurdodau lleol hefyd gynnal asesiadau o anghenion gofal a chymorth y boblogaeth o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Efallai fod lle i ddefnyddio'r dadansoddiad mapio anghenion lleol o'r ddwy broses hon i leihau'r gwaith sy'n cael ei ail-wneud a chasglu gwybodaeth am anghenion sydd heb eu bodloni. Mae Llywodraeth Cymru wedi annog Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol i greu cysylltiadau â Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. Ers 2016, bu'n ofynnol i'r pwyllgorau roi adborth yn eu hadroddiadau blynyddol ar y cysylltiadau y maent wedi'u creu â'r byrddau hyn. Mae maint y cynnydd a adroddir yn amrywio.

Dim ond dyraniadau cyllid blynyddol y mae Llywodraeth Cymru wedi'u darparu yn y blynyddoedd diwethaf, ac mae hyn wedi amharu ar waith cynllunio lleol

3.6 Yn ôl canllawiau'r Rhaglen ar gyfer 2013, nodwyd y byddai Llywodraeth Cymru, ym mis Mawrth bob blwyddyn, yn rhoi dyraniad cadarn i awdurdodau lleol ar gyfer y flwyddyn ariannol newydd, a dyraniad ariannol dangosol ar gyfer y ddwy flynedd ariannol ganlynol. Fodd bynnag, ers diwedd 2012-13, dim ond ar un achlysur yn unig y mae Llywodraeth Cymru wedi darparu ffigurau dros gyfnod o dair blynedd i awdurdodau lleol. Yn benodol:

- a Ym mis Rhagfyr 2012, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ffigurau dangosol ar gyfer 2014-15 a 2015-16.
- b Ym mis Hydref 2013, rhoddodd Llywodraeth Cymru ffigurau dangosol ar gyfer 2014-15 a 2015-16;
- c Ym mis Tachwedd 2014, mis Ionawr 2016, a mis Rhagfyr 2016, rhoddodd Llywodraeth Cymru ffigurau dangosol ar gyfer y flwyddyn ariannol ganlynol yn unig.

34 Partneriaethau statudol o asiantaethau gwasanaethau cyhoeddus yw Byrddau Gwasanaeth Cyhoeddus. Maent yn gyfrifol am gydweithio i wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol eu hardal. Mae'n ofynnol i bob awdurdod lleol sefydlu bwrdd o'r fath.

- 3.7 Yn ogystal â hyn, yn nhair o'r pedair blynedd ers 2012, roedd Llywodraeth Cymru yn hwyr yn cyhoeddi ei llythyrau cynnig grant terfynol i awdurdodau lleol. Yn benodol, ni dderbyniodd awdurdodau lleol eu llythyrau grant ar gyfer 2014-15 hyd ganol mis Mai. Fodd bynnag, deellir mai ond yn 2014-15 y cafwyd gwahaniaeth rhwng y dyraniad grant dangosol a'r grant a ddyrannwyd yn derfynol. Cyn cyhoeddi llythyrau cynnig grant terfynol 2014-15, penderfynodd Llywodraeth Cymru ddefnyddio cyllideb y Rhaglen Cefnogi Pobl i ariannu swyddi Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol. Cyn 2014-15, roedd swyddi'r Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol yn cael eu hariannu drwy'r Grant Rheoli Tai Cymdeithasol.³⁵ Ar ôl cyhoeddi'r dyraniadau dangosol ar gyfer 2014-15, penderfynodd Llywodraeth Cymru ariannu'r swyddi drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl. Oherwydd y newid hwn, cyflwynodd Llywodraeth Cymru ostyngiad ychydig yn llai nag £15,000 i ddyraniad pob awdurdod lleol ar gyfer 2014-15. Mae'r Rhaglen Cefnogi Pobl wedi parhau i ariannu'r swyddi ers 2014-15.
- 3.8 Mae'n rhaid i awdurdodau lleol gyflwyno eu cynlluniau gwariant ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod i Lywodraeth Cymru yn nhrydedd wythnos ym mis Ionawr. Mynegodd swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl mewn awdurdodau lleol bryderon ynghylch eu gallu i gynllunio'n effeithiol oherwydd yr amserlen dynn rhwng derbyn eu dyraniadau dangosol ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod a chyflwyno eu cynlluniau gwariant.
- 3.9 Rhwng derbyn eu dyraniad dangosol a chyflwyno cynlluniau gwariant i Lywodraeth Cymru, mae canllawiau Llywodraeth Cymru yn ei gwneud hi'n ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau bod eu cynlluniau gwariant yn cael eu cymeradwyo gan aelodau awdurdod lleol. Mae gan y Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol ran i'w chwarae drwy gyfrannu at y cynlluniau a chraffu'n effeithiol arnynt. Fodd bynnag, mae'r amserlenni ar gyfer cyflwyno cynlluniau gwariant wedi golygu bod hyn yn anodd o safbwynt ymarferol, gan olygu nad yw rhan y Pwyllgor yn fawr mwy na gweithred o roi sêl bendith.
- 3.10 Roedd y dull blynyddol o bennu cyllidebau 2015-16, 2016-17 a 2017-18 hefyd yn destun rhwystredigaeth i swyddogion arweiniol Cefnogi Pobl yr awdurdod lleol. Dywedwyd wrthym fod y dyraniad blynyddol hwn, ynghyd â'r posibilrwydd o ostyngiadau pellach mewn cyllid, yn oedi'r Rhaglen, yn amharu ar eu gallu i sefydlu gwasanaethau hirdymor, wedi creu diwylliant o fân gynlluniau peilot untro ac yn achosi ansefydlogrwydd yn narpariaeth y gwasanaeth a throsiant uchel o staff. Dywedodd nifer o swyddogion arweiniol awdurdod lleol wrthym y byddent yn hoffi ariannu eu darparwyr gwasanaeth am dair blynedd ar y tro. Mae hyn yn arbennig o wir lle canfuwyd wrth adolygu gwasanaethau fod y darparwyr hyn yn cynnig gwerth am arian. Fodd bynnag, amlygwyd yn adolygiadau Llywodraeth Cymru ei hun enghreifftiau lle'r oedd awdurdodau lleol wedi cyflwyno nifer sylweddol o gontractau tair blynedd.

35 Mae'r Grant Rheoli Tai Cymdeithasol wedi cael ei ail-enwi yn Rhaglen Datblygu Polisi Tai. Mae'n cynorthwyo i dreialu polisiau a chynlluniau rheoli arloesol, datblygu arferion da wrth reoli tai a chynorthwyo i weithredu polisiau newydd ar gyfer rheoli tai.

- 3.11 Nid yw'r her o reoli ar sail dyraniad cyllid blynyddol yn unigryw i'r Rhaglen Cefnogi Pobl. Rydym wedi tynnu sylw at broblemau tebyg mewn sawl adroddiad arall dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â darparu cyllidebau blwyddyn o hyd ar gyfer Cefnogi Pobl. Fodd bynnag, dywedodd swyddogion wrthym nad oes cynlluniau i addasu'r dull hwn, o ystyried yr hinsawdd ariannol sydd ohoni.

Gallai canllawiau Llywodraeth Cymru ar gaffael gwasanaethau Cefnogi Pobl fod yn gamarweiniol, ac fe geir peth tystiolaeth bod arferion caffael yn amrywio

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru ar reolau caffael wedi creu disgwyliadau ymhlith darparwyr na all awdurdodau lleol eu bodloni o reidrwydd

- 3.12 Yn ystod ein gwaith maes, dywedodd rhai darparwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl wrthym fod rhai awdurdodau lleol, yn eu barn hwy, yn rhoi gwasanaethau Cefnogi Pobl yn ôl allan ar dendr lle nad oedd angen gwneud hynny, gan anelu'n bennaf i dorri costau'r gwasanaethau hynny. Yn ôl canllawiau cyfredol y Rhaglen, 'Dylid cynnal ymarferion caffael a gweithredu rheoliadau caffael arferol ar gyfer gwasanaethau newydd, ond ar yr amod bod cyfundrefn adolygu gadarn a rheolaidd yn cael ei gweithredu, ni ragwelir y bydd gwasanaethau cefnogi pobl yn cael eu hail-dendro yn rheolaidd, ac ni fydd ymarferion ail-dendro fel arfer ond yn cael eu cynnal ar ôl cynnal adolygiad o wasanaethau. Bydd yr adolygiad hwnnw wedi canfod bod y gwasanaeth yn strategol amherthnasol, o ansawdd isel neu heb adlewyrchu canllawiau cost derbyniol, ac nad yw'n gallu cyflwyno newidiadau i ymdrin â'r diffygion a nodwyd'.
- 3.13 Dywedodd swyddogion Cefnogi Pobl wrthym y byddent yn gwerthfawrogi cael canllawiau cliriach ynghylch ail-dendro. Fodd bynnag, mae'r canllawiau Rhaglen diwygiedig y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cyhoeddi er mwyn ymgynghori arnynt yn parhau i awgrymu nad oes angen ail-dendro, ond ar ôl canfod drwy adolygiad bod y gwasanaeth yn ddiffygiol mewn rhyw ffordd neu'i gilydd.

- 3.14 Yn ein barn ni, gallai'r canllawiau hyn ar ail-dendro gwasanaethau presennol Cefnogi Pobl fod yn gamarweiniol. Penderfynir ar yr union broses i'w dilyn er mwyn cydymffurfio â rheoliadau caffael ar sail cyfanswm gwerth y contract a natur y gwasanaeth dan sylw. Serch hynny, disgwylir o hyd fod cyrff cyhoeddus yn caffael yr holl wasanaethau yn unol ag egwyddorion y rheoliadau caffael cyhoeddus, a ddylai arwain yn naturiol at brofi'r farchnad o dro i dro. Yn ogystal â hyn, nodir yn nheleau ac amodau grant Llywodraeth Cymru fod yn rhaid prynu nwyddau ac/neu wasanaethau mewn modd cystadleuol a chynaliadwy i gyflawni dibenion Cefnogi Pobl, gan arddangos gwerth am arian.
- 3.15 Yn ôl y Rheoliadau Contractau Cyhoeddus (2015)³⁶ mae rhoi estyniad lle nad oes unrhyw ddarpariaeth ar gyfer hynny mewn contract, yn addasiad o bwys i'r contract gwreiddiol, ac felly'n golygu bod angen ail-dendro'r gwasanaethau dan sylw. Mewn egwyddor, mae estyn contractau heb ddarpariaeth i wneud hynny yn gyfystyr â chyflawni gweithred tendro sengl³⁷. Os bydd awdurdodau'n cyflawni gweithred tendro sengl, dylid rhoi tystiolaeth amddiffynadwy o'r holl resymau am y weithred honno. Mae rheoliadau caffael yn caniatáu gweithredoedd tendro sengl mewn rhai amgylchiadau, gan gynnwys:
- a bod brys eithriadol i dendro;
 - b nad oes ond un tendr wedi dod i law;
 - c diogelu hawliau neilltuol; ac
 - d mai ond un cyflenwr posibl sydd ar gael am resymau technegol.
- 3.16 Gwelsom fod y canllawiau wedi creu tensiwn rhwng darparwyr ac awdurdodau lleol. Y maent wedi creu'r ymdeimlad ymhlith rhai darparwyr na ddylai awdurdodau ail-dendro gwasanaethau tra bo'r gwasanaethau hynny'n cynnig gwerth am arian. Canfu arolwg ar y cyd o ddarparwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl hefyd a gynhaliwyd gan Cartrefi Cymunedol Cymru a Chymorth Cymru ([paragraff 2.54](#)) hefyd fod y canllawiau wedi cyfrannu at ddisgwyliaid darparwyr ynghylch y graddau y dylai cyrff cyhoeddus ail-dendro gwasanaethau.

³⁶ Mae'r Rheoliadau Contractau Cyhoeddus (2015) yn trosi Cyfarwyddeb yr Undeb Ewropeaidd ar gaffael cyhoeddus (Cyfarwyddeb 2014/24/EU Senedd a Chyngor Ewrop ar 26 Chwefror 2014 ar gaffael cyhoeddus) yn gyfraith yn Lloegr, Cymru a Gogledd Iwerddon.

³⁷ Pan fydd contract yn cael ei ddyfarnu i un darparydd neu i grŵp cyfyngedig o ddarparwyr - heb gystadleuaeth.

- 3.17 Yn yr adroddiad a gyhoeddwyd gennym yn ddiweddar ar y Modd y mae **Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector**³⁸ canfuom dystiolaeth debyg fod nifer fach o awdurdodau lleol yn parhau i gaffael gwasanaethau o'r un sefydliadau trydydd sector heb brofi'r farchnad yn rheolaidd i sicrhau bod eu hadnoddau'n esgor ar yr enillion gorau. Ceir sawl risg yn gysylltiedig â'r dull hwn:
- a lleihau'r gronfa o gyflenwyr posibl;
 - b gweithio'n anfwriadol yn erbyn amcan Llywodraeth Cymru, sef y dylai awdurdodau lleol ddatblygu sefydliadau trydydd sector lleol;
 - c creu rhwystredigaeth ymhlith darparwyr os ydynt yn ystyried bod dulliau caeedig o'r fath yn annheg; a
- ch chyfyngu ar gyfleoedd i awdurdodau lleol ysgogi gwelliannau ac arbedion effeithloni pellach.

Serch hynny, roeddem hefyd yn cydnabod bod gweithio o fewn partneriaethau sefydledig yn gallu lleihau neu gyfyngu ar risgiau hyn i awdurdodau lleol.

Ceir dystiolaeth bod arferion caffael yn amrywio, gyda rhai awdurdodau lleol yn gwneud mwy o ddefnydd o estyniadau contract nag eraill, yn lle rhoi contractau yn ôl ar dendr unwaith eto

- 3.18 Mewn ymateb i'r pryderon a godwyd gan ddarparwyr ynghylch arferion caffael, casglwyd rhywfaint o wybodaeth ychwanegol gan awdurdodau lleol. Gofynnwyd i bob awdurdod lleol am gyfanswm y contractau a gafodd eu hestyn, a chyfanswm y contractau a ddyfarnwyd drwy ymarfer caffael llawn yn ystod 2015-16.³⁹
- 3.19 Adroddodd awdurdodau lleol eu bod wedi gosod 33 o gontractau drwy ymarferion caffael llawn yn 2015-16, ond ni adroddodd 10 o awdurdodau unrhyw ymarferion o'r fath. Yn groes i hyn, awgrymai'r ymatebion a gawsom fod nifer y contractau a gafodd eu hestyn oddeutu bum gwaith yn fwy na hyn. Fodd bynnag, mewn rhai achosion roedd y gweithgarwch a gyflawnwyd yn cynnwys rhesymoli nifer fawr o gontractau er mwn cael nifer llai ohonynt yn dilyn adolygiadau sylweddol o wasanaethau. Roedd rhai awdurdodau lleol yn sensitif i'r aflonyddwch a'r effaith ar adnoddau darparwyr yn sgil ail-dendro gwasanaethau, ond amlygai'r awdurdodau hynny hefyd ei bod hi'n ofynnol iddynt 'brofi'r farchnad' yn ôl rheoliadau'r Undeb Ewropeaidd. Yn ogystal â hyn, mae rhai awdurdodau lleol wedi

38 Archwilydd Cyffredinol Cymru, **Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector**, Ionawr 2017

39 Ni ofynnwyd wrth awdurdodau lleol am wybodaeth ynghylch estyniadau contract neu gaffaeliadau yn ystod blynyddoedd eraill. Gan hynny, ni wyddom a fyddai'r patrymau a welwyd wedi cael eu hadlewyrchu mewn cyfnodau eraill.

dyfarnu contractau'n uniongyrchol i ddarparwyr presennol ar sail telerau ac amodau gwahanol yn dilyn adolygiadau gwasanaeth, gan geisio sicrhau arbedion, neu wedi estyn contractau fel bo modd cynnal adolygiadau gwasanaeth.

- 3.20 Fel enghraifft, esboniodd Cyngor Sir Caerdydd wrthym mai ei brif ddull oedd rhoi gwasanaethau allan ar dendr, er ei fod wedi ailgomisiynu rhai gwasanaethau'n flaenorol drwy ddyfarniadau uniongyrchol. Ei nodau oedd: cydymffurfio â thelerau ac amodau grantiau a chyngor cyfreithiol a chaffael Llywodraeth Cymru. sicrhau gwerth gorau am arian drwy gaffael; mynd i'r afael ag achosion o danddefnyddio rhai gwasanaethau; manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd am arbedion maint; mynd i'r afael ag achosion o ail-wneud gwaith ar draws rhai gwasanaethau a rhesymoli nifer y contractau.⁴⁰ Mae'r Cyngor ar ganol proses gomisiynu tair blynedd o hyd ac, yn 2016-17, ailgomisiynodd ei gymorth cyffredinol fel y bo'r angen drwy broses gaffael lawn. Gostyngwyd nifer y contractau o bedwar ar ddeg i ddau, ac mae'r Cyngor yn adrodd ei fod wedi sicrhau dros £900,000 o arbedion, gan fod yn hyderus ar yr un pryd fod ansawdd y gwasanaeth wedi gwella.
- 3.21 Rhoddodd awdurdodau lleol fanylion pellach inni am 74 o gontractau a oedd wedi'u hestyn.⁴¹ Roedd estyniadau contract yn amrywio rhwng 4 mis a 48 mis. Ychydig o dan 19 mis oedd hyd yr estyniad contract cyfartalog.
- 3.22 O'r 74 o estyniadau contract, adroddodd awdurdodau lleol fod 26 (35%) ohonynt wedi'u hestyn, er nad oedd y contract gwreiddiol yn cynnwys darpariaeth estyn. Yr oedd y rhain felly'n gyfystyr â dyfarniadau uniongyrchol ([paragraff 3.15](#)). Nid ydym wedi archwilio manylion y trefniadau contractio hyn er mwyn canfod a oeddent, yn ymarferol, yn cydymffurfio â pholisïau caffael lleol a rheoliadau caffael ehangach. Fe'n hysbyswyd gan awdurdodau lleol fod eu gweithdrefn gontractau yn caniatáu iddynt ddefnyddio hysbysiadau eithrio contract i wneud hyn. Rhoddodd awdurdodau ddau brif reswm dros estyn contractau heb ddarpariaeth i wneud hynny:
- a roedd awdurdodau lleol yn hyderus bod y gwasanaethau a oedd yn cael eu darparu yn sicrhau gwerth am arian, felly nid oeddent yn credu y ceid unrhyw fanteision yn sgil ymarfer caffael. Dywedwyd wrthym eu bod wedi ennill y sicrwydd hwnnw drwy adolygiadau gwasanaeth a thrwy ddeialog parhaus â'r darparwyr, a oedd eisoes wedi lleihau costau mewn rhai achosion. Er enghraifft, yn ystod Cyngor Sir y Fflint 2015-16 estynnodd ei gontractau ar gyfer gwasanaethau safle sefydlog i bobl ifanc a theuluoedd ag anghenion cymorth. Dywedodd

⁴⁰ Ym mis Mai 2017, darparodd Cyngor Dinas Caerdydd wasanaethau Cefnogi Pobl o dan 35 o gontractau wedi'u cyflenwi gan 27 o sefydliadau trydydd sector a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig. Mae'r Cyngor yn darparu rhai gwasanaethau'n uniongyrchol, gan gynnwys: hosteli i bobl ddi-gartref, larymau cymunedol, gwasanaethau warden teithiol a gwasanaethau i gleientiaid ag anableddau dysgu.

⁴¹ Gofynnwyd i'r cynghorau am wybodaeth ychwanegol am y 5 contract mwyaf. Ni wnaeth pob awdurdod lleol roi estyniad ar hyd at bum contract, ond rhoddodd rhai ohonynt estyniad ar fwy na phum contract.

swyddogion wrthym eu bod wedi cwblhau adroddiadaueithrio tendro, a chynnal adolygiad llawn o'r prosiectau yn ddiweddar. Canfuwyd eu bod yn perfformio'n dda a bod costau prosiect wedi'u gostwng i lefel a oedd o fewn y costau meincnodi a bennwyd gan y Cyngor. O ganlyniad i hyn, safbwynt y Cyngor oedd y byddai peryg i ymarfer caffael llawn darfu ar y prosiectau a oedd yn cynnig gwerth am arian.

- b) dywedodd awdurdodau lleol wrthym eu bod yn estyn y contractau nes eu bod yn gallu adolygu, ailfodelu a chaffael gwasanaethau yn y dyfodol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pennu uchafswm o 10% ar gyfer taliadau rheoli, yn sgil pryderon ynghylch arferion amrywiol

- 3.23 Roedd canllawiau Rhaglen 2013 yn rhoi gwybodaeth i awdurdodau lleol ynghylch sut i amcangyfrif costau gwasanaethau Cefnogi Pobl unigol. Roedd y canllawiau yn cynnwys gwybodaeth am gostau cyfartalog rhai gwasanaethau ar y pryd. Nodai y byddai Llywodraeth Cymru yn darparu data meincnodi ychwanegol ar gostau rheoli, fel costau swyddfa.
- 3.24 Yn 2015, comisiynodd Llywodraeth Cymru adolygiad o 'daliadau rheoli' Cefnogi Pobl ([paragraff 2.8](#) ac [Atodiad 2](#)). Daeth yr adolygiad hwnnw ar ôl arolwg cychwynnol yn 2013 a ddangosai amrywio helaeth yn natur a graddfa'r gwariant a elwir yn 'daliadau rheoli' mewn gwasanaethau a ariennir gan Cefnogi Pobl ledled Cymru. Rhan o gylch gwaith yr adolygiad oedd sefydlu'r diffiniad o daliadau rheoli a ddefnyddir gan ddarparwyr ac awdurdodau lleol. Roedd yr adolygiad hefyd yn asesu pa gyfran o gyllid y Rhaglen oedd yn cael ei gwario ar daliadau rheoli. Mewn ymateb i'r adolygiad, newidiodd Llywodraeth Cymru delerau ac amodau'r grant i nodi na ddylai taliadau rheoli fod yn uwch na 10% o gostau'r cynllun, oni ellir rhoi esboniad rhesymol am hynny. Gelwir hyn yn uchafswm 'cydymffurfio neu esbonio' ar daliadau rheoli.
- 3.25 Yng nghanllawiau diwygiedig y Rhaglen a gyhoeddwyd ar gyfer ymgynghoriad ym mis Mai 2017, cyfyngir ar sylwebaeth ynghylch costau gwasanaethau i wybodaeth lefel uchel ynghylch yr hyn a ddylai gael ei ystyried yn dâl rheoli. Ailadroddir yr uchafswm cydymffurfio neu esbonio o 10% ar daliadau rheoli yn y canllawiau drafft. Gwelsom fod awdurdodau lleol yn defnyddio amrywiaeth o wahanol ddulliau i gyfrifo cost gwasanaethau Cefnogi Pobl. Er enghraifft, mae nifer fach o awdurdodau lleol yn parhau i ddefnyddio'r system tariff⁴² a oedd ymhlith nodweddion y Rhaglen cyn 2012.

⁴² Pennwyd costau prosiectau blaenorol drwy ddefnyddio pris sefydlog a oedd wedi cael ei gytuno fel pris teg am fath neilltuol o brosiect, neu am lefel y llety oedd yn cael ei ddarparu.

Mae Llywodraeth Cymru wedi canfod bod costau cyffredinol gwasanaethau yn amrywio'n helaeth, ond mae angen gwneud gwaith dadansoddi pellach er mwyn deall beth yw ystyr hyn

- 3.26 Mae Llywodraeth Cymru wedi dadansoddi cynlluniau gwariant awdurdodau lleol er mwyn ceisio asesu i ba raddau y mae costau gwasanaethau Cefnogi Pobl yn amrywio. Ar gyfer pob categori cleient, nododd y gwasanaeth drytaf a'r rhataf oedd yn cael ei ddarparu ar sail cost fesul uned, a'r gost gyfartalog fesul uned. Y mae hefyd wedi cyfrifo'r 'lluosydd' - sef y nifer o weithiau y gellir cynnwys y gwasanaeth rhataf yn y gwasanaeth drytaf. Yn ôl y dadansoddiad hwn, mae cost gwasanaethau ledled Cymru yn amrywio i raddau sylweddol. Ar sail cynlluniau gwariant 2015-16, dyma'r ddau gategori lle gwelwyd y gwahaniaeth mwyaf yng nghostau'r gwasanaeth fesul uned:
- gariodd un awdurdod lleol £357 fesul uned i ddarparu gwasanaethau i ymdrin â chamddefnydd o gyffuriau, ond gwariodd awdurdod lleol arall £18,350 fesul uned, sydd 52 gwaith yn fwy; a
 - gariodd un awdurdod lleol £392 fesul uned i ddarparu gwasanaethau i rai â hanes o droseddu, ond gwariodd awdurdod arall £11,700 fesul uned, sydd 30 gwaith yn fwy.
- 3.27 Fodd bynnag, ni ystyrir natur na hyd y cymorth a ddarperir yn nadansoddiad Llywodraeth Cymru. Mae'n cymharu costau gwasanaethau sydd yn parhau am lai na 6 mis â chostau gwasanaethau sydd yn parhau am gyfnod hwy na 24 mis. Yn ogystal â hyn, mae ei dadansoddiad yn cymharu costau gwasanaethau sefydlog â gwasanaethau fel y bo'r angen, sydd yn tueddu i fod yn rhatach. Mae'n bosibl mai ond tynnu sylw at wasanaethau sydd yn allanolynnau a wneir wrth edrych ar yr achosion mwyaf eithafol - sef y gwasanaethau drytaf a rhataf o fewn categori o gleientiaid.
- 3.28 Aethom ni ati i geisio cynnal dadansoddiad manylach o'r data. Fodd bynnag, nid oedd hyn yn bosibl, gan nad yw'r data a gesglir gan Lywodraeth Cymru yn cynnwys digon o wybodaeth am hyd y gwasanaethau. Rhennir y data i dri chategori: gwasanaethau sy'n parhau am lai na 6 mis; gwasanaethau sy'n parhau am gyfnod rhwng 6 a 24 mis a gwasanaethau sy'n parhau am gyfnod hwy na 24 mis.

Mewn adolygiadau gan Lywodraeth Cymru, gwelwyd bod ansawdd cyffredinol trefniadau awdurdodau lleol i reoli'r Rhaglen yn amrywio a bod rhai problemau i'w cael yn gysylltiedig â chymhwysedd y cymorth a ddarperir i bobl ag anableddau dysgu

Ers mis Ebrill 2014, mae Llywodraeth Cymru wedi cynnal cyfres o adolygiadau o awdurdodau lleol sydd, mewn rhai achosion, wedi amlygu pryderon ynghylch trefniadau cynnal y Rhaglen

- 3.29 Gan ddechrau yn 2014, cynhaliodd Llywodraeth Cymru gylch cyntaf o adolygiadau ar gyfer pob un o'r 22 o awdurdodau lleol, er mwyn cael sicrwydd bod awdurdodau lleol yn defnyddio'r grant a ddyrannwyd iddynt drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl mewn modd priodol. Cwblhaodd Llywodraeth Cymru ei chylch cyntaf o adolygiadau erbyn mis Rhagfyr 2015, ac ers hynny y mae wedi cwblhau ail gylch o adolygiadau yn rhannol (**Bocs 8**).
- 3.30 Rhoddodd Llywodraeth Cymru grynodeb o negeseuon allweddol ei chyfres gyntaf o adolygiadau. Gwelodd amrywio rhwng perfformiad yr holl awdurdodau lleol, ac nid oedd yr un maes perfformiad da neu wael yn gyffredin i'r holl awdurdodau lleol. Ar gyfer gweithgareddau craidd fel manylebau contract a monitro contractau, roedd perfformiad yn amrywio i raddau sylweddol.
- 3.31 Wrth archwilio trefniadau monitro contractau, mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl gweld y canlynol:
- a amserlen o ymweliadau monitro rheolaidd gan awdurdodau leol â darparwyr gwasanaeth Cefnogi Pobl, yn fras er mwyn sicrhau bod y gwasanaethau yn darparu yn unol â gofynion y contract. Bydd ymweliadau'n cael eu trefnu i adlewyrchu ymagwedd sy'n seiliedig ar risg, drwy ddefnyddio gwybodaeth a gesglir gan yr awdurdod lleol, ee o adolygiadau gwasanaeth, data deilliannau ac ar gyfer nifer y cleientiaid sy'n defnyddio'r gwasanaeth.⁴³
 - b Cofnodion o gyfarfodydd yr ymweliadau monitro rheolaidd a chrynodeb o'r materion a drafodwyd, y camau gweithredu a gynigiwyd a chofnod o'r camau a gwblhawyd ers yr ymweliad diwethaf, a'r diweddaraf ynghylch hynny.

43 Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i ymweliadau monitro contractau gynnwys archwiliad o'r canlynol: cydymffurfiaeth â'r contract; cydymffurfiaeth â pholisïau a chanllawiau cysylltiedig, er enghraifft, canllawiau'r Rhaglen; ansawdd y gwasanaeth; casglu a defnyddio data ar ddeilliannau a pherfformiad; lefelau adnoddau; hyfforddiant staff profiadu a rheolaeth ar gwynion defnyddwyr gwasanaeth. Ni nodwyd yng nghanllawiau'r Rhaglen ym mis Mehefin 2013 pa or aml y dylai awdurdodau lleol gynnal ymweliadau monitro. Fodd bynnag, nodir yn nrafft y canllawiau diwygiedig y dylid gwneud gwaith monitro bob blwyddyn o leiaf.

Bocs 8: Adolygiadau Llywodraeth Cymru o'r modd y mae awdurdodau lleol yn cyflenwi'r Rhaglen

Nod yr adolygiadau oedd dilysu'r 'mewnbwn' ar wariant Cefnogi Pobl a'r 'allbwn' o wybodaeth ynghylch nifer y bobl a dderbyniodd gymorth. Roedd yr adolygiadau yn archwilio'r canlynol yn benodol:

- trefniadau awdurdodau lleol ar gyfer caffael gwasanaethau Cefnogi Pobl (gan gynnwys meincnodi costau contractau);
- trefniadau awdurdodau lleol ar gyfer monitro contractau'r gwasanaethau Cefnogi Pobl; a
- sut yr oedd awdurdodau lleol yn asesu anghenion cysylltiedig â thai yn eu cymunedau ac yn gwneud penderfyniadau ynghylch gwasanaethau ar sail yr anghenion hynny.

Rhodddwyd tri dyfarniad i bob awdurdod lleol:

- rhodddwyd 'sicrwydd llwyr' i 11, a olygai fod y tîm adolygu'n teimlo bod y Rhaglen yn cael ei chynnal a'i monitro'n effeithiol;
- rhodddwyd 'sicrwydd rhannol' i 7 ohonynt, a olygai fod gan y tîm adolygu rai pryderon ynglŷn â'r ffordd yr oedd y Rhaglen yn cael ei chynnal; a
- rhodddwyd 'sicrwydd anfoddfaol' i 4 ohonynt, a olygai fod gan y tîm adolygu bryderon o bwys ynglŷn â'r ffordd yr oedd y Rhaglen yn cael ei chynnal;

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru gynlluniau gweithredu i'r holl awdurdodau lleol, ond ar gyfer yr awdurdodau lle rhodddwyd dyfarniad 'sicrwydd llawn', nid oedd y cynlluniau hyn ond yn trafod mân faterion weinyddol.

Mae Llywodraeth Cymru'n cynnal ail gylch o adolygiadau i roi sicrwydd parhaus ac i ystyried a yw awdurdodau lleol yn ymdrin â'r materion a nodwyd yn y cylch cyntaf o adolygiadau. Ym mis Chwefror 2017, roedd Llywodraeth Cymru wedi cwblhau 13 o adolygiadau yn yr ail gylch, a oedd yn cynnwys yr holl awdurdodau lleol a gafodd ddyfarniad sicrwydd anfoddfaol neu sicrwydd rhannol yn eu hadolygiad cyntaf.

O'r 13 o adolygiadau a gynhaliwyd yn yr ail gylch, ystyriwyd bod pum awdurdod wedi gwella, derbyniodd chwech ohonynt yr un dyfarniad ag o'r blaen, ac ystyriwyd bod dau wedi dirywio. Yn gyffredinol, y canlyniadau oedd bod dau wedi cael sicrwydd llawn; naw wedi derbyn sicrwydd rhannol; a dau yn anfoddfaol. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cwblhau'r ail gylch o adolygiadau erbyn diwedd 2017-18. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn bwriadu cynnal profion pellach er mwyn mynd ar drywydd pryderon penodol yn deillio o'r adolygiadau ail gylch y mae wedi'u cwblhau hyd yma.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru

- 3.32 O'r rownd gyntaf o adolygiadau, canfu Llywodraeth Cymru nad oedd gan naw o'r 22 o awdurdodau leol dystiolaeth ddigonol ar-ffeil i ddangos eu bod yn monitro contractau'n briodol. Mewn tri o naw o'r adroddiadau hyn, cyfeiriodd Llywodraeth Cymru yn benodol at adnoddau staff fel un o'r ffactorau wrth wraidd y gwendidau a geir wrth reoli contractau. Fodd bynnag, yn ôl swyddogion Llywodraeth Cymru gellir cysylltu unrhyw wendidau wrth fonitro contractau fel arfer â phrinder adnoddau yn y timau Cefnogi Pobl dan sylw. Ceir risgiau'n gysylltiedig â threfniadau gwael gan awdurdodau lleol i fonitro contractau, gan gynnwys methu adnabod gwasanaethau nad ydynt yn sicrhau'r budd a fwriadwyd, neu lle nad yw darparwyr yn rheoli'r Rhaglen yn dda. Er enghraifft, os nad yw darparwyr yn casglu'r data gofynnol ar ddeilliannau.
- 3.33 O'i hail gylch o adolygiadau, nododd Llywodraeth Cymru fod pedwar o'r naw awdurdod lleol lle canfuwyd gwendidau wrth fonitro contractau yn gwella eu trefniadau. Mae rhai o'r awdurdodau lleol eraill dan sylw wedi dweud wrthym eu bod wedi rhoi gwelliannau ar waith ers yr ail gylch o adolygiadau.

Mae'r adolygiadau a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru, ynghyd â gwaith manylach yn y ddau ranbarth, wedi amlygu rhai problemau yn gysylltiedig â chymhwysedd pobl ag anableddau dysgu i dderbyn cymorth, a gwahaniaethau yn lefel y cymorth a roddir

- 3.34 Yn ei hadolygiadau diweddar, nododd Llywodraeth Cymru fod peth o'r cymorth a ariennir drwy'r Rhaglen i bobl ag anableddau dysgu yn anghymwys, gan nad oedd yn gymorth a oedd yn gysylltiedig â thai. O safbwynt Llywodraeth Cymru, arweiniodd hyn at y risg bod cyllid y Rhaglen, a fwriadwyd i ymdrin ag anghenion cymorth yn gysylltiedig â thai, yn cael ei ddefnyddio i gymorthdalau gweithgarwch iechyd a gofal cymdeithasol yn lle hynny.
- 3.35 Mae dau ranbarth (Gogledd Cymru a Gwent) wedi cynnal eu hadolygiadau manylach eu hunain o wasanaethau anableddau dysgu (**Atodiad 3, Bocs A1**). Yn adolygiad Gogledd Cymru, gwelwyd llawer o achosion lle'r oedd gwasanaethau a oedd yn cael eu hariannu drwy'r Rhaglen yn anghymwys. Mewn ymateb i hyn, mae Pwyllgor Cydweithredol Gogledd Cymru yn gofyn bod ei awdurdodau lleol cyfansoddol yn adrodd ar gynnydd tuag at sicrhau mai cymorth sy'n gysylltiedig â thai yw'r unig wasanaethau i bobl ag anableddau dysgu a ariennir drwy'r Rhaglen. Yn ogystal â hyn, sefydlodd y Pwyllgor is-grŵp i edrych ar ystod o faterion yn gysylltiedig â'r grŵp hwn o gleientiaid, fel y posibilrwydd o ddefnyddio teleofal yn lle gweithiwr cymorth, neu i gefnogi gweithiwr cymorth.

- 3.36 Yn adolygiad Gwent, nodwyd ystod o bryderon ynghylch darpariaeth anableddau dysgu a ariennir drwy'r Rhaglen. Roedd y materion a nodwyd yn cynnwys rhai achosion lle'r oedd risg bod cyllid y Rhaglen yn cael ei ddefnyddio i ddarparu gofal yn hytrach na chymorth sy'n gysylltiedig â thai. Gwnaed wyth o argymhellion yn yr adolygiad, gan gynnwys y dylai'r holl gymorth i'r grŵp hwn o gleientiaid fod yn seiliedig ar asesiad o anghenion cysylltiedig â thai yr unigolyn. Gofynnwyd i'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol am oruchwylio cynnydd tuag at yr amcan hwn.
- 3.37 Dengys y gwaith a gyflawnwyd yng Ngwent ac yng Ngogledd Cymru fod yr oriau o gymorth i bobl ag anableddau dysgu a ariennir gan awdurdodau lleol drwy'r Rhaglen yn amrywio'n helaeth. Yn rhan o raglen raddol i gwblhau asesiadau unigol o gymorth cysylltiedig â thai, penderfynodd Cyngor Sir Casnewydd yn 2015-16 y byddai'n cyfyngu ar gymorth i bobl ag anableddau dysgu neu broblemau iechyd meddwl parhaus a ariennir drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl i wyth awr yr wythnos. Mae Cyngor Sir Ddinbych wedi dweud wrthym eu bod yn gweithio ar y dybiaeth bod y rhan fwyaf o gleientiaid anableddau dysgu yn derbyn 10 awr o gymorth yr wythnos ar gyfartaledd, ond bod maint y cymorth a roddir yn seiliedig ar asesiad o anghenion. Gall unigolyn ag anableddau dysgu sy'n byw yng Nghonwy neu yn Sir y Fflint dderbyn hyd at 21 awr o gymorth drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl. Fodd bynnag, nid yw o reidrwydd yn wir bod rhywun ag anableddau dysgu yn y naill ardal yn derbyn mwy neu lai o gymorth na rhywun mewn ardal arall. Efallai y bydd y pecyn cyfan o gymorth yr un peth, ond bod y cyllid i ddarparu'r cymorth hwnnw'n dod o wahanol ffynonellau.
- 3.38 Nid ydym yn gallu ffurfio barn bendant ynghylch a yw'r ddarpariaeth yn amrywio i'r un graddau ar draws grwpiau cleient eraill. Fodd bynnag, mae'r data sydd ar gael yn awgrymu bod y ddarpariaeth ar gyfer grwpiau eraill yn amrywio rhywfaint. Er enghraifft, nodwyd bod 16 o 22 o awdurdodau lleol yn darparu gwasanaethau Cefnogi Pobl ar gyfer y grŵp cleientiaid 'teuluoedd sydd angen cymorth' yn 2016-17. Roedd pedwar awdurdod lleol ar ddeg yn darparu cymorth i bobl ag anableddau corfforol neu synhwyraidd drwy'r Rhaglen. Ar y llaw arall, dim ond tri awdurdod lleol a ddarparai gymorth drwy'r Rhaglen i bobl ag anhwylderau datblygu fel awtistiaeth. Mae'n bosibl bod anghenion unigolion yn cael eu bodloni drwy ffynonellau ariannu eraill. Fodd bynnag, mae'r gwahaniaethau hyn yn pwysleisio pwysigrwydd craffu'n effeithiol ar waith mapio anghenion, er mwyn sicrhau bod modd esbonio unrhyw ddiffyg darpariaeth drwy'r Rhaglen.

Atodiadau

Atodiad 1 – Dulliau archwilio

Adolygu dogfennau a dadansoddi data

Buom yn adolygu ystod eang o ddogfennau, gan gynnwys:

- Canllawiau'r rhaglen Cefnogi Pobl a gyhoeddwyd yn 2013
- Adolygiadau wedi'u comisiynu o wahanol rannau o'r rhaglen
- Adolygiadau awdurdod lleol a gynhaliwyd gan swyddogion o Lywodraeth Cymru
- Adolygiadau blynyddol Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol
- Cynlluniau comisiynu'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol
- Cynlluniau gwariant y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol
- Cynlluniau gwariant a dadansoddiadau o ddeilliannau a gynhelir gan swyddogion o Lywodraeth Cymru
- Sesiynau briffio'r Gweinidogion
- Cofnodion cyfarfodydd y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl ac is-grwpiau amrywiol

Cyfweliadau

Cynhaliom gyfweliadau dros y ffôn â swyddogion â chyfrifoldeb arweiniol cyffredinol dros y rhaglen Cefnogi Pobl ym mhob un o'r 22 o awdurdodau lleol yng Nghymru. Buom hefyd yn cyfweld â chadeiryddion ac is-gadeiryddion y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol a phob un o'r Cydgysylltwyr Datblygu Rhanbarthol.

Buom yn trafod gweinyddiaeth y Rhaglen â swyddogion o Lywodraeth Cymru. Yn ogystal â hyn, cynhaliom amrywiaeth o gyfweliadau eraill â phobl sy'n ymwneud â'r rhaglen, gan gynnwys Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Arweinyddiaeth Tai Cymru a sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau Cefnogi Pobl. Buom hefyd yn trafod â grwpiau o randdeiliaid allweddol, y Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl a'r National Supporting Housing and Provider Network.

Arolwg o weithgarwch caffael awdurdodau lleol

Cynhaliom arolwg yn y 22 o awdurdodau lleol er mwyn deall sut maent yn caffael ac yn ariannu gwasanaethau Cefnogi Pobl. Buom hefyd yn casglu gwybodaeth am gontractau a gafodd eu hestyn ac ymarferion caffael llawn a gynhaliwyd yn ystod 2015-16. Buom hefyd yn casglu gwybodaeth am gynlluniau'r Grant Refeniw Cefnogi Pobl a etifeddwyd gan awdurdodau lleol.

Atodiad 2 – Adolygiadau a gwaith ymchwil blaenorol ynghylch y rhaglen Cefnogi Pobl

Ym mis Awst 2012, cyflwynodd Llywodraeth Cymru gyfres newydd o drefniadau ar gyfer y Rhaglen er mwyn gweithredu argymhellion adolygiad Aylward a oedd wedi cael ei gomisiynu gan Jocelyn Davies, y Dirprwy Weinidog Tai ac Adfywio ar y pryd. Yn yr Atodiad hwn, rhoddir disgrifiad o adolygiad Aylward, ac adolygiadau a gwaith ymchwil dilynol ynghylch y Rhaglen.

Er dechrau'r trydydd Cynulliad ym mis Mai 2011, mae sawl Gweinidog wedi bod yn gyfrifol am y Rhaglen:

- Huw Lewis (fel y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth): Mai 2011 - Mai 2013
- Carl Sargeant (fel y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau): Mai 2013 - Medi 2014
- Lesley Griffiths (fel y Gweinidog Cymunedau): Medi 2014 - Mehefin 2016
- Carl Sargeant (fel Ysgrifennydd y Cabinet ar gyfer Cymunedau a Phlant): Mehefin 2016 - presennol

Adolygiad o'r Rhaglen Cefnogi Pobl yng Nghymru - 'Adolygiad Aylward' (2010)

Yn 2010, comisiynodd Llywodraeth Cymru Syr Mansel Aylward i gynnal adolygiad o'r Rhaglen. Pwrpas yr adolygiad oedd rhoi cyngor i'r Dirprwy Weinidog Tai ar y pryd, Jocelyn Davies, ynghylch y trefniadau cyflenwi, ac argymhell sut y gellir atgyfnerthu'r trefniadau hynny.

Gwnaed 25 o argymhellion yn 'Adolygiad Aylward' ynghylch dyrannu, llywodraethu a chyflenwi cyllid y Rhaglen. Yn wahanol i'r Alban a Lloegr, cynghorai'r Adolygiad y dylid parhau i neilltuo'r grant ar wahân i Grant Cynnal Refeniw yr awdurdodau lleol. Ymhlith yr argymhellion allweddol eraill yr oedd cyfuno'r ddwy ffrwd ariannu ar wahân flaenorol i greu un grant, cynigion am fformiwla ariannu newydd a strwythur llywodraethu diwygiedig. Yr oedd y strwythur diwygiedig hwnnw yn cynnwys sefydlu Bwrdd Cynghori Cenedlaethol Cefnogi Pobl i roi cyngor a gwybodaeth annibynnol.

Rhoddai'r Adolygiad bwyslais cryf ar yr angen am ddull cydweithredol ar draws awdurdodau lleol, darparwyr tai a chymorth, gwasanaethau iechyd, gwasanaethau prawf a sefydliadau eraill perthnasol, gyda 'phwyslais parhaol ar ddylunio a chynhyrchu ar y cyd'. Cynghorai'r adolygiad y dylid sefydlu pwyllgorau cydweithredol aml-sector o fewn terfynau pob awdurdod lleol. Dylai cynllunio, comisiynu, caffael a monitro gwasanaethau fod yn rhan o gylich gwaith y

pwyllgorau hynny. Gan gydnabod y potensial i weithio'n rhanbarthol, yn enwedig yr ymagwedd yng Ngwent a Gogledd Cymru, awgrymwyd yn yr adolygiad y gallai'r pwyllgorau cydweithredol lleol hyn weithredu fel dull dros dro o fwrw ymlaen â threfniadau trawsffiniol.

Cyflawnodd tair ffrwd waith y gwaith o weithredu argymhellion yr adolygiad, gan adrodd wrth Fwrdd Cynghori Cenedlaethol. Trefnwyd y ffrydiau gwaith hyn o dan y themâu canlynol: cyllid, llywodraethu ac ansawdd.

Cynllun Llywodraethu (2013)

Yn 2013, comisiynwyd UK Research and Consultancy Services Ltd gan Lywodraeth Cymru i lunio ystod o opsiynau llywodraethu hirdymor ar gyfer Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol. Ceisiai'r adolygiad ymdrin â'r heriau a nodwyd yn gysylltiedig â chael corff cydweithredol anghyfansoddiadol yn gwneud penderfyniadau ynghylch gwariant yn gysylltiedig â grant a weinyddir gan awdurdodau lleol. Datblygwyd tri opsiwn drwy'r adolygiad:

- Opsiwn un - ffocws cryfach ar lywodraeth leol, ynghyd â dyletswydd statudol i ymdrin ag anghenion 'Cefnogi Pobl'
- Opsiwn dau - rhoi sail statudol i'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol, neu eu datblygu'n endidau cyfreithiol
- Opsiwn tri - datblygu cyfuniad o Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol wedi'u sefydlu drwy Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth ond yn gysylltiedig ag amodau grant cyfreithiol-rwym y mae'n rhaid i awdurdodau lleol eu bodloni, sydd yn rhoi awdurdod a grym gwirioneddol i'r Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol.

Ffafiwyd opsiwn 3 gan ei fod yn ei gwneud hi'n bosibl i gadw cyllid Cefnogi Pobl o fewn llywodraeth leol, ond gydag amodau cyfreithiol a fyddai'n ei gwneud hi'n ofynnol i awdurdodau lleol ei wario'n unol â chynllun strategol wedi'i ddatblygu gan y Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol. Byddai rolau a chyfrifoldebau'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol yn cael eu sefydlu drwy Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth, yn enwedig yr egwyddor sylfaenol mai corff cydweithredol, aml-sector yw'r Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol.

Adolygiad annibynnol o Flwyddyn Drosiannol y Rhaglen Cefnogi Pobl (2014)

Ar y cyd â Shelter Cymru, comisiynwyd Miller Research Ltd gan Lywodraeth Cymru i gynnal adolygiad annibynnol o'r Rhaglen Cefnogi Pobl ar ôl trosglwyddo'r Rhaglen honno i strwythurau newydd yn 2012. Nod yr ymchwil oedd adolygu'r strwythurau amrywiol a oedd yn sail i'r Rhaglen Cefnogi Pobl ers ail-lansio a gweithredu'r rhaglen ym mis Awst 2012, a gwneud argymhellion ynghylch dyfodol y strwythurau hynny.

Dyma brif ganfyddiadau'r adolygiad:

- roedd y ddealltwriaeth ynghylch rôl y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl ac ymrwymiad rhai o'i aelodau yn amrywio;
- teimlad bod y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl wedi rhoi gormod o sylw i fanylion gweithredol y Rhaglen, yn hytrach na rhoi arweiniad;
- yr oedd ansicrwydd ynghylch rôl a chylch gwaith Bwrdd Llywio'r Rhaglen, ac awgrymwyd ei fod yn ailadrodd llawer o'r trafodaethau o oedd yn cael eu cynnal yng nghyfarfodydd y Bwrdd Cyngori Cenedlaethol Cefnogi Pobl;
- er bod hynny'n cael ei ystyried yn bwysig, yr oedd diffyg eglurder ynghylch aelodaeth, allbwn, graddfeydd amser ac atebolrwydd y ffrydiau gwaith;
- yr oedd diffyg eglurder ynghylch swyddogaeth y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol a'r perfformiad a ddisgwylwyd ganddynt;
- ystyriwyd nad oedd gan Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol rym neu awdurdod digonol, ac nid oedd digon o ddealltwriaeth o'r rhaglen er mwyn craffu arni a'i herio;
- roedd Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol wedi cynyddu'r fiwrocratiaeth a llwyth gwaith yr aelodau;
- yr oedd yr achosion o gomisiynu'n rhanbarthol yn amrywio, ac roedd trefniadau'r gorffennol ar gyfer y Rhaglen ym mhob rhanbarth yn dylanwadu ar hynny, gyda mwy o weithgarwch mewn ardaloedd lle'r oedd traddodiad o waith rhanbarthol;
- bu'r rhan fwyaf o Bwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol yn ymwneud â datblygu prosesau a swyddogaethau swyddfa gefn cyson, yn hytrach na datblygu gwasanaethau rhanbarthol;
- er bod rôl y Cydgysylltydd Datblygu Rhanbarthol yn cael ei hystyried yn hollbwysig, roedd y rôl honno'n amrywio ac roedd angen ei hegluro'n well; ac
- roedd sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth yn cael eu cynnwys yn her.

Gwnaed sawl argymhelliad yn yr adolygiad ynghylch sut y gellid gwella'r rhaglen ar sail y canfyddiadau hyn yn y meysydd a ganlyn:

- Strwythurau
- Gweledigaeth strategol
- Dyfodol y Bwrdd Llywio a'r Ffrydiau Gwaith
- Cyfleoedd i gynyddu dylanwad Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol
- Cysylltiadau ar draws polisïau â'r agenda
- Aelodaeth a Chadeiryddiaeth y Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol
- Rôl a swyddogaeth y Cydgysylltydd Datblygu Rhanbarthol
- Cynnwys defnyddwyr gwasanaeth

Supporting People programme management charges within Supporting People service provision (Saesneg yn unig) (2015)

Comisiynwyd UK Research and Consultancy Services Ltd gan Lywodraeth Cymru i ddadansoddi'r defnydd o Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl. Daeth yr adolygiad hwn ar ôl arolwg cychwynnol yn 2013 a ddangosai amrywio helaeth yn natur a graddfa'r gwariant a elwir yn 'daliadau rheoli' mewn gwasanaethau a ariennir gan Cefnogi Pobl ledled Cymru. Y nod oedd deall sut roedd taliadau'n cael eu codi, yr hyn yr oeddent yn ei gynnwys, a oedd hynny'n cydymffurfio â chynlluniau eraill a ariennir drwy grant, a'r graddau yr oeddent yn gyson â pholisi rheoli grantiau Llywodraeth Cymru.

Dyma oedd prif ganfyddiadau'r adroddiad:

- roedd y swm cyfartalog a godwyd fel taliadau rheoli mewn Prosiectau Cefnogi Pobl yng Nghymru yn gyferth ag oddeutu 10-15% o gyfanswm cyllid prosiectau;
- roedd taliadau prosiect yn amrywio rhwng 1.4% a 37% ar bennau eithaf y sbectrwm;
- amcangyfrifir bod £12 miliwn - £18 miliwn yn cael ei wario ar daliadau rheoli bob blwyddyn;
- mae arferion yn gysylltiedig â thaliadau rheoli yn amrywio'n helaeth, ac fe geir diffyg eglurder cyffredinol a diffyg cytundeb ynghylch natur y gwariant a ddylai gael ei gynnwys fel 'tâl rheoli';
- prin iawn yw'r awdurdodau a chanddynt bolisïau diffiniedig ynghylch taliadau rheoli, ac ymddengys fod llawer ohonynt yn ymdrin â'r mater mewn modd ad hoc;

- ceir rhywfaint o dystiolaeth fod ymagweddau at daliadau rheoli yn newid o ganlyniad i'r toriadau diweddar i gyllideb y rhaglen; ac
- ychydig iawn o wargedau a geir o'r cyllid grant, naill ai drwy godi taliadau rheoli uchel neu drwy ddulliau eraill.

Argymhellai'r adroddiad y canlynol:

- datblygu cyfres o egwyddorion dylunio ar gyfer y gyfundrefn taliadau rheoli o fewn y rhaglen;
- llunio diffiniad o'r hyn y dylid ei gynnwys fel tâl rheoli, gan ystyried gwaith blaenorol ar y pwnc hwn;
- bod Llywodraeth Cymru yn pennu cap uchafswm ar gyfer taliadau rheoli, sef dim mwy na 10% o'r grant net i ddarparu;
- dylid gweithredu'r cap yn unol â'r egwyddor 'cydymffurfio neu esbonio' er mwyn cyfuno tryloywder ac eglurder ag elfen o hyblygrwydd; ac
- wrth fonitro a rheoli taliadau rheoli, dylid defnyddio'r trefniadau presennol hyd y bo modd.

Cefnogi Pobl: Gwasanaethau Pobl Hŷn (2016)

Amlygai adolygiad Aylward bryder bod pobl dros 55 oed (50 mewn rhai achosion) ledled Cymru sy'n byw mewn tai gwarchod, yn derbyn gwasanaethau Cefnogi Pobl yn ddiofyn, neu â hawl ddiofyn i dderbyn y gwasanaethau hynny waeth beth fo lefel eu hangen. Canlyniad hyn oedd sefyllfa lle nad oedd pobl â lefel uchel o anghenion, nad oeddent yn byw mewn llety gwarchod, yn derbyn y cymorth priodol. Argymhellai'r adolygiad y dylai gwasanaethau i bobl hŷn a ariennir drwy'r Rhaglen Cefnogi Pobl fod ar gael i unrhyw un, lle bynnag yr oeddent yn byw.

Er mwyn bwrw ymlaen â'r argymhelliad hwn, comisiynodd Llywodraeth Cymru astudiaeth ymchwil a gynhaliwyd gan fyfyrwr PhD, a anelai i:

- archwilio'r modd yr oedd gwasanaethau'n cael eu darparu i bobl hŷn drwy Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl ym mhob un o'r 22 o ardaloedd awdurdod lleol;
- asesu a oedd gwasanaethau cymorth cysylltiedig â thai wedi symud o fod yn seiliedig ar ddeiliadaeth i fod yn seiliedig ar angen; ac
- archwilio unrhyw gamau eraill y gallai Llywodraeth Cymru eu cymryd i hyrwyddo symud yn effeithiol o wasanaethau seiliedig ar ddeiliadaeth tuag at wasanaethau seiliedig ar anghenion.

Casgliad yr astudiaeth oedd bod swm sylweddol o wasanaethau a ariennir yn benodol drwy Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl yn dal yn seiliedig ar ddeiliadaeth a bod y cynnydd yn araf ac anghyson. Amlygai hefyd fod dryswch ynghylch ystyr yr argymhelliad, a'r camau yr oedd angen eu cymryd er mwyn ei fodloni. Mewn rhai ardaloedd, canfu'r astudiaeth fod rhai'n tybio'n anghywir fod yr argymhelliad eisoes wedi'i weithredu. Gwelwyd hefyd fod heriau'n codi o ran adnoddau wrth geisio darparu gwasanaethau i'r holl bobl hŷn cymwys mewn rhai ardaloedd gwledig neu anghysbell.

Argymhellai'r astudiaeth y dylai Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol ac Awdurdodau Lleol gydweithio â rhan deiliaidi lunio amserlenni ar gyfer gweithredu gwasanaethau niwtral o ran deiliadaeth. Argymhellai hefyd y dylid monitro cynnydd mewn modd mwy cyson, ac y dylai Adroddiadau Blynyddol Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol gynnwys adran benodol ar roi'r newyddion diweddaraf i Lywodraeth Cymru ynghylch cynnydd. Ymhlith rhai o'r argymhellion eraill ynddi, awgrymai'r astudiaeth hefyd y byddai'n fuddiol i awdurdodau lleol a darparwyr sefydlu gweithgor i archwilio modelau a allai lwyddo mewn ardaloedd gwledig a lled-wledig.

Prosiect Dichonoldeb Cysylltu Data Cefnogi Pobl (2016)

Ariannwyd yr astudiaeth ddichonoldeb hon ar y cyd gan yr UK Economic and Social Research Council a Llywodraeth Cymru.

Nod cyffredinol y prosiect oedd archwilio'r modd y gallai cysylltu data gyfrannu at waith gwerthuso'r Rhaglen Cefnogi Pobl. Er bod amrywiaeth o heriau'n bodoli o hyd, casgliad yr astudiaeth oedd bod modd cynnal gwerthusiad meintiol llawn drwy gysylltu data.

Argymhellai'r astudiaeth y dylai Llywodraeth Cymru ddarparu cyllid er mwyn cynnal gwerthusiad meintiol llawn o'r Rhaglen Cefnogi Pobl ar draws holl Awdurdodau Lleol Cymru drwy gysylltu data gweinyddol arferol. Ochr yn ochr â hynny, argymhellai'r astudiaeth hefyd y dylai Llywodraeth Cymru ystyried comisiynu astudiaeth ansoddol er mwyn helpu i roi esboniad pellach o unrhyw batrymau a welir yn y data meintiol, yn ogystal â sefydlu model i osod budd yn erbyn costau, fel bo modd amcangyfrif budd net y rhaglen. Er mwyn darparu'r set ddata safonedig angenrheidiol a fyddai'n ei gwneud hi'n bosibl i gysylltu data, argymhellai'r astudiaeth y dylid cynnwys gofynion data ychwanegol ar y daenlen data Deilliannau Cefnogi Pobl a oedd ar ganol cael ei haildylunio. Argymhellai'r astudiaeth hefyd y dylid gwneud rhannu'r data hyn yn orfodol drwy delerau ac amodau'r grant Cefnogi Pobl.

Atodiad 3 – Enghreifftiau o ymagweddau rhanbarthol at brosesau rheoli rhaglen craidd

Yn ystod ein gwaith maes buom yn casglu tystiolaeth o waith a phrosiectau cydweithredol o fewn y rhanbarthau. Roedd y dystiolaeth o brosiectau gwirioneddol ranbarthol yn gymharol brin n (**Bocs 4** ar dud 29). Fodd bynnag, gwelsom nifer fwy o enghreifftiau lle'r oedd ymagweddau cyffredin wedi cael eu mabwysiadu a brosesau craidd ac adolygiadau gwasanaeth (**Bocs A1** isod).

Bocs A1: Enghreifftiau o waith rhanbarthol i ddatblygu ymagweddau cyffredin at brosesau craidd a chyd-adolygiadau

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru

- Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru
- Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn casglu ac yn rheoli data ar ddeilliannau ac yn cyflwyno'r data i Lywodraeth Cymru ar ran pob un o'r chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru.
- Mae Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru wedi cynhyrchu llyfryn sy'n disgrifio effeithiau'r Rhaglen ar fywydau unigol.
- Mae Cyngor Sir Ddinbych a Chyngor Sir y Fflint wedi adolygu gwasanaethau ar y cyd.
- Cytundeb partneriaeth is-ranbarthol rhwng Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i gyflawni'r Rhaglen Ailsefydlu Syriaid yn y lleoliadau hyn.
- Cytunodd Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gogledd Cymru ar gyfres o gamau i'w cymryd ar draws yr awdurdodau lleol sydd yn rhan ohono, gan gynnwys adolygiadau gwasanaeth, er mwyn sicrhau bod yr holl achosion newydd a dderbynnir i'r gwasanaethau pobl hŷn yn niwtral o ran deiliadaeth erbyn 31 Mawrth 2016, a bod yr holl wasanaethau i bobl hŷn a ariennir drwy'r Rhaglen yn niwtral o ran deiliadaeth erbyn 31 Mawrth 2017.
- Sefydlodd y Pwyllgor Is-grŵp hefyd i edrych ar wasanaethau i rai ag anableddau dysgu a ariennir drwy'r Rhaglen. Dyma oedd amcanion y Grŵp:
 - edrych ar y cyllid cyfredol ar gyfer gwasanaethau anableddau dysgu, ac asesu a yw'r gwasanaethau a ariennir yn wasanaethau cymwys;
 - dadansoddi'r modd y mae gwasanaethau anableddau dysgu cyfredol yn gysylltiedig â'r agenda atal digartrefedd a threchgu tlodi; a
 - dysgu yn sgil arfer gorau pob awdurdod.
- Yn adroddiad Is-grŵp y PCRh ym mis Gorffennaf 2016, gwnaed tri argymhelliad. Un o'r argymhellion oedd cyflawni gwaith pellach ar wasanaethau i rai ag anableddau dysgu a ariennir drwy'r Rhaglen yng Ngogledd Cymru. Derbyniodd y Pwyllgor Cydweithredol yr argymhellion.

Bocs A1: Enghreifftiau o waith rhanbarthol i ddatblygu ymagweddau cyffredin at brosesau craidd a chyd-adolygiadau

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent

- Mae Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent wedi llunio llawlyfr sy'n disgrifio effaith y Rhaglen ar fywydau unigolion.
- Sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen gan Bwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent er mwyn rhoi 'trosolwg iddo o ddarpariaeth tai â chymorth a gwasanaethau cymorth cysylltiedig â thai ar draws y rhanbarth i bobl ag Anableddau Dysgu'. Yn gynnar yn 2016-17, derbyniodd y Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol, ynghyd ag adrannau gwasanaethau cymdeithasol yr holl awdurdodau lleol perthnasol, holl argymhellion y grŵp.
- Roedd rhaglen waith Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent ar gyfer 2014-15 yn rhoi'r flaenoriaeth i graffu ar wasanaethau i bobl hŷn a ddarperir ar draws y rhanbarth, ac fel dyddiad terfyn nodai y dylai'r holl wasanaethau i bobl hŷn fod yn niwtral o ran deiliadaeth erbyn diwedd 2016, yn unol ag argymhelliad adolygiad Aylward yn 2010. Fodd bynnag, dim ond dau o'r pum awdurdod lleol sydd wedi bodloni'r dyddiad terfyn hwn, ond rhagwelir y byddant oll wedi gwneud hynny erbyn mis Ebrill 2018.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru

- Mae Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru wedi datblygu offeryn casglu data ar-lein safonedig, ac mae'r awdurdodau lleol sydd yn rhan o'r pwyllgor yn rhannu gwybodaeth ac yn cynorthwyo'r naill a'r llall a'r broses o gasglu gwybodaeth a fformadu.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cwm Taf

- Mae'r ddau awdurdod lleol sydd yn rhan o Bwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cwm Taf wedi defnyddio'r un dull o gynnal adolygiadau o berthnasedd strategol gwasanaethau. Hefyd, mae Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cwm Taf wedi llunio canllawiau rhanbarthol ar ddeilliannau ac yn gweithredu Grŵp Cynllunio Cynnwys Defnyddwyr Gwasanaeth.
- Sefydlwyd Grŵp Pobl Hŷn gan Bwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Cwm Taf ar ffurf grŵp gorchwyl a gorffen, er mwyn rheoli a monitro:
 - y broses o ailgyflunio gwasanaethau pobl hŷn ar draw Cwm Taf, fel eu bod yn seiliedig ar anghenion yn hytrach na deiliadaeth; a
 - datblygu dull cyson o gomisiynu gwasanaethau i bobl hŷn.

Bocs A1: Enghreifftiau o waith rhanbarthol i ddatblygu ymagweddau cyffredin at brosesau craidd a chyd-adolygiadau

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Y Fro a Chaerdydd

- Ceir cytundeb mewn egwyddor rhwng Cyngor Dinas Caerdydd a Chyngor Bro Morgannwg i adolygu gwasanaethau ar y cyd, ond am amryw o resymau maent yn dal heb gwblhau unrhyw un o'r adolygiadau hynny. Yn ogystal a hyn, mae'r ddau awdurdod lleol hyn wedi datblygu dull ar y cyd o gynnwys defnyddwyr gwasanaeth, a elwir yn Fframwaith Cyfranogiad a Chynnwys Rhanbarth y Fro a Chaerdydd.
- Mae Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Y Fro a Chaerdydd wedi sefydlu is-grŵp comisiynu er mwyn canfod ac ymdrin â ffactorau sy'n atal comisiynu gwasanaethau'n rhanbarthol. Ceir trafodaeth barhaus ynghylch comisiynu gwasanaethau cam-drin domestig ar y cyd.

Pwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Bae'r Gorllewin

- Mae'r Pwyllgor yn datblygu ymagwedd ranbarthol at ddadansoddi anghenion, pennu blaenoriaethau a sganio'r gorwel, ac mae'r Pwyllgor yn rhagweld y bydd hyn yn sylfaen ar gyfer cyflenwi gwasanaethau rhanbarthol yn y dyfodol.
- Mae'r awdurdodau sydd yn rhan o Bwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Bae'r Gorllewin yn defnyddio un dull o gasglu data er mwyn monitro contractau.

Atodiad 4 – Dyraniadau Cefnogi Pobl awdurdodau lleol 2013-14 hyd 2016-17

Mae **Dangosyn A1** isod yn dangos cyfanswm y cyllid a ddyrannwyd gan Lywodraeth Cymru i bob awdurdod lleol ar gyfer y Rhaglen rhwng 2013-14 a 2016-17, yn nhermau arian parod. Nid ydym wedi gallu casglu ffigurau manwl gywir ar gyfer 2012-13 oddi wrth Lywodraeth Cymru. Honno oedd y flwyddyn pan gyfunwyd y Grant Cefnogi Pobl a'r Grant Refeniw Cefnogi Pobl i greu'r Grant Rhaglen Cefnogi Pobl newydd.

Nid yw cyfanswm yr arian a ddyrannwyd i'r awdurdodau lleol yn cyd-fynd yn union â chyfanswm cyllideb y rhaglen, gan fod swm wedi'i frigidori o'r gyllideb honno i ariannu gwaith ychwanegol i gefnogi'r rhaglen. Er enghraifft, yn 2016-17, cafodd oddeutu £800,000 ei frigidori o gyfanswm cyllideb y rhaglen o £124.5 miliwn.

Mae **Dangosyn 5** ym mhrif gorff yr adroddiad yn cymharu dyraniad gwirioneddol yr awdurdodau lleol yn 2016-17 a'r hyn y byddent wedi'i dderbyn fel arall, pe bai Llywodraeth Cymru wedi parhau i weithredu'r fformiwla ariannu a weithredwyd ganddi yn 2012-13 a 2013-14 - ond a gafodd ei hatal wedi hynny. Bwriadwyd i'r fformiwla gefnogi trefniadau i aiddosbarthu cyllid i'r ardaloedd daearyddol ac ynddynt y mwyaf o angen.

Dangosyn A1: Dyraniadau cyllid awdurdodau lleol o'r rhaglen Cefnogi Pobl, 2013-14 hyd 2016-17

Awdurdod Lleol	2013-14 (£ miliynau)	2014-15 (£ miliynau)	2015-16, 2016-17 a 2017-18 (£ miliynau bob blwyddyn)
Ynys Môn	3.05	2.88	2.64
Gwynedd	5.92	5.61	5.04
Conwy	7.57	7.18	6.45
Sir Ddinbych	6.44	6.11	5.48
Sir y Fflint	6.82	6.46	5.80
Wrecsam	5.84	5.53	4.98
Powys	6.03	5.72	5.13
Ceredigion	3.46	3.27	2.94
Sir Benfro	2.78	2.87	2.71

Awdurdod Lleol	2013-14 (£ miliynau)	2014-15 (£ miliynau)	2015-16, 2016-17 a 2017-18 (£ miliynau bob blwyddyn)
Sir Gaerfyrddin	6.77	6.86	6.49
Abertawe	14.62	14.61	13.81
Castell-nedd Port Talbot	4.93	5.07	4.79
Pen-y-bont ar Ogwr	6.10	6.15	5.81
Bro Morgannwg	3.65	3.68	3.46
Rhondda Cynon Taf	9.44	9.59	9.05
Merthyr Tudful	2.09	2.24	2.12
Caerffili	6.54	6.59	6.23
Blaenau Gwent	2.61	2.69	2.55
Torfaen	3.65	3.63	3.43
Sir Fynwy	2.17	2.15	2.03
Casnewydd	6.67	6.73	6.36
Caerdydd	19.07	18.11	16.26
Cyfanswm	136.33	133.80	123.69

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

Atodiad 5 – Newidiadau i'r gwariant a gynlluniwyd ar draws y categorïau cleient 2013-14 hyd 2016-17

Er i'r rhaglen Cefnogi Pobl newydd gael ei lansio yn 2012-13, nid yw Llywodraeth Cymru ond wedi gallu darparu cynlluniau gwariant manwl ar gyfer y flwyddyn 2013-14 ac ar ôl hynny. Yn **Nangosyn A2** isod gwelir y newidiadau mewn gwariant ar draws y categorïau cleient rhwng 2013-14 a 2016-17. Yn **Nangosyn 4** ym mhrif gorff yr adroddiad, gwelir y categorïau cleient lle cafwyd y gostyngiad mwyaf yn nhermau arian parod rhwng 2013-14 a 2016-17.

Ceir rhai mân wahaniaethau rhwng cyfanswm y ffigurau gwariant a adroddwyd o'r cynlluniau gwariant ar gyfer 2013-14 a 2014-15, o'u cymharu â dyraniadau gwirioneddol yr awdurdodau lleol (**Atodiad 4**).

Dangosyn A2: Gwarant y rhaglen Cefnogi Pobl fesul categori cleientiaid rhwng 2013-14 a 2016-17

Categori cleientiaid	2013-14 (£ miliynau)	2014-15 (£ miliynau)	2015-16 (£ miliynau)	2016-17 (£ miliynau)
Gwasanaethau larwm (gan gynnwys mewn gofal gwarchodol/ ychwanegol)	4.17	3.66	2.44	2.28
Cymorth cyffredinol fel y bo'r angen i atal digartrefedd	21.30	14.11	14.00	15.94
Pobl â salwch cronig	0.18	0.19	0.17	0.13
Pobl ifanc sy'n gadael gofal	0.84	0.94	0.75	0.68
Pobl sengl sydd angen cymorth (25-54)	5.31	5.07	5.65	4.29
Pobl ag anableddau corfforol ac/neu synhwyraidd	1.84	1.71	1.45	1.51
Pobl ag anableddau dysgu	36.43	35.59	31.74	30.57
Pobl â hanes o droseddu yn y gorffennol	2.89	2.82	2.63	2.44

Categori cleientiaid	2013-14 (£ miliynau)	2014-15 (£ miliynau)	2015-16 (£ miliynau)	2016-17 (£ miliynau)
Pobl â phroblemau yn gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau (cyffuriau a sylweddau anweddol)	4.64	4.77	4.43	3.96
Pobl ifanc ag anghenion cymorth (16-24)	14.81	14.62	13.46	13.16
Menywod sy'n profi camdriniaeth ddomestig	9.99	9.83	9.08	9.04
Teuluoedd sydd angen cymorth	4.64	4.48	4.12	4.23
Pobl â phroblemau iechyd meddwl	14.55	14.45	13.72	13.78
Teuluoedd un rhiant sydd angen cymorth	1.11	1.06	0.92	1.07
Pobl dros 55 oed sydd angen cymorth (heb gynnwys gwasanaethau larwm)	11.90	11.96	11.23	11.65
Pobl â phroblemau yn gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau (alcohol)	1.33	1.42	1.40	1.51
Dynion sy'n dioddef camdriniaeth ddomestig	0.21	0.21	0.25	0.29
Pobl â statws ffoadur	0.31	0.29	0.29	0.44
Pobl ag anhwylderau datblygu	0.14	0.25	0.18	0.20
Gwariant nad oes cysylltiad uniongyrchol rhyngddo a chategori yn y cynllun gwariant ¹	n/a	6.61	5.68	6.43
Cyfanswm	136.68	134.13	123.69	123.69

Nodyn

¹ Ni chafodd y categori hwn ond ei gyflwyno yn 2014-15.

Ffynhonnell: Dadansoddiad Swyddfa Archwilio Cymru o ddata Llywodraeth Cymru

Atodiad 6 – Enghreifftiau ar sail astudiaeth achos o effaith y Rhaglen Cefnogi Pobl yng Ngwent a Gogledd Cymru

Rhoddodd Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol Gwent a Gogledd Cymru enghreifftiau i ni o astudiaethau achos lle adroddwyd ystod o ddeilliannau cadarnhaol ar gyfer pobl sy'n derbyn cymorth drwy'r Rhaglen. Mae'r naill bwyllgor a'r llall wedi cyhoeddi adroddiadau sy'n anelu i amlygu nid yn unig effaith gymdeithasol a dynol y Rhaglen, ond hefyd effaith economaidd y Rhaglen a'i heffeithiolrwydd o ran cost. Gwnaed hyn drwy gymharu costau ymyraethau Cefnogi Pobl unigol â chostau gwasanaethau cyhoeddus yn fwy cyffredinol ar gyfer ystod eang o ddigwyddiadau fel ymdrin â digwyddiad trosedd, achosion pan alwyd yr ambiwlans allan, cais digartrefedd neu achos lle trowyd pobl allan o'u tŷ. Ym **Mocs A2** isod rydym wedi cynnwys detholiad o'r astudiaethau achos a ddarparwyd i ni.

Bocs A2: Astudiaethau achos sy'n rhoi enghreifftiau o effaith y Rhaglen ar unigolion

Astudiaeth achos pobl hŷn

Rhanbarth: Gogledd Cymru

Y Sefyllfa: Teimlai Gladys yn unig iawn ar ôl marwolaeth ei phartner. Symudodd Gladys i gynllun tai gwarchod gan ei bod am deimlo'n rhan o'r gymuned a gwella ei hiechyd a'i lles.

Deilliannau: Mae bywyd Gladys wedi newid yn sylweddol ers i'r cydgysylltydd byw'n annibynnol ei hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau a chlybiau. Mae hyn wedi cynnwys cymryd rhan mewn cwrs cynhwysiant digidol a ffotograffiaeth a arweiniodd at ennill gwobr a chael ei chyfweld ar BBC Radio Wales i drafod ei phrofiadau cadarnhaol

Costau Cefnogi Pobl: £11.10 yr wythnos

Astudiaeth achos cam-drin domestig

Rhanbarth: Gwent

Y Sefyllfa: Roedd Fiona wedi bod yn dioddef camdriniaeth ddomestig, ac roedd arni angen cymorth gyda sgiliau bywyd, gan gynnwys coginio a siopa ar gyllideb, gwneud cais am denantiaeth a'i rheoli, cadw tŷ, hawlio budd-daliadau a phroblemau rianta.

Deilliannau: Mae Fiona wedi bod yn byw'n annibynnol ers blwyddyn bron, ac nid yw'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn ymwneud â'i hachos mwyach. Mae hi ar y rhestr aros i gael tŷ a bron wedi cwblhau ei chymwysterau TGAU mewn mathemateg a Saesneg. Mae Fiona yn bwriadu parhau â'i haddysg ac yn ymgeisio am gyrsiau eraill a gwaith gwirfoddol

Costau Cefnogi Pobl: £18,444 am chwe mis o gymorth

Bocs A2: Astudiaethau achos sy'n rhoi enghreifftiau o effaith y Rhaglen ar unigolion

Astudiaeth achos camddefnyddio sylweddau

Rhanbarth: Gogledd Cymru

Y Sefyllfa: Mae gan Tracey hanes o gamddefnyddio cyffuriau ers cyfnod hir ac mae'n gweithio i'w rhyddhau ei hun o grafangau heroin, ac i gael cystodaeth lawnamser ar ei phlant.

Deilliannau: Mae Tracey wedi dangos ei bod yn gweithio tuag at fyw'n annibynnol drwy fynd i sesiynau cymorth wythnosol, talu rhent personol a chadw at reolau'r cynllun. Mae ei hiechyd corfforol wedi gwella ac mae Tracey yn cadw cysylltiad â'i holl blant ac yn eu gweld ar benwythnosau.

Costau Cefnogi Pobl: £218 yr wythnos

Astudiaeth achos unigolyn sy'n gadael gofal

Rhanbarth: Gwent

Y Sefyllfa: Roedd Megan wedi gadael gofal ac wedi dod yn ddigartref, ac mewn perygl o gael ei hecsploetio'n rhywiol. Nid oedd gan Megan ddigon o sgiliau i fyw'n annibynnol, ac roedd ganddi hanes o hunan-niwed, gorbryder ac iselder, lefel isel o hunan-barch a diffyg cymhelliant.

Deilliannau: Symudodd Megan i brosiect tai â chymorth a derbyniodd gymorth i ddatblygu ei sgiliau cyllidebu a byw'n annibynnol. Mae ei sgiliau hunanofal, ei hunan-barch, ei hyder a'i chymhelliant oll wedi gwella, ac mae Megan ar hyn o bryd yn aros i gael ei hatgyfeirio i'r panel symud ymlaen, fydd yn ei galluogi i sicrhau ei thenantiaeth ei hun

Costau Cefnogi Pobl: £44,404 i gyd

Astudiaeth achos cymorth cyffredinol fel y bo'r angen

Rhanbarth: Gogledd Cymru

Y Sefyllfa: Profodd Linda broblemau personol yn ystod ei phlentyndod, ac yn sgil hynny, treuliodd gyfnodau mewn cartrefi gofal ac mewn perthnasoedd lle'r oedd yn cael ei cham-drin. Roedd Linda wedi datblygu problem ddifrifol yn cronni eitemau, ac roedd perygl iddi gael ei throï allan o'i chartref oherwydd y cyflwr oedd arno.

Deilliannau: Ar ôl derbyn cymorth fel y bo'r angen, llwyddwyd i osgoi adfeddiannu, ac mae Linda bellach yn rheoli ei llety yn dda iawn.

Costau Cefnogi Pobl: £1,040

Astudiaeth achos iechyd meddwl

Rhanbarth: Gwent

Y Sefyllfa: Mae gan Clive sgitsoffrenia paranoiaidd, ac roedd angen cymorth arno i reoli ei denantiaeth a'i ohebiaeth, ac i fyw bob dydd. Roedd angen cymorth arno hefyd i ymdrin â'i gamdriniaeth o alcohol a chyffuriau ac i wella ei iechyd corfforol a meddyliol cyffredinol.

Deilliannau: Ar ôl cael cymorth, mae Clive wedi gallu cadw ei denantiaeth a chysylltu â staff a gwasanaethau. Mae'n gweithio tuag at leihau ei gamddefnydd o sylweddau, ac yn canolbwyntio ar gynnal ei iechyd corfforol a'i iechyd meddwl.

Costau Cefnogi Pobl: £ 120 yr wythnos yn barhaus

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls
in Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Owen Evans

Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol / Deputy Permanent Secretary

Y Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus
Education and Public Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Your Ref: PA230/MM/hcj

Mr Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office

20 September 2017

Dear Huw,

WALES AUDIT OFFICE REPORT: THE WELSH GOVERNMENT'S SUPPORTING PEOPLE PROGRAMME

Following my earlier letter regarding the Supporting People Programme audit report, I am now pleased to enclose an update, which formally confirms our acceptance / acceptance in principle of the recommendations; provides an anticipated completion date for the recommendations; and reports on the progress made to date.

This information is contained within Annex A of this letter.

Yours sincerely

Owen Evans

cc Cabinet and Plenary Mailbox
The PAC Chair
WG CGU Mailbox
Matthew Mortlock, Director Performance Audit

BUDDSODDWYR | **INVESTORS**
MEWN POBL | **IN PEOPLE**

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Ffôn • Tel 0300 025 5381
owen.evans3@wales.gsi.gov.uk
Gwefan • website: www.wales.gov.uk

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Annex A

Recommendation One

In recent years, the Welsh Government has provided local authorities with annual budget allocations for the financial year ahead, without providing any indicative budgets for future years. Reflecting the recommendations that we have made in some of our previous reports, and while recognising the uncertainties facing the Welsh Government's own revenues, **we recommend that:**

- **the Welsh Government re-introduce indicative three-year Supporting People funding allocations at the earliest opportunity to assist local authorities in their planning; and**
- **at the same time, consider the merits of moving to three-year annual rolling local authority spend plans, to assist local authorities in planning services and to allow greater scrutiny by Regional Collaborative Committees.**

Response: Accept in Principle

Completion Date: Ongoing

In considering and setting Welsh Government budgets our aim is to provide a longer indication of budgets wherever possible to help our partner organisations have greater certainty in planning. However, this needs to be balanced with our ability to provide realistic and sensible planning assumptions due to the uncertainty of the funding implications of UK Government decisions. We will, where possible though seek to provide as much certainty as possible, an example recently being that whilst in 2017-18 we were only able to lay a one-year revenue budget we were able to provide greater clarity on capital budgets supported the publication of a four year capital budget.

As we consider future Welsh Government budgets, we will continue to work with local government to provide the available indicative information to inform their forward financial planning. Such plans inevitably need to reflect a range of scenarios for income and expenditure and fluctuations in service demand and provision.

Recommendation Two

The Welsh Government is proposing greater regional planning and delivery of services as part of its reforming local government policy. However, the Supporting People Regional Collaborative Committees have struggled to deliver at the scale and pace the Welsh Government would have liked. **We recommend that the Welsh Government:**

- **identify and apply lessons learned from the experience of the Regional Collaborative Committees to inform its proposals for local government reform; and**
- **review whether the Regional Collaborative Committee arrangements remain fit for purpose in the context of other collaborative governance arrangements, such as the new statutory public service boards and its wider plans for regional working in local government.**

Response: Accept

Completion Date: September 2018

Welsh Government consulted on proposals for Local Government Reform earlier this year. Work is now focusing on developing detailed proposals for legislation in consultation with Local Government. It was always our intention, as I'm sure you will appreciate, to ensure we learn the lessons from the Regional Collaborative Committees to inform the development of the proposals and their practical implementation so we are fully supportive of your recommendation.

Welsh Government reviewed the Regional Collaborative Committee arrangements as part of the consultation on revised guidance which ended on 4th August 2017. Once the final guidance document is published it will place the Regional Collaborative Committees within the governance structure of Public Service Boards.

We will continue to reflect on the lessons learned from the Regional Collaborative Committees particularly as part of the Supported Accommodation Review and we anticipate that progress will be progressive. By September 2018 we will have developed a clearer position in relation to the Supported Accommodation Review and a regional way forward will be informed by lessons learned from the Regional Collaborative Committees.

Recommendation Three

The Supporting People National Advisory Board has recognised the need for a new formula to help redistribute Programme funds to geographical areas of greatest need. The Welsh Government is also consulting on the strategic objectives for the Programme. **We recommend that, once it has finalised the new strategic objectives for the Programme, the Welsh Government prioritise developing a new funding formula to redistribute funding in a way that most effectively delivers those objectives. In doing so, we recommend the Welsh Government give consideration to any transitional arrangements and wider policy developments that may impact on the Programme.**

Response: Accept
Completion Date: April 2020

The Welsh Government accepts the reports finding that now is the time to update the formula and clearly strategic objectives must be set before this is considered. Any redistribution as you suggest needs to consider transitional arrangements and the impact on individual local authorities to ensure that the end service provision is managed as efficiently and sympathetically as we move to the new model.. Development will involve the full range of Programme stakeholders.

It is also important that distribution issues within the Supporting People Programme allocation are considered in the context of ongoing work around the alignment of budgets and the Wellbeing of Future Generations focus on preventative services as well as the increasing budgetary flexibility we are seeking to offer Local Authorities.

Recommendation Four

The Welsh Government's current and draft revised guidance on the procurement of Supporting People services is potentially misleading as it implies that retendering need only take place where a service review has found the service to be deficient. **We recommend that:**

- a. **the Welsh Government's on-going reviews of local authorities' management of the Programme should examine whether contracts are being extended in accordance with Public Contract Regulations.**

- b. in revising its Programme guidance, the Welsh Government redraft its advice on contract procurement to avoid the scope for any misinterpretation about when to retender for services, and to clearly articulate the rules around contract extensions.**

Response: Accept

Completion Date: December 2017

In relation to the specific recommendations:

- a. Welsh Government Local Authority Review templates have been updated to reflect questions on contract extension in accordance with Public Contract Regulations. These will be used for all future local authority reviews.
- b. The Supporting People Programme draft guidance will be updated to reflect this recommendation prior to publication.

Recommendation Five

There have been a number of notable policy changes in recent years that affect the Programme. However, we have identified concerns about the scale of change and the way it has been communicated. In addition, other developments will have an impact on the Programme, for example, the Welsh Government's plans for local government reform and UK government reform of housing benefit. **We recommend that the Welsh Government should identify and clearly communicate the implications of such reforms for the Programme.**

Response: Accept

Completion Date: Ongoing

We have initiated a large scale exercise to co-produce policy development in order to address the challenges posed by the Department of Work and Pensions Supported Accommodation Review. We will build on this, working with the sector via the Supporting People National Advisory Board to consider what additional improvements can be made to the current mechanisms for communication to ensure the Welsh Government's programme is widely understood.

Recommendation Six

While the Welsh Government has identified that there are widespread variations in overall service costs, further analysis is required to understand the reasons for that variation. **We recommend that the Welsh Government work with local authorities to examine in more detail whether there are significant variations in the costs of delivering Supporting People services of a similar type and duration.**

Response: Accept

Completion Date: April 2019

Using Spend Plan information from 2018/19 and 2019/20 Welsh Government will work with the Regional Collaborative Committees to develop an understanding of service costs and how these vary across Local Authorities. Each Regional Collaborative Committee will be provided with a cost breakdown for each client category within their region and a

comparison to a Wales average cost for the same client category. The intention will clearly be to introduce better benchmarking across the services provided to ensure that value for money can be assured.

Recommendation Seven

There remain concerns about data quality in the current Outcomes Framework, but with revised data collection arrangements being proposed. **We recommend that the Welsh Government work with its partners to ensure that, once introduced, any new arrangements are clearly understood by providers and embedded as part of contractual arrangements.**

Response: Accept
Completion Date: April 2020

Any new outcomes framework will be developed with the sector via consultation with stakeholders. Welsh Government will engage with the Supporting People Information Network (SPIN) and Cymorth Cymru to introduce and prepare commissioners and providers for future changes to data collection. In addition we will update Welsh Government grant terms and conditions to reflect these changes to Local Authorities. We will work with Local Authorities so changes to data collection are reflected in their own commissioning arrangements with service providers. Welsh Government will test this has been embedded via the Local Authority Review process.

Recommendation Eight

Welsh Government reviews, and more detailed work at a regional level by two of the Regional Collaborative Committees, have highlighted some issues with the eligibility of support for people with learning disabilities and differences in the level of support provided. **We recommend that the Welsh Government encourage all Regional Collaborative Committees to review arrangements for support for people with learning disabilities through the Programme and work with the committees to manage any potential negative consequences for service provision.**

Response: Accept
Completion Date: March 2019

Welsh Government will work with Regional Collaborative Committees to commit to reviewing Learning Development services by the end of 2018/19, with the view to implementing any changes by March 2022. Regional Collaborative Committees (RCCs) will be asked to update the Supporting People National Advisory Board (SPNAB) and Welsh Government as part of the Annual Review process.

Cofnodion cryno – Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Lleoliad:

Ystafell Bwyllgora 4 – Tŷ Hywel

Dyddiad: Dydd Llun, 17 Gorffennaf 2017

Amser: 13.32 – 16.01

Preifat

Yn bresennol

Categori	Enwau
Aelodau'r Cynulliad:	Nick Ramsay AC (Cadeirydd) Mohammad Asghar (Oscar) AC Neil Hamilton AC Vikki Howells AC Neil McEvoy AC Rhianon Passmore AC
Tystion:	Y Athro Donald Forrester, Cascade Yr Athro Sally Holland, Comisiynydd Plant Cymru Sean O'Neill, Plant yng Nghymru Y Athro Paul Rees, Prifysgol Abertawe
Archwilydd Cyffredinol Cymru:	Huw Vaughan Thomas – Swyddfa Archwilio Cymru John Herniman Matthew Mortlock
Staff y Pwyllgor:	Fay Bowen (Clerc)

	Meriel Singleton (Ail Glerc) Claire Griffiths (Dirprwy Glerc) Hywel Dafydd (Ymchwilydd) Katie Wyatt (Cynghorydd Cyfreithiol)
--	---

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

- 1.1 Croesawodd y Cadeirydd yr Aelodau i'r Pwyllgor.
- 1.2 Ni chafwyd unrhyw ymddiheuriadau.

2 Papur(au) i'w nodi:

2.1 Cafodd y papurau eu nodi.

2.1 **Arlwyo mewn Ysbytai a Maeth Cleifion: Llythyr gan Lywodraeth Cymru (6 Gorffennaf 2017)**

2.2 **Gweithredu Deddf Cymru 2017: Llythyr gan y Llywydd (11 Gorffennaf, 2017)**

3 Rheoli Meddyginiaethau: Adroddiadau ar y Digwyddiad i Randdeiliaid

3.1 Cafodd y papurau eu nodi.

3.2 Cytunodd yr aelodau i gasglu rhagor o dystiolaeth yn ystod tymor yr hydref.

4 Adroddiad(au) Archwilydd Cyffredinol Cymru: Diweddariad ar yr adroddiadau sydd ar y gweill

4.1 Rhoddodd Archwilydd Cyffredinol Cymru yr wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar adroddiad yr oedd wedi'i gyhoeddi heddiw (17 Gorffennaf), ac adroddiad arall y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi erbyn diwedd y mis.

5 Plant sy'n Derbyn Gofal: Digwyddiad i randdeiliaid

5.1 Trafododd yr Aelodau yr ymchwiliad Plant Sy'n Derbyn Gofal gyda rhanddeiliaid a chytunwyd i gychwyn yr ymchwiliad drwy edrych ar yr hyn sy'n cael ei wario ar blant mewn gofal, sut mae'r adnoddau'n cael eu dyrannu a'r canlyniadau.

Eitem 6.1

Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus / Public Accounts Committee
PAC(5)-23-17 PTN 1

Huw Morris
Director, Skills, Higher Education and Lifelong Learning
Cyfarwyddwr, Sgiliau, Addysg Uwch a Dysgu Gydol Oes

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mr Nick Ramsey AC
Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Dyddiad: 18 Gorffennaf 2017

Annwyl Nick

Ymateb i Bwyntiau Gweithredu a gofnodwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a gynhaliwyd ar 3 Gorffennaf ynghylch adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru ar Drosolwg Llywodraeth Cymru o gyllid a darpariaeth colegau addysg bellach.

Roedd nifer o bwyntiau gweithredu a gofnodwyd yn y cyfarfod diweddar o'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ac mae'n bleser gennyf yn awr allu rhannu'r ymatebion gyda chi yn Atodiad A i'r llythyr hwn.

Yn Gywir

Huw Morris
Cyfarwyddwr y Grŵp Sgiliau, Addysg Uwch a Dysgu Gydol Oes

cc Blwch Post y Cabinet a'r Cyfarfod Llawn
Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Blwch Post CGU Llywodraeth Cymru

BUDDSODDWR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE

Parc Cathays • Parc Cathays
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Prifalen y pecyn 158

Ffôn • Ffôn 02920 825899
Huw.morris@wales.gsi.gov.uk
Gwefan • website: www.cymru.gov.uk

Cam Gweithredu 1

Cyfran y gyllideb sy'n cael ei wario ar y Gymraeg a'r Saesneg yn y sector addysg bellach

Oherwydd y ffordd yr ydym yn ariannu rhaglenni dysgu nid yw'n bosibl nodi pa gyfran o'r gyllideb sy'n cael ei gwario ar ddarpariaeth Gymraeg a pha gyfran sy'n cael ei gwario ar ddarpariaeth Saesneg oherwydd mewn llawer o achosion, mae'r rhaglen yn cynnwys rhywfaint o addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg.

Mae gwybodaeth, sydd ar gael ar StatsCymru, yn dangos bod cyfanswm o 7.8% o'r holl weithgareddau yn cynnwys Dysgu Cyfrwng y Gymraeg a Dwyieithog.

Er mwyn cefnogi'r ddarpariaeth Gymraeg rhoddir ymgodiad o £3.9 miliwn i golegau i gefnogi ac annog datblygu'r ddarpariaeth Gymraeg bresennol a darpariaeth newydd

Cam Gweithredu 2

Esboniad manwl o'r effaith ar gyllid Ysgolion yr 21ain ganrif o fis Mawrth 2019 ymlaen yn sgil y broses o adael yr UE;

Ariennir y Rhaglen Gyfalaf i Sicrhau Addysg ac Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif gan Lywodraeth Cymru, ac nid yw'n derbyn unrhyw gyllid ychwanegol drwy'r cronfeydd ERDF / ESF.

Ar hyn o bryd, mae effaith Brexit ar economi'r DU ac unrhyw effeithiau canlyniadol ar gyllidebau Llywodraeth Cymru yn y dyfodol yn ansicr. Fodd bynnag, yn ystod y refferendwm rhoddwyd sicrwydd i bleidleiswyr gan y rhai a oedd yn ymgyrchu dros adael yr Undeb Ewropeaidd na fyddai Cymru geiniog yn waeth ei byd o ganlyniad i hynny. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu dwyn Llywodraeth y DU i gyfrif am hynny. Rydym yn dibynnu ar y Trysorlys i gynnal ein gwariant ar y lefelau presennol.

Cam Gweithredu 3

Anfon y dyraniad o ran cyllid cyfalaf o'r gyllideb ddrafft, os yw'n gallu.

Mae'r cyllidebau a gyhoeddwyd ar gyfer 2017/18 yn dangos bod cyllideb sylfaenol fwy yn cael ei chadw ar gyfer y Rhaglen yn ystod y cyfnod hyd at 2020/21. Mae'r gyllideb ar hyn o bryd yn £100.813 miliwn y flwyddyn.

Cam Gweithredu 5

Manylion am sut y mae dysgwyr o'r gymuned Teithwyr yn cael eu cefnogi yn y sector addysg bellach.

Yn anffodus, er ein bod yn ymwybodol bod colegau yn cefnogi dysgwyr o'r Gymuned Teithwyr, nid ydym yn casglu gwybodaeth sy'n nodi'r dysgwyr hyn yn benodol. Byddwn yn gweithio gyda ColegauCymru i nodi'r dulliau cymorth a ddefnyddir ym mhob sefydliad er mwyn sicrhau ein bod yn cefnogi'r Gymuned Teithwyr yn y ffordd orau bosibl.

Eitem 6.2

Adran yr Economi, Sgiliau a Chyfoeth Naturiol
Department for Economy, Skills and Natural Resources

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AC Cadeirydd,
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
d/o committeebusiness@wales.gsi.gov.uk

21 Gorffennaf 2017

Annwyl Gadeirydd

Cyllid a roddwyd gan Lywodraeth Cymru i Kancoat

Mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 29 Mehefin.

Fel yr eglurwyd yn fy llythyr dyddiedig 31 Mai, mae prosiect Kancoat yn dod o dan y codau Dosbarthiad Diwydiannol Safonol (SIC) sy'n helpu i ddiffinio'r sector Deunyddiau a Gweithgynhyrchu Uwch. Fel y nodwyd yn y gorffennol, y cod SIC perthnasol yw 2561 – trin ac araenu metelau, gan gynnwys lacro ac araenu metelau. Roedd prosiect Kancoat yn ymwneud â chynhyrchu sribedi o ddrur a thunplat a oedd wedi'u lacro ymlaen llaw, ac felly roedd angen gwybodaeth fanwl am fetelau ac am ddulliau araenu a thaenu. Roedd y prosiect, felly, yn bodloni'r diffiniad o'r sector.

O ran pa gwmnïau nad ydynt yn cael eu cynnwys yn y sector Deunyddiau a Gweithgynhyrchu Uwch, rheini fyddai'r holl godau SIC eraill a restrir. Mae codau SIC a disgrifiadau o sectorau yn pennu'r prif flaenoriaethau. Nid ydynt yn gwahaniaethu rhwng yr hyn yr ystyrir ei fod yn 'uwch' a'r hyn nad yw'n cael ei gyfrif yn 'uwch'. Mae'r holl sectorau'n arfer hyblygrwydd wrth gynnig cymorth busnes. Y Pennaeth Datblygu Busnes a / neu Bennaeth y Sector sy'n penderfynu bwrw ymlaen ag ymholiadau am gymorth, ac maent yn ystyried amryfal ffactorau, gan gynnwys amgylchiadau'r cwmni unigol, y math o brosiect, yr amgylchedd busnes, ac a yw'r prosiect yn cyd-fynd yn strategol â blaenoriaethau ehangach Llywodraeth Cymru.

Yn gywir

Mick McGuire
Cyfarwyddwr Sectorau a Busnes

BUDDSODDWR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE

Prifalen y pecyn 160

Canolfan QED • QED Centre
Y Brif Rodfa • Main Avenue
Trefforest • Treforest
CF37 5YR

Ffôn • Tel 0300 061 5691
mick.mcguire@wales.gsi.gov.uk
Gwefan • website: www.llyw.cymru

Nick Ramsay AM
Chair
Public Accounts Committee
Nicholas.Ramsay@assembly.wales

Direct Line: 0300 025 6070
E-mail: Kathryn.Chamberlain@gov.wales

19 July 2017

Dear Mr Ramsay

In November 2016, I made a commitment to provide you with an update regarding the involvement of voluntary lay reviewers in our inspection plans.

We introduced the voluntary lay reviewer role in April 2016 and have attracted a number of candidates from varying backgrounds, including from, health, education and the private sector. To date, we have secured twelve voluntary lay reviewers and will be training a further six in July.

We have an ongoing recruitment campaign which is accessible via our [website](#). In addition, my team always looks for opportunities to encourage people to apply to be voluntary lay reviewers and proactively promote the role whenever possible. This has included, for example, asking our peer reviewers to speak to colleagues, family and friends about the voluntary lay reviewer role..

My communications team promote the voluntary lay reviewer role via social media and at events throughout Wales where they explain the benefits of being part of our work to seek patients' views. We have engaged with the voluntary sector and will continue to do so to secure further interest from prospective applicants.

During the last financial year, there have been times where my team haven't been able to secure a voluntary lay reviewer to undertake inspections due to lack of availability or conflict of interest. To ensure that patient experience is gathered, they have approached HIW staff to offer them the opportunity to volunteer for this role. This has also been extremely beneficial for staff from a developmental perspective.

I have asked my team to monitor the sourcing of voluntary lay reviewers and have asked them to report their findings to me in the Autumn.

Yours sincerely

DR KATE CHAMBERLAIN
Chief Executive

Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AM
Cadeirydd
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

25 Gorffennaf 2017

Annwyl Nick,

Rwy'n ysgrifennu atoch yn dilyn fy ymddangosiad gerbron y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar 10 Gorffennaf, pan addewais ddarparu rhagor o fanylion ynghylch y newidiadau i'r dangosyddion perfformiad a gyflwynwyd fel rhan o'r model amseroedd ymateb ambiwlansys newydd.

Bydd y Pwyllgor yn ymwybodol bod y galwadau i'r gwasanaeth ambiwlans yn cwmpasu amrywiaeth eang o aciwtedd clinigol, yn amrywio o bobl y mae perygl iddynt farw ar unwaith, i'r rhai â mân anafiadau ac afiechydon nad ydynt yn ddifrifol. Mae'r newidiadau sy'n cael eu sbarduno gan wasanaethau clinigol a gyflwynwyd o dan y model newydd yn galluogi cleifion i gael yr ymateb cywir ar sail eu hanghenion clinigol ac yn galluogi gwasanaeth ambiwlans Cymru i ganolbwyntio ei ymdrechion ar yr achosion lle mae bywyd yn y fantol, fel ataliad y galon.

Gwnaed penderfyniad Ysgrifennydd y Cabinet i gymeradwyo gweithredu'r model newydd yn barhaol yn gynharach eleni yn dilyn cynllun pilot dros 18 mis ac roedd yn seiliedig ar dystiolaeth glinigol gadarn yn ogystal ag argymhellion yn dilyn gwerthusiad annibynnol o'r cynllun. Canfu adroddiad y gwerthusiad annibynnol fod cydnabyddiaeth gyffredinol, o fewn y gwasanaeth ambiwlans a chan bartneriaid allanol, mai trosglwyddo i'r model ymateb clinigol newydd yw'r peth iawn i'w wneud a'i fod wedi helpu i ddarparu gwasanaeth sy'n canolbwyntio mwy ar ansawdd y gofal y mae cleifion yn ei gael yn ogystal â gwella effeithlonrwydd o ran y defnydd o adnoddau ambiwlansys.

Ystyriwyd y newidiadau i ddechrau mewn ymateb i Adolygiad Strategol yr Athro Siobhan McClelland o Wasanaethau Ambiwllans Cymru (2013), a argymhellodd y

dylai Llywodraeth Cymru ystyried newid y targed amser ymateb wyth munud, a gyflwynwyd gyntaf yn y 1970au, i gyfres fwy deallus o ddangosyddion, sy'n rhoi mwy o bwyslais ar ganlyniadau a phrofiadau cleifion. Ategwyd hyn gan arolwg clinigol, dan arweiniad Dr Brendan Lloyd, cyfarwyddwr meddygol Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwylans Cymru, a ganfu nad oedd tystiolaeth i gefnogi'r rhagdybiaeth a dderbyniwyd yn flaenorol fod ymateb o fewn wyth munud yn gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i ganlyniadau'r mwyafrif helaeth o bobl yn dilyn triniaeth. Canfu hefyd fod yr arfer o geisio cyrraedd y targed wyth munud henffasiwn ar gyfer pob galwad brys i'r gwasanaeth ambiwlans, waeth beth fo'r flaenoriaeth glinigol, yn arwain at ymddygiad afresymol ac ymyriadau clinigol gwael ac aneffeithlon ar gyfer cleifion.

Ers cyflwyno'r peilot o'r model ymateb clinigol ar 1 Hydref 2015, mae gwasanaeth ambiwlans Cymru wedi parhau i ddarparu gwasanaeth diogel ac amserol i bobl Cymru gan fod y targed cenedlaethol ar gyfer ateb 65% o alwadau lle mae bywyd yn y fantol neu alwadau 'Coch' o fewn wyth munud wedi'i gyrraedd bob mis, ac mae wedi bod yn uwch na 70% ar gyfer y 14 mis diwethaf. Ym mis Mehefin, yr amser ymateb canolrifol ar gyfer galwadau coch oedd dim ond 4 munud a 23 eiliad, sef yr unfed mis ar ddeg yn olynol lle bu'r amser ymateb canolrifol yn llai na phum munud, ac ar gyfer galwadau difrifol lle nad yw bywyd yn y fantol neu alwadau 'Melyn', yr ymateb ar gyfartaledd oedd 14 munud a 24 eiliad. Dylid nodi hefyd bod y gwasanaeth wedi dangos gwytnwch llawer gwell dros fisoedd heriol y gaeaf.

Mae cyflwyno Dangosyddion Ansawdd Ambiwylansys newydd yn rhoi sicrwydd pellach y tu hwnt i'r targedau sy'n seiliedig ar amser bod cleifion yn cael ymateb diogel ac amserol er mwyn diwallu eu hanghenion clinigol. Bu'n arbennig o galonogol nodi'r lefelau perfformiad uchel yn erbyn y saith dangosydd clinigol ar gyfer strôc, sepsis, STEMI, ffitiau gwres, hypoglycaemia, torri asgwrn y forddwyd neu'r glun ac ataliad y galon, sy'n dangos bod parafeddygon yn darparu gofal a fydd yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i ganlyniadau cleifion.

Gellir canfod y Dangosyddion Ansawdd Ambiwylansys, a gyhoeddir ar sail chwarterol, ar wefan y Pwyllgor Gwasanaethau Ambiwylans Brys:
<http://www.wales.nhs.uk/easc/ambulance-quality-indicators>

Gan edrych i'r dyfodol, byddwn yn parhau i gael ein harwain gan y dystiolaeth a'r cyngor clinigol gorau ynghylch sut y gallwn barhau i wella canlyniadau a phrofiadau cleifion. Yn wir, mae Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwylans Cymru yn gweithio ar hyn o bryd gyda'r Pwyllgor Gwasanaethau Ambiwylans Brys i adolygu'r system godio a ddefnyddir ar gyfer galwadau ambiwlans brys i sicrhau eu bod yn cynhyrchu'r ymateb priodol. Bydd hyn yn golygu dadansoddi sawl cyfres o ddata allweddol i ddatblygu tystiolaeth gadarn ar gyfer pob cod mewn perthynas ag ymateb yn ddiogel ac effeithiol er mwyn diwallu anghenion cleifion. Disgwylir i'r arolwg gael ei gwblhau yn yr Hydref.

Rydym yn hyderus bod y newidiadau hyn yn gwella profiad cleifion. Maent hefyd yn sicrhau bod gwasanaethau ambiwlans brys yng Nghymru ymysg y rhai mwyaf blaengar a thryloyw yn y byd a gwelwn rannau eraill o'r DU yn nodi ein cynnydd. Mae Gwasanaeth Ambiwllans yr Alban ar hyn o bryd yn cynnal cynllun peilot sy'n debyg i'n cynllun ni ac, ar 13 Gorffennaf, cyhoeddodd GIG Lloegr y bydd ymddiriedolaethau ambiwlans Lloegr hefyd yn cyflwyno safonau perfformiad newydd yn ddiweddarach eleni.

Yn gywir,

Dr Andrew Goodall

Eitem 6.5

Y Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus
Education and Public Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AC
Cadeirydd, Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

28 Gorffennaf 2017

Annwyl Mr Ramsay,

DIOGELWCH CYMUNEDOL YNG NGHYMURU

Yr wyf yn falch o nodi, ymhellach at eich llythyr ar 29 Mawrth, y dymuna'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ystyried canfyddiadau drafft ac argymhellion adolygiad *Gweithio Gyda'n Gilydd i Greu Cymunedau Mwy Diogel* sy'n cael ei wneud gan y Grŵp Goruchwylio, fel y cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant ar 9 Mawrth.

Bellach mae'r adolygiad wedi cychwyn ac yn cynnwys ymgysylltu helaeth ac ymgynghori gyda rhanddeiliaid diogelwch cymunedol ledled Cymru, ynghyd ag adolygiad o dystiolaeth ddogfennol berthnasol, a bwriedir i'r ddwy agwedd gael eu gwblhau erbyn diwedd mis Awst.

Rhagwelir y caiff y ddrafft gyntaf o adroddiad yr adolygiad ei gwblhau mewn pryd ar gyfer cyfres o ddigwyddiadau rhanbarthol gyda rhanddeiliaid aml-asiantaeth i brofi a chwblhau'r canfyddiadau ac argymhellion ym mis Medi. Bydd y drafft terfynol – gan ystyried yr adborth o'r digwyddiadau hyn – yn cael ei gwblhau ym mis Hydref, ac rydym yn bwriadu ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr pan fydd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant yn gwneud datganiad yn nodi'r ffordd ymlaen.

Yn gywir

REG KILPATRICK

Cyfarwyddwr Llywodraeth Leol /
Director for Local Government

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Ffôn • Tel 03000 250913
reg.kilpatrick@gov.wales
Gwefan • website: www.wales.gov.uk

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yr Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Dirprwy Brif Weithredwr Dros Dro, GIG Cymru

Department for Health and Social Services
Deputy Chief Executive, NHS Wales

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

Our Ref: SD/SE/JM

27 July 2017

Dear Mr Vaughan Thomas

Response to the Report of the Auditor General for Wales on Implementation of the NHS Finance (Wales) Act 2014

Andrew Goodall is currently on leave, therefore, I am responding to the recommendations in my role as Deputy Chief Executive, NHS Wales in his absence. We welcome the findings of the report and offer the following response to the two recommendations contained within it.

Recommendation 1

We recommend that the Welsh Government:

- a) sets out more clearly in its guidance how, working in partnership with the Welsh Government, NHS bodies that have incurred a deficit should plan to recover their financial position in order to meet the duty in future years; and**
- b) enhances its monitoring returns to include the position against the three-year rolling periods, not only the annual picture.**

Welsh Government Response:

Partially Accepted

We do not accept that NHS bodies require additional guidance from Welsh Government on the action they need to take to recover a deficit in order to meet the duty in future years. The operation of the duty was detailed in the Explanatory Memorandum to the Act, and also has been set out in Welsh Health Circular (2016) 054 – Statutory Financial Duties of Local Health Boards and NHS Trusts. However, we recognise the need to ensure that all new board members fully understand the organisation's duties, and this requirement will be addressed in the Independent Member's Induction Programme.

Ffôn • Tel 0300 025 5582

BUDDSODDWYR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Simon.Dean@gov.wales

Gwefan • website: www.wales.gov.uk

We accept the recommendation that our regular monitoring process needs to include a three-year perspective as well as the annual position for those organisations working to approved three-year plans. We will consider the additions we need to make to the monitoring process to include this perspective. This will be completed by 31st October 2017.

Recommendation 2

We recommend that the Welsh Government swiftly completes the review of its funding formula for health boards to ensure that variations in funding levels properly reflect differences in population health needs and other determinants of healthcare costs

Welsh Government Response:

Accepted

Phase 1 of the resource allocation review was completed within the Finance Regime element of Together for Health. We intend to take forward Phase 2 in due course. Project proposals and timetable are under development and will be shared with the Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport.

Yours sincerely

Simon Dean

Deputy Chief Executive, NHS Wales

cc.

- Cabinet Mailbox – Government.Committee.Business@wales.gsi.gov.uk
- The PAC Chair via the PAC mailbox – SeneddPAC@assembly.wales
- CGU Mailbox

**Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol**

**Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group**

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Nick Ramsay AC
Cadeirydd
Pwyllgor

Ein Cyf: AG/MR

7 Awst 2017

Annwyl Mr Ramsay

Amseroedd Aros y GIG ar gyfer Gofal Dewisol yng Nghymru a Gwasanaethau Orthopedig

Fel y cytunwyd ar ôl fy ymddangosiad yng nghyfarfod y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar 23 Ionawr 2017 a'm llythyr interim ar 3 Mawrth 2017, rwyf bellach yn darparu diweddariad chwe mis ar gynnydd er gwybodaeth.

O ran amseroedd aros GIG Cymru, mae'n bleser gen i ddweud bod cynnydd parhaus yn cael ei wneud. Yr amseroedd aros ar ddiwedd mis Mawrth 2017 oedd y rhai gorau ers mis Mawrth 2014. Roedd perfformiad mis Mawrth 2017 yn erbyn y targed 26 wythnos yn 88%, 1.2 pwynt canrannol yn uwch na mis Mawrth 2016. Roedd gwelliant hefyd o 4,836 achos o ddisgwyl dros 36 wythnos (28%) o gymharu â mis Mawrth 2016.

Er bod cynnydd wedi bod yn nau fis cyntaf y flwyddyn ariannol hon, mae'r duedd yn parhau yn is na'r un cyfnod yn 2016. Roedd achosion o ddisgwyl dros 36 wythnos ar ddiwedd mis Mai 2017 yn 1,236 (6%) yn is na'r un dyddiad yn 2016.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddwyn y GIG i gyfrif ar gyfer gwella perfformiad a chydbwyso gallu a galw. Mae'r meysydd ffocws yn cynnwys:

- Mae cynllunio galw a gallu ar gyfer darparu gwasanaethau cynaliadwy yn rhan allweddol o ddull y rhaglen gofal wedi'i gynllunio. Mae data sy'n edrych ar alw a gallu isarbenigedd y bwrdd iechyd yn cael ei gasglu a'i ddefnyddio i gefnogi'r dasg o ail-gynllunio gwasanaethau sydd wedi'u trefnu'n lleol;
- Gofynnwyd i fyrddau iechyd gyflwyno cynlluniau pontio orthopaedig. Bydd pob cynllun yn dilyn nifer o gamau sy'n cynnwys newid gwasanaeth, cynhyrchiant a gofynion gallu i gydbwyso galw a gallu. Mae angen casglu ac adrodd ar ddata lleol yn well i gefnogi'r broses hon;

- Sefydldwyd grŵp gwybodeg gofal wedi'i gynllunio, dan arweiniad Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru sydd â'r nod o graffu ar asesiadau effaith data ar gyfer cyflwyniadau i sicrhau cywirdeb data;
- Mae enghraifft o ail-gynllunio i'w weld ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, sydd wedi gostwng eu galw dilynol yn sylweddol ar gyfer llwybrau cluniau a phengliniau 70% drwy gyflwyno mesurau canlyniadau a adroddwyd gan gleifion (PROM) ar gyfer perfformiad i olrhain cynnydd. Mae'r bwrdd cenedlaethol wedi blaenoriaethu mesurau canlyniadau a adroddwyd gan gleifion (PROM) Cluniau a Phengliniau sy'n gysylltiedig â'r llwyddiant hwn;
- Mae dull canlyniadau Cymru gyfan yn cael ei ddatblygu drwy fesurau canlyniadau a adroddwyd gan gleifion (PROM) yn genedlaethol a rhaglenni gwaith mesurau profiadau a adroddwyd gan gleifion (PREM) ledled maes orthopaedeg. Yn y lle cyntaf mae pob bwrdd iechyd yn edrych ar gluniau a phengliniau, ond bydd hyn yn cael ei ehangu gyda datblygiad holiadur cyffredinol y gellir ei ddefnyddio i gwmpasu pob maes. Bydd data'n cael ei ddefnyddio i gefnogi adrodd lleol a chenedlaethol i roi tystiolaeth o ymarfer clinigol, a gellir ei ddefnyddio i adolygu effaith amrywiadau mewn ymarfer;
- Hyd yma, mae 7,800 PROM orthopedig wedi'u cwblhau cyn ac ar ôl llawdriniaeth ledled Cymru;
- Mae pedwar bwrdd iechyd yn defnyddio'r llwyfan cenedlaethol ar gyfer PROM orthopaedig; mae dau yn parhau i ddefnyddio Amplitude. Disgwylir i bob bwrdd iechyd adrodd ar PROM orthopaedig erbyn diwedd 2017.
- Ar hyn o bryd mae PREM yn cael eu casglu at lefel cleifion allanol ledled Cymru drwy wahanol ddulliau/ffynonellau. Disgwylir i'r broses o gasglu PREM fod yn gyson â PROM ar ôl datrys problemau adrodd a ddylai fod ar waith ar ddechrau 2018.

Yn eich adborth blaenorol roeddech chi'n gofyn am dystiolaeth bod gallu presennol yn cael ei ddefnyddio mor effeithiol â phosibl, a gallaf ddarparu tystiolaeth ychwanegol i chi o gynnydd yn y maes hwn:

Y defnydd effeithiol o allu

Drwy'r rhaglen gofal wedi'i gynllunio (PCP) ac fel rhan o fframwaith cyflenwi'r GIG, mae is-set o weithdrefnau/triniaethau wedi'u nodi gyda'r dosbarthiad "ymyriadau nad ydynt yn cael eu cyflawni fel arfer" (INNU). Mae'r rhain yn ymyriadau sy'n effeithiol i raddau cyfyngedig iawn a rhai sy'n aneffeithiol (gweithdrefnau a meddyginiaethau) y tybir nad oes ganddynt unrhyw werth clinigol, neu werth clinigol cyfyngedig. Er bod cynnydd yn cael ei wneud (gweler y tabl isod), mae herio clinigol gyda monitro yn cael ei gyflawni drwy grwpiau gweithredu cenedlaethol.

Operation	2014	2015	2016	2017	Grand Total
Blepharoplasty for cosmetic reasons	218	262	250	112	842
Excision of benign eyelid lesion for non-cosmetic reasons	146	191	167	71	575
Radiology requests for non-specific lower back pain	154	242	274	82	752
Rhinoplasty for cosmetic reasons	256	295	339	153	1043
Therapies for non-specific lower back pain	741	1021	942	298	3002
Arthroscopic lavage and debridement	157	198	137	49	541

- Mae argymhellion adolygiad orthopedig GIRFT ("get it right first time") wedi'u mabwysiadu gan y bwrdd gweithredu orthopedig. Mae rhai o'u canfyddiadau yn herio clinigwyr, gan eu bod wedi canfod tystiolaeth o lawfeddygon yn cyflawni nifer isel o rai gweithdrefnau llawfeddygol bob blwyddyn. Mae hyn yn peri gofid, oherwydd y gall niferoedd isel o arthoplasti er enghraifft, arwain at ganlyniadau llai ffafriol ynghyd â

chostau cynyddol. Drwy adolygiad caffael dan arweiniad Cydwasanaethau, mae amrywiadau yn y defnydd o brosthesis wedi'u nodi a'u hadrodd i'r bwrdd orthopaedig ar gyfer trafodaeth glinigol. Mae cyflwyniad diweddar i'r bwrdd orthopaedig wedi dangos:

- Mae Goroesi Mewnblaniadau Dan Oruchwyliaeth bellach yn gyson â Lloegr, mae cyfraddau diwygio Prif Fewnblaniadau Cluniau yng Nghymru yn is na Lloegr;
 - Bydd arferion da sydd wedi'u gweld ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn cael eu trafod yn y cyfarfod nesaf ym mis Medi.
- Mae trafodaethau clinigol yn cael eu cynnal o fewn y bwrdd orthopaedig am fodolau gwaith rhanbarthol posibl yn y dyfodol. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Lles a Chwaraeon yn defnyddio ei gyfarfodydd â chadeiryddion byrddau iechyd i geisio cael sicrwydd am ddatblygiad gweithio rhanbarthol ar draws byrddau iechyd i sicrhau bod modelau clinigol cynaliadwy seiliedig at dystiolaeth yn cael eu datblygu. Mae'r trafodaethau'n rhan o'r adolygiad cenedlaethol o wasanaethau orthopaedig sy'n cael eu cynnal ar hyn o bryd.

Effeithlonrwydd

- Mae cyflawni yn erbyn cyfres o fesurau effeithlonrwydd gofal wedi'u cynllunio y cytunwyd arnynt wedi dangos gwelliannau ers llunio adroddiadau Swyddfa Archwilio Cymru (gweler atodiad A). Mae cyfartaledd hyd arhosiad ar gyfer orthopaedeg dewisol wedi gwella 0.2 diwrnod (gwella'n raddol am 12 mis ers Rhagfyr 2016); mae hyd arosiadau ar gyfer cluniau wedi gwella 0.4 diwrnod, a 0.2 diwrnod ar gyfer pengliniau. Byddwn yn parhau i geisio sicrhau gwelliannau pellach mewn effeithlonrwydd.

Ymgysylltu clinigol

- Mae'r dull partneriaeth yng Nghymru rhwng llywodraeth a'r GIG yn cefnogi dull cydweithredol o newid gwasanaeth. Mae ymgysylltu clinigol rhagorol drwy raglen genedlaethol gofal wedi'i gynllunio yn helpu i ddatblygu gwahanol ffordd o weithio sy'n sicrhau gwell gwasanaethau ar gyfer dinasyddion Cymru.
- Mae gan bob un o'r meysydd rhaglen gofal wedi'i gynllunio gynrychiolaeth glinigol o bob bwrdd iechyd, ac mae'r grwpiau arbenigol yn cael eu cadeirio gan arweinydd clinigol. Dengys tystiolaeth mai her gan gyfoedion ac ymgysylltu gweithredol yw'r ffordd fwyaf effeithiol o gefnogi newid clinigol. Mae'r cynlluniau gweithredu cenedlaethol yn cael eu datblygu a'u cefnogi gan y clinigwyr hyn ac yn cael eu hategu gan dystiolaeth glinigol gadarn.
- Mae clinigwyr yn gweithio gydag arweinwyr polisi Llywodraeth Cymru hefyd i archwilio mesurau mynediad mwy priodol i gefnogi darpariaeth gwasanaeth seiliedig ar dystiolaeth a gwell canlyniadau i gleifion.

Diweddariadau ac argymhellion eraill

- Cyflwynwyd y canllawiau Rhwng Atgyfeirio a Thriniaeth diwygiedig i'r GIG i'w rhoi ar waith ym mis Ebrill. Mae adborth ffurfiol gan fyrddau iechyd ar ôl chwarter 1 wedi dangos bod y rheolau diwygiedig wedi'u rhoi ar waith. Mae'r gwaith gyda Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru ar newidiadau TG yn parhau, ond nid yw hyn yn amharu ar eu gweithrediad. Mae byrddau iechyd yn gweithio gyda'u grwpiau cleifion lleol i adlewyrchu'r canllawiau cenedlaethol a gwybodaeth i gleifion yn eu polisïau mynediad lleol a'u hadnoddau gwybodaeth i gleifion. Mae hyn yn ychwanegol at y "crynodeb o welliannau allgleifion" ar y wefan sy'n cefnogi rhannu arferion da drwy'r GIG yng Nghymru. <http://www.goodpractice.wales/OIPcasestudies1>

- Mae byrddau iechyd yn parhau i weithio ar ail-gynllunio eu gwasanaethau allgleifion yn unol â'r weledigaeth a ddatblygwyd yn genedlaethol fel y crybwyllir yn niweddariad mis Mawrth 2017. Dangosodd y modelau ail-lunio gwasanaeth yn y rhaglen gofal wedi'i gynllunio bod cynlluniau penodol i wasanaethau yn gwbl gyson â'r weledigaeth hon. Cafwyd oedi cyn terfynu'r fanyleb genedlaethol ar gyfer Gwasanaeth Asesu a Thrin Cyhyrsgerbydol Clinigol (CMATS), ond dylid ei gyhoeddi ym mis Awst i'w roi ar waith. Mae byrddau iechyd eisoes wedi dechrau diwygio eu gwasanaethau lleol yn unol â'r model newydd. Bydd cynnydd yn cael ei fonitro drwy'r bwrdd orthopaedig cenedlaethol.

Hyderaf fod y llyfr hwn yn rhoi sicrwydd pellach i chi bod cynnydd yn cael ei wneud yn y meysydd pwysig hyn.

Yn gywir

Dr Andrew Goodall

Atodiad A: Cynnydd o ran Cyflenwi'r Llwybr Gofal wedi'i Gynllunio

Mesur Allweddol 1: Hyd Arhosiad Cyfartalog Dewisol

Arbenigedd	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Llawfeddygaeth Gyffredinol	3.8	3.8
Wroleg	2.3	2.3
Trawma ac Orthopaedeg	3.8	3.6
Clust, Trwyn a Gwddf	1.3	1.2
Gynaecoleg	2.5	2.4
Cyfanswm Arbenigedd	3.1	3.0

Mesur Allweddol 2: Cyfraddau Achos Dydd

Arbenigedd	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Llawfeddygaeth Gyffredinol	57.2%	58.3%
Wroleg	81.9%	80.8%
Trawma ac Orthopaedeg	59.7%	59.1%
Clust, Trwyn a Gwddf	53.1%	55.5%
Offthalmoleg	96.2%	96.4%
Llawfeddygaeth y Geg	82.0%	81.9%
Gynaecoleg	68.0%	67.0%
Cyfanswm Arbenigedd	71.4%	71.5%

Mesur Ategol: Derbyniadau Diwrnod Llawfeddygaeth

Arbenigedd	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Llawfeddygaeth Gyffredinol	61.4%	61.4%
Wroleg	78.5%	80.2%
Trawma ac Orthopaedeg	69.5%	71.8%
Clust, Trwyn a Gwddf	90.0%	80.8%
Offthalmoleg	75.3%	78.3%
Llawfeddygaeth y Geg	57.3%	62.6%
Gynaecoleg	70.6%	73.4%
Cyfanswm Arbenigedd	71.2%	72.6%

Mesur Ategol: Debyniadau Dewisol Heb Weithdrefn

Math o Glaf	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Cleifion Mewnol	3.9%	3.8%
Achos Dydd	6.3%	5.9%

Mesur Ategol: Cyfartaledd Hyd Arhosiad Gweithgareddau Dewisol

Gweithdrefn	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Cluniau	5.6	5.2
Pengliniau	5.4	5.2

Cynnydd Cyflenwi Allgleifion: Cymru gyfan**Mesur Allweddol 3: Cyfradd DNA Cleifion Allanol Newydd**

Arbenigedd	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Llawfeddygaeth Gyffredinol	7.3%	6.9%
Wroleg	9.1%	8.5%
Trawma ac Orthopaedeg	7.9%	7.6%
Clust, Trwyn a Gwddf	7.9%	7.4%
Offthalmoleg	6.9%	7.2%
Llawfeddygaeth y Geg	7.3%	6.5%
Dermatoleg	7.3%	8.2%
Rhiwmatoleg	8.4%	7.7%
Paediatreg	11.3%	10.6%
Gynaecoleg	8.6%	7.8%
Meddygaeth Gyfunol	8.6%	8.7%
Cyfanswm Arbenigedd	8.0%	7.8%

Mesur Allweddol 4: Cyfradd DNA Cleifion Allanol Dilynol

Arbenigedd	Perfformiad Llinell Sylfaen 2015/16	Gwiriad Interim Rhagfyr-2016
Llawfeddygaeth Gyffredinol	8.7%	8.7%
Wroleg	8.5%	8.3%
Trawma ac Orthopaedeg	8.8%	8.5%
ENT	10.7%	10.7%
Offthalmoleg	7.3%	7.3%
Llawfeddygaeth y Geg	10.5%	10.1%
Dermatoleg	8.0%	8.1%
Rhiwmatoleg	8.9%	9.2%
Paediatreg	15.7%	15.5%
Gynaecoleg	9.6%	9.5%
Meddygaeth Gyfunol	10.9%	10.9%
Cyfanswm Arbenigedd	9.4%	9.3%

Elin Jones AC, Llywydd

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Elin Jones AM, Presiding Officer

National Assembly for Wales

Cadeiryddion y Pwyllgorau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

18 Awst 2017

Annwyl Gadeirydd

Deddf Cymru 2017: Prif Ddiwrnod Penodedig

Diolch i chi am drafod ymgynghoriad Ysgrifennydd Gwladol Cymru ar yr uchod yn eich Pwyllgor.

Gweler yn atodedig fy ymateb i Ysgrifennydd Gwladol Cymru. Yn sgil y sylwadau a ddaeth gan y Pwyllgor Cyllid a thrafodaethau gyda swyddogion Llywodraeth Cymru, rwyf wedi awgrymu newid y dyddiad y bydd y model cadw pwerau yn dod i rym o 6 Ebrill 2018 i 1 Ebrill 2018, i gyd-fynd â'r dyddiad y bydd y trethi datganoledig newydd yn dod yn weithredol. Bydd Ysgrifennydd Gwladol Cymru yn nodi'r Prif Ddiwrnod Penodedig mewn Rheoliadau.

Byddaf yn eich rhoi gwybod i chi am unrhyw ohebiaeth bellach gan Ysgrifennydd Gwladol Cymru ar y mater hwn.

Yn gywir

Elin Jones AC
Llywydd

Amg

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg / We welcome correspondence in Welsh or English

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1NA

Llywydd@cynulliad.cymru

www.cynulliad.cymru

0300 200 7403

National Assembly for Wales

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1NA

Llywydd@assembly.wales

www.assembly.wales

0300 200 7403

Tudalen y pecyn 175

Elin Jones AC, Llywydd

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Elin Jones AM, Presiding Officer

National Assembly for Wales

Y Gwir Anrhydeddus Alun Cairns AS
Ysgrifennydd Gwladol Cymru
1 Caspian Point
Ffordd Caspian
Bae Caerdydd
CF10 4DQ

Eich cyf: 250SUB 17
Ein cyf: PO210/EJ/HG

18 Awst 2017

Annwyl Alun

Diolch am eich llythyr dyddiedig 10 Gorffennaf yn cynnig 6 Ebrill 2018 fel y Prif Ddiwrnod Penodedig lle bydd y model cadw pwerau i Gymru yn dod i rym.

Rwyf wedi ystyried y cynigion rydych yn eu cyflwyno ac wedi ymgynghori â phwyllgorau'r Cynulliad. Ar y sail honno, rwy'n cytuno â chi y dylai'r trefniadau newydd ddod i rym ym mis Ebrill 2018 ar yr un diwrnod y bydd y trethi datganoledig newydd yn dod i rym - y Dreth Trafodiadau Tir a'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi. Rwyf ar ddeall y bydd hyn yn digwydd ar 1 Ebrill 2018. Felly, byddwn i'n awgrymu y dylai'r Prif Ddiwrnod Penodedig fod ar 1 Ebrill 2018. Byddai hyn yn golygu bod y model cadw pwerau yn dod i rym ar Sul y Pasg.

Gwnaethoch hefyd nodi yn eich llythyr bod eich swyddogion yn ystyried a fyddai'r sesiwn seneddol dwy flynedd yn arwain at unrhyw oblygiadau i'r Cynigion Cydsyniad Deddfwriaethol a allai fod angen. Edrychaf ymlaen at gael y wybodaeth hon maes o law.

Yn gywir

Elin Jones AC
Llywydd

cc Cadeiryddion Pwyllgorau'r Cynulliad

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg / We welcome correspondence in Welsh or English

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1NA

Llywydd@cynulliad.cymru

www.cynulliad.cymru

0300 200 7403

National Assembly for Wales

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1NA

Llywydd@assembly.wales

Tudalen y pecyn 176

0300 200 7403

Y Swyddfa Breifat

18 SEP 2017

PO 262

Private Office

Elin Jones AM
Presiding Officer
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

Ref: 414SUB 17

17^{fed} September 2017

Alun Cairns

Wales Act 2017: Principal Appointed Day (PAD)

Further to your letter of 18 August, I am writing to confirm that I am content for the Principal Appointed Day (PAD) to be the 1 April 2018. I have instructed my officials to proceed on that basis. They will of course work closely with your officials to ensure a smooth transition to the new devolution settlement.

I am copying this letter to the First Minister and have written to him in similar terms.

Alun Cairns

Rt Hon Alun Cairns MP
Secretary of State for Wales
Ysgrifennydd Gwladol Cymru

UK Government
Llywodraeth y DU

Rt Hon Alun Cairns MP
Secretary of State for Wales
Ysgrifennydd Gwladol Cymru

Gwydyr House | Tŷ Gwydyr
London | Llundain
SW1A 2NP

1 Caspian Point | 1 Pwynt Caspian
Cardiff | Caerdydd
CF10 4DQ

www.gov.uk/wales
www.gov.uk/cymru

The Rt Hon Carwyn Jones AM
First Minister of Wales
Welsh Government
Tŷ Hywel
Cardiff Bay
CF99 1NA

Ref: 414SUB 17

17 September 2017

Alun Cairns

Wales Act 2017: Principal Appointed Day (PAD)

Further to your letter of 25 August, I am writing to confirm that I am content for the Principal Appointed Day (PAD) to be the 1 April 2018. I have instructed my officials to proceed on that basis. They will of course work closely with yours to ensure a smooth transition to the new devolution settlement.

I am copying this letter to the Presiding Officer and have written to her in similar terms.

Xcans,
Alun

Rt Hon Alun Cairns MP
Secretary of State for Wales
Ysgrifennydd Gwladol Cymru

Owen Evans

Dirprwy Ysgrifennydd Parhaol / Deputy Permanent Secretary

Y Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus
Education and Public Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Reference: HVT/2710/fgb

Mr Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
24 Cathedral Road
Cardiff
CF11 9LJ

9 August, 2017

Dear Huw

AUDITOR GENERAL FOR WALES DRAFT REPORT: THE 21ST CENTURY SCHOOLS AND EDUCATION PROGRAMME

Following my earlier letter in respect to the 21st Century Schools and Education Programme audit report, I am now pleased to enclose an update, which formally confirms our acceptance / acceptance in principle of the recommendations; provides an anticipated completion date for the recommendations; and reports on the progress made to date.

This information is contained within Annex A of this letter.

Yours Sincerely

Owen Evans
Deputy Permanent Secretary Education and Public Services

cc Cabinet and Plenary Mailbox
The PAC Chair
WG CGU Mailbox

BUDDSODDWYR | INVESTORS
MEWN POBL | IN PEOPLE

Parc Cathays • Cathays Park
Caerdydd • Cardiff
CF10 3NQ

Ffôn • Tel 029 2082 5381
owen.evans3@wales.gsi.gov.uk
Gwefan • website: www.wales.gov.uk

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Annex A

Recommendation One

Overall, our view is that the governance arrangements for overseeing and approving projects are sound. However we found that the final advice put to Ministers, on which to base their funding decisions, did not adequately reflect outstanding risks and concerns with the projects.

The Welsh Government has subsequently updated its approach but there is scope to go further. The Welsh Government should ensure that Ministerial briefings on which funding decisions are taken set out the actions taken in response to any concerns or conditions identified by the Capital Investment Panel

Response: Accept

Completion Date: Complete

The Welsh Government has already taken action in this area. The process to resolve queries arising from our Business Case assessment has been strengthened to ensure that we record all responses from our assessors. The vast majority of questions are resolved prior to submission for approval. Many are technical questions or matters which need clarification rather than issues which need to be drawn to the Cabinet Secretary's attention. In the small number of cases where there are issues which need to be flagged, these are highlighted in the submission to the Cabinet Secretary

Recommendation Two

Going forwards, the Welsh Government is likely to make some substantial changes to the way the programme is funded and managed. The Welsh Government will need to finalise updated governance arrangements for Band B of the programme that take appropriate account of:

- **the complexities of making use of revenue funding, learning from the experience of other parts of the UK; and**
- **any shift in the balance of funding between partners.**

Response: Accept

Completion Date: March 2019

The 21st Century Schools and Education Programme has robust governance arrangements in place, which takes into account both capital and revenue funding streams. Additional arrangements have already been put in place to oversee the development of the Band B Programme, along with the establishment of a Band B Panel which is comprised of senior Welsh Government officials. The Programme will continue to apply a co-construction approach in Band B, with the involvement of all delivery partners. This approach means that the Programme is developed and delivered on a collaborative basis and in true partnership with authorities.

In respect of revenue funding, the Mutual Investment Model has been developed taking into account learning from Scotland, England and Ireland. Officials continue to speak regularly with the Department for Education, Scottish Futures Trust and the European PPP Expertise Centre (EPEC).

Any shifts in the balance of funding will be decided following appropriate discussions with our stakeholders during the ongoing development of the Band B Programme.

Recommendation Three

The Welsh Government is currently consulting with councils and further education colleges about the funding for Band B and, in particular, if there is appetite to participate in the Mutual Investment Model. Recognising this ongoing work, the Welsh Government should set out its plans for funding Band B of the programme as soon as possible, taking into account:

- **the volume and cost of the remedial work required to bring all schools in Wales, including voluntary-aided schools, up to a good or satisfactory standard; and**
- **the capacity of councils, further education colleges and the diocese to fund further capital or revenue based investment in schools.**

Response: Accept

Completion Date: December 2017

Partners were asked to indicate demand for investment and their capacity to fund Band B works in April 2017, when they were informed that the grant intervention rate would be 50% for capital projects and at least 70% for revenue funded projects. Following this work, the Cabinet Secretary agreed a grant intervention rate for planning purposes: 75% for the Mutual Investment Model and 50% for capital. These intervention rates have been communicated to all delivery partners in writing and this message has been reinforced during recent meetings.

We will request information in the annual condition survey about the level of backlog maintenance required for each school, which will inform the level of investment needed in the educational estate.

We have also asked that our partners submit formal plans in respect of their Band B Programmes, which will require sign off at Cabinet / Board level. The plans were requested in May 2017 and they were returned by 31 July. These formal plans align with Treasury best practice and will include confirmation of strategic alignment; value for money, deliverability and affordability of the proposed improvements. Work will be done to ensure that the plans have the appropriate level of sign off. It is intended that the Cabinet Secretary will make an announcement about plans for funding Band B of the Programme by the end of October 2017, however a date of December 2017 has been put in place to ensure that any further questions or clarification in respect of this recommendation will be completed by this date.

Recommendation Four

A national condition survey in 2010 helped to provide a clear baseline on the condition and suitability of the school estate, although there has been little public reporting of the data or the progress of the programme nationally. Since then, councils have updated their data annually. A sample survey was also carried out in 2016 to assess consistency of data. Given the proportion of schools that were judged to be incorrectly categorised, we recommend that the Welsh Government:

- a. **urgently issue updated guidance on classifying schools, setting out any common issues and errors identified in the sample review;**
- b. **require councils to update their assessment of every school, based on the updated guidance.**
- c. **carry out another review of a sample of the data to check that councils are applying the categories correctly and consistently; and**
- d. **report publicly on progress to improve the condition and suitability of the school estate alongside achievement of wider benefits.**

Response: a) b) d) Accept, c) Accept in Principle

Completion Date: August 2018

- a) Our annual condition survey is being prepared for issue, which has been a yearly collection of data in place since 2013. This year, the survey has been enhanced so that both school and Further Education data is collected at the same time. This document includes guidance in respect of the sample surveys recently carried out, which will ensure that the method employed by our surveyors is replicated across Wales and reflects lessons learned.
- b) Our delivery partners will be required to use the revised guidance to update their estate assessments. As it is likely that this will take some time to fully implement this new methodology, we propose to ask that it be adopted straight away where possible, with a view to make this a mandatory approach by next year's data collection.
- c) Once this data has been received we will review the findings and consider further action, including whether a further sample survey is necessary to test the data.
- d) To ensure greater transparency in reporting, work is being undertaken to update the 21st Century Schools Website to report Programme progress in respect of school estate improvement and wider Programme benefits.

Recommendation Five

The programme has prioritised the reduction of surplus places and has been one of several factors contributing to a fall in surplus places, although most councils are still above target, especially for secondary school places. For Band B, the Welsh Government is prioritising building condition more than surplus places. The Welsh Government should continue to work with councils to:

- a. **ensure that the programme continues to contribute to a reduction in surplus places despite the shift in priorities, especially in those council areas where a growth in the secondary age population is not expected.**
- b. **ensure that building programmes for Band B appropriately reflect local demand for Welsh-medium education and the Welsh Government's intentions to substantially increase the numbers of pupils learning through the medium of Welsh;**
- c. **engage with Diocesan authorities to assess the likely demand for faith schools across Wales; and**

d. identify cost effective and timely approaches for councils that face acute pressure for new places.

Response: Accept

Completion Date: April 2019

- a) The identified aims of the Band B Programme are to:
- a. Reduce the number of poor condition schools and colleges;
 - b. Ensure that we have the right size schools and colleges, in the right location that:
 - i. Provide enough places to deliver Welsh and English medium education; and
 - ii. Ensure the effective and efficient use of the educational estate.

Ensuring that we have the right sized schools and colleges allows our partners to promote projects that address both too few and too many places to ensure that local needs can be reflected. We have regular engagement with those local authorities which are facing pressure for places to understand the need for investment. Welsh Government policy officials who deal with provision of school places assess business cases for investment and ensure that surplus places are addressed through this process.

- b) The developing Programme specifies that we wish to have enough places to deliver Welsh-medium education, and our updated Guidance refers to the Welsh Government priority of one million Welsh speakers by 2050. Our request for a Strategic Outline Programme from our partners also highlights the importance of increasing provision for Welsh medium education, either through the creation of new schools or through existing schools moving along the linguistic continuum. This has been reinforced by our recent circulation of the assessment criteria for the Strategic Outline Programmes which include the need for alignment with Welsh in Education Strategic Plans
- c) We are working with Diocesan authorities in respect of Church schools to understand the demand for investment in the sector. Our current understanding is that in most cases, the drivers for investment in Church Schools in Band B are based on the condition and efficiency of the estate, rather than on pressure for additional places. The funding mechanism employed for church schools has been revised so that the 85% allocation given to church schools does not form part of the 50% authority allocation. It is hoped that this will ease pressure on the sector who deliver their projects collaboratively with authority partners.
- d) We work closely with all of our partners and part of this work involves identification of pressure points and where pressure for places may occur. This work will be ongoing as the Band B Programme develops.

Recommendation Six

Some of the completed new school buildings are not achieving the Welsh Government's energy efficiency and sustainability targets for the programme. We recommend that the Welsh Government strengthens its work with councils to:

- a. liaise with industry experts to understand the gap between expected and achieved energy efficiency performance and how it can be remedied and reduced in future projects.**
- b. challenge business cases that rely on significant savings from energy efficiency technology in the whole life cost assessment robustly; and**
- c. encourage schools to assess their energy use when the building is first occupied and then annually to ensure that they are benefitting from the anticipated recurring savings in energy costs.**

Response: Accept

Completion Date: July 2018

- a) Work has already been carried out to address this recommendation. A Best Practice Guide has been prepared and was presented to partners at three seminar events held in May. This Guide will be published on our website shortly. The Guide was prepared by Constructing Excellence in Wales in consultation with the construction industry.
- b) All business cases received are scrutinised by an Economist during the assessment process to ensure robust challenge of the value for money of projects and includes consideration of whole life costing and identification of potential cost reductions as a result of the build. We are also working with our Economists to run Economic Case Training for our delivery partners this year to ensure that they are equipped to drive the best value for money from their programmes.
- c) Our post occupancy review is being piloted with an expectation of wider roll out by July 2018. This survey includes identification of anticipated energy use and actual energy use to ensure that anticipated savings are being made.

Recommendation Seven

Analysis of the costs of completed Band A projects shows significant variation in the total costs as well as in ICT and fixtures, fitting and equipment costs. New schools have exceeded the maximum industry area standards by 7-10%. Some projects are using an approach known as Building Information Modelling in the design and construction phases that has been shown to achieve time and cost savings as well as improving quality. The Welsh Government should build on work already carried out to:

- a. reach agreement with councils, other partners and industry representatives on the options for bringing greater standardisation to the projects including floor area and elements of the build;**
- b. require the use of Building Information Modelling in projects within the programme; and**

- c. **provide more detailed guidance about the level of IT and fixtures, fittings and equipment that can be funded from the programme to ensure consistency between projects.**

Response: Accept

Completion Date: March 2019

- a) Agreement has been reached with local authority partners on the standard size and cost for new schools that will be funded by Welsh Government within the Programme. This standard is based on the sizes prescribed by BB98 and 99. The cost per square metre includes all above ground work, plus sub structure, design costs and external works. The cost per square metre was set at £2,500 (2016 costs). This work is being extended to identify a standard cost for further education, which sees more variation in the types of accommodation needed to deliver both academic and vocational learning.
- b) We agree to include the requirement for Building Information Modelling and will develop the Band B Programme on that basis.
- c) We have provided guidance around the maximum investment per pupil that can be funded from the Programme for fixtures, fittings and equipment and IT. This is set at a per pupil rate of £1,100 for fixtures, fitting and equipment and £500 for IT. The reason that we have applied a cost per pupil, rather than a specification is that this is a matter of policy for local authorities / Further Education Institutions. In addition, as IT is a fast moving area, it is likely that any such guidance would become quickly outdated.

Recommendation Eight

There is evidence that the regional procurement frameworks are not operating as intended, with some duplication and councils not adopting good practice in procurement methods. The Welsh Government should:

- a. **ensure that councils adopt accepted good practice in the approach to construction with a presumption in favour of design and build (excepting projects funded through the Mutual Investment Model);**
- b. **improve communication with industry on the likely timing and scale of work under the frameworks;**
- c. **understand and address the reasons why some councils are conducting pre-tender exercises despite contractors already having gone through the same process to get on the frameworks; and**
- d. **engage stakeholders, including councils and the construction industry, in developing and finalising the procurement framework in light of changes for Band B.**

Response: Accept

Completion Date: March 2019

- a) The Welsh Government has already adopted space and cost standards that will encourage local authority best practice and we improve partnership working to keep information on the pipeline of projects up to date and look to highlight upcoming

projects on our website. We are happy to encourage a design and build approach, however recognise that this will not be appropriate for all authorities.

- b) Industry engagement is planned for October when the results of the strategic outline programme assessment will be more apparent.
- c) From recent engagement it appears that there are a number of reasons why some authorities may wish to undertake pre-tender exercises. The most common of which occurs when batching of schemes has been desired. This exercise ensures that there are no procurement challenges should this route be sought. We continue to work with our partners to understand the different procurement routes available within the existing frameworks and will work with the Frameworks to understand whether any changes are necessary to allow for batching to take place without this additional step.
- d) We will work with our partners to ensure that the procurement frameworks are appropriate for our Band B Programme. This will involve seeking evidence from authorities and from the Frameworks in place.

Recommendation Nine

The Welsh Government has now established more clearly than in the past what benefits it wants to achieve through the programme. It has established a discrete set of targets for local supply chain, apprenticeships and training and STEM engagement with schools.

It is also clear that a future priority will be to make more community use of the school buildings. To increase the wider benefits flowing from investment in the programme, the Welsh Government should:

- a. **ensure that its targets for projects remain stretching over time;**
- b. **promote good practice in achieving community benefits, for example through regularly updated the 21st Century Schools website, regional networks and industry events; and**
- c. **review how the identified barriers to increasing community use of school buildings can be addressed in Band B of the programme.**

Response: Accept

Completion Date: March 2019

- a) We agree that targets should remain stretching and these will be reviewed over time.
- b) To facilitate sharing of best practice, the Welsh Government held three seminars in May in partnership with Constructing Excellence in Wales to update partners on a number of subjects, including community benefits. The seminars also included opportunities to network and share best practice. We will continue to work with stakeholders to promote a consistent approach and our website is being updated to publish additional materials relating to good practice and updated guidance.
- c) Increased community access to school buildings is a priority identified in Band B, with an Investment Objective to improve flexibility of assets. Propositions for Band B projects are being developed and we will continue to work with partners to ensure

that cultural and practical barriers to increasing use of assets are overcome. This might involve a range of actions including designing schools to provide separate access for the community, and introducing claw back clauses into contracts so that if additional funding is provided for community space, it is subject to claw back should it not be used for this purpose.

Recommendation Ten

The Welsh Government has put in place arrangements for technical support to the programme. It has strengthened the capacity of its own team through recruitment of experts in public-private finance. It is also setting up framework contracts to provide technical support to councils. Given the technical changes to the programme under Band B, the Welsh Government should, at the end of 2018, fully review whether the arrangements are working to:

- a. provide the Welsh Government with the technical expertise it needs to manage and oversee the programme; and**
- b. provide councils with the technical support they need to plan and deliver the programme locally.**

Response: Accept

Completion: December 2018

- a) A technical advisor has been appointed from Vale of Glamorgan Local Authority to advise on the development of the Band B Programme, particularly in respect to the Mutual Investment Model.
- b) A mini tender is currently underway to secure technical support for both the Mutual Investment Model and capital elements of the Band B Programme. This contract is accessible to both Welsh Government Officials and our partners. The arrangements will be reviewed at the end of 2018 to ensure that they are fit for purpose.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MA-P-LG/2498/17

Nick Ramsay, AC
Cadeirydd – Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Nick.ramsay@assembly.wales

27 Gorffennaf 2017

Annwyl Nick

**ADRODDIAD Y PWYLLGOR CYFRIFON CYHOEDDUS
RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD AC ERYDU ARFORDIROL YNG NGHYMRU
YMATEB I'R ADRODDIAD**

Mae'n bleser gen i amgáu copi o ymateb Gweinidogion Cymru i'r adroddiad uchod a fydd yn cael ei osod gerbron y Swyddfa Gyflwyno.

Hoffwn i, ar ran y Cabinet, ddiolch i chi ac i'r Pwyllgor am fynd ati mor drylwyr ac ofalus i gynnal yr ymchwiliad a llunio'r adroddiad.

Cofion

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Cabinet Secretary for Environment and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ymateb i adroddiad Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar Reoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru

Rydym yn croesawu canfyddiadau'r adroddiad ac yn cynnig yr ymatebion canlynol i ddeg argymhelliad yr adroddiad. Rydym wedi rhoi nodyn o'r arweinydd sy'n gyfrifol; fodd bynnag, er mwyn cyflenwi'r argymhellion hyn, bydd galw am weithredu trwy bartneriaeth.

Argymhelliad 1 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n amlinellu'n glir yn y strategaeth genedlaethol y swyddogaethau a'r cyfrifoldebau ar gyfer yr holl bobl sydd ynghlwm wrth reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol er mwyn sicrhau ei bod yn glir pwy sy'n gyfrifol am gyflenwi pob agwedd ar y strategaeth.

Derbyniwyd Mae'r argymhelliad hwn yn cyfateb i Argymhelliad 2 adroddiad 2016 Swyddfa Archwilio Cymru. Bydd Llywodraeth Cymru'n eglurhau swyddogaethau a chyfrifoldebau o gwmpas yr arfordir fel rhan o ddiweddariad y Strategaeth Genedlaethol. Mae gwaith i adolygu a diweddarau'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru wedi dechrau. Fel rhan o'r gwaith hwn, bydd Llywodraeth Cymru'n gweithio gydag Awdurdodau Rheoli Risg i eglurhau swyddogaethau a chyfrifoldebau o gwmpas yr arfordir, gan ystyried canfyddiadau'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ac adroddiad 2016 Swyddfa Archwilio Cymru yn ogystal â gwaith ymchwil sy'n cael ei gynnal ar drefniadau llywodraethu.

Cefndir: Mae cyfrifoldebau Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau lleol mewn perthynas â'r arfordir wedi'u hamlinellu mewn deddfwriaeth megis Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, Deddf yr Amgylchedd 1995, a Deddf Amddiffyn y Glannau 1949. Amlygodd adroddiad 2016 Swyddfa Archwilio Cymru fod angen eglurder ynghylch swyddogaethau a chyfrifoldebau Awdurdodau Rheoli Risg sydd ynghlwm wrth reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol. Cadarnhaodd y dystiolaeth a roddwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus fod awdurdodau'n eglur ynghylch eu swyddogaethau gweithredol (adroddiad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus, paragraff 10), ond mae rhywfaint o bryder ynghylch perchenogaeth asedau llifogydd ac arfordirol.

Bydd datblygu cronfa ddata o asedau cenedlaethol yn cynorthwyo wrth fynd i'r afael â'r pryderon hyn ynghylch perchenogaeth asedau. Ysgrifennodd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig at arweinwyr yr holl awdurdodau lleol ym mis Gorffennaf 2016 i grybwyll pwysigrwydd gweithio i ddod â data asedau llifogydd ynghyd ar draws Cymru. Mae'r gronfa ddata hon wedi cael ei chyflwyno ers ymchwiliad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus, a bydd yn helpu i ddiffinio cyfrifoldebau ar yr arfordir. Mae'n cael ei chynnal gan Cyfoeth Naturiol Cymru ac, er mis Mawrth 2017, mae wedi cynnwys data o holl awdurdodau lleol Cymru, gan gynnwys gwybodaeth am berchenogaeth a chyflwr, gan helpu i ddarparu trosolwg cenedlaethol o asedau perygl llifogydd ac arfordirol. Bydd y gronfa ddata'n parhau i gael ei llenwi wrth i asedau newydd gael eu hychwanegu a bydd yn hysbysu mapiau llifogydd Cyfoeth Naturiol Cymru a'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl.

Mae rhaglen ymchwil ar y cyd DEFRA/Asiantaeth yr Amgylchedd/Llywodraeth Cymru/Cyfoeth Naturiol Cymru (y cyfeiriwyd ato ym mharagraff 2.6 adroddiad 2016 Swyddfa Archwilio Cymru) wedi asesu prosiect ymchwil yn ddiweddar o ran y trefniadau llywodraethu mewn perthynas â pherygl llifogydd yng Nghymru a Lloegr. Mae disgwyl i'r

gwaith hwn orffen yn ystod gwanwyn 2018. Bydd Llywodraeth Cymru'n cadw golwg fanwl am ei bod yn bosibl y gall helpu i roi eglurder pellach ynghylch swyddogaethau a chyfrifoldebau arfordirol fel rhan o ddiweddariad y Strategaeth Genedlaethol.

Amserlen ac Arweinwyr

Mae'r gwaith o lenwi'r gronfa ddata asedau cenedlaethol wedi dechrau – Arweinydd:

Cyfoeth Naturiol Cymru

Y Strategaeth Genedlaethol i'w chyhoeddi yn ystod haf 2018 – Arweinydd: Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 2 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda Llywodraeth y DU i gyflwyno gwelliant i Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 i roi swyddogaeth oruchwylio i'r Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol neu gorff arall yn hytrach na Cyfoeth Naturiol Cymru yn unig wrth gyflawni'r gwaith o fonitro'r strategaeth genedlaethol.

Derbyniwyd mewn egwyddor Yn dilyn archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru, gwnaethom dderbyn yr argymhelliad i adolygu trefniadau adrodd ar Adran 18. Pan fydd wedi'i sefydlu yn ddiweddarach yn 2017, gofynnir i'r Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol ystyried opsiynau ar gyfer adolygu'r Strategaeth Genedlaethol ac archwilio sut y gall ddarparu adolygiad annibynnol neu swyddogaeth oruchwylio o'r adroddiad Adran 18, cyn iddo gael ei gyhoeddi.

Mae Llywodraeth Cymru'n ystyried bod rhoi'r swyddogaeth oruchwyliol hon i'r pwyllgor yn fodd priodol o wahanu dyletswyddau Cyfoeth Naturiol Cymru fel Awdurdod Rheoli Risg a'i swyddogaeth deddfwriaethol i adolygu'r gwaith o weithredu'r Strategaeth Genedlaethol yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru'n cytuno â'r egwyddor o roi swyddogaeth oruchwyliol i'r pwyllgor newydd o ran monitro'r Strategaeth Genedlaethol, ond gellir gwneud hyn heb newid deddfwriaeth.

Cefndir: Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 (Adran 18) yn nodi cyfrifoldeb Cyfoeth Naturiol Cymru i fonitro ac adrodd ar y gwaith o weithredu'r Strategaeth Genedlaethol. Mae'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru'n gosod cwmplas y gwaith adrodd hwn, ac yn nodi bod angen cynhyrchu'r adroddiadau hynny bob dwy flynedd. Yn arbennig, mae'r adroddiad hwn yn cynnwys cynnydd gan yr awdurdodau lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru wrth ddiwallu'r amcanion a amlinellir yn y Strategaeth Genedlaethol.

Bydd y Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol yn cael ei sefydlu'n ddiweddarach eleni. Bydd gan y pwyllgor rôl fel corff ymgynghorol, gan ddarparu cyngor i Ysgrifennydd y Cabinet gan Awdurdodau Rheoli Risg ynghylch pob ffynhonnell o lifogydd ac erydu arfordirol.

Mae'r gwahaniad o ran dyletswyddau yng Nghymru eisoes yn amlycach nag yn Lloegr, lle mae Asiantaeth yr Amgylchedd yn llunio'r Strategaeth Genedlaethol yn ogystal ag yn adrodd yn ei gylch trwy adroddiadau Adran 18.

Argymhelliad 3 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n rhoi mecanweithiau ar waith i ddarparu sicrwydd bod atebolrwydd ar gyfer holl fannau'r arfordir, ac ar gyfer gweithredu'r Cynlluniau Rheoli Traethlinau, yn glir a bod y wybodaeth hon yn cael ei throsglwyddo i'r holl bobl hynny sy'n gyfrifol am y morlin.

Derbyniwyd Mae hyn yn cysylltu â'r angen i eglurhau swyddogaethau a chyfrifoldebau yn Argymhelliad 1.

Mae Cynlluniau Rheoli Traethlinau yn gynlluniau anstatudol sy'n amlinellu'r strategaeth reoli ddewisach ar gyfer ein morlin cyfan. Maent wedi cael eu cynhyrchu gan y Grwpiau Arfordirol, sy'n cynnwys awdurdodau lleol ar yr arfordir, Cyfoeth Naturiol Cymru, a chyrrff eraill â diddordeb yn yr arfordir. Gan fod y Grwpiau Arfordirol wedi datblygu'r Cynlluniau Rheoli Traethlinau, maent yn parhau i fod yn y sefyllfa orau i arwain ar a monitro'r gwaith o gyflenwi camau gweithredu pob cynllun.

Mae'r rhain yn "ddogfennau byw" ac, wrth gymeradwyo pob un ohonynt, pwysleisiodd y cyn-Weinidog bwysigrwydd cyfathrebu effeithiol â phreswylwyr lleol trwy ysgrifennu at gadeiryddion y Grwpiau Arfordirol yn 2014.

Ymgwymerodd Llywodraeth Cymru ag adolygiad o'r Grwpiau Arfordirol ym mis Mai 2016, gan ddilyn Argymhelliad 39 Adolygiad Llifogydd Arfordirol Cymru. Mae Fforwm Grŵp Arfordirol Cymru wrthi'n cynnal adolygiad o gylch gorchwyl y Grwpiau Arfordirol. Bydd Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda Fforwm Grŵp Arfordirol Cymru i sicrhau bod cylch gorchwyl yr holl Grwpiau Arfordirol yn eglur, gan gynnwys gweithredu Cynlluniau Rheoli Traethlinau, a'i fod yn cael ei gyfathrebu fel rhan o ddiweddariad y Strategaeth Genedlaethol.

Amserlen: Strategaeth Genedlaethol i'w chyhoeddi yn ystod haf 2018

Arweinydd: Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 4 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda phartneriaid cyflenwi i ddatblygu pwynt gwybodaeth sengl ar gyfer ymwybyddiaeth llifogydd, megis 'microfan' neu wefan, sy'n cynnwys manylion eglur am swyddogaethau a chyfrifoldebau ar gyfer ymwybyddiaeth llifogydd.

Derbyniwyd Mae codi ymwybyddiaeth o beryglon llifogydd yn waith hynod bwysig yn erbyn un o'r pedwar amcan a amlinellir yn y Strategaeth Genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru'n ymroddedig i ddatblygu microfan ac mae wedi ysgrifennu at Cyfoeth Naturiol Cymru i ofyn iddo arwain ar y prosiect hwn.

Mae Llywodraeth Cymru'n cytuno bod un safle sy'n darparu neges gyson i'r cyhoedd yn bwysig, ac mae wrthi'n gweithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i ddatblygu microfan sy'n darparu negeseuon clir a chyson i'r cyhoedd ynghylch rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol. Mae'r gwaith sydd ynghlwm wrth hwn yn mynd i gael ei gwmpasu gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn 2017-18.

Amserlen: Gwaith cwmpasu yn ystod 2017-18; bydd Llywodraeth Cymru'n diweddarau'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ynghylch yr amserlen ar gyfer datblygu'r prosiect ym mis Mawrth 2018.

Arweinydd: Cyfoeth Naturiol Cymru

Argymhelliad 5 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n gweithio gydag awdurdodau lleol i ystyried yr opsiynau ar gyfer rheoli llifogydd ac erydu arfordirol ar sail ranbarthol ac yn adrodd yn ôl erbyn mis Ionawr 2018.

Derbyniwyd Mae grwpiau rhanbarthol sefydledig eisoes yn gweithio ar lifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i roi adroddiad ar y modd y mae gweithio rhanbarthol eisoes yn digwydd wrth reoli llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru a sut y gellir annog hyn ymhellach.

Cefndir: Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru'n hyrwyddo gweithio rhanbarthol trwy dri grŵp llifogydd rhanbarthol, gan gynnwys cynrychiolwyr o'r holl awdurdodau lleol, Dŵr Cymru a Cyfoeth Naturiol Cymru, ac yn trafod mesurau rheoli risg ar gyfer llifogydd ac erydu arfordirol yn ogystal â llifogydd o afonydd a dŵr wyneb.

Yn ogystal, mae pum Grŵp Arfordirol rhanbarthol yng Nghymru, sy'n gyfrifol am baratoi'r Cynlluniau Rheoli Traethlinau a chyflawni'r camau gweithredu a nodir ynddynt (gweler yr ymateb i Argymhelliad 3). Mae'r Grwpiau Arfordirol yn annog Awdurdodau Rheoli Risg i gydweithio i gyflawni'r camau, yn ogystal â rhannu arferion gorau rhwng partion. Adolygwyd swyddogaeth y Grwpiau Arfordirol gan Lywodraeth Cymru ym mis Mai 2016 trwy drafodaeth gydag awdurdodau lleol, Cyfoeth Naturiol Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, ac argymhellwyd bod cylch gorchwyl y grwpiau hynny'n cael ei ddiweddarau a'i safoni.

Mae'r Rhaglen Rheoli Perygl Arfordirol yn cynnig cyfleoedd pellach ar gyfer gweithio rhanbarthol rhwng awdurdodau lleol lle bo'n briodol.

Mae Grŵp Arfordirol Bae Ceredigion yn cynnal cyfarfod blynyddol sy'n cynnwys arweinwyr cabinet cynghorau Ceredigion, Gwynedd a Sir Benfro. Mae hyn yn ategu at gyfarfodydd ymarferwyr trwy godi ymwybyddiaeth o waith parhaus a chynlluniau'r dyfodol ymhlith y bobl sydd ynghlwm wrth benderfyniadau a chyfeiriad gwleidyddol. Gellid annog y math hwn o weithio ar lefel wleidyddol ar gyfer problemau arfordirol yn y Grwpiau Arfordirol eraill. Dylai hyn gael ei arwain gan Fforwm Grŵp Arfordirol Cymru, sy'n cwrdd yn rheolaidd i rannu arfer gorau.

Mae'r cysylltiadau sefydledig rhwng Awdurdodau Rheoli Risg, Fforwm Grŵp Arfordirol Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru'n helpu i sicrhau dull cyson ac yn annog gweithio rhanbarthol a rhannu swyddogaethau, sy'n digwydd rhwng Gwynedd ac awdurdodau cyfagos. Fodd bynnag, bydd Llywodraeth Cymru'n rhoi'r dasg i Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru o adolygu gweithrediad y grwpiau, gan adrodd am enghreifftiau o weithio rhanbarthol, ynghyd ag unrhyw gyfle i wella, yn arbennig mewn perthynas â nodi buddiau eraill megis twristiaeth a swyddi.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymgynghori ar Bapur Gwyn ar ddiwygio llywodraeth leol, ac mae wrthi'n aros am ganlyniad yr ymgynghoriad hwnnw.

Amserlen: Adroddiad i'w gynhyrchu erbyn mis Ionawr 2018

Arweinydd: Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Argymhelliad 6 Mae'r pwyllgor yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru gynhyrchu safbwynt polisi o fewn y 12 i 24 mis nesaf sy'n amlinellu amrediad o opsiynau ar gyfer adlinio rheoledig.

Derbyniwyd Mae'r argymhelliad hwn yn cyd-fynd ag Argymhelliad 3 adroddiad 2016 Swyddfa Archwilio Cymru. Ers archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru, mae Llywodraeth Cymru'n cytuno â'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus pan ddywed nad oes un dull hollgynhwysfawr o weithredu tuag at adlinio rheoledig. Mae Llywodraeth Cymru wedi dechrau gwaith i ddatblygu 'pecyn cymorth arfordirol' a fydd yn cefnogi awdurdodau lleol trwy ddarparu canllawiau ac enghreifftiau o arferion gorau y gellir eu haddasu i amodau lleol.

Yn ogystal, bydd diweddariad y Strategaeth Genedlaethol yn 2018 yn amlinellu'r safbwynt polisi o ran sut y dylai Awdurdodau Rheoli Risg ystyried a gweithredu Cynlluniau Rheoli Traethlinau. Yn hyn o beth, bydd Llywodraeth Cymru'n amlinellu ei safbwynt polisi, a fydd yn galluogi gweithredu ar lefel leol, gan ddarparu canllawiau a chymorth trwy'r pecyn cymorth i helpu i wireddu hyn.

Cefndir: Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda Chyngor Gwynedd i ddeall rhagor am yr opsiynau ar gael i gymunedau sy'n arfer polisi adlinio rheoledig trwy'r gwaith parhaus yn y Friog. Bydd canfyddiadau'r gwaith hwn yn cael eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru yn gynnar yn 2018, a byddant yn helpu i ddatblygu'r pecyn cymorth.

Mae Llywodraeth Cymru'n cefnogi ymchwiliadau pellach i bolisiâu'r Cynllun Rheoli Traethlinau yn Nrenwydd yn Notais (Pen-y-bont ar Ogwr) a Niwawl (Sir Benfro) ac ar gyfer y rhan o'r arfordir rhwng y Rhyl a Thalacre (Sir Ddinbych a Sir y Fflint) ac o'r Borth i Ynys Las (Ceredigion). Bydd y rhain yn helpu hefyd i amlygu arfer gorau y gall eraill ei ddilyn wrth weithredu neu herio'r polisiâu yn y Cynlluniau Rheoli Traethlinau, megis adlinio rheoledig.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cwrdd yn ddiweddar â chadeirydd Fforwm y Grwpiau Arfordirol, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Parc Cenedlaethol Arfordir Sir Benfro, a Cyfoeth Naturiol Cymru i helpu i gwmpasu pecyn cymorth addasu'r arfordir. Mae'r gwaith hwn yn y camau datblygu cynnar a bydd yn ceisio cyfraniadau pellach gan adrannau eraill Llywodraeth Cymru, gan gynnwys Tai, Cynllunio a Bioamrywiaeth, yn ogystal â rhanddeiliaid allanol, i ddarparu canllawiau priodol ar gyfer awdurdodau lleol a chymunedau.

Bydd pecyn cymorth addasu'r arfordir yn cyfannu'r Strategaeth Genedlaethol ac yn darparu cyngor ymarferol ar gyfer ymarferwyr a chymunedau. Bydd yn cwmpasu holl bolisiâu'r Cynlluniau Rheoli Traethlinau ac ni fydd yn cyfyngu ei hun i waith adlinio rheoledig yn unig.

Amserlen: Mae'r gwaith o baratoi pecyn cymorth yn barhaus a bydd yn cael ei gyflwyno wrth gyhoeddi, neu'n fuan ar ôl cyhoeddi, y Strategaeth Genedlaethol yn 2018.

Arweinydd: Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 7 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n datblygu ac yn sicrhau y gweithredir Mynegai Perygl Llifogydd Cenedlaethol, sy'n golygu bod yr holl beryglon llifogydd ac erydu arfordirol yn cael eu hystyried ar y cyd fel rhestr â blaenoriaeth.

Derbyniwyd Mae'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl bellach yn gweithredu fel ein Mynegai Perygl Llifogydd Cenedlaethol. Mae'r mynegai'n cynnwys gwybodaeth am y perygl o lifogydd o afonydd, cyrsiau dŵr arferol, y môr a dŵr wyneb. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wastad wedi defnyddio'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl i flaenoriaethu ei raglen. Ers yn hwyr yn 2016, mae data ynglŷn â'r perygl o lifogydd dŵr wyneb wedi cael ei gynnwys ac, ym mis Ionawr 2017, ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at yr holl awdurdodau lleol yn gofyn iddynt ddefnyddio'r gofrestr hon hefyd, ynghyd â gwybodaeth leol berthnasol arall, i gefnogi eu ceisiadau am gyllid a gan Fwrdd y Rhaglen.

Wrth ddatblygu'r rhaglen ar gyfer 2018-19 a thu hwnt, rydym yn defnyddio'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl ochr yn ochr â thystiolaeth leol o berygl llifogydd ac achosion o lifogydd. Bydd y rhaglen â blaenoriaeth hon yn ystyried cynlluniau Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau lleol i fynd i'r afael â pheryglon o wahanol ffynonellau.

Cefndir: Er bod y gofrestr Cymunedau mewn Perygl yn darparu mynegai llifogydd cenedlaethol, mae'r perygl hwn yn seiliedig ar dystiolaeth a fodelwyd. O'r herwydd, rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd data lleol ynghylch llifogydd hanesyddol, a ddarperir gan yr awdurdodau lleol wrth wneud penderfyniadau am gyllid.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru bob amser wedi defnyddio'r mynegai hwn i flaenoriaethu ei raglen waith.

Gyda setliad cyllideb cyfalaf pedair blynedd wedi'i gadarnhau, rydym wrthi'n dod â phiblinell o gynlluniau ynghyd o Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau lleol. Bydd hyn yn cael ei flaenoriaethu ar raddfa genedlaethol gan ddefnyddio'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl a thystiolaeth hanesyddol o berygl llifogydd.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wrthi'n ystyried trefniadau gwell ar gyfer mapio perygl llifogydd trwy'r Asesiad Perygl Llifogydd Cenedlaethol newydd. Bydd hwn yn dangos peryglon a leddfwyd o lifogydd o afonydd, y môr a dŵr wyneb. Ar ôl cwblhau'r asesiad, bydd yn cynnwys gwybodaeth hefyd am achosion hanesyddol o lifogydd. Bydd hyn yn gwella'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl ymhellach, a gallai yn y pen draw gymryd ei lle.

Amserlen: Cwblhawyd.

Mae'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl bellach yn gweithredu fel ein Mynegai Perygl Llifogydd Cenedlaethol.

Argymhelliad 8 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n ystyried, fel rhan o'r adolygiad strategol, cydbwysedd buddsoddiad cyfalaf/refeniw ar gyfer llifogydd arfordirol a rheoli risg yn y dyfodol, ac yn amlinellu ymrwymadau refeniw dros gyfnod hirach i ganiatáu mwy o gynllunio strategol.

Derbyniwyd mewn egwyddor Rydym yn cydnabod bod cyllid refeniw cyn bwysiced â chyfalaf o ran darparu cyllid ar gyfer cynnal a chadw asedau sydd ohoni, a byddwn yn buddsoddi dros £22 miliwn mewn cyllid refeniw eleni ar gyfer y gwaith o reoli perygl llifogydd a'r arfordir.

Fodd bynnag, mae ansicrwydd ynghylch y modd y bydd ein perthynas â'r Undeb Ewropeaidd yn cael ei hail-lunio o ganlyniad i'r refferendwm i adael yr UE, ac mae ansicrwydd ynghylch yr effaith ar arian cyhoeddus y DU a chyllideb Cymru yn y tymor hirach. Gyda'r ansicrwydd hwn, gwnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol a'r cabinet gyhoeddi cynllun gwario refeniw un flwyddyn yn unig ar gyfer 2017-18 er mwyn sicrhau sefydlogrwydd ar gyfer gwasanaethau craidd a buddsoddi mewn blaenoriaethau yn y tymor byr iawn.

Am fod mwy o hyder o ran cyllid cyfalaf, darparwyd cynlluniau cyfalaf pedair blynedd ar gyfer ein partneriaid cyflenwi, a fydd yn rhoi sicrwydd ar gyfer buddsoddiadau mwy hirdymor.

Yn unol ag Argymhelliad 1b yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru, byddwn yn gofyn i'r Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol i ystyried cyfleoedd partneriaeth ariannu posibl.

Amserlen: Dylai setliad y gyllideb refeniw gael ei gadarnhau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf erbyn mis Rhagfyr 2017.

Arweinydd: Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 9 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n amlinellu cynllun tymor canolig/hir (y tu hwnt i 2021) ar gyfer ariannu prosiectau a fyddai'n cael eu cynnwys dan y Rhaglen Rheoli Perygl Arfordirol tan 2021.

Derbyniwyd mewn egwyddor Mae'r Rhaglen Rheoli Perygl Arfordirol yn rhoi cyfle am fwy o fuddsoddi gan awdurdodau lleol yn y gwaith o reoli perygl arfordirol gyda chyllid yn cael ei ddyfarnu ar gyfer gwaith adeiladu o 2018-21. Rhaglen untro ydyw sy'n defnyddio cyfraddau llog isel a chyllid referniw tymor hir i alluogi buddsoddiad o £150 miliwn.

O 2021, bydd y rhaglen llifogydd graidd, yn amodol ar gyllid, yn parhau i ddarparu buddsoddiad mewn cynlluniau rheoli perygl llifogydd a'r arfordir ledled Cymru. Yn unol â'r rhaglen graidd, bydd cynlluniau'r dyfodol sy'n cael eu cynnig gan awdurdodau lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru yn cael eu blaenoriaethu yn ôl risg, gan ddefnyddio'r gofrestr Cymunedau mewn Perygl a gwybodaeth leol ym mhob achos busnes.

Mae swyddogion wrthi'n datblygu piblinell o gynlluniau awdurdodau lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru sydd wedi'u cynllunio y tu hwnt i fis Mawrth 2021, felly, er nad ydym yn gallu gwarantu cyllid, gellir gwneud achos cryf dros barhau i fuddsoddi.

Erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2019-20, byddwn yn cynnal adolygiad yng nghanol y rhaglen gyda Thrysorlys Cymru ac awdurdodau lleol ynghylch cynnydd y Rhaglen Rheoli Perygl Arfordirol fel mecanwaith cyllid a'r galw am gyllid tymor canolig a hir ar gyfer gwaith arfordirol.

Amserlen: Adolygiad yng nghanol y rhaglen i'w gwblhau ym mis Mawrth 2020
Arweinydd: Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 10 Mae'r pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru'n ymgymryd ag archwiliad bob dwy flynedd i sicrhau bod y lefelau staffio a'r sgiliau angenrheidiol ar gael o fewn Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru ac awdurdodau lleol i gyflawni amcanion y Strategaeth Genedlaethol.

Ni dderbyniwyd Mae Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru a'r awdurdodau lleol yn gyfrifol am eu lefelau staffio eu hunain; serch hynny, fel rhan o'r gwaith o reoli'r prosiect, mae disgwyl i'r sefydliadau hyn ystyried materion ynghylch capasiti a'r hyn y mae angen ei wneud i gyflenwi'r rhaglen. Mae awdurdodau lleol yn gallu gwneud cais am gostau staff yn eu cynigion blynyddol ar gyfer Grant Refeniw Sengl Cyfarwyddiaeth yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy, a gall awdurdodau lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru gynnwys costau staff cysylltiedig â chynlluniau cyfalaf yn eu ceisiadau am waith.

Mae archwiliadau diweddar (yn fewnol a chan Swyddfa Archwilio Cymru) wedi bod yn ddefnyddiol o ran codi cwestiynau ynglŷn ag adnoddau yn y manau cywir. Mae'r rhain wedi cael eu hategu gan adolygiad o sgiliau rheoli perygl llifogydd mewn awdurdodau lleol a gynhaliwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (yn 2015), ac yn dilyn hyn darparwyd hyfforddiant ychwanegol.

Yn ogystal, mae adroddiadau Adran 18 bob dwy flynedd ynghylch y gwaith o weithredu trefniadau rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru. Bydd y Pwyllgor Llifogydd ac Erydu Arfordirol newydd nid yn unig yn gwella'r broses hon, ond bydd yn gallu gwneud sylwadau annibynnol am yr adnoddau o fewn Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru a'r awdurdodau lleol.

Mae Llywodraeth Cymru'n ystyried y rhain, gyda'i gilydd, ac yn taro cydbwysedd teg o ran adolygu, craffu a rhoi cyngor.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Carl Sargeant AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant
Cabinet Secretary for Communities and Children

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref

Nick Ramsay, AM
Cadeirydd – Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

13 Medi 2017

Annwyl Nick Ramsay

ADRODDIAD PWYLLGOR CYFRIFON CYHOEDDUS - AWST 2017

YMCHWILIAD I DREFN REOLEIDDIO CYMDEITHASAU TAI

YMATEB I'R ADRODDIAD

Mae'n bleser gennyf amgáu copi o ymateb Gweinidogion Cymru i'r adroddiad uchod a gaiff ei osod yn y Swyddfa Gyflwyno.

Ar ran y Cabinet, dymunaf ddiolch i chi ac i'r Pwyllgor am y modd gofalus ac ystyriol i chi gyflawni'r ymchwiliad a chynhyrchu'r adroddiad.

Yn gywir,

Carl Sargeant AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant
Cabinet Secretary for Communities and Children

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Carl.Sargeant@llyw.cymru
Correspondence.Carl.Sargeant@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ymateb ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru i Adroddiad Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus - Ymchwiliad i drefn reoleiddio Cymdeithasau Tai

Croesawn ganfyddiadau'r adroddiad ac rydym yn cynnig yr ymateb canlynol i'r 15 argymhelliad.

Argymhelliad 1.

O gofio'r swm sylweddol o arian cyhoeddus a fuddsoddir yn y sector, a'r ddibyniaeth a roddir gan fenthycwyr ar reoleiddio effeithiol, rydym yn argymhell y rhoddir caniatâd i dîm rheoleiddio Llywodraeth Cymru recriwtio'n allanol fel mater o drefn a bod Llywodraeth Cymru yn ystyried sut y gallai sicrhau'r cydbwysedd mwyaf priodol ar ei thîm rheoleiddio.

Derbyniwyd yn rhannol - Pan fydd recriwtio mewnol yn methu canfod ymgeiswyr gyda'r cydbwysedd sgiliau priodol, byddwn yn gofyn caniatâd i recriwtio'n allanol ac yn gyhoeddus yn unol â pholisi recriwtio cyfredol Llywodraeth Cymru. Dylid nodi bod dwy allan o'r tair swydd wag ddiwethaf wedi cael eu llenwi drwy benodiadau allanol. Bydd cydbwysedd sgiliau priodol o fewn y tîm yn cael ei sicrhau drwy feithrin gallu o fewn y tîm neu wrth recriwtio os yw bylchau mewn sgiliau penodol wedi eu nodi, gan gynnwys gan Fwrdd Rheoleiddio Cymru (gweler Argymhelliad 2).

Argymhelliad 2.

Ar ben hynny, er budd tryloywder rydym yn argymhell y dylai Bwrdd Rheoleiddio Cymru, yn ei adroddiad blynyddol at Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant, ystyried capasiti a sgiliau cyfredol y tîm rheoleiddio, a fydd, yn ysbryd cyd-reoleiddio yn galluogi rhanddeiliaid eraill i graffu ar allu Llywodraeth Cymru i reoleiddio.

Derbyniwyd - Mae Bwrdd Rheoleiddio Cymru wedi ymateb yn annibynnol i argymhellion yr adroddiad. Mae'r Bwrdd wedi cadarnhau y bydd ei adroddiadau blynyddol yn cynnwys rhan sy'n ystyried capasiti a sgiliau cyfredol y Tîm Rheoleiddio. Disgwylir yr adroddiad nesaf yn haf 2018.

Argymhelliad 3.

Dylai Bwrdd Rheoleiddio Cymru fod yn her effeithiol i dîm rheoleiddio Llywodraeth Cymru. O ystyried natur sensitif rhai materion a drafodir gan y Bwrdd, roedd yn anodd i'r Pwyllgor benderfynu pa mor effeithiol y mae'r her honno wedi bod. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru a Bwrdd Rheoleiddio Cymru yn ystyried sut y gellir bod yn fwy agored a thryloyw o ran y ffordd y maent yn gweithio gyda'i gilydd.

Derbyniwyd - Mae Bwrdd Rheoleiddio Cymru wedi ymateb yn annibynnol i argymhellion yr adroddiad. Bydd y Bwrdd yn ystyried sut y gellir bod yn fwy agored a thryloyw eleni gyda'r bwriad o gynnwys yn eu hadroddiad blynyddol grynoded o'r agweddau penodol fu o her arbennig i'r tîm rheoleiddio. Yn ogystal, bydd yn parhau i gyhoeddi crynodebau o gyfarfodydd y Bwrdd, lle nad yw'r trafodaethau yn gyfrinachol, gan nodi sut y mae'r Bwrdd yn ymgysylltu â'r tîm rheoleiddio ac yn ei herio.

Argymhelliad 4.

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu ar gyfer sicrhau bod setiau data clir a chymaradwy ar gael i gynorthwyo tenantiaid wrth benderfynu ar safbwynt a pholisïau eu Cymdeithas Dai, a herio hynny. Roedd yr hyn a wneir yn y maes hwn

gan Reolydd Tai yr Alban wedi creu argraff arnom, a hoffem annog Llywodraeth Cymru i fynd ati yn yr un modd.

Derbyniwyd - Bydd Llywodraeth Cymru yn cydweithio gyda'r sector a rhanddeiliaid allweddol, yn enwedig tenantiaid, er mwyn sicrhau fod data priodol ar gael erbyn mis Hydref 2018. Fel y datblygir y set data ar gyfer Cymru, byddwn yn sicrhau ein bod yn dysgu oddi wrth brofiad yr Alban. Gweler hefyd Argymhelliad 9.

Argymhelliad 5.

O ystyried y ddibyniaeth ar hunan-arfarnu o fewn y broses reoleiddio ac ar ôl clywed adborth gan denantiaid nad oedd y system bob amser yn gadarn neu'n gywir, rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi sicrwydd ei bod yn fodlon y caiff safbwyntiau tenantiaid eu cofnodi'n iawn a'u hadlewyrchu yn y dyfodol ac y caiff y trefniadau ymgysylltu newydd â thenantiaid a wneir gan TPAS Cymru eu monitro'n ofalus.

Derbyniwyd - Mae cynnwys tenantiaid mewn modd effeithiol a phriodol yn rhan annatod o'r safonau perfformiad (SP2) o dan y fframwaith rheoleiddio diwygiedig a bydd yn parhau i fod yn rhan allweddol o waith y tîm rheoleiddio. Bydd unrhyw ddiffygion gyda'r gwaith hwn yn cael eu hamlygu gan yr adolygiad ar y fframwaith rheoleiddio a bennir ar gyfer dechrau 2018. Ar ben hyn, mae trefniadau newydd TPAS Cymru ar gyfer ymgysylltu â thenantiaid yn cael eu monitro'n agos gan Grŵp Cyflawni sy'n cael ei gadeirio gan y Bwrdd Rheoleiddio. Caiff effaith gyffredinol y trefniadau newydd ar gyfer ymgysylltu â thenantiaid eu harolygu'n ffurfiol gan y Bwrdd ym mis Mawrth 2018.

Argymhelliad 6.

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd gwneud gwahaniaeth clir rhwng tryloywder a chraffu, gyda thryloywder yn angenrheidiol, ond heb fod yn ddigonol i gyflawni craffu, ac rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru ei gwneud yn ofynnol i bob Cymdeithas Dai allu dangos i'r Tîm Rheoleiddio sut y maent yn grymuso eu tenantiaid i graffu ar eu perfformiad. Credwn y dylai hyn fynd y tu hwnt i gyhoeddi gwybodaeth a galluogi gwahanol Gymdeithasau Tai i ymateb i'w hamgylchiadau lleol lle mae gofyn iddynt fod yn rhagweithiol yn eu hagwedd. Dylai'r camau hyn yn fod yn rhan annatod o ddangos cyfranogiad effeithiol a phriodol tenantiaid fel rhan o'r Safonau Perfformiad.

Derbyniwyd - Mae gallu tenantiaid i graffu ar berfformiad Cymdeithasau Tai yn rhan annatod o Safon Perfformiad 2. Bydd yn parhau i fod yn rhan allweddol o waith y tîm rheoleiddio. Caiff unrhyw ddiffygion yn y gwaith hwn eu hamlygu gan yr adolygiad ar y fframwaith rheoleiddio a bennir ar gyfer dechrau 2018.

Argymhelliad 7.

Nodwn ystyriaeth Llywodraeth Cymru o dalu aelodau bwrdd fel rhan o'i hystyriaeth ehangach ar reoleiddio. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi ystyriaeth i alluogi cymdeithasau tai i benderfynu a ydynt am dalu aelodau eu bwrdd ai peidio, ac y rhoddir cyfrifoldeb i gymdeithasau tai dros bennu'r tâl hwnnw mewn ffordd sy'n agored a thryloyw. Dylai taliadau i Aelodau Byrddau gael eu datgelu'n briodol yng Nghyfrifon Blynyddol Cymdeithasau Tai.

Derbyniwyd - Bydd Ysgrifennydd y Cabinet yn rhoi ystyriaeth fuan i alluogi cymdeithasau tai i benderfynu a ydynt am dalu aelodau eu bwrdd ai peidio. Disgwylir cyhoeddiad ym mis Rhagfyr 2017.

Mae cyfrifoldebau cymdeithasau tai parthed talu aelodau eu bwrdd a datgelu'r cyfryw daliadau i aelodau eu bwrdd wedi eu nodi yng Nghod Llywodraethu Cartrefi Cymunedol Cymru (CCC Cod B2.1). Mae cydymffurfio â'r cod yn rhan angenrheidiol o'r safonau perfformiad newydd (SP1) ac felly yn rhan allweddol o waith y tîm rheoleiddio.

Argymhelliad 8.

Rydym yn croesawu'r adolygiad arfaethedig o lywodraethu o fewn y sector a hoffem annog Llywodraeth Cymru i gydweithio'n agos â Chartrefi Cymunedol Cymru tra mae'n diweddarau ei God Llywodraethu yn sgil canfyddiadau'r adolygiad.

Derbyniwyd - Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn gweithio yn agos gyda'r sector a gyda grwpiau sy'n cynrychioli tenantiaid drwy'r Grŵp Llywio a ffurfiwyd i arwain gwaith y Bwrdd Rheoleiddio o adolygu materion llywodraethu, a byddwn yn parhau i gydweithio yn y modd hwn. Bydd canfyddiadau'r adolygiad ar lywodraethu yn cael eu hystyried pan fydd CCC yn diweddarau ei Gôd Llywodraethu. Cwblheir yr adolygiad o lywodraethu erbyn mis Mawrth 2018.

Argymhelliad 9.

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried rhoi dulliau ar waith ar gyfer adrodd a meincnodi gwybodaeth am berfformiad yn rheolaidd er mwyn rhoi sicrwydd ynghylch pa mor dda y mae'r sector yn perfformio. Rydym yn argymhell hefyd y dylai'r wybodaeth hon fod ar gael ar wefan ganolog, ynghyd â setiau data eraill fel y nodir yn Argymhelliad 4.

Derbyniwyd - Bydd meincnodi perfformiad y sector yn ffurfio rhan o'r gwaith a gyfeiriwyd ato yn Argymhelliad 4. Ein bwriad yw cyhoeddi'r data ar un plattfform, o bosib gwefan Llywodraeth Cymru.

Argymhelliad 10.

Rydym yn argymhell bod unrhyw ddadredeoleiddio o ran y sector sy'n angenrheidiol i wyrdroi penderfyniad SYG yn gymesur ac yn sicrhau bod gan Lywodraeth Cymru, fel rheoleiddiwr, ddigon o bwerau o hyd i ddiogelu buddiannau rhanddeiliaid, yn arbennig tenantiaid.

Derbyniwyd - Wrth ddatblygu'r ddeddfwriaeth ar leihau rheolaethau rheoleiddio, bu'n gwbl eglur y dylai'r diwygiadau rheoleiddio fodloni'r hyn sy'n ofynnol i sicrhau bod y sector yn cael ei ddosbarthu'n ôl yn rhan o'r sector preifat. Disgwylir y caiff y Mesur ei gyflwyno i'r Cynulliad ym mis Hydref 2017. Bydd y fframwaith rheoleiddio newydd yn sicrhau y bydd yr agweddau rheoleiddio yn parhau'n rymus.

Argymhelliad 11.

Nodwn fanteision posibl arallgyfeirio. Er bod angen arallgyfeirio i draws-gymorthdalau tai fforddiadwy, credwn fod risgiau difrifol i'r sector os na chaiff hyn ei reoli'n effeithiol. Er y byddai penderfyniad ail-ddosbarthu'r SYG yn rhybuddio yn erbyn rheolaeth bellach Llywodraeth Cymru o sut y mae cymdeithasau tai yn rhedeg eu materion eu hunain, credwn bod angen mwy o eglurder ynghylch sut y mae Llywodraeth Cymru yn goruchwyllo arallgyfeirio. Mae hyn yn arbennig o wir lle y caiff ei wneud gan is-gwmni landlord cymdeithasol sydd heb gofrestru.

Derbyniwyd - Bwriad y fframwaith rheoleiddio newydd yw sicrhau y caiff risgiau arallgyfeirio eu rheoli'n briodol. Mae hyn yn hanfodol i'r Safonau Perfformiad newydd (SP 1, 3 ac 8) a bydd yn parhau i fod yn rhan allweddol o waith y tîm

rheoleiddio. Caiff unrhyw ddiffygion yn y gwaith hwn eu hamlygu gan yr adolygiad o'r fframwaith rheoleiddio a bennir ar gyfer dechrau 2018.

Argymhelliad 12.

Rydym yn argymhell y dylai'r ddogfen Risgiau'r Sector a Disgwyliadau Rheoleiddio ddarparu manylion pellach am ddiddordeb dilys Llywodraeth Cymru mewn is-gwmnïau landlordiaid cymdeithasol nad ydynt wedi cofrestru ac amlinellu enghreifftiau a fyddai'n peri pryder i'r Rheoleiddiwr.

Derbyniwyd - Bydd sylwebaeth fwy manwl ar y pwnc yma yn cael ei chynnwys yn y ddogfen nesaf ar Risgiau'r Sector a gaiff ei chyhoeddi ym mis Mawrth 2018.

Argymhelliad 13.

Rydym yn argymhell hefyd y dylai Llywodraeth Cymru gynnal adolygiad o lefelau cyfredol arallgyfeirio o fewn y sector - ac y dylai'r canfyddiadau hyn gael eu cyhoeddi.

Derbyniwyd – Bydd Llywodraeth Cymru yn cynnwys asesiad cryno o'r risg yma ar draws y sector pan gaiff y papur nesaf ar Risgiau'r Sector ei gyhoeddi ym mis Mawrth 2018.

Argymhelliad 14.

Mae gennym bryderon ynghylch yr effaith y byddai'r cynnydd mewn cyfraddau llog yn ei chael ar y sector tai yng Nghymru. Rydym yn argymhell bod y Rheoleiddiwr yn cynnal asesiad o gyfalaf yr holl gymdeithasau tai a lefel y risgiau y maent yn eu hwynebu a chrynhoi'r canfyddiadau.

Derbyniwyd - Bydd Llywodraeth Cymru yn cynnwys asesiad cryno o'r effaith y byddai cynnydd mewn cyfraddau llog yn ei gael ar gyfalaf cymdeithasau tai pan gaiff y papur nesaf ar Risgiau'r Sector ei gyhoeddi ym mis Mawrth 2018. Cynhelir trafodaethau unigol gydag unrhyw Landlord Cymdeithasol Cofrestredig sydd yn cario risg uwch na'r ystod arferol.

Argymhelliad 15.

Gan ystyried nad oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw bwerau o ran pennu cyflogau uwch reolwyr cymdeithasau tai, rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ail-bwysleisio a chymeradwyo pwysigrwydd bod yn agored ac yn dryloyw o ran pennu cyflogau uwch reolwyr ar draws y sector cyhoeddus. Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn gweithredu mesurau i sicrhau bod gan ei Dîm Rheoleiddio rôl allweddol o ran sicrhau bod y broses o bennu cyflog yn gadarn a bod datgeliad priodol o gyflogau uwch reolwyr yng Nghyfrifon Blynnyddol Cymdeithasau Tai.

Derbyniwyd - Mae trefniadau parthed pennu cyflogau uwch reolwyr a datgelu cyflog Prif Weithredwyr wedi eu cynnwys o fewn Cod Llywodraethu CCC. Hefyd, mae'n ofynnol i gyhoeddi tâl y swyddog gyda'r cyflog uchaf yn y cyfrifon statudol yn ogystal â chyhoeddi nifer yr uwch swyddogion o fewn bandiau cyflog sy'n cael eu pennu gan y Landlord Cymdeithasol Cofrestredig unigol. Mae cydymffurfio â'r côd yn rhan hanfodol o'r safonau perfformiad newydd (SP 1) ac felly yn rhan allweddol o waith y tîm rheoleiddio.

Nick Ramsay AM
National Assembly for
Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

Dear Nick

Following the publication of the report this week by the Public Accounts Committee into the regulatory oversight of housing associations, I wanted to take this opportunity to thank you and the rest of the committee for your work as part of this inquiry.

As the membership body for housing associations, we found the inquiry to be a helpful and robust consideration of the regulation of the housing association sector, which is both vital to the provision of public services in Wales and to the Welsh economy, and we welcome the recommendations the committee has put forward in its report.

We agree with the overall conclusion of the report that the latest regulatory framework and the new regulatory judgements are important steps in improving the openness and transparency of the regulation of housing associations and we will be working closely with our members on the recommendations the committee has made.

Our response to the committee's report is available here: <http://bit.ly/2uXUuTw> and alongside our public response, I wanted to reassure you that we have already begun working on many of the areas the committee has highlighted. In particular, we take very seriously the need to improve the accessibility of information for tenants. We have already discussed this issue at our member networks, and we will now look to work closely with Welsh Government to ensure that recommendation is taken forward in a meaningful way.

Alongside this, CHC will be reviewing our Code of Governance in the coming months to ensure it continues to be a robust and useful guide for housing associations in light of the committee's findings and the Regulatory Board for Wales' ongoing review of governance in the sector. We expect to launch the revised code in March 2018 at our Governance Conference and we will be happy to share the updated code with you at that stage.

In the meantime, I am happy to discuss any of these issues or the wider work of housing associations with you at any time. Please don't hesitate to get in touch with any questions.

Kind regards

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Stuart Ropke', with a small horizontal line at the end.

Stuart Ropke
Chief Executive

Public Accounts Committee Inquiry into the Regulatory Oversight of Housing Associations

Response to the Report of the Public Accounts Committee August 2017

I am writing on behalf of the Regulatory Board for Wales (RBW) to respond to the Report of the Public Accounts Committee into the Regulatory Oversight of Housing Associations.

The RBW welcomes the Report's finding that "governance and regulation within the housing sector to be working well enough for housing associations to be granted more autonomy" and that "the new Regulatory Judgements are a step in the right direction" and the Public Accounts Committee view that housing associations "should do more to be open and transparent in their decisionmaking".

The RBW supports and welcomes the Public Accounts Committee's fifteen recommendations.

With reference to Recommendation 2, the RBW is pleased to confirm that we will include in our annual reports information on the skills and capacity of the Regulatory Team.

In relation to Recommendation 3, we will consider the issue of further openness and transparency this year with the intention of providing a summary of specific areas of challenge to the regulation team in our Annual Report and, where issues are not confidential in nature in our published summaries of our quarterly Board meetings.

Rather than responding individually to the recommendations, I am, in this response, keen to set out the RBW's response to key themes within the inquiry report.

Assurances provided to housing association tenants should apply to all social housing tenants

As set out in our submission to the Committee, the Regulatory Board is committed to ensuring that the Regulatory Framework's key principle of tenants being at the heart of regulation is a reality.

A number of the Committee's recommendations reference the importance of providing assistance to tenants to hold their landlords to account. As a key issue of principle, the Regulatory Board believes that assurances provided to the tenants of housing associations should apply to all social housing tenants, including local authority tenants.

We warmly welcome the Committee's vision of the availability of clear and comparable data sets to assist tenants in determining and challenging the position and policies of their Housing Association. The Board would like to see relevant data being available to all tenants of social housing – housing association and local authority tenants.

The Board similarly welcomes the priority given by the Committee to ensuring that tenants' views are adequately captured. Our arrangements with TPAS Cymru to capture the views of housing association tenants are being very actively monitored by the Making it Work Group which is chaired by myself as Regulatory Board chair. The Regulatory Board is highly committed to ensuring that these arrangements are effective in hearing the tenants' voice. The Board, however, remains very conscious that such assurance is not available to all tenants of social landlords. In the interests of fairness and a level playing field, the provision in respect of quality of landlord services should be expanded to cover local authority tenants.

The Board also welcomes the Committee's prioritisation of tenant scrutiny of housing association performance. We believe that the opportunity to undertake such scrutiny should also be available to tenants of local authorities.

The key important of good governance

The importance of good governance was a key theme of the Regulatory Board's submission to the Committee and prompted the Board's decision to prioritise an early review of governance within housing associations. The review is progressing under the leadership of a steering group, chaired by a member of the regulatory board and involving sector and stakeholder representatives. Close liaison with Community Housing Cymru is key to the review approach and the review findings will inform CHC's review of its Code of Governance. The review of governance will be completed by the end of March 2018.

Diversification

The Regulatory Board agrees that diversification brings potential benefits as well as risks. As independent organisations, we believe that decisions re diversification are the sole responsibility of autonomous housing association boards. However, there is a key role for regulation, through ongoing regulatory engagement, in ensuring good governance around those decisions, in particular, gaining assurance that housing associations understand the risks of such decisions and have the skills needed to take robust decisions.

The Board welcomes the Committee's recommendation that a review be undertaken of current levels of diversification and proposes, in the interests of openness, that up to date information on levels of diversification within the housing association sector should form a regular part of our Annual Report to the Cabinet Secretary. The Board has a particular interest in the impacts of diversification on tenants and will seek to ensure that this is considered as part of continuous regulatory assessment.

Independent input to the review of the Regulatory Framework

The effectiveness of the application of the Regulatory Framework will be the subject of review in the New Year. The Board will be very actively involved in that Review and, to ensure its robustness, have agreed that the Review should include independent objective input reporting directly to the Regulatory Board.

Helen White
Chair
Regulatory Board for Wales

Eitem 10

Shan Morgan
Ysgrifennydd Parhaol
Permanent Secretary

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AS
Cadeirydd – Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

17 Awst 2017

Aunwyl Nick,

Bydd Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi adroddiad ar dâl uwch-reolwyr yn y sector cyhoeddus yng Nghymru yfory.

Mae hyn yn dilyn argymhelliad gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Pedwerydd Cynulliad. Amgaeaf gopi o'r adroddiad er gwybodaeth ichi.

Cofion,

Shan Morgan
Ysgrifennydd Parhaol/ Permanent Secretary
Llywodraeth Cymru/ Welsh Government

Parc Cathays • Cathays Park Ffôn • Tel 03000253289
Caerdydd • Cardiff PS.PermanentSecretary@gov.wales
CF10 3NQ Gwefan • Website: www.gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 212

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding

Tâl uwch-reolwyr yn y sector cyhoeddus yng Nghymru 2015 – 2016

Cyflwyniad

1. Paratowyd yr adroddiad hwn er mwyn helpu i wneud yr wybodaeth am dâl uwch-reolwyr yn y sector cyhoeddus datganoledig yng Nghymru yn fwy tryloyw. Mae hyn yn dilyn yr argymhelliad gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru y dylai Llywodraeth Cymru gasglu gwybodaeth am dâl uwch-reolwyr yn y sector cyhoeddus yng Nghymru.
2. Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys gwybodaeth am gyrff iechyd, awdurdodau lleol, awdurdodau parciau cenedlaethol, awdurdodau tân ac achub, yr heddlu, sefydliadau eraill a ariennir gan Gronfa Gyfunol Cymru neu a noddir gan Lywodraeth Cymru a, lle mae gwybodaeth ar gael, sefydliadau addysg uwch.
3. Daw'r wybodaeth o gyfrifon blynyddol a datganiadau polisi tâl a gyhoeddwyd gan y sefydliadau, ac adroddiad ar dâl uwch-reolwyr a baratowyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ym mis Chwefror 2014. Mae'r sefydliadau sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad hwn yr un fath â'r rhai yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru, ac eithrio Comisiynwyr Heddlu a Throsedd a chan ychwanegu sefydliadau addysg uwch.
4. Bwriad yr adroddiad hwn yw cyflwyno gwybodaeth am dâl uwch-reolwyr mewn un lle. Nid dadansoddi na chynnig casgliadau neu argymhellion yw ei ddiben.

Gofynion o ran datgelu cydnabyddiaeth ariannol uwch-reolwyr

5. Rhaid i bob corff cyhoeddus adrodd ar dâl ei staff uwch yn ei ddatganiadau ariannol blynyddol neu ei adroddiad cydnabyddiaeth ariannol. Mae union natur yr wybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys yn amrywio rhwng sectorau gwahanol yn unol â'r gofynion statudol perthnasol a'r canllawiau cyfrifyddu cysylltiedig.
6. Bydd cyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) a chyrrff y llywodraeth ganolog (e.e. Llywodraeth Cymru a'r cyrrff a noddir ganddi) yn paratoi eu cyfrifon yn unol â'r canllawiau a geir yn Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (FReM). Mae'r FReM yn ei gwneud hi'n ofynnol i lunio adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol cyfarwyddwyr ochr yn ochr â'r datganiadau ariannol blynyddol.
7. Mae gofynion Cod Ymarfer y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddu (CIPFA) ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn berthnasol i lawer o gyrff cyhoeddus, e.e awdurdodau lleol, heddluoedd, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub. Rhaid i'r cyrrff hyn lunio datganiadau ariannol blynyddol sy'n cynnwys gwybodaeth benodol am

gydnabyddiaeth ariannol uwch-reolwyr, ond nid oes rhaid iddynt lunio adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol.

8. Mae'r gofynion ar gyfer sefydliadau addysg uwch wedi'u hamlinellu yn y Datganiad o'r Arfer a Argymhellir ar gyfer Cyfrifyddu (SORP) yn ogystal â'r cyfarwyddiadau ar gyfrifon blynyddol a gyhoeddir gan y corff ariannu perthnasol.
9. Mae llawer o'r sefydliadau sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad yn llunio datganiad blynyddol ar bolisi tâl. Mae hyn wedi bod yn ofyniad ar awdurdodau lleol (cyngorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol, ac awdurdodau tân ac achub, yng Nghymru) o dan adran 38 o Ddeddf Lleoliaeth 2011 ers y flwyddyn ariannol 2012-13. Yn fwy diweddar (2015-16), mae Llywodraeth Cymru (fel cyflogwr) a chyrff eraill yn y sector cyhoeddus yng Nghymru wedi llunio datganiadau ar bolisi tâl yn unol ag egwyddorion Llywodraeth Cymru ynghylch tryloywder adroddiadau ar gydnabyddiaeth ariannol staff uwch.¹

Tueddiadau o ran cyflogau prif weithredwyr

10. Mae'r adran hon o'r adroddiad yn dangos cyflogau prif weithredwyr (neu swyddogion cyfatebol) yn y sector cyhoeddus yng Nghymru. Lle mae'r wybodaeth ar gael, dangosir cymhariaeth rhwng cyflog prif weithredwyr yn 2015-16 a chyflog prif weithredwyr yn y ddwy flynedd ariannol flaenorol.
11. Mae'r wybodaeth a ddarperir yn seiliedig ar gyflog blynyddol gros ac nid yw'n cynnwys cyfraniadau pensiwn y cyflogwr, treuliau na buddiannau mewn nwyddau. Os cafodd swydd ei llenwi am ran o flwyddyn yn unig, caiff hyn ei ddangos a'i egluro mewn troednodyn. Os oedd mwy nag un person wedi dal y swydd, rydym wedi adio'r gydnabyddiaeth at ei gilydd a chaiff hyn ei egluro mewn troednodyn. Mae'r wybodaeth wedi'i chyflwyno yn yr un fformat ag y mae yng nghyfrifon y sefydliad. Hynny yw, fel cyflog penodol neu fel ystod cyflog.

Corff iechyd	2013-14	2014-15	2015-16
Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg	£190,000	£200,000	£210,000
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	£185,000	£185,000	£195,000
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	£200,000	£200,000	£200,000
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	£185,000	£190,000	£210,000
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf	£170,000	£170,000	£170,000
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	£170,000	£170,000	£170,000
Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru	£140,000	£155,000	£150,000
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	£130,000	£135,000	£155,000
Ymddiriedolaeth GIG Felindre	£130,000	£130,000	£130,000

¹Cyhoeddwyd egwyddorion Llywodraeth Cymru ynghylch tryloywder ym mis Rhagfyr 2015 - <http://gov.wales/topics/people-and-communities/communities/publications/transparency-of-senior-remuneration/?skip=1&lang=cy>

Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru	£120,000	£120,000	£152,500
---	----------	----------	----------

Corff llywodraeth leol	2013-14	2014-15	2015-16
Cyngor Sir Ynys Môn	£141,000	£141,160	£116,000 ²
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	£109,625	£111,518	£95,630 ³
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	£125,246	£128,169	£125,841
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	£137,000	£137,000	£137,000 ⁴
Cyngor Sir Caerdydd	£170,000	£166,937	£170,000
Cyngor Sir Caerfyrddin	£163,470	£168,938	£169,025 ⁵
Cyngor Sir Ceredigion	£108,226	£108,226	£108,226
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	£108,713	£111,573	£114,435
Cyngor Sir Ddinbych	£132,411	£132,144	£134,750
Cyngor Sir y Fflint	£131,233	£131,233	£131,233
Cyngor Gwynedd	£108,264	£101,984 ⁶	£103,805
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	£111,100	£115,192	£114,227
Cyngor Sir Fynwy	£110,000	£110,000	£110,000
Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot	£134,253	£133,738	£134,253
Cyngor Dinas Casnewydd	£134,638	£134,638	£134,638
Cyngor Sir Penfro	£174,579	£144,998	£131,013 ⁷
Cyngor Sir Powys	£133,000	£133,000	£133,000
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	£142,000	£142,000	£142,000 ⁸
Abertawe (Dinas a Sir)	£140,000	£140,000	£140,000
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	£109,528	£111,278	£111,278
Cyngor Bro Morgannwg	£127,133	£126,950	£116,539
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam	£113,000	£117,000	£121,000

Awdurdod Parc Cenedlaethol	2013-14	2014-15	2015-16
Bannau Brycheiniog	£75,000	£75,000	£77,000
Sir Benfro	£76,000	£76,000	£77,000
Eryri	£79,000	£79,000	£77,000

² Mae hwn yn cynnwys cyflog Prif Weithredwr a adawodd ar 31/05/15 (£24,000) a Phrif Weithredwr a ddechreuodd ar 01/06/15 (£92,000).

³Y Prif Weithredwr wedi ymddeol ar 29/02/16 a'r swydd wedi'i dileu'n barhaol o'r strwythur staffio.

⁴Caerffili – atalwyd y Prif Weithredwr ym Mawrth 2013. Fe gymerodd y Dirprwy Brif Weithredwr drosodd fel Prif Weithredwr Dros Dro, ond cafodd yntau ei atal dros dro ym mis Gorffennaf 2013. Talwyd £132,920 i'r Prif Weithredwr Dros Dro yn 2015/16. Talwyd £142,524 i'r Prif Weithredwr Interim yn 2015/16.

⁵Mae'r cyflog yn cynnwys 'ffioedd a lwfansau' ond nid yw manylion y rhain wedi'u nodi, felly ni chawsant eu tynnu o'r ffigur fel a wnaed gyda'r ffigurau eraill.

⁶Mae hwn yn cynnwys cyflog Prif Weithredwr a adawodd ar 31/09/14 a Phrif Weithredwr a ddechreuodd ar 01/10/14.

⁷Ffigur blynyddol. Dechreuodd y Prif Weithredwr yn ei swydd ar 01/08/2015 - y cyflog rhwng hynny a 31/03/2016 oedd £87,342. Cydnabyddiaeth ariannol Pennaeth Dros Dro y Gwasanaeth Cyflogedig oedd £134,998.

⁸ Mae hwn yn cynnwys cyflog Prif Weithredwr a adawodd ar 31/08/15 (£59,000) a Phrif Weithredwr a ddechreuodd ar 01/09/15 (£83,000).

Awdurdod Tân ac Achub	2013-14	2014-15	2015-16
Canolbarth a Gorllewin Cymru	£134,812	£131,917	£144,229
Gogledd Cymru	£120,911	£119,835	£121,081
De Cymru	£126,000	£126,000	£128,000

Heddlu	2013-14	2014-15	2015-16
Dyfed Powys	£125,020	£126,237	£127,465
Gwent	£133,068	£135,202	£136,567
Gogledd Cymru	£143,934	£138,885	£141,444
De Cymru	£155,235	£156,725	£157,648

Corff a ariennir gan Gronfa Gyfunol Cymru	2013-14	2014-15	2015-16
Archwilydd Cyffredinol Cymru	£151,500	£153,000	£153,000
Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru	£140,000 - £145,000	£145,000 - £150,000	£145,000 - £150,000
Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	£120,000 - £130,000	£115,000 - £125,000 ⁹	£140,000 - £145,000
Llywodraeth Cymru	£155,000 - £160,000	£160,000 - £165,000	£160,000 - £165,000

Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru	2013-14	2014-15	2015-16
Cyngor Celfyddydau Cymru	£93,380	£93,380	£95,248
Cyngor Gofal Cymru	£95,000	£95,000	£95,000
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru	£120,000	£120,000	£120,000
Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru	£46,550 - £56,900	£46,550 - £56,900	£46,550 - £56,900
Llyfrgell Genedlaethol Cymru	£60,000 ¹⁰	£90,000	£74,750 ¹¹
Amgueddfa Cymru	£95,000	£95,000	£95,000
Cyfoeth Naturiol Cymru	£140,000	£140,000	£145,000 - £150,000
Chwaraeon Cymru	£79,170	£89,483	£92,500

Comisiynwyr¹²	2013-14	2014-15	2015-16
Comisiynydd Plant Cymru	£90,000	£85,000	£85,000
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	£93,000	£90,000	£90,000
Comisiynydd y Gymraeg	Amherthnasol	£95,000 - £100,000	£95,000 - £100,000

Arolygiaethau	2013-14	2014-15	2015-16
Estyn	£110,000	£110,000	£90,000

⁹ Mae'r Ombwdsmon presennol yn y swydd ers 01/08/14. Roedd datgeliad 2014-15 yn cynnwys cyflog yr Ombwdsmon dros dro rhan-amser am y cyfnod o 01/04/14 i 31/07/14 (£25-30,000) a chyflog yr Ombwdsmon am y cyfnod o 01/08/14 i 31/03/15 (£90-95,000). Roedd datgeliad 2013-14 yn cynnwys cyflog yr Ombwdsmon blaenorol am y cyfnod o 01/04/13 i 30/11/13 (£90-95,000) a'r Ombwdsmon dros dro rhan-amser am y cyfnod o 02/12/13 i 31/03/14 (£30-35,000).

¹⁰ Roedd y post yn wag am y cyfnod o 01/04/13 i 31/07/13.

¹¹ Mae hwn yn cynnwys cyflog Llyfrgellydd a adawodd ar 31/08/15 (£37,500) a Llyfrgellydd a ddechreuodd ar 02/11/15 (£37,250). Y cyflog blynyddol yw £90,000.

¹² Penodwyd Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn 2016 felly nid yw manylion y Comisiynydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad hwn.

Corff Addysg Uwch¹³	2013-14	2014-15	2015-16
Prifysgol Aberystwyth	£219,000	£224,000	£237,000 ¹⁴
Prifysgol Bangor	£223,000	£228,000	£245,000
Prifysgol Caerdydd	£240,000	£249,000	£253,000
Prifysgol Metropolitan Caerdydd	£229,058	£239,812	£276,950 ¹⁵
Prifysgol De Cymru	£191,000	£222,000	£225,000
Prifysgol Abertawe	£244,000	£247,000	£251,000
Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant ¹⁶	£218,000	£226,000	£232,000
Prifysgol Glyndŵr Wrecsam	£227,090	£301,548 ¹⁷	£61,667 ¹⁸

Rhyw

12. Mae'r tabl isod yn dangos rhyw y prif weithredwyr (neu swyddogion cyfatebol) yn y sector cyhoeddus yng Nghymru. Mae hefyd yn cymharu'r sefyllfa â 2012-13 (ar sail adroddiadau Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus) lle mae'r cyrff yn gymaradwy. Dylid nodi nad oedd rhyw Is-Gangellorion prifysgolion wedi'i gynnwys yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru, felly nid yw ffigurau 2012-13 wedi'u cynnwys yma.

Sector	2012-13		2015-16	
	Gwryw	Benyw	Gwryw	Benyw
Cyrff y GIG	8	2	5	5
Awdurdodau Lleol	18	4	19	3
Awdurdodau Parciau Cenedlaethol	3	0	3	0
Awdurdodau Tân ac Achub	3	0	3	0
Heddluoedd	4	0	4	0
Cyrff Cronfa Gyfunol Cymru	3	1	3	1
Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, Comisiynwyr ac Arolygiaethau	10	4	7	6
Cyrff Addysg Uwch	Ddim ar	Ddim ar	5	3

¹³Mae'r tueddiadau o ran cyflogau Is-Gangellorion wedi'u cyflwyno yn ôl sefydliad addysg uwch fel cyflog blynyddol gros yn cynnwys bonysau, lwfansau amhensiynadwy, buddiannau mewn nwyddau, taliadau yn lle gwyliau blynyddol neu rybudd ond heb gynnwys cyfraniadau pensiwn.

¹⁴Yn ogystal, talwyd cyflog o £61,000 a lwfans amhensiynadwy o £14,000 i'r Is-Ganghellor Dros Dro am y cyfnod o 01/02/2016 i 31/07/2016.

¹⁵Mae hwn yn cynnwys £29,230 a dalwyd i'r Is-Ganghellor yn lle gwyliau blynyddol cyn iddo ymddeol.

¹⁶Oherwydd bod Is-Ganghellor Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant hefyd yn Is-Ganghellor Prifysgol Cymru, mae cyfrifon y Brifysgol yn nodi bod 20% o enillion yr Is-Ganghellor yn cael eu hailgodi ar Brifysgol Cymru.

¹⁷Mae cyfrifon blynyddol y Brifysgol yn dangos y talwyd £189,435 yn ychwanegol i Is-Ganghellor Interim, a gyflogwyd drwy asiantaeth, rhwng Chwefror 2015 a 31/07/2015.

¹⁸Mae'r Is-Ganghellor cyfredol yn ei swydd ers 01/04/16. Mae blwyddyn ariannol y Brifysgol yn gorffen ar 31 Gorffennaf, felly dyma'r cyflog am y pedwar mis o 01/04/16 i 31/07/16. Mae cyfrifon blynyddol y Brifysgol yn dangos bod £1,414 yn ychwanegol wedi cael ei dalu mewn costau adleoli. Hefyd, talwyd £270,581 i Is-Ganghellor Interim a gyflogwyd drwy asiantaeth rhwng 01/08/15 a 31/03/16.

	gael	gael		
Cyfanswm	49	12	49	18
%	80.3	19.7	73	27

Cymarebau tâl

13. Mae'n rhaid i gyrff sy'n cyflwyno adroddiadau o dan y FReM gynnwys y gymhareb rhwng tâl canolrifol staff (cyflog y person sydd yng nghanol rhestr o dâl yr holl gyflogeion) a thâl y 'cyfarwyddwr' sy'n derbyn y tâl uchaf (yn seiliedig ar bwynt canol band cydnabyddiaeth y cyfarwyddwr hwnnw). Dangosir y rhain, a'r 'lluosydd tâl staff' yw'r gymhareb ar gyfer 2015-16.
14. Mae egwyddorion tryloywder Llywodraeth Cymru yn argymhell y dylai datganiadau ar bolisi tâl gynnwys y berthynas rhwng y gydnabyddiaeth ariannol ar gyfer swyddi uwch a chydabyddiaeth ariannol y cyflogeion sy'n derbyn y tâl isaf.
15. Mae mwyafrif y sefydliadau a restrir isod wedi defnyddio union gyflog y Prif Weithredwr, neu bwynt canol band cyflog y Prif Weithredwr, wedi'i gymharu â'r cyflog canolrifol. Mae'r eithriadau wedi'u hesbonio yn y troednodiadau. Mae'r holl wybodaeth wedi'i chymryd o gyfrifon blynyddol ar gyfer 2015-16.
16. Nid yw sefydliadau addysg uwch yn cyhoeddi'r wybodaeth hon, fel nid yw wedi'i chynnwys yma.

Corff iechyd	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf (£000)	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg	£210,000	£28,180	7.45:1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	£195,000	£26,064	7.48:1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	£200,000	£27,760	7.20:1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	£210,000	£28,094	7.47:1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf	£170,000	£27,369	6.21:1
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	£170,000	£26,041	6.53:1
Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru	£175,000	£30,057	5.82:1
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	£155,000	£25,948	5.97:1
Ymddiriedolaeth GIG Felindre	£130,000	£26,929	4.83:1
Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambwlans Cymru	£152,500	£30,214	5.05:1

Corff llywodraeth leol¹⁹	Band y cyfarwyddwr	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
--	---------------------------	-----------------------	---------------------------

¹⁹Nid yw'n ofynnol i awdurdodau lleol gyhoeddi tâl canolrifol, ond mae'r mwyafrif yn gwneud hynny. Yn yr achosion prin lle nad yw awdurdodau lleol wedi cyhoeddi tâl canolrifol, mae'r lluosydd wedi cael ei gymhwysu i gyflog y cyfarwyddwr sy'n derbyn y tâl uchaf er mwyn cyfrifo'r cyflog canolrifol.

	â'r tâl uchaf		
Cyngor Sir Ynys Môn	£116,000	£17,929	6.47:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	£109,693	£20,465	5.36:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	£125,841	£19,742	6.37:1 ²⁰
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	£142,524	£19,742	7.2:1
Cyngor Sir Caerdydd	£170,000	£20,849	8:1
Cyngor Sir Caerfyrddin	£169,025	£20,944	8.07:1
Cyngor Sir Ceredigion	£108,226	£16,054	6.8:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	£114,435	£17,714	6.46:1
Cyngor Sir Ddinbych	£134,750	£21,530	6.26:1
Cyngor Sir y Fflint	£131,233	£16,969	7.73:1
Cyngor Gwynedd	£103,805	£19,622	5.29:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	£142,669	£25,296	5.64:1 ²¹
Cyngor Sir Fynwy	£110,000	£20,253	5.43:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot	£134,253	£20,849	6.44:1
Cyngor Dinas Casnewydd	£134,638	£20,713	6.5:1
Cyngor Sir Penfro	£134,998 ²²	£17,372	7.77:1
Cyngor Sir Powys	£133,000	£19,048	6.97:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf	£142,000	£19,742	7:1
Abertawe (Dinas a Sir)	£140,000	£21,783	6.43:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	£111,278	£18,376	6.05:1
Cyngor Bro Morgannwg	£116,539	£19,423	6:1
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	£121,000	£19,055	6.35:1

Awdurdod Parc Cenedlaethol	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Bannau Brycheiniog	£77,000	£22,212	3.5:1
Sir Benfro	£77,000	£18,376	4.16:1
Eryri	£77,000	£23,000	3.4

Awdurdod Tân ac Achub	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Canolbarth a Gorllewin Cymru	£144,229	£29,345	4.91:1
Gogledd Cymru	£127,859	£29,345	4.36:1
De Cymru	£128,000	£28,000	4.57:1

Heddluoedd	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Dyfed Powys	£132,171	£35,254	3.75:1

²⁰ 6.64:1 yw'r gymhareb a nodir yn y cyfrifon blynyddol - mae hyn oherwydd bod cyflog y Prif Weithredwr yn cynnwys ffioedd swyddog canlyniadau o £5250. Nid yw'r rhain wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

²¹ Mae'n ymddangos bod cyfraniadau pensiwn wedi'u cynnwys yng nghyflog y Prif Weithredwr a'r cyflog canolrifol.

²² Dyma gyflog Pennaeth Dros Dro y Gwasanaeth Cyflogedig, yn absenoldeb Prif Weithredwr am y flwyddyn gyfan.

Gwent	£147,897	£34,779	4.25:1
Gogledd Cymru	£144,721	£31,657	4.6:1
De Cymru	£157,648	£31,921	5.2:1

Corff a ariennir gan Gronfa Gyfunol Cymru	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Archwilydd Cyffredinol Cymru	£153,000	£43,850	3.49:1
Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru	£145,000 - £150,000	£31,031	4.75:1
Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	£140,000 - £145,000	£40,218	3.5:1
Llywodraeth Cymru	£195,000 - £200,000	£34,750	5.8:1

Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Cyngor Celfyddydau Cymru	£95,428	£31,700	3:1
Cyngor Gofal Cymru	£100,000	£30,036	3.32:1
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru	£120,000	£40,411	2.97:1
Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru	Ddim ar gael	Ddim ar gael	Ddim ar gael
Llyfrgell Genedlaethol Cymru	£90,000	£23,003	3.91:1
Amgueddfa Cymru	£95,000	£23,917	4.1:1
Cyfoeth Naturiol Cymru	£145,000 - £150,000	£28,215	5.2:1
Chwaraeon Cymru	£92,500	£24,620	3.8:1

Comisiynwyr	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Comisiynydd Plant Cymru	£85,000	£34,750	2.46:1
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru	£90,000	£35,500	2.53:1
Comisiynydd y Gymraeg	£95,000 - £100,000	£34,750	2.81:1

Arolygiaethau	Band y cyfarwyddwr â'r tâl uchaf	Tâl canolrifol	Lluosydd tâl staff
Estyn	£90,000	£60,050	1.49:1

Cymariaethau - cyfarwyddwyr ac uwch-reolwyr

17. Roedd adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn dangos nifer y cyfarwyddwyr a'r uwch-reolwyr sy'n ennill mwy na £60,000 (£50,000 am rai sectorau) yn y sector cyhoeddus yng Nghymru fesul bandiau tâl o £25,000, lle'r oedd yr wybodaeth hon ar gael. Ni ddarparwyd yr wybodaeth hon gan bob sefydliad, ac fe ddefnyddiodd y sefydliadau a ddarparodd yr wybodaeth sawl fformat gwahanol. Oherwydd hynny, nid yw'r data wedi'u cynnwys yn yr adroddiad hwn.

**Llywodraeth Cymru
Gorffennaf 2017**

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Archwiliad o Berthnasoedd Cytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ag RKC Associates Ltd a'i Berchennog

Lluniais yr adroddiad hwn yn unol â Pharagraff 19 o Atodlen 8 yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006, lle nodir y gallaf lunio adroddiad ar fater a ddaw i'm sylw wrth edrych ar gyfrifon sydd i'w harchwilio, os tybiaf y byddai tynnu sylw'r cyhoedd at y mater hwnnw o fudd i'r cyhoedd. Cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl llunio'r adroddiad hwnnw, mae'n ofynnol i mi ei gyflwyno gerbron y Cynulliad Cenedlaethol. Wrth gynnal fy archwiliad o gyfrifon Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, nodais rai materion sydd o ddiddordeb i'r cyhoedd yn fy nhyb i, ac rwyf bellach yn tynnu sylw'r cyhoedd at y materion hynny drwy gyhoeddi'r adroddiad hwn.

Roedd tîm Swyddfa Archwilio Cymru a gyflawnodd yr archwiliad hwn yn cynnwys Alison Butler a Dave Rees, o dan gyfarwyddyd John Herniman.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2017

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno	4
Canfyddiadau Manwl	
Mae'r modd yr aeth y Bwrdd lechyd ati i gaffael a rheoli contractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates yn llawer is na'r safon y mae gan y cyhoedd hawl i'w disgwyl gan gorff cyhoeddus	9
Roedd y modd y dyfarnwyd contract ymgynghori AD i RKC Associates ym mis Chwefror 2016, ynghyd â gweithredoedd penderfynwyr allweddol yn tansailio hygrededd y broses gaffael	35
Roedd y broses a ddilynodd y Bwrdd lechyd a arweiniodd at benodi perchennog RKC Associates i swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ym mis Ebrill 2016 yn tansailio hygrededd y Bwrdd yn llwyr. Nid oedd y broses yn ddigon tryloyw ychwaith, ac nid oedd cofnod digonol ohoni	50
Atodiadau	
Atodiad 1 – Crynodeb o gontractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates a'r cyflawniadau a nodwyd yn y contract	57
Atodiad 2 – Taliadau a wnaed gan y Bwrdd lechyd i RKC Associates am waith ymgynghori AD a gyflawnwyd rhwng 11 Tachwedd 2014 a 31 Mawrth 2016 (heb gynnwys TAW)	58
Atodiad 3 – Enghreifftiau lle torrwyd Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog y Bwrdd lechyd wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015	59
Atodiad 4 – Adolygiad Trysorlys Ei Mawrhydi o drefniadau treth penodeion sector cyhoeddus - Crynodeb o'r argymhellion	62

Adroddiad cryno

Crynodeb

- 1 Ar fyr-rybudd ar 1 Hydref 2014, gadawodd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro (y Bwrdd Iechyd) ar secondiad i sefydliad arall o fewn y GIG fel prif weithredwr dros dro. O ganlyniad i hyn, gwelodd y Bwrdd Iechyd ostyngiad yng nghapasiti cyffredinol ei arweinyddiaeth AD.
- 2 Rhwng 1 Rhagfyr 2014 a 31 Mawrth 2016, ymrwymodd y Bwrdd Iechyd i dri chontract ar gyfer darparu gwasanaethau ymgynghori AD gyda chwmni preifat o'r enw RKC Associates Ltd (RKC Associates), er mwyn ceisio datrys y diffyg yng nghapasiti'r arweinyddiaeth AD. Perchennog ac unig-gyfarwyddwr RKC Associates yn ystod y cyfnod hwn oedd Ms Chana, a gafodd ei phenodi'n ddiweddarach yn Gyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol o fewn y Bwrdd Iechyd. Nodir hyd y contractau a'r cyflawniadau a bennwyd ar eu cyfer yn **Atodiad 1**. Terfynodd Ms Chana ei phenodiad fel cyfarwyddwr RKC Associates ar 28 Chwefror 2016.
- 3 Rhwng 11 Tachwedd 2014 a 31 Mawrth 2016, cyflawnodd Ms Chana 264.5 o ddiwrnodiau o waith ymgynghori AD o fewn y Bwrdd Iechyd, a thalodd y Bwrdd Iechyd £290,809+ TAW i RKC Associates am y gwasanaeth a ddarparwyd. Ceir dadansoddiad o'r taliadau i RKC Associates yn **Atodiad 2**.
- 4 Ar 30 Medi 2015, gadawodd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd Iechyd, a oedd wedi bod ar secondiad i sefydliad arall o fewn y GIG, ei swydd, a dechreuodd y Bwrdd Iechyd ymarfer recriwtio i benodi Cyfarwyddwr newydd. Ni lwyddwyd i wneud hynny, ar ôl i bob ymgeisydd ar y rhestr fer dynnu'n ôl am amryfal resymau.
- 5 Ym mis Ionawr 2016, ymgeisiodd Ms Chana am y swydd, er nad oedd y swydd wedi cael ei hail-hysbysebu. Trefnodd y Bwrdd Iechyd banel asesu i ystyried cais Ms Chana ac, yn dilyn cyfarfod y panel hwnnw, cynigiwyd y swydd i Ms Chana ar gontract blwyddyn cyfnod penodol ar gyflog blynyddol o £150,000. Gan fod y cyflog a gynigiwyd yn uwch na'r ystod yr oedd Llywodraeth Cymru wedi'i chymeradwyo ar gyfer Cyfarwyddwyr Gweithredol y GIG, roedd y cynnig swydd yn amodol ar gymeradwyaeth o'r cyflog gan Lywodraeth Cymru. Ni chafwyd y gymeradwyaeth honno hyd 21 Ebrill 2016, ond dechreuodd Ms Chana ei swydd ar 5 Ebrill 2016. Gadawodd Ms Chana ei swydd yn y Bwrdd Iechyd o'i gwirfodd ddiwedd mis Tachwedd 2016.
- 6 Wrth archwilio cyfrifon y Bwrdd Iechyd, deuthum yn ymwybodol o'r taliadau a wnaed i RKC Associates am wasanaethau ymgynghori AD o dan y tri chontract ymgynghori y cyfeirir atynt ym **mharagraff 2**. Sylwais hefyd fod dau o'r contractau hyn wedi cael eu dyfarnu heb gynnal ymarfer tendro cystadleuol. Oherwydd maint taliadau'r contractau, a'r methiant i sicrhau cystadleuaeth ar eu cyfer, penderfynais gynnal adolygiad o'r broses a ddilynwyd i'w caffael, i'w dyfarnu a'u rheoli.

- 7 Yn ystod fy adolygiad, nodwyd sawl mater difrifol yn gysylltiedig â'r contractau ymgynghori a bu'n rhaid ehangu cwmpas yr adolygiad i archwilio'r broses gaffael ar gyfer y trydydd contract ymgynghori, a'r broses recriwtio a arweiniodd at benodi Ms Chana fel Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol o fewn y Bwrdd Iechyd.
- 8 Mae'n bwysig nodi na cheisiwyd, yn yr adolygiad hwn, asesu ansawdd y gwaith a gyflawnodd Ms Chana. Mae a wnelo fy nghasgliadau â gweithredoedd swyddogion a chyn-swyddogion y Bwrdd Iechyd, ac ni ddylid casglu na chyflawnodd Ms Chana ei gwaith hyd at safon briodol.
- 9 Yn ystod fy adolygiad archwilio, daeth Prif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd Iechyd, Ms Casey, yn Gyfarwyddwr Rhaglen Weithredol y Bwrdd Iechyd ar gyfer Gofal Heb ei Drefnu. Fodd bynnag, cyfeirir yma at Ms Casey fel Prif Swyddog Gweithredu, gan mai dyna oedd ei rôl ar adeg y digwyddiadau y cyfeirir atynt yn yr adroddiad hwn. Gadawodd Ms Casey gyflogaeth y Bwrdd Iechyd ym mis Mai 2017.
- 10 Bu'r archwiliad yn hir a chymhleth. Bu'n hynod anodd cael darlun clir o'r ffeithiau'n gysylltiedig â'r materion dan sylw yn yr archwiliad. Roedd adroddiadau swyddogion a chyn-swyddogion y Bwrdd Iechyd yn gwrthdaro â'i gilydd ac yn anghyson, ac roedd tuedd i'r swyddogion hynny feio'r naill a'r llall am y methiannau a nodwyd yn yr adroddiad. Ni ymdriniwyd â'm ceisiadau am wybodaeth mewn modd boddhaol, ac fe gafodd dogfennau nad oeddent yn bodoli, yn ôl yr hyn a ddywedwyd wrthyf, eu cyflwyno sawl mis ar ôl i mi wneud cais amdanynt. Ni chynhaliodd y Bwrdd Iechyd drywydd archwilio digonol o'r modd y gwnaed y penderfyniadau y cyfeirir atynt yn yr adroddiad hwn, ac o ganlyniad i hynny rwyf yn amheus o hyd ynghylch y graddau y bu rhai swyddogion yn ymwneud â phenderfyniadau i ymrwymo i gontractau ag RKC Associates.
- 11 Drwy gydol yr archwiliad, mynnai Prif Swyddog Gweithredu y Bwrdd Iechyd, Ms Casey, mai cyn Brif Weithredwr y Bwrdd Iechyd, yr Athro Cairns, fu'n gyfrifol am negodi a chytuno i ddyfarnu contractau i RKC Associates. Roedd swyddogion eraill y Bwrdd Iechyd hefyd o'r farn ei fod wedi bod â rhan yn y penderfyniadau i ddyfarnu'r contractau. Yn ôl yr Athro Cairns, fodd bynnag, ni wnaeth negodi'r contractau na rhoi awdurdod i'w dyfarnu, ac nid wyf wedi gweld unrhyw ddogfennau sy'n tystio i'w ymglymiad. Gan hynny, nid oeddwn yn gallu casglu i ba raddau y bu'r Athro Cairns yn ymwneud â'r materion hyn.

- 12 Mae Ms Casey yn ystyried ei bod wedi cael ei beirniadu ar gam, gan ei bod o'r farn mai diffygion torfol, corfforaethol yw'r diffygion a nodwyd, ac mai'r Athro Cairns a wnaeth y penderfyniadau allweddol yn gysylltiedig â dyfarnu contractau ymgynghori i RKC Associates. Fodd bynnag, fel y nodir ym **mharagraff 31, 47, 48, 145 a 146**, mae'r dystiolaeth ddogfennol a oedd ar gael i mi yn dangos bod Ms Casey â rhan annatod yn y penderfyniadau hyn. Llofnododd Ms Casey ddau gontract ymgynghori rhwng y Bwrdd Iechyd ac RKC Associates nad oeddent wedi'u caffael yn unol â rheolau caffael y Bwrdd Iechyd. Wrth lofnodi'r dogfennau hyn, derbyniodd Ms Casey gyfrifoldeb am y penderfyniadau i ymrwymo i'r contractau, gan gynnwys bod yn gyfrifol am y modd yr aethpwyd ati i gaffael y gwasanaethau a roddwyd ar gontract. Roedd Ms Casey hefyd yn cymryd rhan mewn proses dendro ar gyfer trydydd contract, er ei bod eisoes yn defnyddio RKC Associates i gyflenwi'r contract a hysbysebwyd, cyn y broses gaffael ac wrth i'r broses honno fynd rhagddi.
- 13 Nodir canfyddiadau manwl fy archwiliad yn yr adroddiad hwn. Dyma fy mhrif gasgliadau:
- a Mae'r modd yr aeth y Bwrdd Iechyd ati i gaffael a rheoli contractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates yn llawer is na'r safon y mae gan y cyhoedd hawl i'w disgwyl gan gorff cyhoeddus:
- ni lwyddodd y Bwrdd Iechyd i gydymffurfio â'i weithdrefnau caffael ei hun wrth ddyfarnu contractau ymgynghori i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, felly gallai'r contractau, a hefyd y taliadau a wnaed oddi tanynt, fod yn anghyfreithlon;
 - torrwyd rheolau caffael cyhoeddus wrth ddyfarnu contractau ymgynghori i RKC Associates;
 - ni lwyddodd y Bwrdd Iechyd i gynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy ar RKC Associates, ac yn sgil hynny achoswyd risg ariannol a risg i enw da'r Bwrdd Iechyd, heb fod angen;
 - roedd yr Bwrdd Iechyd yn torri ei Gyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog pan gytunodd ar gontractau ag RKC Associates, a oedd wedi cael eu drafftio gan berchennog RKC Associates;

- penododd y Bwrdd lechyd berchennog RKC Associates i gyflenwi prosiectau ymgynghori, ond fe'i defnyddiwyd gan y Bwrdd lechyd fel aelod uwch o staff, ac y mae'n bosib ei fod felly wedi gor-hawlio £58,162 mewn TAW;
 - fel y swyddog a lofnododd y contractau ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, yr oedd dyletswydd ar Brif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd lechyd i sicrhau bod proses briodol wedi'i dilyn. Mae ei methiant i wneud hynny wedi creu amheuan ynghylch a gafodd y penderfyniad i ddyfarnu'r contractau hyn ei seilio'n gyfan gwbl ar ystyriaethau dilys; ac
 - ni wnaeth y Bwrdd lechyd gyflawni gwaith monitro effeithiol ar ei gontractau ag RKC Associates, ac fe gafwyd taliadau a oedd yn uwch na gwerth y contractau a threuliau heb eu dilysu yn gysylltiedig â chontractau.
- b) Roedd y modd y dyfarnwyd contract ymgynghori AD i RKC Associates ym mis Chwefror 2016, ynghyd â gweithredoedd penderfynwyr allweddol yn tanseilio hygrededd y broses gaffael:
- cychwynnodd y Bwrdd lechyd broses gaffael ar gyfer contract a gwahodd ac arfarnu tendrau ar gyfer y contract hwnnw, er ei fod eisoes wedi ymrwymo ag RKC Associates cyn dechrau'r broses dendro;
 - amharwyd ar gadernid a hygrededd y broses gaffael a hysbysebwyd mewn sawl ffordd allweddol, ac fe gymerodd Prif Swyddog Gweithredu y Bwrdd lechyd ran yn y broses er ei bod yn gwybod bod RKC Associates eisoes wedi dechrau gwaith o dan y contract cyn cychwyn y broses gaffael;
 - ni chadwodd yr Adran Gaffael ddogfennau digonol ynghylch y broses gaffael; ac
 - oeddod y Bwrdd lechyd cyn gofyn am gymeradwyaeth ysgrifenedig ffurfiol ar gyfer penodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol newydd, gan achosi i'r Bwrdd lechyd orfod gwario heb fod angen ar gontract ymgynghori.

- c Roedd y broses a ddilynodd y Bwrdd Iechyd a arweiniodd at benodi perchennog RKC Associates i swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ym mis Ebrill 2017 yn tanseilio hygyddedd y Bwrdd yn llwyr. Nid oedd y broses yn ddigon tryloyw ychwaith, ac nid oedd cofnod digonol ohoni:
- nid yw'n glir pam bod y Bwrdd Iechyd wedi penderfynu mynd rhagddo â phroses i recriwtio i swydd ar lefel y Bwrdd, gydag ond un ymgeisydd nad oedd wedi gwneud cais am y swydd pan gafodd ei hysbysebu'n wreiddiol;
 - nid oedd cofnod da o'r broses recriwtio, ac o ganlyniad i hyn nid yw'n glir pryd y trodd y sawl a oedd wedi bod yn goruchwylio'r ymarfer recriwtio yn ymgeisydd;
 - tanseiliwyd uniondeb y broses recriwtio gan fod gan yr unig ymgeisydd fynediad at rai o'r cwestiynau asesu cyn cael ei chyfweld ar gyfer y swydd; ac
 - roedd yr wybodaeth a ddarparwyd i'r Bwrdd a'i Bwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth ynghylch y penodiad yn anghywir, yn anghyflawn ac yn anghyson.

Canfyddiadau manwl

Mae'r modd yr aeth y Bwrdd Iechyd ati i gaffael a rheoli contractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates yn llawer is na'r safon y mae gan y cyhoedd hawl i'w disgwyl gan gorff cyhoeddus

Ni chydymffurfiodd y Bwrdd Iechyd â'i weithdrefnau caffael ei hun wrth ddyfarnu contractau ymgynghori i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 ac ym mis Mehefin 2015, felly gallai'r contractau, a hefyd y taliadau a wnaed oddi tanynt, fod yn anghyfreithlon

Roedd y penderfyniad i ddyfarnu contract gwerth £114,625 + TAW i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 yn groes i Gyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog, Cynllun Dirprwyo a Fframwaith Ymreolaeth a Enillir y Bwrdd Iechyd

- 14 Ym mis Tachwedd 2014, ymrwymodd y Bwrdd Iechyd i gontract â chwmni preifat, RKC Associates, ar gyfer darparu gwasanaethau ymgynghori AD am gyfnod o chwe mis, gan ddechrau ar 1 Rhagfyr 2014. Roedd y contract ar ffurf dogfen 'cynnig am gefnogaeth ymgynghori' a anfonwyd gan berchennog ac unig-gyfarwyddwr RKC Associates, Ms Chana, at Brif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd Iechyd, Ms Casey, ar 22 Hydref 2014. Er nad yw'r Bwrdd Iechyd wedi gallu cael hyd i gopi wedi'i lofnodi o'r ddogfen hon, mae negeseuon e-bost o'r un cyfnod rhwng y Bwrdd Iechyd a Ms Chana yn cadarnhau mai'r telerau a nodwyd yn y ddogfen gynnig oedd telerau cytunedig y contract, (ynghyd â chyfraddau cytunedig y contract ar gyfer treuliau, a nodwyd yn y negeseuon e-bost hynny). Mae Ms Casey hefyd yn cofio llofnodi'r contract.
- 15 Yn y ddogfen gynnig, nodwyd y byddai RKC Associates yn darparu'r canlynol i'r Bwrdd Iechyd:
 - 'Cefnogaeth lefel uchel dros dro i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a DT, gan adrodd wrth y Prif Swyddog Gweithredu am gyfnod o chwe mis, gan ddechrau ar 1 Rhagfyr 2014, i'w hadnewyddu drwy gyd-gytundeb;
 - mae angen cynnal adolygiadau penodol o ddau faes uchel eu blaenoriaeth yn y Gyfarwyddiaeth (Y Gweithlu a DT), gan anelu i gynyddu eu heffeithlonrwydd a'u heffeithiolrwydd:
 - y broses recriwtio; a'r
 - broses rheoli presenoldeb.

Gallai meysydd eraill perthnasol â blaenoriaeth godi yn dilyn adolygiad cychwynol. Cynhelir adolygiad o'r rhain drwy gytundeb.'

- 16 Nodir yn y ddogfen gynnig y byddai'r gwasanaethau sydd eu hangen yn cael eu darparu mewn 3 cham fel a ganlyn:
- Cam 1: Dadansoddi, adolygu a diagnosis (Rhagfyr 2014 hyd Ionawr 2015)
- Cam 2: Gweithdai cynlluniau gweithredu a chymeradwyo cynlluniau (Ionawr 2015 hyd Chwefror 2015)
- Cam 3: Gweithredu cynlluniau (Mawrth 2015 hyd Mai 2015).
- 17 Nodai'r ddogfen hefyd mai Ms Chana 'yw'r prif ymgynghorydd a bennwyd i ddarparu cefnogaeth lefel uwch dros dro fel ymgynghorydd rheoli hunangyflogedig' ond 'y gallai RKC Associates ddarparu ymgynghorwyr eraill dros dro fel bo'r angen.' Nodwyd mai'r gyfradd a oedd yn daladwy o dan y contract i RKC Associates am y gwasanaethau a ddarparwyd oedd £1,000 y diwrnod, plws 'treuliau rhesymol' + TAW.
- 18 Rhwng 11 Tachwedd 2014 a 31 Mai 2015, talodd y Bwrdd lechyd £114,625 + TAW i RKC Associates am 104 diwrnod o waith ymgynghori AD a gyflawnwyd gan Ms Chana a threuliau'n gysylltiedig â'r contract (er mai dyddiad dechrau'r contract oedd 1 Rhagfyr 2014).
- 19 Mae'r Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, yn datgan bod y Prif Weithredwr ar y pryd, yr Athro Adam Cairns (Yr Athro Cairns) wedi gofyn iddi: 'jyst gael rhywun i mewn' i wneud gwaith llanw yn Adran y Gweithlu a Datblygu Trefniadol tra bo Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd lechyd yn absennol ar secondiad o'i swydd. Ar sail y cyfarwyddyd hwn, cysylltodd Ms Casey â Ms Chana, y bu'n gweithio â hi'n flaenorol mewn dau sefydliad arall o fewn y GIG. Mynegodd Ms Chana ddiddordeb mewn cyflawni rôl bosibl o fewn y Bwrdd lechyd. Wedi hynny, trefnodd Ms Casey gyfarfod rhwng Ms Chana a Chyfarwyddwr Nyrsio y Bwrdd lechyd, a chyfarfod ar wahân rhwng Ms Chana a Phrif Weithredwr y Bwrdd lechyd, yr Athro Cairns. Roedd Ms Casey yn bresennol yn y naill gyfarfod a'r llall. Mae Ms Casey yn cofio mai pwrpas y cyfarfodydd oedd i'r Bwrdd lechyd 'amlinellu natur y rôl yr oedd ei hangen, i ystyried a allai [Ms Chana] fod yn ymgeisydd addas, ac i [Ms Chana] ystyried a allai'r rôl fod o ddiddordeb iddi'. Mae Ms Casey yn datgan mai: 'casgliad y cyfarfodydd oedd y byddai'r naill ochr a'r llall yn ystyried y mater ymhellach cyn dod i unrhyw benderfyniad.' Mae Ms Chana wedi dweud wrthyf fod y Prif Weithredwr ar y pryd wedi gofyn yn y cyfarfod iddi gyflwyno cynnig ar gyfer unrhyw ymrwymiad posibl gan y Bwrdd lechyd.

Tudalen y pecyn 242

Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog, y Cynllun Dirprwyo a'r Fframwaith Ymreolaeth a Enillir

- 20 Mae'n rhaid i gyrrff y GIG weithredu mewn modd teg a thryloyw wrth gaffael gwaith, nwyddau a gwasanaethau, ac mae'n rhaid iddynt sicrhau eu bod yn gallu dangos bod penderfyniadau yn cael eu gwneud yn unol â pholisi'r Bwrdd Iechyd, neu os ydynt yn penderfynu gwyro oddi wrth bolisi, fod rheswm da dros wneud hynny. O dan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru), mae'n ofynnol i gyrrff GIG Cymru fabwysiadu Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog (SFIs) er mwyn rheoli eu trafodion a'u busnes ariannol. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi SFIs enghreifftiol i gyrrff GIG Cymru, ac fe fabwysiadodd y Bwrdd Iechyd yr SFIs hyn. Mae'r SFIs, ynghyd â'r Rheolau Sefydlog (SOs), cynllun penderfyniadau a neilltuir i'r Bwrdd a Chynllun Dirprwyo a Fframwaith Ymreolaeth a Enillir yn creu'r fframwaith rheoleiddio ar gyfer cynnal busnes y Bwrdd Iechyd Lleol. Mae SFIs y Bwrdd Iechyd yn pennu'r rheolau a ddilynir ganddo wrth gaffael. Yn y Cynllun Dirprwyo a'r Fframwaith Ymreolaeth a Enillir nodir y sawl y mae'r Bwrdd Iechyd wedi rhoi'r grym iddo/iddynt wneud penderfyniadau ynghylch caffael a chontractau. Os na fydd corff y GIG yn cydymffurfio â'r SFIs, yr SOs, y Cynllun Dirprwyo a'r Fframwaith Ymreolaeth a Enillir, heb fod rheswm da am hynny, gallai hynny olygu bod penderfyniadau a wneir a unrhyw wariant cysylltiedig yn groes i'r gyfraith.
- 21 Ni ddilynodd y Bwrdd Iechyd ofynion ei SFIs pan ymrwymodd i gontract ag RKC Associates am wasanaethau ymgynghori ym mis Tachwedd 2014. Yn ôl yr SFIs: 'dylid cynnal tendr cystadleuol i gaffael unrhyw waith, nwyddau a gwasanaethau gwerth mwy na £25,000, heb gynnwys TAW'. (SFIs, atodlen 1, para 4.1) Nodir hefyd: 'y dylai'r Bwrdd Iechyd Lleol ofyn i isafswm o bedwar cwmni gyflwyno tendr am gontractau ac iddynt werth rhwng £25,000 a'r trothwy ar y pryd yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd'. (SFIs, atodlen 1, para 5.1) Ni chynhaliwyd cystadleuaeth ar gyfer y contract, yr oedd ei werth yn £114,625 + TAW, ac ni ofynnwyd am dendrau gan gyflenwyr posibl.
- 22 Nodir yn yr SFIs amgylchiadau eithriadol pan na fydd angen cynnal ymarfer tendro cystadleuol, hy, lle na allai ond un cwmni neu gontractwr gyflenwi'r gwasanaeth, neu lle bydd angen eitem neu wasanaeth priodol o natur neilltuol. Yn yr amgylchiadau hynny, caiff y Bwrdd Iechyd ddyfarnu contract heb gynnal cystadleuaeth, drwy weithredu tendr unigol. Yr oedd nifer o gyflenwyr a allai fod wedi darparu'r gwasanaeth a ddarparwyd gan RKC Associates, ac nid oedd angen eitem neu wasanaeth priodol. Ni wnaeth y Bwrdd Iechyd gaffael y gwasanaeth drwy weithredu tendr unigol ychwaith. Yn ôl yr SFIs: 'ni cheir ond defnyddio gweithred tendr sengl yn dilyn cyflwyniad ffurfiol a chyda chaniatâd ysgrifenedig clir y Prif

Weithredwr, neu ddirprwy dynodedig, ac ar ôl rhoi ystyriaeth ddigonol i'r gofynion caffael. Dylai'r Prif Weithredwr gadw cofnod manwl. Mae'n rhaid adrodd wrth y Pwyllgor Archwilio ynghylch pob gweithred tendr sengl ac estyniad ar contract.' O ran y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014:

- ni chyflwynwyd cais ffurfiol yn gofyn am weithred tendr sengl;
- nid oedd unrhyw ganiatâd ysgrifenedig gan y Prif Weithredwr neu ddirprwy dynodedig yn cymeradwyo gweithred tendr sengl;
- nid wyf wedi cael unrhyw dystiolaeth sy'n dangos ystyriaeth o ofynion caffael, ac ni ofynnwyd i'r Adran Gaffael am gyngor ynghylch gofynion caffael.
- ni chadwodd y Prif Weithredwr unrhyw gofnod o weithred tendr sengl yn gysylltiedig â'r contract; ac
- ni adroddwyd wrth Bwyllgor Archwilio'r Bwrdd lechyd am ddyfarnu'r contract fel gweithred tendr sengl.

23 Ar ben hynny, ni weithredodd y Bwrdd lechyd yn unol â'i Gynllun Dirprwyo a'i Fframwaith Ymreolaeth a Enillir, a nodai fod awdurdod i gaffael a gweithdrefnau contractio ar gyfer nwyddau a gwasanaethau dros £1,000 wedi'u dirprwyo i Bennaeth Caffael y Bwrdd lechyd (ar wahân i eithriadau penodedig nad ydynt yn berthnasol i'r achos hwn). Caffaelwyd gwasanaethau RKC Associates heb gyfeirio at Bennaeth Caffael y Bwrdd lechyd, ac rwyf o'r farn fod y rhai a gymerodd ran yn yr ymarfer caffael hwn wedi gweithredu heb awdurdod y Bwrdd lechyd.

24 Rwyf felly o'r farn fod y contract wedi'i ddyfarnu yn groes i SFIs, Cynllun Dirprwyo a Fframwaith Ymreolaeth a Enillir y Bwrdd lechyd. Rwyf hefyd o'r farn fod y contract hwn wedi'i ddyfarnu'n groes i ddarpariaethau eraill yn SFIs y Bwrdd lechyd. Nodir y rhain yn **Atodiad 3**. Fel y nodwyd ym **mharagraff 20**, gallai methu cydymffurfio â gofynion SFIs, y Cynllun Dirprwyo a'r Fframwaith Ymreolaeth a Enillir, heb fod rheswm da am hynny, olygu bod penderfyniadau a wneir ac unrhyw wariant cysylltiedig yn anghyfreithlon. Nid yw'r Bwrdd lechyd wedi esbonio wrthyf pam na ddilynwyd y broses briodol.

Penderfyniad i ymrwymo i gontract ag RKC Associates

- 25 Nid yw'r Bwrdd lechyd wedi gallu cyflwyno unrhyw ddogfennau o'r cyfnod dan sylw sy'n cofnodi sut a pham y penderfynwyd ymrwymo i gontract ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 heb ofyn am dendrau cystadleuol. Mae Adran Gaffael Partneriaeth Cydwasanaethau GIG Cymru (PCGC) (yr Adran Gaffael) yn rheoli ymarferion caffael ar ran y Bwrdd lechyd. Mae Pennaeth Caffael y Bwrdd lechyd yn datgan na ofynnwyd i'r Adran Gaffael gynghori neu gymryd rhan mewn unrhyw ffordd yn y contract a gynigiwyd.
- 26 Yn ôl yr Athro Cairns, er iddo ef a Ms Casey gwrdd â Ms Chana ar 16 Hydref 2014, pwrpas y cyfarfod hwnnw oedd asesu a oedd gan Ms Chana y sgiliau a'r profiad gofynnol i gyflawni'r rôl gefnogol yr oedd ei hangen yn y Bwrdd lechyd. Ei dybiaeth ef oedd mai Ms Casey a roddodd gymeradwyaeth i ddyfarnu'r contract i RKC Associates, ac yn ôl ei atgof ef, bu'r Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid yn ymwneud â'r mater o safbwynt cyllid. Disgwylid yr Athro Cairns oedd y byddai unrhyw benderfyniad i ddyfarnu contract yn unol â threfniadau cyllid a chaffael y Bwrdd lechyd.
- 27 Serch hynny, mae Ms Casey yn mynnu mai'r Athro Cairns a wnaeth y penderfyniad i ddefnyddio gwasanaeth Ms Chana drwy ei chwmmi, RKC Associates, a bod yr Athro Cairns wedi cytuno ar y telerau ar gyfer hynny mewn cyfarfod. Cyfarfu'r Athro Cairns â Ms Chana ar eiddo'r Bwrdd lechyd ar 11 Tachwedd 2014. Dywedodd Ms Casey ei bod wedi meddwl y byddai'r Athro Cairns wedi sicrhau bod y broses briodol yn cael ei dilyn er mwyn caffael gwasanaeth RKC Associates. Fodd bynnag, nid yw'r honiad hwn yn gyson â'r dystiolaeth ddogfennol sydd ar gael. Ar 6 Tachwedd 2014, ysgrifennodd Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd lechyd at Ms Chana i'w hysbysu bod y contract a gynigiwyd 'yn hollol iawn ac yn dderbyniol.' Ymddengys felly fod telerau ymrwymiad Ms Chana wedi'u cytuno cyn cyfarfod Ms Chana â'r Athro Cairns ar 11 Tachwedd 2014.
- 28 Mae Ms Casey hefyd wedi tynnu sylw fy archwilwyr at y ffaith ei bod wedi anfon drafft o'r contract at y Cyfarwyddwr Cyllid ar y pryd, a oedd yn gyfrifol am y portffolio caffael. Cafodd wybod yn ddiweddarach gan y Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid fod y contract yn 'iawn i'w lofnodi.' Mae hi hefyd yn datgan 'na chrybwyllwyd yr angen i gynnal proses gaffael/SFI ar unrhyw bryd yn ystod unrhyw ran o'r broses hon.'
- 29 Fodd bynnag, mae'r cyn Gyfarwyddwr Cyllid yn cofio ei bod wedi holi Ms Casey ynghylch sut y cytunwyd i ddyfarnu contract i RKC Associates, a bod Ms Casey wedi dweud wrthi fod y contract 'wedi'i gytuno gan [y Prif Weithredwr ar y pryd] ac mai ond geiriad y contract yr oedd angen ei adolygu.' Mae'r Cyfarwyddwr Cyllid ar y pryd yn cofio ei bod wedi gwirio hyn gyda'r Athro Cairns, a gadarnhaodd ei fod wedi cytuno i ddyfarnu'r contract. Ni wnaeth y Cyfarwyddwr Cyllid ar y pryd gadw cofnod ysgrifenedig o'r sgysiau hyn.

30 Mae'r Athro Cairns yn mynnu na wnaeth negodi'r contractau na rhoi awdurdod i'w dyfarnu, ac nid wyf wedi cael unrhyw dystiolaeth ddogfennol o'i ymglymiad. Gan hynny, nid wyf wedi gallu casglu i ba raddau y bu'r Athro Cairns yn ymwneud â'r materion hyn.

31 Waeth pwy a gytunodd y gellid dyfarnu contract i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014, erys y ffaith bod y contract wedi'i ddyfarnu'n groes i reolau caffael y Bwrdd lechyd. Ar ben hynny, mae'r dystiolaeth ddogfennol sydd ar gael i mi yn dangos bod gan Ms Casey ran annatod yn y broses o negodi telerau'r contract ag RKC Associates, a'i bod wedi llofnodi'r contract ar ran y Bwrdd lechyd. Mae fy nghasgliad yn seiliedig ar y canlynol:

- derbyniodd Ms Casey y cynnig contract gan Ms Chana drwy e-bost ar 22 Hydref 2014, ond chwe diwrnod ar ôl y cyfarfod y cyfeirir ato ym **mharagraff 26**. Fel Prif Swyddog Gweithredu y Bwrdd lechyd, dylai Ms Casey Dylai fod wedi bod yn ymwybodol na ellid gofyn am dendrau a'u hasesu fel sy'n ofynnol yn SFIs y Bwrdd lechyd o fewn y cyfnod hwn o amser. Llofnododd Ms Casey y contract er hynny.
- er bod Ms Casey yn honni bod yr Athro Cairns wedi cytuno i delerau'r ymrwymiad â Ms Chana, nodir yn yr e-bost cyflwyno i'r cynnig contract a anfonwyd gan Ms Chana at Ms Casey ar 22 Hydref 2014: 'rwy'n atodi fy nghynnig drafft sy'n adlewyrchu ein sgwrs dros y ffôn ddydd Llun yr wythnos hon [20 Hydref 2014]'. Rwyf felly o'r farn y bu Ms Casey yn ymwneud yn uniongyrchol â'r broses o gytuno ar delerau ymrwymiad Ms Chana.
- yn ôl negeseuon e-bost o'r un cyfnod rhwng Ms Casey ac Adran Gyllid y Bwrdd lechyd, roedd staff yr Adran Gyllid o'r farn mai Ms Casey oedd i benderfynu ynghylch y penderfyniad i ymrwymo i gontract. Er enghraifft, ar 4 Tachwedd 2014, ysgrifennodd Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd lechyd at Ms Casey yn nodi 'ei bod hi'n ymddangos yn iawn i lofnodi'r contract'.
- ar 4 Tachwedd 2014, ysgrifennodd Ms Casey at Ddirprwy Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd lechyd yn nodi bod Ms Chana ar gael am ddeuddydd yr wythnos ganlynol 'i'w hymsefydlu' ac y byddai Ms Chana wedyn yn 'dechrau gweithio 4 diwrnod yr wythnos yn ffurfiol o 1 Rhagfyr.' Mae'r neges e-bost hon yn arwydd cryf bod y penderfyniad i apwyntio RKC Associates wedi'i wneud cyn i'r Athro Cairns gyfarfod â Ms Chana ar 1 Tachwedd 2014. Roedd y cyfarfod ar 11 Tachwedd 2014 rhwng Ms Chana a'r Athro Cairns yn rhan o gyfnod ymsefydlu cytunedig Ms Chana yn y Bwrdd lechyd, a derbyniodd Ms Chana dal am ddiwrnodiau ymsefydlu 11 ac 12 Tachwedd 2014 yn rhan o'r contract ymgynghori.

- dywedodd Ms Chana Dywedodd mai'r Prif Weithredwr a gytunodd ar y telerau i'w hymrwymo, ond esboniodd wedyn ei bod yn ystyried iddo wneud hynny 'drwy ei gasgliad o adroddiadau uniongyrchol.' Deallaf fod hyn yn golygu nad oedd y Prif Weithredwr ar y pryd yn ymwneud yn uniongyrchol â thrafod na chytuno ar delerau'r ymrwymiad â Ms Chana.
 - ar 12 Mai 2016, dywedodd Cyfarwyddwr Llywodraethu Corfforaethol y Bwrdd Iechyd wrthyf, mewn ymateb i'm hymholiadau archwilio, fod Ms Casey wedi cytuno ar delerau'r contractau ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014.
- 32 Gan fynnu mai rhan fach oedd ganddi wrth benderfynu ynghylch y contract, tynnodd Ms Casey sylw at y ffaith ei bod wedi anfon e-bost at y Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid ar 4 Tachwedd 2014 yn dweud bod y Prif Weithredwr ar y pryd, yr Athro Cairns 'wedi crybwyll heddiw ei fod yn awyddus i [Ms Chana] ddechrau cyn gynted ag sy'n bosibl. Deallaf ei bod a gael am ddau ddiwrnod wythnos nesaf i'w hymsefydlu, ac wedyn i ddechrau gweithio'n ffurfiol 4 diwrnod yr wythnos o 1 Rhagfyr. Deallaf ei bod yn bwriadu gweithio'n hyblyg, ac mae hyn yn golygu gweithio gartref rai diwrnodiau.' Fodd bynnag, ar adeg cynnal y cyfarfod hwn, roedd telerau'r contract eisoes wedi'u cytuno yn amodol ar gadarnhau rhai manylion ariannol yn gysylltiedig â threuliau contract a geiriad anfonebau.
- 33 Mae Ms Casey yn mynnu nad yw hi 'erioed wedi gwadu na chydymffurfiwyd â'r gweithdrefnau caffael, [ac] nad oedd yn ymwybodol y dylid bod wedi cydymffurfio â'r gweithdrefnau hynny ar yr adegau perthnasol.' Dywedodd wrth fy archwilwyr iddi ddod yn ymwybodol o'r diffyg cydymffurfio â rheolau caffael mewn cyfweliad â'm cynrychiolwyr ym mis Rhagfyr 2016.
- 34 Serch hynny, wrth lofnodi'r contract, derbyniodd Ms Casey gyfrifoldeb am y penderfyniadau i ymrwymo i gontract, a oedd y cynnwys cyfrifoldeb i sicrhau bod y gwasanaethau a roddwyd ar gontract wedi'u caffael yn unol â rheolau caffael y Bwrdd Iechyd. Nid wyf yn derbyn esboniad Ms Casey, sef nad oedd yn ymwybodol ar y pryd bod angen cydymffurfio â rheolau caffael. Fel cyfarwyddwr gweithredol y Bwrdd Iechyd, dylai fod wedi bod yn ymwybodol o'r gofynion, ac os nad oedd yn ymwybodol o'r gofynion, dylai fod wedi gofyn a gyngor oddi wrth Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd.

Roedd y penderfyniad i ddyfarnu contract gwerth rhwng £110,888 a £112,078 + TAW i RKC Associates ym mis Mehefin 2015 yn groes i Gyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog, Cynllun Dirprwyo ac Ymreolaeth a Enillir y Bwrdd Iechyd

35 Ar 1 Mehefin 2015, anfonwyd llythyr at Ms Chana oddi wrth Brif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd Iechyd, Ms Casey, yn datgan 'Ysgrifennaf i gadarnhau bod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn dymuno ymrwymo i gcontract â chi i ddarparu cefnogaeth yn gysylltiedig â gwaith sydd ei angen er mwyn cyflenwi rôl Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Bydd hyn yn weithredol am gyfnod o chwe mis o 9 Mehefin 2015, gyda hyd y contract yn amodol ar benodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol parhaol. Dyma fydd y cyflawniadau disgwyliedig yn ystod y cyfnod hwn.

- Cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu
- Gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch
- Gweithredu'r cynlluniau i wella'r broses recriwtio.

Edrychaf ymlaen at dderbyn eich cynnig.'

36 Roedd gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch a gwella'r broses recriwtio yn gyflawniadau a nodwyd o dan y contract blaenorol ddyfarnwyd gan y Bwrdd Iechyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014, ac o dan delerau'r contract hwnnw roedd yn ofynnol cwblhau'r cyflawniadau hynny erbyn mis Mai 2015 (gweler paragraff 16). Roedd gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch a gwella'r broses recriwtio hefyd yn gyflawniadau a nodwyd mewn contract pellach y dyfarnodd y Bwrdd Iechyd i RKC Associates ym mis Chwefror 2016 (gweler [paragraff 116](#)).

37 Roedd y llythyr, dyddiedig 1 Mehefin 2015, wedi'i lofnodi'n electronig â sgan o lofnod Ms Casey. Yn ôl Ms Casey, yr Adran AD a luniodd y llythyr ar gyfarwyddyd unigolyn anhysbys tra'r oedd ar ei gwyliau, ac nid oedd 'yn rhan o'r cytundeb i gynnig contract newydd i [Ms Chana].' Dywed hefyd y byddai ei Chynorthwydd Gweithredol 'wedi cael cais i gyflwyno ei llofnod electronig gan fy mod ar...wyliau'. Ar ddychwelyd i'r gwaith ar 15 Mehefin 2015, mae Ms Casey yn mynnu bod Ms Chana eisoes wedi dechrau gweithio ar yr ymrwymiad newydd a nodwyd yn y llythyr dyddiedig 1 Mehefin 2015, a'i bod yn 'tybio bod popeth mewn trefn'. Gan hynny, llofnododd y contract y cyfeirir ato yn y paragraff nesaf.

- 38 Mater a allai fod yn ddifrifol iawn yw'r awgrym bod unigolyn neu unigolion anhysbys wedi rhoi cyfarwyddyd y dylid cyhoeddi llythyr yn enw Ms Casey heb ei chaniatâd, er mwyn sicrhau ymrwymiad i gontract pellach ag RKC Associates. Anfonodd Cynorthwyydd Gweithredol Ms Casey y llythyr dyddiedig 1 Mehefin 2015 drwy e-bost at Ms Chana ar 1 Mehefin 2015, a nodwyd yn yr e-bost cyflwyno 'atodir llythyr oddi wrth [Ms Casey].' Yn ôl y cofnodion AD a gefais gan y Bwrdd lechyd, ni chychwynnodd Ms Casey ei gwyliau hyd 2 Mehefin 2015, sef y diwrnod ar ôl anfon y llythyr. Anfonodd Ms Chana ateb yn uniongyrchol at Ms Casey ar 3 Mehefin 2015, gan atodi ei chynnig contract, a chan nodi 'Annwyl [Ms Casey], diolch yn fawr am eich llythyr. Atodaf fy nghynnig yn unol â'ch cais. Edrychaf ymlaen at eich ymateb.' Os nad oedd wedi rhoi awdurdod i anfon y llythyr, nid wyf yn sicr pam na chododd Ms Casey bryder ynghylch defnydd diawdurdod o'i llofnod ar dderbyn yr e-bost hwn. Ar 15 Mehefin 2015, llofnododd Ms Casey gontract ag RKC Associates ar gyfer darparu gwasanaethau ymgynghori AD i'r Bwrdd lechyd am gyfnod o chwe mis, gan ddechrau ar 9 Mehefin 2015. Mae'r contract ar ffurf 'cynnig am gefnogaeth ymgynghori' wedi'i ddrafftio gan berchennog ac unig-gyfarwyddwr RKC Associates. Mae'r contract yn gyson â'r llythyr dyddiedig 1 Mehefin 2015 y cyfeirir ato uchod.
- 39 Nodir yn y contract y bydd RKC Associates yn darparu'r canlynol i'r Bwrdd lechyd:
- 'Cefnogaeth lefel uchel dros dro i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a DT, gan adrodd wrth y Prif Swyddog Gweithredu am gyfnod o chwe mis, gan ddechrau ar 9 Mehefin 2015;
 - Dau faes uchel eu blaenoriaeth:
 - gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch; a
 - gweithredu'r cynlluniau i wella'r broses recriwtio.
- Gallai meysydd eraill perthnasol â blaenoriaeth godi. Cyflawnir y rhain drwy gytundeb.'
- 40 Yn ôl y ddogfen gynnig, byddai perchennog ac unig-gyfarwyddwr RKC Associates, Ms Chana, yn cyflawni'r gwaith ymgynghori, ac yn derbyn £1,000 y dydd, plws 'treuliau rhesymol' + TAW.
- 41 Talodd y Bwrdd lechyd £101,000 + TAW i RKC Associates am 101 diwrnod o waith ymgynghori a ddarparwyd i'r Bwrdd lechyd rhwng 9 Mehefin 2015 a 4 Rhagfyr 2015. Yn ogystal â hyn, talwyd treuliau rhwng £9,888 ac £11,078 + TAW yn gysylltiedig â'r contract i RKC Associates. Ceir ansicrwydd ynghylch yr union ffigur, gan fod un anfoneb a gyflwynwyd gan RKC Associates yn trafod dau gyfnod contract.

Tudalen y pecyn 249

- 42 Ym mis Mehefin 2015, arhosodd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ar secondiad, a deallaf mai'r bwriad wrth ddyfarnu contract pellach i RKC Associates oedd darparu cefnogaeth ymgynghori barhaus i Adran y Gweithlu a Datblygu Trefniadol dros gyfnod y secondiad.
- 43 Nid yw'n glir i mi a fwriadwyd i gontract mis Mehefin 2015 fod yn gontract newydd neu'n estyniad ar y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014. Yn y naill achos neu'r llall, ystyriaf fod y contract neu'r estyniad hwn wedi'i ddyfarnu'n groes i SFIs y Bwrdd Iechyd. Fel y nodir ym [mharagraff 21](#), roedd yr SFIs yn ei gwneud hi'n ofynnol cynnal ymarfer tendro cystadleuol ar gyfer pob contract dros £25,000, (ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol nad ydynt yn berthnasol yn yr achos hwn – gweler [paragraff 22](#)). Ni cheisiwyd cynnal cystadleuaeth ar gyfer dyfarnu'r contract, ac ni ofynnwyd i Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd ychwaith am gyngor ynghylch caffael neu ddyfarnu contractau.
- 44 Mae paragraff 10.8 o SFIs y Bwrdd Iechyd yn datgan y canlynol: 'yn amodol ar gydymffurfio ag unrhyw ofyniad cyfreithiol ac amodau contract cytunedig, caniateir ymestyn contract unwaith ar yr amod nad yw'r gost ychwanegol yn uwch na 50% o werth gwreiddiol y contract, hyd at uchafswm o £75,000 heb gynnwys TAW'. Os bwriadwyd i'r contract fod yn estyniad ar y contract presennol, roedd caniatáu'r estyniad hwnnw'n groes i SFIs y Bwrdd Iechyd, gan fod gwerth yr estyniad dros £75,000 ac yn fwy na 50% o werth contract Tachwedd 2014. Rwyf yn cydnabod nad oes diben dadlau ynghylch hynny gan fod contract Tachwedd 2014 wedi'i ddyfarnu heb gystadleuaeth.
- 45 Nid yw swyddogion y Bwrdd Iechyd wedi gallu rhoi unrhyw esboniad pam y dyfarnodd y Bwrdd Iechyd y contract i RKC Associates ym mis Mehefin 2015 heb ofyn am dendrau cystadleuol, fel sy'n ofynnol yn SFIs y Bwrdd Iechyd.
- 46 Ar ben hynny, ni weithredodd y Bwrdd Iechyd yn unol â'i Gynllun Dirprwyo a'i Fframwaith Ymreolaeth a Enillir, a nodai fod awdurdod i gaffael a gweithdrefnau contractio ar gyfer nwyddau a gwasanaethau dros £1,000 wedi'u dirprwyo i Bennaeth Caffael y Bwrdd Iechyd (ar wahân i eithriadau penodedig nad ydynt yn berthnasol i'r achos hwn). Caffaelwyd gwasanaethau RKC heb gyfeirio at Bennaeth Caffael y Bwrdd Iechyd, ac rwyf o'r farn fod y rhai a gymerodd ran yn yr ymarfer caffael hwn wedi gweithredu heb awdurdod y Bwrdd Iechyd.

- 47 Er bod y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, yn mynnu mai'r Prif Weithredwr ar y pryd, yr Athro Cairns, a benderfynodd ddyfarnu'r contract i RKC Associates, nid oedd yn gallu rhoi unrhyw ddogfennau i mi o'r cyfnod dan sylw i gefnogi'r honiad hwnnw. Nid wyf yn derbyn honiad Ms Casey, sef nad oedd 'â rhan yn y cytundeb i gynnig contract newydd i [Ms Chana].' Wrth lofnodi'r contract ag RKC Associates, yr oedd Ms Casey, drwy ddiffiniad, â rhan yn y cytundeb. Yn ogystal â hynny, fel y swyddog awdurdodi, yr oed dyletswydd arni i sicrhau bod y gwasanaethau a roddir ar gontract wedi'u caffael yn unol â rheolau caffael y Bwrdd lechyd, fel y'u nodir yn ei SFIs. Ni lwyddodd i wneud hynny.
- 48 Nid yw safbwynt Ms Casey wedi fy argyhoeddi bod y llythyr a anfonwyd at Ms Chana wedi'i anfon heb iddi wybod am hynny, neu heb iddi gydsynio i hynny. Beth bynnag fo'r achos, dylai Ms Casey fod wedi sicrhau bod proses briodol yn cael ei dilyn, fel llofnodai'r Bwrdd lechyd i'r contract.
- 49 Waeth sut a phryd y daethpwyd i benderfyniad i ymrwymo i gontract ag RKC Associates, llofnododd Ms Casey y contract hwnnw. Dyfarnwyd y contract yn groes i SFIs y Bwrdd lechyd, ac nid oedd gan y rhai a gaffaelodd wasanaethau RKC Associates yr awdurdod i wneud hynny o dan Gynllun Dirprwyo a Fframwaith Ymreolaeth a Enillir y Bwrdd lechyd. O ganlyniad i hyn, ni all y Bwrdd lechyd ddangos bod y contract wedi'i ddyfarnu yn gyfreithlon ac mewn modd teg a thryloyw.

Torrwyd rheolau caffael cyhoeddus wrth ddyfarnu contractau ymgynghori i RKC Associates

- 50 Mae'r Bwrdd Iechyd, fel corff cyhoeddus, yn ddarostyngedig i Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015, a chyn mis Chwefror 2015, yr oedd yn ddarostyngedig i Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2006. Bwriad y rheoliadau yw sicrhau, pan fo'r weithred o gaffael o fewn eu cwrpas, y cydymffurfir â'r egwyddorion canlynol wrth ddyfarnu contract:
- triniaeth gyfartal;
 - tryloywder;
 - dim gwahaniaethu; a
 - chymesuredd.
- 51 Yn ôl SFIs y Bwrdd Iechyd: 'Ceir cyfarwydddebau'r UE a rheoliadau'r DU ...sydd yn trafod pob rhan o'r maes caffael, ac mae'r Cyfarwydddebau hyn yn pennu trothwyon lle daw gofynion cyfreithiol a phrotocolau caffael arbennig ac ymestynnol yn berthnasol. Mae'r holl Gyfarwyddwyr a'u staff yn gyfrifol am sicrhau bod y Cyfarwydddebau hynny wedi'u deall a'u gweithredu'n llawn.'
- 52 Ym mis Tachwedd 2014, dyfarnodd y Bwrdd Iechyd gontract i RKC Associates ar gyfer darparu gwasanaethau ymgynghori AD am gyfnod o chwe mis. Ym mis Tachwedd 2015, ymrwymodd y Bwrdd Iechyd i gontract pellach ag RKC Associates ar gyfer darparu gwasanaethau ymgynghori AD am gyfnod pellach o chwe mis. Ar 14 Rhagfyr 2015, ailymrwymodd y Bwrdd Iechyd ag RKC Associates am gyfnod pellach o dri mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2016. Ni ofynnodd y Bwrdd Iechyd i unrhyw un gystadlu am y cyfleoedd contract hyn cyn ymrwymo i ddefnyddio RKC Associates, (gwahoddodd y Bwrdd Iechyd dendrwy'r gystadlu am drydydd cyfnod y contract ar 23 Rhagfyr 2015, fel y nodir ym [mharagraffau 110 i 132](#), ond yn fy marn i ymddengys fod y Bwrdd Iechyd eisoes wedi ymrwymo RKC Associates ar 14 Rhagfyr 2015).
- 53 Pan fydd contract am wasanaethau oddi mewn i gwmpas llawn y gyfundrefn caffael cyhoeddus, mae'n rhaid i'r awdurdod sy'n contractio gyflawni'r rhwymedigaethau hanfodol a ganlyn:
- cyhoeddi hysbysiad yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd (OJEU) ar ffurf ragnodedig, yn hysbysebu'r contract;
 - defnyddio gweithdrefn ddyfarnu benodedig, a chydymffurfio â gofynion cysylltiedig ynghylch meini prawf dethol a dyfarnu;

- cydymffurfio â gofynion adrodd yn dilyn penderfyniad i ddyfarnu contract; a
 - chydymffurfio ag egwyddorion tryloywder, triniaeth gyfartal, peidio gwahaniaethu a chymesuredd.
- 54 Mae gofynion caffael cyhoeddus yn gymhleth, ac yn ôl y cyngor cyfreithiol a roddwyd i mi mae contract ar gyfer gwasanaethau oddi mewn i gwmpas llawn y gyfundrefn caffael cyhoeddus os bodlonir yr amodau canlynol:
- bod y gwasanaethau a ddarperir yn perthyn i gategoriâu penodedig; a
 - bod yr awdurdod contractio yn amcangyfrif yn rhesymol, ar ddechrau'r ymarfer caffael, y bydd y cyfanswm sy'n daladwy o dan y contract yn uwch na'r trothwy gwerth perthnasol; ac na cheir unrhyw eithriadau cyfreithiol (ac fe'm cynghorir nad oes eithriadau o'r fath yn berthnasol yn yr achos hwn).
- 55 Y cyngor a roddwyd i mi oedd mai gwasanaethau ymgynghori ym maes rheoli oedd y disgrifiad gorau o'r gwasanaethau yr oedd RKC Associates yn bwriadu eu darparu, a olygai eu bod mewn egwyddor yn ddarostyngedig i gwmpas llawn y gyfundrefn caffael cyhoeddus. Ar yr adeg berthnasol £111,676 oedd y trothwy gwerth perthnasol lle'r oedd gofynion llawn y rheoliadau yn dod i rym. Pan na fydd awdurdod sy'n contractio yn rhoi amcangyfrif o werth tebygol contract ar gyfer gwasanaeth sydd yn ddarostyngedig i'r gyfundrefn caffael cyhoeddus, mae hynny ynddo'i hyn yn golygu bod rheoliadau caffael cyhoeddus wedi'u torri. Nid roddodd y Bwrdd lechyd amcangyfrif o werth perthnasol contractau Tachwedd 2014 a Mehefin 2015, ac ni wnaeth ychwaith ystyried a ellid adnewyddu'r contractau hynny.
- 56 Er y gellir gwneud rhyw ymgais i gyfrifo'r hyn a fyddai wedi bod yn amcangyfrif rhesymol, mater i'r Bwrdd lechyd yw hyn yn y pen draw, ac ni allaf fabwysiadu safbwynt swyddogol yn ei gylch. Fodd bynnag, pe bai'r Bwrdd lechyd wedi llunio amcangyfrif o'r gwerth, byddai hynny wedi dangos bod y gwerth hwnnw'n uwch na'r trothwy gwerth perthnasol. Dylai'r Bwrdd lechyd felly fod wedi caffael y cytundebau yn unol â Rheoliadau 2015. Ar ben hynny, ac yn ôl y cyngor a roddwyd i mi, gallai'r broses gaffael a gynhaliwyd yn gysylltiedig â'r contract a ddyfarnwyd ym mis Chwefror 2016 fod wedi bod yn groes i Reoliadau 2015, gan nad oed y rhybudd ynglŷn â'r contract a gyhoeddwyd gan y Bwrdd lechyd yn addas i'r diben, gan nad oedd yn hysbysebu contract a oedd ar gael mewn gwirionedd, fel y nodir ym [mharagraffau 110 i 122](#).

- 57 Fel y nodwyd uchod, mae rheoliadau caffael cyhoeddus yn gymhleth. Ni fyddwn felly'n disgwyl i'r rhan fwyaf o swyddogion y Bwrdd lechyd ddeall y rheolau'n fanwl. Fodd bynnag, byddwn yn disgwyl i swyddogion ar lefel uwch o fewn y Bwrdd lechyd fod yn ymwybodol o'r angen i gydymffurfio â'r rheolau ac, os oeddent yn ansicr a oedd y rheolau hynny'n berthnasol, i ofyn am gyngor oddi wrth Bennaeth Caffael y Bwrdd lechyd. Ni ofynnwyd am unrhyw gyngor i'r perwyl hwnnw. Mae'r Pennaeth Caffael yn cytuno bod y symiau dan sylw yn uwch na'r trothwyon gwerth perthnasol, ac y dylid bod wedi dilyn proses gaffael lawn yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd ar gyfer y caffaeliadau.
- 58 Yn sgil methiant y Bwrdd lechyd i gydymffurfio â'r rheoliadau wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, achoswyd risg i enw da'r Bwrdd lechyd a risg y byddai darpar dendrwy ac/neu'r Comisiwn Ewropeaidd yn cymryd camau yn erbyn y Bwrdd lechyd.

Methodd y Bwrdd lechyd â chynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy ar RKC Associates

- 59 Wrth ystyried dyfarnu contractau i gyflenwyr allanol, mae'n hanfodol i gyrrff cyhoeddus ddeall pwy y maent yn cynnal eu busnes â hwy. Mae hyn yn angenrheidiol er mwyn sicrhau bod gan gyflenwir posibl y capasiti a'r gallu i gyflenwi'r contract, eu bod yn sefydlog yn ariannol a bod ganddynt enw da. Er mwyn canfod a yw darpar gyflenwyr yn addas i gyflenwi contractau cyhoeddus, bydd cyrff cyhoeddus yn cynnal gwiriadau a elwir yn wiriadau 'diwydrwydd dyladwy'. Pan na chynhelir gwiriadau diwydrwydd dyladwy, bydd y sefydliad yn agored i risg ariannol a risg i enw da.
- 60 Yn ôl SFIs y Bwrdd lechyd: 'y Cyfarwyddwr Cyllid sy'n gyfrifol am gadarnhau bod pob cwmni ar y rhestr tendro yn gadarn yn ariannol ac yn gymwys yn broffesiynol drwy broses cyn-gymhwysio/fetio ariannol a gyflawnir gan swyddog caffael a chanddo gymwysterau a phrofiad addas'.
- 61 Ar gyfer contractau sylweddol, gan gynnwys pob contract sy'n uwch na throthwyon caffael cyhoeddus, mae'r Bwrdd lechyd yn cyflawni ei gyfrifoldebau diwydrwydd dyladwy drwy ofyn i dendrwyr posibl lenwi Holiaduron Cyn Cymhwysio (HCCau) Mae'r holiaduron hyn wedi'u dylunio i ganfod cyflenwyr nad ydynt yn bodloni gofynion craidd y sefydliad. Os nad yw cyflenwr yn bodloni'r gofynion, ni ystyrir dyfarnu contract iddo.

- 62 Mae HCC y Bwrdd Iechyd yn gofyn i gyflenwyr ateb cwestiynau manwl yn y meysydd a ganlyn:
- gwybodaeth gyffredinol am y sefydliad/cwmni;
 - capasiti a gallu;
 - sefyllfa ariannol/economaidd;
 - trefniadau rheoli/llywodraethu;
 - cyfle cyfartal;
 - cynaliadwyedd;
 - iechyd a diogelwch;
 - yswiriant; a
 - digwyddiadau ac anghydfodau.
- 63 Ni ofynnwyd i RKC Associates lenwi HCCau cyn dyfarnu contractau iddo ym mis Tachwedd a mis Mehefin 2015. Ar ben hynny, ni roddwyd unrhyw dystiolaeth i mi i ddangos bod y Bwrdd Iechyd wedi cynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy mewn perthynas ag RKC Associates na Ms Chana.
- 64 Mae'r methiant i gynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy priodol yn destun pryder. Pe bai'r Bwrdd Iechyd wedi cynnal gwiriadau cyflym ar RKC Associates, byddai wedi canfod bod y cwmni wedi cael ei gorffori yn Nhŷ'r Cwmnïau ar 7 Tachwedd 2014, bedwar diwrnod cyn i Ms Chana, perchennog RKC Associates, ddechrau gweithio o dan y contract, a phythefnos ar ôl i Ms Chana anfon ei chynnig contract i'r Bwrdd Iechyd ac arno'r pennawd 'RKC Associates Ltd'.
- 65 Pan ddechreuodd Ms Chana ei gwaith o dan y contract, roedd RKC Associates yn gwmni newydd ei ffurfio, nid oedd wedi cyflawni unrhyw waith ymgynghori blaenorol ac nid oedd ganddo unrhyw hanes o safbwynt ariannol neu lywodraethu.
- 66 Ar ben hynny, nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi gallu darparu unrhyw dystiolaeth i mi ei fod wedi ceisio cadarnhau'r canlynol:
- Bod gan RKC Associates yswiriant atebolrwydd cyhoeddus ac indemniad proffesiynol;
 - Bod Ms Chana wedi trefnu i dalu treth incwm ac yswiriant gwladol (gweler [paragraffau 77 i 85](#)); a
 - Bod gan Ms Chana eiridaon boddhaol o gyflogaeth flaenorol.

- 67 Ystyriaf fod methiant y Bwrdd Iechyd i gynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy priodol ar RKC Associates a Ms Chana wedi achosi risg ddiangen i'r Bwrdd Iechyd.
- 68 Yn ôl Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd ar y pryd rôl yr Adran Gyllid mewn perthynas â chontract Tachwedd 2014 oedd adolygu a chyflwyno sylwadau ar ddrafft y contract o safbwynt cyllid. Fel y nodir ym **mharagraff 29**, dywed Cyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd ar y pryd fod Ms Casey wedi dweud wrthi nad oedd ond angen 'adolygu geiriad y contract.' Cynhaliodd yr Adran Gyllid y dasg hon ar gais y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey. Mae Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd yn mynnu nad oedd gan yr Adran Gyllid unrhyw ran yn y broses o gaffael y gwasanaeth ymgynghori, ac na chynhaliodd unrhyw wiriadau diwydrwydd dyladwy ychwaith.
- 69 Ms Casey oedd y swyddog a lofnododd y contract ag RKC Associates ar ran y Bwrdd Iechyd, ac roedd dyletswydd arni fel y swyddog awdurdodi i sicrhau bod yr holl wiriadau diwydrwydd dyladwy angenrheidiol wedi'u cynnal.

Roedd y Bwrdd Iechyd yn torri ei Gyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog pan gytunodd ar gontractau ag RKC Associates, a oedd wedi cael eu drafftio gan berchennog RKC Associates, ac wrth wneud hynny achosodd risg ddiangen i'r Bwrdd Iechyd

- 70 Mae'n arfer safonol i gyrrff cyhoeddus sy'n ymrwymo i gontractau â chyflenwyr gwasanaethau nodi'r telerau a'r amodau'n ffurfiol mewn ysgrifen. Mae contractau ysgrifenedig yn rhoi sicrwydd i'r naill barti a'r llall ac yn fan cyfeirio cytunedig os cyfyd anghydfod contractiol. Dylai contract gwasanaeth ysgrifenedig drafod materion fel:
- yr hyn a gytunwyd o ran pris a hyd y contract;
 - manyleb y gwasanaethau sydd i'w cyflenwi;
 - rhwymedigaethau cyfreithiol a rhwymedigaethau eraill y cyflenwr;
 - trefniadau monitro'r contract;
 - trefniadau ar gyfer datrys anghydfod; a
 - darpariaethau canslo.

- 71 Yn ôl SFIs y Bwrdd lechyd: 'I gyd-fynd â phob gwahoddiad i dendro dylid cyflwyno telerau ac amodau safonol y Bwrdd lechyd ar gyfer contractau, a'r sail ar gyfer gweithrediadau busnes y Bwrdd lechyd â'r contractwr. Lle bo'n briodol, gall uwch swyddogion caffael lunio contract wedi'i gynllunio'n arbennig, ac ynddo gyngor cyfreithiol priodol, yn amodol ar gymeradwyaeth y Cyfarwyddwr Cyllid.' Nodir hefyd yn yr SFIs 'ym mhob dogfen gontract dylid cynnwys cymal i sicrhau bod gan y Bwrdd lechyd hawl i ganslo'r contract ac adennill swm unrhyw golled sy'n deillio o'r weithred honno o ganslo gan y contractwr, os yw'r tendrwr wedi cydgyllwynio ag eraill wrth baratoi ei dendr, neu os yw wedi cynnig, rhoi, neu gytuno i roi unrhyw rodd neu ystyriaeth o unrhyw fath fel cymhelliad neu wobwr.'
- 72 Mae'r Bwrdd lechyd wedi mabwysiadu contract safonedig GIG Cymru ar gyfer cyflenwi gwasanaethau. Pe bai'r Bwrdd lechyd wedi defnyddio'r ddogfen gontract safonol hon wrth ymrwymo i gontract ag RKC Associates, byddai wedi sicrhau bod gofynion yr SFI ynghylch contract ysgrifenedig wedi'u bodloni.

Contract Tachwedd 2014

- 73 Ym mis Tachwedd 2014, ymrwymodd Prif Swyddog Gweithredu y Bwrdd lechyd, Ms Casey, gan weithredu ar ran y Bwrdd lechyd, i gontract ag RKC Associates ar gyfer darparu contract ymgynghori chwe mis o hyd. Fel y nodwyd ym mharagraffau 14 i 17, mae'r contract ar ffurf dogfen 'cynnig am gefnogaeth ymgynghori' a anfonwyd gan berchennog ac unig-gyfarwyddwr RKC Associates, Ms Chana, at Brif Swyddog Gweithredu y Bwrdd lechyd, Ms Casey, ar 22 Hydref 2014, er nad yw'r Bwrdd lechyd na Ms Chana wedi gallu cyflwyno copi wedi'i lofnodi o'r ddogfen i mi.
- 74 Nid yw dogfen y contract yn cynnwys telerau ac amodau safonol y Bwrdd lechyd, ac rwyf o'r farn fod y contract yr ymrwymodd y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, iddo ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 yn groes i SFIs y Bwrdd lechyd ac yn achosi risg ddiangen i'r Bwrdd lechyd am y rhesymau a ganlyn:
- Nid oedd y contract yn cynnwys manyleb fanwl o'r gwasanaethau i'w cyflenwi, safonau ansawdd, rhwymedigaethau cyfreithiol a rhwymedigaethau eraill y cyflenwr, gan gynnwys ymdriniaeth â threth, trefniadau monitro'r contract, trefniadau datrys anghydfod a darpariaethau canslo.

- Nodai'r contract: 'o dan yr ymgylgoreiaeth hon, fy nghyfrifoldeb yw darparu'r cyngor a'r gwasanaethau sydd wedi'u cynnwys yn y cynnig hwn yn ddidwyll. Mae derbyn y contract yn fy indemnio rhag unrhyw gamau cyfreithiol (ac eithrio atebolrwydd troseddol) a allai gael eu cymryd yn y dyfodol yn gysylltiedig ag unrhyw gyngor neu wasanaeth a ddarparwyd, ac unrhyw ganlyniadau a allai ddigwydd, neu beidio digwydd, yn sgil hynny. Bydd y partion dan sylw neu yr effeithir arnynt gan yr ymgylgoreiaeth yn cael gwybod am hyn, ac yn barti i'r indemniad hwn yn sgil cymryd rhan yn yr ymgylgoreiaeth a ddisgrifir uchod.' Yn fy marn i, ni ddylai'r Bwrdd lechyd fyth fod wedi cytuno i'r amod hwn. Yr oedd yn indemnio RKC Associates rhag i'r Bwrdd lechyd gymryd camau cyfreithiol pe bai'r ymgynghorydd yn methu â chyflawni'r gwaith, yn perfformio'n is na'r safon neu'n esgeulus.

- 75 Ar 22 Hydref 2014, cafodd Ms Casey sgwrs â Chyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd lechyd ar y pryd (a oedd hefyd yn Arweinydd Gweithredol y Bwrdd lechyd ym maes caffael), ac yn dilyn y sgwrs honno anfonodd y contract a gynigiwyd drwy e-bost at Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd lechyd ar y pryd. Nodir yn yr e-bost 'dyma'r cynnig wedi'i atodi. A yw'n iawn i'w lofnodi?' Wedyn anfonodd y Cyfarwyddwr Cyllid ar y pryd y contract drafft at aelodau staff Cyllid y Bwrdd lechyd i'w ystyried.
- 76 Er i staff Cyllid y Bwrdd lechyd godi pwyntiau penodol ynghylch telerau'r contract, siom oedd canfod na hysbyswyd y Prif Swyddog Gweithredu fod y ffurf a gynigiwyd ar gyfer y contract yn annerbyniol. Ar 4 Tachwedd 2014, cyngor y Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid i Ms Casey oedd bod y contract a gynigiwyd yn: 'edrych yn iawn i'w lofnodi', ond y byddai'n fuddiol cael rheolau ynghylch yr hyn yr oedd 'treuliau rhesymol' yn ei gynrychioli.

Contract Mehefin 2015

- 77 Ar 15 Mehefin 2015, gan weithredu ar ran y Bwrdd lechyd, llofnododd y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, gcontract pellach ag RKC Associates ar gyfer darparu contract ymgynghori arall chwe mis o hyd. Dogfen wedi'i drafftio gan Ms Chana o RKC Associates oedd y contract hwn unwaith eto. Fel yn achos y contract o fis Tachwedd 2014, nid oedd y contract a ddrafftiodd gan Ms Chana yn gyson â chontract safonedig y Bwrdd lechyd ar gyfer cyflenwi gwasanaethau, ac yr oedd yn ddiffygiol am yr un rhesymau a roddwyd ym [mharagraff 74](#).
- 78 Mae'r Bwrdd lechyd hefyd wedi darparu darparu contract arall eto i mi a oedd yn trafod yr un gwasanaeth a'r cyfnod a'r un a lofnodwyd ar 15 Mehefin 2015. Llofnodwyd y contract arall hwn gan Ms Casey ar ran y Bwrdd lechyd ar 9 Gorffennaf 2015, a chan Ms Chana ar ran RKC Associates ar 15 Gorffennaf 2015. Lluniwyd y contract dyddiedig 9 Gorffennaf 2015 gan Bennaeth Llywodraethu Gweithlu y Bwrdd lechyd. Mae telerau contract Gorffennaf 2015 yn llawer manylach na'r

telerau a nodwyd yng nghontract Mehefin 2015, ac maent yn cynnwys darpariaethau lle'r oedd y Bwrdd Iechyd yn gallu gofyn i Ms Chana ddarparu manylion ei threfniadau ar gyfer treth ac yswiriant gwladol.

- 79 Ymddengys fod yr ail gontract wedi'i lunio er mwyn sicrhau bod trefniadau contractio'r Bwrdd Iechyd ag RKC Associates yn cydymffurfio ag argymhellion 'Adolygiad o drefniadau treth penodeion sector cyhoeddus' gan Drysorlys EM (adolygiad Trysorlys EM). Mae Llywodraeth Cymru wedi mabwysiadu argymhellion adolygiad Trysorlys EM ac roedd hi'n ofynnol i gyrff GIG Cymru gydymffurfio â'r argymhellion hynny o fis Rhagfyr 2013.
- 80 Roedd yr argymhellion yn cynnwys:
- 'dylai aelodau bwrdd ac uwch swyddogion a chanddynt gyfrifoldeb ariannol sylweddol fod ar gyflogres y sefydliad, oni cheir amgylchiadau eithriadol - a phryd hynny dylai'r Swyddog Cyfrifyddu gymeradwyo'r trefniadau - ac ni ddylai eithriadau felly fodoli am gyfnod hwy na chwe mis; a
 - dylai ymrwymadau hwy na chwe mis, ar gyfradd ddyddiol o fwy na £220, gynnwys darpariaethau contract sydd yn galluogi'r adran i geisio sicrwydd ynghylch ymrwymadau treth incwm ac NICS y sawl y mae'n ymrwymo i gontract ag ef/hi - a therfynu'r contract os na roddir y sicrwydd hwnnw.'
- 81 Ar 27 Chwefror 2015, derbyniodd holl brif weithredwyr y GIG, gan gynnwys Prif Weithredwr y Bwrdd Iechyd ar y pryd, yr Athro Cairns, ohebiaeth oddi wrth Lywodraeth Cymru ynghylch yr angen i gydymffurfio â'r argymhellion hyn. Anfonodd yr Athro Cairns yr ohebiaeth at Ms Chana gan ofyn: 'Beth y mae angen i ni ei wneud yn eich cylch chi.' Ymatebodd Ms Chana i'r Athro Cairns, gan gopïo Ms Casey, drwy ddweud ei bod hi a Ms Casey 'wedi trafod hyn a chytuno i barhau â'r drafodaeth ar ôl i mi ddychwelyd i'r swyddfa ochr yn ochr â'r [Dirprwy Gyfarwyddwr Cyllid] a chymryd unrhyw gamau cytunedig.'
- 82 Er gwaethaf hyn, nid oedd y contract ag RKC Associates a lofnodwyd gan Ms Casey ar 15 Mehefin 2015 yn cynnwys darpariaethau fyddai'n galluogi'r Bwrdd Iechyd i ofyn i Ms Chana gadarnhau ei hymrwymadau o ran treth incwm ac yswiriant gwladol.
- 83 Yn ôl Pennaeth Llywodraethu Gweithlu'r Bwrdd Iechyd, lluniodd dempled o gontract ar gyfer gwasanaethau o'i ben a'i bastwn ei hun ar ôl bod yn bresennol mewn seminar lle cyfeiriwyd at yr angen i gydymffurfio ag adolygiad Trysorlys EM. Ar ôl dod yn ymwybodol o'r ffaith y byddai Ms Chana yn cael ei hail-ymrwymo, roedd o'r farn y dylid rhoi'r contract a luniwyd ganddo ef iddi er mwyn sicrhau bod telerau'r contract yn cydymffurfio ag argymhellion adolygiad Trysorlys EM.

- 84 Ar 19 Mehefin 2015, ysgrifennodd Pennaeth Llywodraethu'r Gweithlu at Ms Casey yn datgan 'yn rhan o'r gofyniad i gydymffurfio â rheolau Trysorlys EM o ran rhwymedigaethau treth contractwyr, bydd angen i ni gyflwyno contract newydd [i Ms Chana]. Rwyf wedi drafftio'r ddogfen sydd wedi'i hatodi (y byddwn yn ei defnyddio fel templed ar gyfer pob contractwr arall).'
- 85 Roedd y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Gorffennaf 2015 yn cyflwyno darpariaethau i alluogi'r Bwrdd lechyd i geisio sicrwydd oddi wrth Ms Chana ynghylch ei threfniadau treth ac yswiriant gwladol. Yn fy marn i, methodd y Bwrdd lechyd â chydymffurfio â'i SFIs ei hun wrth ymrwymo i gontractau ag RKC Associates a oedd wedi'u drafftio gan Ms Chana ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, ac wrth wneud hynny achosodd risg ddiangen i'r Bwrdd lechyd.

Penododd y Bwrdd lechyd berchennog RKC Associates i gyflenwi prosiectau ymgynghori, ond fe'i defnyddiwyd gan y Bwrdd lechyd fel aelod uwch o staff, ac y mae'n bosib ei fod felly wedi gor-hawlio £58,162 mewn TAW

- 86 Rhoddwyd contractau i RKC Associates ddarparu gwasanaethau ymgynghori i'r Bwrdd lechyd, wedi i Gyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd lechyd fynd ar secondiad i sefydliad arall o fewn y GIG ar 1 Hydref 2014, a hynny heb fawr ddim rhybudd. O ganlyniad i hyn, gwelodd y Bwrdd lechyd ostyngiad yng nghapasiti cyffredinol ei arweinyddiaeth AD.
- 87 Ymrwymodd y Bwrdd lechyd i gontractau ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014, mis Mehefin 2015 (contract oedd hwn a ddisodlwyd gan contract a wnaed ym mis Gorffennaf 2015), a mis Chwefror 2016 (gweler **paragraffau 110 i 153** am fanylion contract mis Chwefror 2016). Mae'r Bwrdd lechyd wedi trin y contractau hyn fel contractau ar gyfer cyflenwi gwasanaethau ymgynghori. Cafodd yr holl waith a oedd yn ofynnol o dan y contractau hyn ei gyflawni gan berchennog RKC Associates, Ms Chana. Fel y nodwyd yn **Atodiad 1**, nodir ym mhob contract y gwasanaethau ymgynghori y byddai'n ofynnol i Ms Chana eu cyflenwi. Ceir cysylltiadau agos iawn rhwng y cyflawniadau a bennwyd ar gyfer pob contract. Dyma'r tair elfen allweddol ym mhob contract:
- gwella prosesau recriwtio'r Bwrdd lechyd;
 - lleihau cyfraddau absenoldeb salwch; a
 - darparu cefnogaeth dros dro lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a Datblygu Trefniadol.

- 88 Ar 22 Hydref 2014, anfonodd Ms Casey gopi o'r contract a gynigiwyd ag RKC Associates i'w adolygu gan Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd ar y pryd. Mynegodd y staff o fewn yr Adran Gyllid bryder ynghylch a oedd a wnelo'r contract â chyflenwi staff neu wasanaethau ymgynghori. Roedd hwn yn wahaniaeth pwysig, oherwydd pe bai'r contract yn gcontract ar gyfer cyflenwi staff, ni fyddai'r Bwrdd Iechyd yn gallu adennill unrhyw TAW a godwyd gan RKC Associates, ond pe bai'r contract yn gcontract am wasanaethau ymgynghori, byddai'r Bwrdd Iechyd yn gallu adennill unrhyw TAW a dalwyd oddi wrth CaThEM.
- 89 Gweithredodd staff yr Adran Gyllid yn y modd priodol a gofyn am gyngor ynghylch hyn oddi wrth gynghorydd TAW allanol y Bwrdd Iechyd, a ddywedodd fod y defnydd o'r ymadrodd 'dros dro' yn y contract a gynigiwyd yn anghynorthwyol am y rhesymau a ganlyn: 'mae CaThEM bob amser yn ystyried hynny fel arwydd bod staff yn cael eu cyflenwi. Yn yr achos hwn, fodd bynnag, y teimlad yw bod 'dros dro' yn golygu gwaith am gyfnod byr neu gyfnod penodol yn hytrach na chyflawni rôl bresennol. Mae'n ymddangos fel y bydd Ms Chana yn cael ei 'chyflogi' i ddarparu astudiaeth weithiol o'r prosesau hyn a chynghori ynghylch newidiadau. Y mae dechrau a diwedd pendant i'r broses hon. Fel gwiriad terfynol, gellid sicrhau nad yw'r rôl y mae [Ms Chana] yn ei chyflawni yn swydd barhaus. Os nad hynny'n wir, a dyna yw fy amheuaeth i, byddwn yn hapus i chi adennill y TAW a godwyd am y cyflenwad hwn...ond byddwn yn trefnu i wella geiriad yr anfonebau a anfonir gan [Ms Chana] i roi disgrifiad gwell o'r hyn sy'n cael ei gyflenwi mewn gwirionedd. Pe bai modd i chi ofyn iddi osgoi defnyddio'r ymadrodd 'dros dro', byddai hynny'n help, oherwydd mae'n ymddangos i mi nad llenwi swydd dros dro a wneir, ond gwaith ymgynghori gan gwblhau astudiaeth o brosesau.'
- 90 Rwyf o'r farn fod y cyngor a gafodd y Bwrdd Iechyd yn ddoeth. Fodd bynnag, yn ymarferol, ni ddefnyddiodd y Bwrdd Iechyd Ms Chana fel ymgynghorydd a gyflawnai brosiectau penodol wedi'u diffinio yn y contract yn unig, ond yn hytrach fel cyflogai a gyflawnai ystod eang o swyddogaethau'n gysylltiedig â chyflogai, nad oeddent wedi'u nodi yn y contract. Dyma rai o'r rhesymau dros ddod i'r casgliad hwn:
- Wrth ymgeisio am rôl Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd Iechyd ym mis Ionawr 2016, cyflwynodd Ms Chana ei curriculum vitae (CV) i'w ystyried gan banel asesu recriwtio y Bwrdd Iechyd. Yn ôl y CV, roedd Ms Chana wedi bod yn cyflawni rôl Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol o fewn y Bwrdd Iechyd ers mis Rhagfyr 2014. Yn y CV, nodir amrywiaeth eang o gyfrifoldebau arweinyddol a rheolaethol yr oedd Ms Chana wedi bod yn eu cyflawni yn ystod y cyfnod ers Rhagfyr 2014, gan gynnwys: 'arwain swyddogaeth y Gweithlu a DT (150 aelod o staff), gan eglurhau atebolrwydd, rolau a gwelliannau ystwyth'.

- Yn nogfennau mewnol y Bwrdd Iechyd ei hun ar gyfer y cyfnod dan sylw, gan gynnwys cofnodion y Bwrdd, cofnodir mai Ms Chana oedd Cyfarwyddwr Dros Dro Gweithlu a Datblygu Trefniadol neu Gyfarwyddwr Dros Dro Adnoddau Dynol y Bwrdd Iechyd. Nodai'r dogfennau hyn hefyd fod Ms Chana yn cyflawni ystod eang o gyfrifoldebau y tu hwnt i'r rhai a nodwyd yn ei chontractau ar gyfer gwasanaethau ymgynghori.
- Fel y nodir ym **mharagraff 89**, roedd cynghorydd TAW y Bwrdd Iechyd wedi cynghori'r Bwrdd Iechyd ym mis Hydref 2014 nad oedd hi'n fuddiol defnyddio'r ymadrodd 'dros dro' yn y contract a gynigiwyd, a hynny am y rhesymau canlynol: 'mae CaThEM bob amser yn ystyried hynny fel arwydd bod staff yn cael eu cyflenwi. Yn yr achos hwn, fodd bynnag, y teimlad yw bod 'dros dro' yn golygu gwaith am gyfnod byr neu gyfnod penodol yn hytrach na chyflawni rôl bresennol'. Er gwaethaf hyn, ymrwymodd y Bwrdd Iechyd i gytundebau contract pellach ym mis Mehefin 2015 a Chwefror 2016 a nodai y byddai'n ofynnol i Ms Chana ddarparu cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a Datblygu Trefniadol (gweler **Atodiad 1**) ac mewn llythyrau a gyfeiriwyd oddi wrth Ms Casey i Ms Chana, dyddiedig 1 Mehefin 2015 (gweler **paragraff 35**) ac 14 Rhagfyr 2015 (gweler **paragraff 116**) nodwyd: 'Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn dymuno ymrwymo i gontract â chi i ddarparu cefnogaeth yn gysylltiedig â gwaith llanw dros dro sydd ei angen ar gyfer rôl Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol.' Rwyf felly o'r farn fod Ms Chana wedi'i phenodi fel 'cyflenwad o staff'.

91 Mae Ms Chana wedi dweud wrth fy archwilwyr ei bod wedi cael ei defnyddio i gyflawni'r tasgau penodol a nodwyd yn ei chontractau ymgynghori, a'i bod wedi cyfarfod â Phrif Weithredwr y Bwrdd Iechyd ar y pryd, yr Athro Cairns, a ofynnodd iddi gyflawni gwaith ar 'feysydd eraill perthnasol â blaenoriaeth.' Mae Ms Chana wedi nodi enghreifftiau o'r gweithgareddau y gofynnwyd iddi eu cyflawni, ac mae hyn yn atgyfnerthu fy safbwynt bod Ms Chana mewn gwirionedd yn gweithio fel cyflogai i'r Bwrdd Iechyd

92 I ddibenion rheolau caffael cyhoeddus, casglaf ym **mharagraffau 50 i 58** mai pwrpas contractau'r Bwrdd Iechyd ag RKC Associates oedd darparu contractau ymgynghori ym maes rheoli. Fodd bynnag, i ddibenion rheoliadau treth, rwyf o'r farn y dylid bod wedi ystyried Ms Chana yn benodai sector cyhoeddus oddi ar y gyflogres, oherwydd cwmpas a natur y gweithgareddau a gyflawnir. Mae hyn yn golygu y gallai'r Bwrdd Iechyd fod wedi adennill cyfanswm gwallus o £58,162 mewn TAW oddi wrth CaThEM ar daliadau a wnaed i RKC Associates ar gyfer y cyfnod rhwng Tachwedd 2014 a Mawrth 2016. Er gwaethaf y casgliad hwn, ni ystyriaf fod y cytundebau yn gontractau cyflogaeth i dibenion eu heithrio yn Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2016 a 2015.

Tudalen y pecyn 262

Fel y swyddog a lofnododd y contractau ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, roedd gan Brif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd lechyd ddyletswydd i sicrhau bod proses briodol wedi'i dilyn. Mae'r methiant i wneud hynny wedi creu amheuon ynghylch a gafodd y penderfyniad i ddyfarnu'r contractau hyn ei seilio'n gyfan gwbl ar ystyriaethau dilys

- 93 Mae gan y cyhoedd hawl i ddisgwyl i swyddogion cyhoeddus arddangos safonau ymddygiad uchel wrth gyflawni eu cyfrifoldebau. Mae'r Bwrdd lechyd wedi sefydlu 'Polisi Fframwaith Safonau Ymddygiad gan gynnwys Datganiadau o Fuddiant, Rhoddion, Lletygarwch a Nawdd' (y Fframwaith Safonau Ymddygiad). Mae'r Fframwaith Safonau Ymddygiad yn nodi'r canlynol: 'mae'r Bwrdd yn disgwyl i bob Aelod Annibynnol a Chyflogai arfer safonau ymddygiad corfforaethol a phersonol uchel, yn seiliedig ar y gydnabyddiaeth mai anghenion cleifion ddylai gael y sylw pennaf'.
- 94 Mae'r Fframwaith Safonau Ymddygiad yn pennu canllawiau i staff ac aelodau annibynnol y Bwrdd lechyd ynghylch rheoli a chofnodi achosion posib o wrthdaro buddiannau. Mae'r datganiadau canlynol yn arbennig o berthnasol, sef y dylai aelodau staff:
- 'ddatgan ar lafar unrhyw fuddiant perthnasol pan fydd achos posibl o wrthdaro buddiannau yn codi yn ystod prosesau caffael, ee yng nghyfarfodydd y Bwrdd ac mewn cyfarfodydd pwyllgor;
 - arsylwi Rheolau Sefydlog, Cyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog a pholisïau a gweithdrefnau caffael y Bwrdd lechyd;
 - os gofynnir i'r cyflogai gymryd rhan yn y broses gaffael, gofynnir iddo ailgadarnhau ei fuddiannau a chadarnhau nad oes unrhyw fuddiannau eraill perthnasol y dylid eu datgan;
 - cofiwch fod yr angen i ddatgan buddiant hefyd yn cynnwys buddiannau perthnasol achos, a ffrindiau o bosib; a
 - datgan unrhyw fuddiannau perthnasol (gan gynnwys unrhyw beth) a allai achosi gwrthdaro buddiannau posibl.'
- 95 Yn Haf/Hydref 2014, fel y nodwyd ym **mharagraff 19**, cysylltodd Prif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd lechyd, Ms Casey, â chyn-weithiwr, Ms Chana a'i hysbysu bod y Bwrdd lechyd yn ystyried caffael cefnogaeth dros dro ar gyfer Adran y Gweithlu a Datblygu Trefniadol, tra bo Cyfarwyddwr yr Adran ar secondiad. Arweiniodd y cysylltiad hwn yn y pen draw at ddyfarnu tri contract ymgynghori gwerth £290,809 + TAW i RKC Associates, cwmni Ms Chana.

- 96 Pan gysylltodd â Ms Chana, mae Ms Casey mynnu bod amryw o flynyddoedd wedi mynd heibio ers gweithio gyda hi, ac mai perthynas cwbl broffesiynol oedd rhyngddynt. Ar ben hynny, er iddi gyflwyno Ms Chana i Brif Weithredwr y Bwrdd Iechyd ar y pryd, yr Athro Cairns, nid oedd ganddi unrhyw ran yn y penderfyniad i ddyfarnu contract i gwmni Ms Chana, RKC Associates ym mis Tachwedd 2014, ac nid oedd ganddi ychwaith ran yn y broses o negodi telerau'r ymrwymiad. Fodd bynnag, fel y nodir ym **mharagraff 1**, dengys y dogfennau sydd ar gael fod gan Ms Casey ran annatod yn y broses o negodi telerau'r ymrwymiad, a'i bod wedi llofnodi'r contract ar ran y Bwrdd Iechyd.
- 97 O ystyried ei chysylltiad â Ms Chana yn y gorffennol, dylai Ms Casey fod wedi datgan y cysylltiad hwnnw'n ffurfiol drwy systemau ffurfiol y Bwrdd Iechyd ar gyfer datgan buddiannau posib a gwirioneddol, a dylai fod wedi gofyn am gyngor ynghylch a oedd hi'n briodol iddi fod ag unrhyw rôl yn y prosesau caffael neu gontractio. Ni ddatganodd Ms Casey yr hyn a allai gael ei ystyried yn fuddiant perthnasol.
- 98 Bu Ms Casey yn agored gyda'i chydweithwyr ynglŷn â'i chysylltiad blaenorol â Ms Chana, ac mae Cyfarwyddwr Nyrsio, cyn Brif Weithredwr a chyn Gyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd wedi rhoi cadarnhad i mi ynghylch hynny. Pe bai'r mater wedi'i ddatgan, rwyf hefyd yn cydnabod y gellid bod wedi casglu bod y buddiant yn ddigon dibwys fel na fyddai'n rhaid gwahardd Ms Casey rhag cymryd rhan mewn unrhyw broses gaffael a chontractio fyddai'n cael ei chynnal yn unol ag SFIs y Bwrdd Iechyd.
- 99 Fodd bynnag, fel y nodwyd yn yr adroddiad hwn, llofnododd Ms Casey gontractau sylweddol ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015 heb gyflawni'r canlynol:
- gofyn am gyngor gan Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd;
 - sicrhau bod y contract wedi'i gaffael yn unol ag SFIs a Chynllun Dirprwyo a Fframwaith Ymreolaeth a Enillir y Bwrdd Iechyd; a
 - sicrhau bod gwiriadau diwydrwydd dyladwy wedi'u cynnal yn gysylltiedig ag RKC Associates a Ms Chana.
- 100 Pe bai'r gwasanaethau hyn wedi'u caffael drwy Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd, byddai wedi bod yn ofynnol i Ms Casey lenwi ffurflenni datgan buddiant cyn cymryd rhan yn y broses gaffael. Fodd bynnag, gan na ddilynydd y broses briodol, ni ofynnwyd i Ms Casey lenwi ffurflenni datgan buddiant yn gysylltiedig â chaffael RKC Associates, ac ni wnaeth hynny.

Tudalen y pecyn 264

101 Yn sgil methiant Ms Casey i sicrhau bod y contractau a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014, a Mehefin 2015 wedi'u caffael drwy brosesau priodol, a hefyd ei chysylltiad blaenorol â Ms Chana, na chafodd ei ddatgan yn ffurfiol, ceir amheuon a oedd y penderfyniad i ddyfarnu contract ymgynghori i gwmni Ms Chana yn seiliedig ar ystyriaethau cwbl ddilys.

Ni wnaeth y Bwrdd lechyd gyflawni gwaith monitro effeithiol ar ei gontractau ag RKC Associates, ac fe gafwyd taliadau a oedd yn uwch na gwerth y contractau a threuliau heb eu dilysu yn gysylltiedig â chontractau

Roedd y swm a dalwyd i RKC Associates yn uwch na gwerth cytunedig y contract, ond ni chytunwyd ar unrhyw amrywiad i'r contract, ac ni adroddwyd y gorwariant

102 Pan fydd cyrff cyhoeddus yn dyfarnu contractau am wasanaethau i gyflenwyr allanol, mae'n hanfodol sefydlu trefniadau monitro ariannol er mwyn sicrhau:

- bod y symiau a delir i gyflenwr yn unol â thelerau'r contract cytunedig;
- y cytunir yn ffurfiol ar unrhyw amrywiadau rhwng y telerau cytunedig, ac yr adroddir am hynny; ac
- y creffir ar bob swm a godir gan y cyflenwr o dan y contract er mwyn sicrhau eu bod yn dreuliau dilys o dan y contract.

103 Cyflwynodd RKC Associates anfonebau i'r Bwrdd lechyd yn gysylltiedig â gwaith ymgynghori a gyflawnwyd i'r Bwrdd lechyd rhwng mis Tachwedd 2014 a mis Mawrth 2016. Roedd y gwaith a gyflawnwyd yn gysylltiedig â thri chontract ymgynghori.

104 O dan delerau'r contractau, contractiwyd RKC Associates i ddarparu uchafswm o 252 o ddiwrnodiau o wasanaeth ymgynghori ar gyfradd o £1,000 + TAW bob dydd, gyda chyfanswm gwerth contract o £252,000 + TAW. Cyflwynodd RKC Associates anfonebau i'r Bwrdd lechyd am ddarparu 264.5 o ddiwrnodiau o wasanaeth ymgynghori ar gyfradd o £1,000 + TAW, sef cyfanswm o £264,500 + TAW. Roedd hyn tua £12,500 yn uwch na'r symiau a gytunwyd yn y contractau.

105 Cyflwynodd Ms Chana anfonebau i Ms Casey am y gwaith a gyflawnwyd. Cymeradwyodd hithau 'r anfonebau a'u hanfon yn eu tro i'w talu gan Adran Gyllid y Bwrdd lechyd.

- 106 Er nad oes gennyf reswm i amau na chyflawnodd Ms Chana y diwrnodiau ymgynghori yr anfonwyd anfoneb amdanynt i'r Bwrdd lechyd, nid yw'r Bwrdd lechyd wedi gallu darparu unrhyw dogfennau ataf i gymeradwyo amrywio telerau'r contractau nac yn adrodd ar y gorwariant yn gysylltiedig â'r contractau a'r rhesymau am hynny.

Derbyniodd RKC Associates £26,309 + TAW mewn taliadau yn gysylltiedig â threuliau a achoswyd wrth gyflawni ei contractau ymgynghori gyda'r Bwrdd lechyd, ond ni cheisiodd y Bwrdd lechyd wirio dilysrwydd y treuliau hyn o dan delerau'r contract

- 107 Roedd telerau'r contractau rhwng RKC Associates a'r Bwrdd lechyd yn cynnwys darpariaeth i RKC Associates hawlio ad-daliad o dreuliau a achoswyd wrth gyflawni'r contractau, fel cost teithiau trên, llety yng Nghaerdydd a ffioedd tacsï. Ym mis Hydref 2014, cytunodd Adran Gyllid y Bwrdd lechyd a'r ddiwygiadau i'r contract a gynigiwyd gan Ms Chana yn nodi'r cyfraddau uchafswm ar gyfer y treuliau y byddai Ms Chana yn gallu eu hawlio. Yn y contractau pellach a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Mehefin 2015 a mis Chwefror 2016, nodwyd y byddai Ms Chana yn cael hawlio yr un cyfraddau a chyflogeion y Bwrdd lechyd. .
- 108 Yn ystod y cyfnod rhwng mis Tachwedd 2014 a mis Mawrth 2016, ad-dalwyd £26,309 + TAW i RKC Associates am dreuliau a achoswyd. Nododd Ms Chana swm y treuliau yr oedd yn gofyn i'r Bwrdd lechyd eu had-dalu ar holl anfonebau RKC Associates. Fodd bynnag, nid oedd yr anfonebau'n rhoi manylion y treuliau na'r cyfraddau a oedd yn cael eu hawlio. Ar ben hynny, ni chyflwynwyd unrhyw dderbynebau nac anfonebau yn gysylltiedig â'r treuliau oedd yn cael eu hawlio. Dywed Ms Chana ei bod wedi cadw'r anfonebau hynny ac wedi cynnig eu darparu i'r Bwrdd lechyd, ond na ofynnwyd amdanynt ar unrhyw bryd. Er gwaethaf y diffyg manylion i gefnogi ceisiadau Ms Chana i ad-dalu treuliau, awdurdododd y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, yr anfonebau i'w talu a'u hanfon ymlaen i Adran Gyllid y Bwrdd lechyd er mwyn prosesu'r taliadau.
- 109 Ni chafodd Ms Casey weld unrhyw ddogfennau cefnogol wrth awdurdodi'r ceisiadau am dreuliau, ac ymddengys na wnaed unrhyw ymdrech i gadarnhau bod y treuliau a oedd yn cael eu hawlio yn dreuliau dilys o dan y contract. Yn ddiweddarach, adenillodd y Bwrdd lechyd y TAW oddi wrth CaThEM mewn perthynas â'r treuliau hyn. Fodd bynnag, gan nad oes unrhyw dystiolaeth i gefnogi natur gwariant, nac unrhyw beth i ddangos a oedd y symiau a hawliwyd yn cynnwys neu heb gynnwys TAW, ni all y Bwrdd lechyd ddangos bod ganddo hawl i adennill TAW.

Roedd y modd y dyfarnwyd contract ymgynghori AD i RKC Associates ym mis Chwefror 2016, ynghyd â gweithredoedd penderfynwyr allweddol yn tanseilio hygrededd y broses gaffael

Cychwynnodd y Bwrdd Iechyd broses gaffael ar gyfer contract a gwahodd ac arfarnu tendrau ar gyfer y contract hwnnw, er ei fod eisoes wedi ymrwmo ag RKC Associates cyn dechrau'r broses dendro

- 110 Ar 4 Rhagfyr 2015, daeth y contract chwe mis a ddyfarnwyd gan y Bwrdd Iechyd i RKC Associates ym mis Mehefin 2015 (ac a ddisodlwyd gan gontract a ddyfarnwyd ym mis Gorffennaf 2015) i ben.
- 111 Dywed y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, ei bod wedi atgoffa'r Prif Weithredwr ar y pryd, sef yr Athro Cairns, yn hwyr ym mis Tachwedd 2015 y byddai'r contract ag RKC Associates yn dod i ben yn fuan.
- 112 Ar ryw bryd y mis Rhagfyr 2015, cysylltodd Cyfarwyddwr Llywodraethu Corfforaethol y Bwrdd Iechyd â Chyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol y Bwrdd Iechyd i ofyn am gyngor ynghylch y gofynion caffael ar gyfer contract ymgynghori tri mis o hyd. Ni all y Cyfarwyddwr Llywodraethu Corfforaethol gofio'r amgylchiadau fu'n sbardun iddo siarad â'r Cyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol ynghylch y mater hwn.
- 113 Ar 22 Rhagfyr 2015, cyfarfu'r Cyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol â Pennaeth Caffael y Bwrdd Iechyd, ac fe gynghorodd y Pennaeth Caffael fod angen cynnal ymarfer tendro cystadleuol er mwyn caffael y contract ymgynghori tri mis a gynigiwyd, yn unol ag SFIs y Bwrdd Iechyd.
- 114 Ar 23 Rhagfyr 2015, cyhoeddodd Pennaeth Caffael y Bwrdd Iechyd rybudd i hysbysebu bod contract ymgynghori AD tri mis ar gael, gan wahodd darpar gyflenwyr i gyflwyno tendrau ar gyfer y contract erbyn 6 Ionawr 2016. Daeth chwe thendr i law, ac fe'u gwerthuswyd gan Bennaeth Caffael a Swyddog Caffael y Bwrdd Iechyd ar 7 Ionawr 2016. Ar ôl eu gwerthuso, lluniodd y Swyddog Caffael ddrafft o adroddiad gwerthuso caffael a chais am gymeradwyaeth i ddyfarnu'r contract. Yn ôl y Swyddog Caffael, anfonodd y dogfennau hyn at y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, i'w derbyn neu eu diwygio yn unol â'i chais. Ar 28 Ionawr 2016, anfonodd y Pennaeth Caffael fersiynau wedi'u diweddarau o'r adroddiad gwerthuso caffael a'r cais am gymeradwyaeth Gynorthwydd Gweithredol Ms Casey yn gofyn am gymeradwyaeth i ddyfarnu'r contract i RKC Associates. Awdurdododd Ms Casey yr adroddiad gwerthuso caffael ar 1 Chwefror 2016, ac awdurdododd Cyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd y cais am gymeradwyaeth ar 9 Chwefror 2016.

- 115 Ar 12 Chwefror 2016, ysgrifennodd Pennaeth Caffael y Bwrdd Iechyd at Ms Chana er mwyn dyfarnu'r contract i'r cwmni hwnnw. Yn y llythyr dyfarnu contract, nodir bod y contract yn weithredol o 4 Ionawr 2016 hyd 31 Mawrth 2016.
- 116 Yn ystod fy archwiliad, rhoddodd y Bwrdd Iechyd gopi o lythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 oddi wedi'i gyfeirio oddi wrth Ms Casey at Ms Chana ac wedi'i lofnodi â llofnod electronig Ms Casey. Nodir yn y llythyr: 'Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro yn dymuno ymrwymo i contract â chi i ddarparu cefnogaeth yn gysylltiedig â gwaith llanw dros dro sydd ei angen ar gyfer rôl Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol, gyda hyd y contract hwnnw'n ddibynnol ar benodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol parhaol. Mae'r broses honno bellach ar y gweill a chyfweliadau wedi'u trefnu. Dyma fydd y cyflawniadau disgwylidig yn ystod y cyfnod hwn:
- Cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu;
 - Gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch; a
 - gweithredu'r cynlluniau i wella'r broses o recriwtio a chadw, yn enwedig ar gyfer nyrsys Band 5.'
- 117 Mae'r fanyleb ar gyfer y contract ymgynghori tri mis a ddisgrifir yn y llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 yn ymddangos yr un peth â'r contract a hysbysebwyd gan Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd ar 23 Rhagfyr 2015. Ymddengys felly fod Ms Chana wedi cael gwybod mewn ysgrifen fod y contract ymgynghori tri mis wedi'i ddyfarnu iddi hi cyn i'r broses gaffael gychwyn.
- 118 Mae Ms Casey yn mynnu bod y llythyr wedi'i baratoi gan 'yr Adran AD' ac nid oedd ganddi unrhyw ran yn y cais i baratoi'r llythyr. Mae Ms Casey yn mynnu nad yw'n credu i'r llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 gael ei anfon at Ms Chana.
- 119 Nid wyf wedi gallu cadarnhau'n bendant a anfonwyd y llythyr at Ms Chana ai peidio. Fodd bynnag, ailgychwynnodd Ms Chana waith ymgynghori gyda'r Bwrdd Iechyd, gan adrodd wrth Ms Casey ar 14 Rhagfyr 2015, ar yr un dyddiad â'r llythyr, a chyflawni 35 diwrnod o waith ymgynghori i'r Bwrdd Iechyd ar gyfradd o £1,000 + treuliau a TAW rhwng 14 Rhagfyr 2015 ac 11 Chwefror 2016.

Tudalen y pecyn 268

- 120 Mae Ms Casey yn mynnu na wnaeth awdurdodi'r weithred o baratoi'r llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015, ac nid yw ychwaith yn credu i'r llythyr gael ei anfon at Ms Chana. Fodd bynnag, os na chafodd y llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 ei anfon at Ms Chana, ymddengys i mi fel pe bai Ms Chana wedi dod i'r gwaith yn y Bwrdd Iechyd ar 14 Rhagfyr 2015, wedi cyflawni 35 diwrnod o waith ymgynghori yn y cyfnod rhwng 14 Rhagfyr 2015 ac 11 Chwefror 2016 heb gontract gweithredol, a bod Ms Casey wedi awdurdodi'r taliadau i RKC Associates yn gysylltiedig â'r gwaith hwn. Mae Ms Casey wedi cadarnhau ei bod hi'n ymwybodol bod y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Mehefin 2015 wedi'i derfynu ar 4 Rhagfyr 2015.
- 121 Mae Ms Chana hefyd wedi cadarnhau mai'r llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 oedd y sail i'w hymrwymiad gyda'r Bwrdd Iechyd o 14 Rhagfyr 2015.
- 122 Rwyf o'r farn fod tystiolaeth gref i gefnogi'r dybiaeth fod Ms Chana wedi cael gwybod am y penderfyniad i ddyfarnu'r contract ymgynghori tri mis i RKC Associates, a'i bod wedi cychwyn gwaith ar y contract hwnnw cyn y broses dendro a gynhaliwyd gan y Bwrdd Iechyd.

Ôl-ddyddio contract a ddyfarnwyd ar 12 Chwefror 2016

- 123 Yn ôl yr adroddiad gwerthuso caffael a'r cais am gymeradwyaeth i benodi RKC Associates a anfonwyd at y Prif Weithredwr ar y pryd ar 28 Ionawr 2016, a'r llythyr dyfarnu contract a anfonwyd at Ms Chana ar 12 Chwefror 2016, byddai cyfnod y contract o dri mis yn weithredol o 4 Ionawr 2016 hyd 31 Mawrth 2016. Roedd hyn er gwaethaf y ffaith mai 6 Ionawr oedd y dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau, ac mai dyddiad dyfarnu'r contract oedd 12 Chwefror 2016. Drafftwyd y naill ddogfen a'r llall o fewn Adran Gaffael y Bwrdd Iechyd. Mae'n ymddangos felly i mi ei bod hi eisoes yn hysbys bod RKC Associates yn cyflenwi'r contract a oedd yn cael ei hysbysebu cyn gwerthuso'r tendrau ar gyfer y contract.
- 124 Cafodd dyddiad dechrau'r contract ei ôl-ddyddio i 4 Ionawr 2016, cyn y dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau. Yn fy marn i, y rheswm am hyn oedd bod y Bwrdd Iechyd eisoes wedi ymrwymo Ms Chana ar 14 Rhagfyr i gyflenwi contract a oedd yn ymddangos yr un peth â'r contract a ddyfarnwyd yn swyddogol ar 12 Chwefror 2016.
- 125 Darparodd y Pennaeth Caffael gopi o ddrafft yr adroddiad gwerthuso caffael, ac mae'n mynnu ei bod wedi anfon yr adroddiad hwnnw at Ms Casey i'w gymeradwyo neu ei ddiwygio. Roedd y ddogfen hon yn dyddiedig 7 Ionawr 2016, ac yn nodi y byddai cyfnod y contract yn dechrau ar 7 Ionawr 2016 ac yn parhau hyd 31 Mawrth 2016.

- 126 Yn dilyn hyn, lluniwyd fersiwn wedi'i diweddaru o'r adroddiad gwerthuso caffael. Nodwyd y dyddiad 27 Ionawr 2016 ar y ddogfen hon, a diwygiwyd cyfnod y contract o'r fersiwn flaenorol i'r cyfnod 4 Ionawr 2016 hyd 31 Mawrth 2016. Anfonwyd y fersiwn wedi'i diweddaru o'r adroddiad gwerthuso caffael at Gynorthwydd Gweithredol Ms Casey ar 28 Ionawr 2016, ac fe'i llofnodwyd gan Ms Casey ar 1 Chwefror 2016.
- 127 Yn ôl y Swyddog Caffael, ôl-ddyddiodd dyddiad dechrau'r contract i 4 Ionawr 2016 yn fersiwn derfynol yr adroddiad gwerthuso caffael, y cais am gymeradwyaeth a'r llythyr dyfarnu contract, ar sail cyfarwyddyd dros y ffôn o Bencadlys y Bwrdd Iechyd. Dywedodd wrthyf nad oedd yn gallu cofio pwy roddodd y cyfarwyddyd hwn. Rhoddodd y Pennaeth Caffael nodyn ffeil heb ei ddyddio i mi, gan ddweud mai'r Swyddog Caffael oedd yr awdur. Mae'r nodyn ffeil yn datgan: 'Dyfarnwyd y contract ar 12 Chwefror 2016, ond wedi cael gwybod bod RKC Associates wedi dechrau'n gynt ar 4 Ionawr 2016, a nodir hyn ar y [Cais am Gymeradwyaeth] a'r Llythyr Derby'n er mwyn sicrhau bod gwerth llawn y contract wedi'i ymgorffori'.
- 128 Dylai unrhyw arbenigwr caffael fod wedi bod yn ymwybodol bod cyfarwyddyd i ôl-ddyddio dyfarniad contract yn hynod anarferol. Dylai'r Swyddog Caffael fod wedi bod yn bryderus iawn o gael gwybod bod cyflenwr eisoes yn cyflenwi'r contract cyn y dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau. Mae'n destun syndod hefyd na all y Swyddog Caffael gofio pwy a ddywedodd wrthi am ôl-ddyddio cyfnod y contract, ac nad oedd hynny wedi'i gofnodi yn ei nodyn ffeil.
- 129 Dylai'r Swyddog Caffael fod wedi gwrthod gwneud hynny a chodi'r mater gyda'r Pennaeth Caffael. Mae'r Pennaeth Caffael wedi dweud wrthyf na wnaeth y Swyddog Caffael dynnu ei sylw at y mater ar y pryd. Serch hynny, llofnododd y Pennaeth Caffael y cais am gymeradwyaeth a'r llythyr dyfarnu contract, yr oedd y naill a'r llall wedi'u hôl-ddyddio. Mae'r Pennaeth Caffael hefyd wedi dweud wrthyf nad oedd yn ymwybodol o gwbl o'r llythyr dyddiedig 14 Rhagfyr 2015 y cyfeirir ato ym [mharagraff 116](#).
- 130 Wrth ddyfarnu contractau i gyflenwyr allanol, mae dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i sicrhau eu bod yn gweithredu yn onest a thryloyw, ac y gallant ddangos bod darpar gyflenwyr wedi'u trin yn deg. Bydd methiant i wneud hynny yn tanseilio hyder y cyhoedd mewn sefydliadau y maent yn ymddiried ynddynt i gyflenwi gwasanaethau allweddol ar eu rhan.

131 Mae'r Bwrdd lechyd wedi mabwysiadu egwyddorion i lywio ei ddull o gaffael yn gyhoeddus, ac mae'r rhain wedi'u nodi yng SFIs y Bwrdd lechyd. Dyma'r egwyddorion :

- 'Tryloywder: dylai cyrff cyhoeddus sicrhau didwylledd ac eglurder ynghylch prosesau caffael, a'r modd y'u gweithreidir;
- Dim gwahaniaethu: ni chaiff cyrff cyhoeddus wahaniaethu rhwng cyflenwyr na chynnyrch ar sail eu tarddiad;
- Triniaeth deg: dylid trin cyflenwyr yn deg a heb wahaniaethu, gan gynnwys cyfle cyfartal a mynediad at wybodaeth yn enwedig;
- Cyfreithlondeb: mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â gofynion y Gymuned Ewropeaidd a gofynion eraill cyfreithiol;
- Uniondeb: ni ddylid cael unrhyw achos o lygredd neu gydgyllwynio â chyflenwyr nac eraill;
- Effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd: dylai cyrff cyhoeddus gyflawni nodau llywodraethu masnachol, rheoleiddiol ac economaidd-gymdeithasol mewn modd cytbwys sydd yn briodol i'r gofyniad caffael; a
- Effeithlonrwydd: dylid cynnal prosesau caffael mewn modd sydd mor gost-effeithiol ag sy'n bosibl a sicrhau gwerth am arian.'

132 Yn fy marn i, ceir goblygiadau difrifol iawn yn gysylltiedig â phenderfyniad i frwr ymlaen â phroses gaffael yn gysylltiedig â contract sydd yn ymddangos fel pe bai eisoes wedi'i ddyfarnu. Mae'r rhain yn cynnwys:

- methiant y Bwrdd lechyd i gydymffurfio â'i egwyddorion caffael ei hun.
- bod gweithredoedd y swyddog(ion) cyfrifol yn debygol o danseilio ymddiriedaeth a hyder darpar gyflenwyr yn hygredded prosesau caffael y Bwrdd lechyd i raddau sylweddol.
- bod darpar gyflenwyr wedi mynd ati'n ddiffuant i gyflwyno tendrau ar gyfer y contract gan fynd i gostau er mwyn gwneud hynny. Nid oeddent yn ymwybodol o'r ffaith bod ennill y contract yn hollol amhosib gan ei fod, yn fy marn i, eisoes wedi'i ddyfarnu i gyflenwr arall. Mae'r Bwrdd lechyd felly wedi'i adael ei hun yn agored i hawliadau cyfreithiol posibl gan y tendrwr hyn.
- mae adnoddau cyhoeddus gwerthfawr wedi cael eu defnyddio i gynnal proses, yr oedd ei chanlyniad wedi'i benderfynu eisoes.

Amharwyd ar gadernid a hygrededd y broses gaffael a hysbysebwyd mewn sawl ffordd allweddol, ac fe gymerodd Prif Swyddog Gweithredu y Bwrdd Iechyd ran yn y broses er ei bod yn gwybod bod RKC eisoes wedi dechrau gwaith o dan y contract cyn cychwyn y broses gaffael

- 133 Fel y nodwyd ym mharagraffau 110 i 132, mae'r dystiolaeth yn awgrymu'n gryf bod canlyniad yr ymarfer tendro a arweiniodd at ddyfarnu contract tri mis i RKC Associates ym mis Chwefror 2016 wedi'i benderfynu ymlaen llaw. Yn ei hanfod, ymarfer ffug oedd yr ymarfer tendro, gan fod RKC Associates eisoes wedi cael ei ymrwymo ar 14 Rhagfyr 2015. Mae hyn yn codi cwestiynau difrifol ynghylch hygrededd y broses gaffael.
- 134 Cefais wybod bod y Pennaeth Caffael a'r Swyddog Caffael wedi cynnal gwerthusiad cychwynnol o'r chwe thendr a gafwyd erbyn y dyddiad cau, sef 6 Ionawr 2016. Gwnaed hynny wrth ddesg heb gynnwys unrhyw swyddogion eraill o'r Bwrdd Iechyd. Wrth werthuso'r tendrau, byddwn wedi disgwyl mewnbyn technegol gan arbenigwr AD â phrofiad AD proffesiynol sylweddol, gan mai pwrpas y contract oedd darparu cefnogaeth AD lefel uchel i'r Bwrdd Iechyd. Yn ôl Paragraff 10.2 yn SFIs y Bwrdd Iechyd: 'bydd staff â chymwysterau a phrofiad addas, a chanddynt yr wybodaeth a'r sgiliau priodol i sicrhau bod tendrau'n cael eu hasesu mewn modd trwyadl a theg, yn gwerthuso tendrau'. Fodd bynnag, cofnodir mewn nodyn ar ffeil a gadwyd gan y Swyddog Caffael fod y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, wedi gofyn a allai'r Adran Gaffael gynnal y gwerthusiad, 'gan fod yr Adran Gaffael yn ddi-duedd'. Mae'r nodyn hwn yn dangos bod Ms Casey yn cydnabod nad oedd hithau'n ddi-duedd yng nghyswllt yr ymarfer tendro hwn.
- 135 Ar ôl cwblhau'r ymarfer gwerthuso cychwynnol, lluniodd y Swyddog Caffael becyn o ddogfennau a oedd yn cynnwys drafft o adroddiad gwerthuso caffael dyddiedig 7 Ionawr 2016, drafft o sgorau gwerthuso, drafft o gais am gymeradwyaeth i ddyfarnu'r contract, yn ogystal â chopïau o'r tendrau a gafwyd. Mae'r Pennaeth Caffael wedi cadarnhau y darparwyd y becyn o ddogfennau i Ms Casey, ar gais Ms Casey, i'w derbyn neu eu diwygio. Yn ôl y Swyddog Caffael aeth â'r becyn o ddogfennau ei hun i adeilad y Bwrdd Iechyd lle'r oedd Ms Casey yn gweithio, gyda nodyn arno i'w sylw. Nid yw'r Adran Gaffael wedi cadw copi o'r becyn o ddogfennau a anfonwyd at Ms Casey. Fodd bynnag, llwyddodd yr Adran Gaffael i gael hyd i gopiâu o bob un o'r dogfennau a oedd wedi'u cynnwys yn y becyn gwerthuso, ar wahân i ddrafft y cais am gymeradwyaeth.

- 136 Er mai RKC Associates oedd y tendrwr â'r pris uchaf, cofnodir yn nrafft yr adroddiad gwerthuso caffael, dyddiedig 7 Ionawr 2016, fod y tendr a gyflwynwyd gan y cwmni wedi ennill marciau llawn yn yr holl feini prawf tendro eraill (galluogrwydd ac aliniad mewnol ac allanol). O ganlyniad i hynny, nodwyd mai RKC Associates oedd y tendrwr â'r cyfanswm sgôr uchaf, ac argymhellai'r adroddiad y dylid dyfarnu'r contract i RKC Associates. Roedd drafft yr adroddiad gwerthuso caffael yn cynnwys manau gwag i Ms Casey a Chyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd lofnodi fel swyddogion awdurdodi. Mae Ms Casey wedi dweud wrthyf nad yw'n cofio derbyn y pecyn gwerthuso tendrau.
- 137 Yn ôl y Swyddog Caffael, yr oedd wedi gofyn i'r adroddiad gwerthuso caffael gael ei awdurdodi a'i ddychwelyd ar sawl achlysur. Ar 27 Ionawr 2016, lluniodd fersiwn o'r adroddiad gwerthuso caffael a oedd yn cynnwys mân ddiwygiadau, a'i anfon drwy e-bost i Bencadlys y Bwrdd Iechyd ar 28 Ionawr 2016. Cafodd yr adroddiad ei lofnodi gan y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, ar 1 Chwefror 2016 fel y swyddog awdurdodi. Mae'r sgorau gwerthuso tendrau yn fersiwn derfynol yr adroddiad gwerthuso caffael yn union yr un peth â'r rhai yn fersiwn gyntaf yr adroddiad, dyddiedig 7 Ionawr 2016. Roedd y sgorau gwerthuso felly heb newid o'r gwerthusiad cychwynnol a gynhaliwyd o fewn yr Adran Gaffael. Ar 28 Ionawr 2016, anfonodd y Swyddog Caffael yr adroddiad gwerthuso caffael terfynol a'r cais am gymeradwyaeth at gynorthwy-ydd gweithredol Ms Casey. Yn y cais am gymeradwyaeth, nodir mai £45,000 yw gwerth y contract, heb gynnwys TAW.
- 138 Yn fy marn i, cafodd hygrededd y broses dendro ei danseilio oherwydd yr amserlen ar gyfer tendro, ymglymiad y Prif Swyddog Gweithredu, y weithred o ôl-ddyddio'r contract a'r fantais gynhenid i RKC Associates yn y broses. Rhoddir ystyriaeth bellach i bob un o'r agweddau hyn isod.

Roedd potensial i'r amserlen ar gyfer cyflwyno tendrau gyfyngu ar nifer y tendrwr

- 139 Cyhoeddwyd yr hysbyseb ar gyfer y contract ddydd Mercher 23 Rhagfyr 2015. Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno tendrau oedd hanner dydd, ddydd Mercher 6 Ionawr 2016. Dim ond chwe diwrnod gwaith llawn yr oedd hyn yn ei roi i ddarpar dendrwr, gan gynnwys noswyl y Nadolig a Nos Calan, i baratoi a chyflwyno tendrau. Yn fy marn i, roedd potensial i'r amserlen ar gyfer cyflwyno tendrau gyfyngu ar nifer y tendrau fyddai'n dod i law. Yn ôl y Pennaeth Caffael, dywedodd Ms Casey wrthi am gadw at yr amserlen hon gan fod angen y gwasanaeth ar frys.

- 140 Mae'r Pennaeth Caffael wedi rhoi nodyn ffeil dyddiedig 22 Rhagfyr 2015 i mi o gynhadledd dros y ffôn a gynhaliodd â Ms Casey a Cyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol y Bwrdd Iechyd ynghylch y broses dendro. Cofnodir bod Ms Casey 'wedi cadarnhau bod hyn yn fater brys, ac a fyddai modd cyhoeddi'r tendr heddiw.' Fodd bynnag, ni welwyd unrhyw frys ar ôl i'r dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau basio. Dros bedair wythnos yn ddiweddarach y dyfarnodd y Bwrdd Iechyd y contract ymgynghori tri mis i RKC Associates (gydag ond saith wythnos yn weddill cyn i'r cyfnod contract o dri mis a nodwyd yn llythyr dyfarnu'r contract ddod i ben).
- 141 Dywedodd y Pennaeth Caffael wrth fy archwilwyr fod staff Caffael wedi cysylltu â phencadlys gweithredol y Bwrdd Iechyd droeon cyn 28 Ionawr 2016 yn gofyn am gymeradwyaeth i ddyfarnu'r contract, ond cafwyd oedi i'r broses gymeradwyo. Ni lofnododd y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey, yr adroddiad gwerthuso caffael hyd 1 Chwefror 2016. Dywed wrthym nad yw'n gwybod beth oedd achos yr oedi hwn. Rwyf o'r farn nad oedd unrhyw frys i ddyfarnu'r contract yn ffurfiol gan fod y cyflenwr a argymhellwyd eisoes wedi'i ymrwymo i gyflenwi'r gwaith yn y contract ar 14 Rhagfyr 2015.

Cymerodd Prif Swyddog Gweithredu'r Bwrdd Iechyd ran yn y broses gaffael ar adeg pan nad oedd yn ddi-duedd, gan ei bod yn gwybod bod RKC Associates eisoes wedi'u hymrwymo cyn cychwyn y broses gaffael.

- 142 Staff yr Adran Gaffael a gyflawnodd waith sgorio cychwynol y tendrau, a hynny ar gais y Prif Swyddog Gweithredu, Ms Casey. Fodd bynnag, yn ôl y Pennaeth Caffael, gofynnodd Ms Casey i'r sgoriau gwerthuso drafft gael eu hanfon ati. Dywedodd y Pennaeth Caffael mai pwrpas anfon y sgoriau drafft at Ms Casey oedd galluogi Ms Casey naill ai i gymeradwyo'r sgoriau drafft neu ddiwygio'r sgoriau i gyd-fynd â'i barn. Ystyriai'r Pennaeth Caffael fod hyn yn rheolaeth bwysig, gan nad oedd y staff Caffael a gynhaliodd y gwerthusiadau yn arbenigo yn AD, ac roedd gan Ms Casey gefndir AD.
- 143 Fel y bu hi, ni ofynnodd Ms Casey am gael newid y sgoriau a llofnododd yr adroddiad gwerthuso caffael terfynol, a argymhellai y dylid dyfarnu'r contract i RKC Associates. Fodd bynnag, ni ddylai Ms Casey fod wedi bod ag unrhyw ran yn y broses dendro gan ei bod eisoes wedi cydnabod a hysbysu'r Adran Gaffael na allai weithredu'n ddi-duedd gan fod Ms Chana wedi bod yn adrodd wrthi yn ystod ei hymrwymyiadau ymgynghori blaenorol â'r Bwrdd Iechyd.
- 144 Yn bwysicach na hyn, ystyriaf nad oedd Ms Casey yn gallu gweithredu'n gwrthrychol ac yn ddi-duedd ynghylch y broses gaffael oherwydd, fel y nodir ym [mharagraffau 110-122](#), roedd Ms Casey yn ymwybodol bod Ms Chana eisoes wedi'i hymrwymo i gyflenwi'r contract yn y tendr. Ni ddylai Ms Casey fod wedi bod ag unrhyw ran yn y weithred o gychwyn proses dendro, nac yn y gwaith o werthuso'r tendrau. Ystyriaf fod Ms Casey yn destun achos gwirioneddol o wrthdaro buddiannau mewn perthynas â'r mater hwn.

- 145 Mae Ms Casey yn dadlau nad oedd yn rhan o'r broses dendro, ac yn datgan 'nad ysgwyddodd gyfrifoldeb dros y broses dendro gystadleuol, ac na ofynnwyd iddi wneud hynny.' Dywed Ms Casey hefyd ei bod ar wyliau dramor o 18 Rhagfyr 2015 hyd 30 Rhagfyr 2015, sef y cyfnod pan roddwyd y cyfle i ennill y contract ar dendr, ac mai'r unig gof sydd ganddi o'r broses gwerthuso tendrau yw gofyn i'r Adran Gaffael gynnal y broses werthuso.
- 146 Fodd bynnag, rwyf o'r farn fod adroddiad Ms Casey yn anghyson â dogfennau o'r cyfnod ac adroddiadau swyddogion eraill o'r Bwrdd Iechyd. Mae pob un o'r adroddiadau hynny'n cefnogi'n gryf y safbwynt bod Ms Casey wedi ymwneud yn uniongyrchol â chychwyn y broses gaffael, ac wedi cymryd rhan yn y broses o werthuso tendrau. Mae fy nghasgliad yn seiliedig ar y canlynol:
- fel y nodwyd ym **mharagraff 140**, cefais nodyn ffeil dyddiedig 22 Rhagfyr 2015 oddi wrth y Pennaeth Caffael ynghylch cynhadledd dros y ffôn a gynhaliwyd rhwng y Pennaeth Caffael, Ms Casey, a Chyfarwyddwr Cyllid y Bwrdd Iechyd. Yn ôl y nodyn, roedd Ms Casey wedi hysbysu'r Adran Gaffael y dylid hysbysebu manyleb y contract ac wedi gofyn am gael symud y broses gaffael yn ei blaen ar fyrder. Mae'r Cyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol a Ms Casey wedi cadarnhau bod y gynhadledd hon dros y ffôn wedi cael ei chynnal.
 - mae drafft yr Adroddiad Gwerthuso Caffael, dyddiedig 7 Ionawr 2016, yn cynnwys lle i lofnod Ms Casey ar ddiwedd yr adroddiad. Mae hyn yn dangos bod yr Adran Gaffael yn ystyried mai Ms Casey oedd y swyddog comisiynu/a gychwynnodd y broses.
 - yn ôl y Pennaeth Caffael, anfonwyd drafft y pecyn gwerthuso tendrau at Ms Casey, yn unol â'i chais, er mwyn cadarnhau neu ddiwygio sgoriau gwerthuso'r tendrau, ac mewn nodyn ffeil a gadwyd gan yr Adran Gaffael, dyddiedig 22 Rhagfyr 2015, cofnodir bod Ms Casey 'wedi gofyn i'r Adran Gaffael gynnal y gwerthusiad ac anfon drafft ohono i'w adolygu gan [Ms Casey].'
 - cafodd fersiwn derfynol o'r adroddiad gwerthuso caffael, dyddiedig 27 Ionawr 2016, ei lofnodi gan Ms Casey ar 1 Chwefror 2016, yn argymhell y dylid dyfarnu'r contract i RKC Associates. Llofnododd Ms Casey y ddogfen hon fel swyddog o'r Bwrdd Iechyd a oedd yn gyfrifol am y contract hwn.
 - mae'r Pennaeth Caffael wedi cyflwyno ffurflen datgan buddiant i mi a lofnodwyd gan Ms Casey mewn perthynas â'r broses gaffael. Yr unig swyddogion y mae'r Adran Gaffael yn gofyn iddynt lenwi ffurflen datgan buddiant yw'r rhai hynny sy'n ymwneud â'r broses gwerthuso tendrau. Llanwodd Ms Casey y ffurflen i gofnodi nad oedd ganddi unrhyw fuddiannau i'w datgan.

Dyfarnwyd y contract ar 12 Chwefror 2016, ond gwnaed penderfyniad amhriodol i ôl-ddyddio dyddiad dechrau'r contract i 4 Ionawr 2016

147 Fel y nodir ym mharagraffau 123 i 132, dyfarnwyd y contract i RKC Associates ar 12 Chwefror 2016, ond ôl-ddyddiwyd dogfennau'r contract gan y Swyddog Caffael i ddangos 4 Ionawr 2016 fel dyddiad dechrau contract, ddeuddydd cyn y dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau. Dywedodd y Swyddog caffael ei bod wedi cael cyfarwyddyd i ôl-ddyddio dogfennau'r contract gan fod yr ymgynghorydd eisoes wedi dechrau gwaith ar y safle cyn y dyddiad hwnnw. Ni all y Swyddog Caffael gofio pwy roddodd y cyfarwyddyd, na phryd y'i cafodd. Nid wyf felly wedi gallu canfod pwy roddodd y cyfarwyddyd hwn. Serch hynny, mae'r ffaith bod y Swyddog Caffael wedi parhau i symud y broses gaffael yn ei blaen hyd at ddyfarnu'r contract ar ôl iddi ddod yn ymwybodol o'r ffaith bod yr ymgynghorydd eisoes yn cyflenwi'r contract, yn codi cwestiynau ynghylch gallu'r Swyddog Caffael i fod yn wrthrychol ynghylch y broses gaffael. Ar ben hynny, cafodd hygredded y broses gaffael ei thanseilio'n llwyr yn fy marn i.

Roedd gan RKC Associates fantais sylweddol yn y broses dendro, gan fod manyleb y contract yn deillio'n uniongyrchol o gontractau blaenorol y dyfarnodd y Bwrdd lechyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015, heb gystadleuaeth, a hynny'n groes i SFIs y Bwrdd lechyd

148 Yn fy marn i, roedd gan RKC Associates fantais sylweddol yn y broses dendro. Dau gyflawniad penodol yn y contract a hysbysebwyd ar 23 Rhagfyr 2015 oedd gweithredu'r cynlluniau:

- i leihau absenoldeb oherwydd salwch; ac
- i wella'r broses recriwtio.

149 Roedd y cynlluniau y cyfeiriwyd atynt yn gynlluniau y bu'n ofynnol i RKC Associates eu cynhyrchu a'u gweithredu erbyn mis Mai 2015 o dan y contract y dyfarnodd y Bwrdd lechyd iddo ym mis Tachwedd 2014. Roedd RKC Associates eisoes wedi derbyn contract i weithredu'r cynlluniau hyn yn y contract y dyfarnodd y Bwrdd lechyd iddo ym mis Mehefin 2015. Roedd y contractau a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015 wedi'i ddyfarnu heb gystadleuaeth, ac yn groes i SFIs y Bwrdd lechyd.

Ni chadwodd yr Adran Gaffael ddogfennau digonol ynghylch y broses gaffael

- 150 Wrth gyflawni ymarfer caffael, mae'n rhaid i'r rhai sy'n ymwneud â phenderfyniadau caffael gadw cofnod da o'r penderfyniadau a gymerwyd, pwy a wnaeth y penderfyniadau hynny, a'r rhesymau drostynt. Mae hyn yn hollbwysig er mwyn i'r Bwrdd Iechyd allu dangos eu bod yn gwneud penderfyniadau mewn modd tryloyw a gwrthrychol.
- 151 Yn fy marn i, roedd y dogfennau a gynhaliwyd ac/neu a gadwyd gan yr Adran Gaffael yng nghyswllt y contract ymgynghori AD a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Chwefror 2016 yn ddiffygiol am sawl rheswm allweddol:
- er bod yr Adran Gaffael yn cadw matrices a ddangosai sgoriau y tendrwyd yn erbyn y meini prawf gwerthuso, nid yw'r naratif a gofnodwyd er mwyn asesu agweddau ansoddol y tendrau (80% o gyfanswm y marciau) yn rhoi digon o wybodaeth i gyfiawnhau'r sgoriau a ddyrannwyd yn fy marn i. Mae'r ffaith nad oedd gan y staff caffael fu'n cyfrifo sgoriau cychwynnol y tendrau unrhyw wybodaeth arbenigol am waith ymgynghori AD yn ategu'r pryder hwn. Mae'r Pennaeth Caffael wedi dweud wrthyf fod Ms Casey, sydd yn 'weithiwr proffesiynol AD' wedi awdurdodi'r sgoriau. Er i Ms Casey lofnodi'r adroddiad gwerthuso caffael, ni chefais unrhyw dystiolaeth i ddangos bod Ms Casey wedi cynnal asesiad proffesiynol, yn dangos arbenigedd AD, o'r sgoriau a ddyfarnwyd gan yr Adran Gaffael.
 - fel y nodwyd ym **mharagraff 135**, mae'r Pennaeth Caffael yn mynnu bod y Prif Swyddog Gweithredu wedi gofyn i ddrafft o'r sgoriau gwerthuso tendrau gael eu hanfon ati i'w derbyn neu eu diwygio. Yn ôl y Pennaeth Caffael, ni chadwodd yr Adran Gaffael gopi caled o ddrafft y pecyn gwerthuso tendrau a anfonwyd at Ms Casey, ac gollwyd y fersiynau electronig o ddrafft yr adroddiad gwerthuso caffael a'r ddogfen cais am gymeradwyaeth pan arbedwyd fersiynau terfynol y dogfennau drostynt. Rai misoedd ar ôl i'r archwilwyr a weithredai ar fy rhan ofyn am y dogfennau allweddol hyn, llwyddodd yr Adran Gaffael i gael hyd i gopi caled o ddrafft yr adroddiad gwerthuso caffael.
 - fel y nodwyd ym **mharagraff 127**, mae'r Swyddog Caffael yn mynnu ei bod wedi derbyn cyfarwyddyd dros y ffôn y dylid bod nodi, yn adroddiad gwerthuso caffael dyddiedig 27 Ionawr 2016, a'r llythyr dyfarnu contract a anfonwyd at RKC Associates ar 12 Chwefror 2016, mai cyfnod y contract oedd 4 Ionawr 2016 hyd 31 Mawrth 2016. Roedd hyn er gwaethaf y ffaith mai'r dyddiad cau ar gyfer derbyn tendrau oedd 6 Ionawr 2016. Er bod yr Adran Gaffael yn cadw nodyn ar ffeil i gofnodi bod cyfarwyddyd wedi'i roi, nid yw nodyn y ffeil wedi'i ddyddio, ac nid yw ychwaith yn cofnodi'r sawl a roddodd y cyfarwyddyd.

- yn y cais am gymeradwyaeth yr anfonodd at gynorthwy-ydd gweithredol Ms Casey ar 29 Ionawr 2016, nodwyd mai cyfanswm gwerth y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates oedd £45,000 + TAW. Nid oes gan yr Adran Gaffael unrhyw gofnod ysgrifenedig i gefnogi gwerth y contract. Ar ben hynny, mae'r gwerth hwn yn anghyson â'r tendr a gyflwynwyd gan RKC Associates, a nodai y byddai'r gwaith yn costio £52,000 + treuliau + TAW (yn seiliedig ar bedwar diwrnod yr wythnos am 13 wythnos ar gyfradd o £1,000 y dydd + TAW). Dywedodd y Pennaeth Caffael wrthyf mai'r rheswm dros y gwahaniaeth oedd bod yr Adran Gaffael wedi dod yn ymwybodol y byddai Ms Chana yn cymryd gwyliau dros gyfnod y contract. Dywedodd y Pennaeth Caffael wrthyf fod swyddog o'r Bwrdd lechyd wedi rhoi gwybod i'r Swyddog Caffael am hynny, ond na chadwodd y swyddog nodyn ar ffeil o'r sgwrs, ac na all y swyddog gofio pwy fu'n siarad â hi.
- mae'r Pennaeth Caffael wedi datgan mai Ms Casey a gyfarwyddodd fanyleb y contract mewn cynhadledd dros y ffôn ar 22 Rhagfyr 2015, ac mae hi wedi darparu nodyn ffeil i mi o'r drafodaeth a gynhaliwyd. Serch hynny, dylai'r Adran Gaffael fod wedi gofyn am gadarnhad mewn ysgrifen o'r fanyleb gan y sawl a oedd yn awdurdodi cychwyn proses gaffael, cyn hysbysebu'r contract.

152 Yn ystod fy archwiliad, roeddwn wedi siomi â'r ymatebion a gafwyd oddi wrth yr Adran Gaffael i'm ceisiadau am wybodaeth a dogfennau yr oedd eu hangen ar gyfer fy archwiliad. Nid yw'r Adran Gaffael wedi llwyddo i ganfod y dogfennau y gofynnwyd amdanynt, y mae wedi dweud nad oedd dogfennau ar gael ond i gael hyd iddynt yn ddiweddarach, ac wedi rhoi atebion anghyson i gwestiynau archwilio. Yn fyr, ni chadwodd yr Adran Gaffael drywydd archwilio digonol yn gysylltiedig â'r caffaeliad dan sylw. Nodais yn flaenorol fy mhryderon ynghylch safon y dogfennau a gadwir gan yr Adran Gaffael wrth adrodd fy archwiliad o gyfrifon y Bwrdd lechyd ar gyfer 2012/13, 2013/14 a 2014/15. Mae'r Pennaeth Caffael wedi cydnabod y dylai safon y dogfennau yn gysylltiedig â chaffael fod wedi bod yn well, ac o edrych yn ôl, y gellid bod wedi gwneud sawl peth yn wahanol yn ystod y broses gaffael.

153 Mae'r Pennaeth Caffael wedi dweud wrth fy archwilwyr fod yr Adran Gaffael wedi cyflwyno sawl mesur i wella prosesau a dogfennau caffael mewnol, ers cychwyn yr archwiliad hwn, gan gynnwys:

- darparu hyfforddiant i'r holl staff caffael gan roi pwyslais arbennig ar uwchgyfeirio a herio;
- cadarnhau a gwella prosesau cymeradwyo contractau, gan gynnwys gofyniad i'r Prif Weithredwr gymeradwyo pob penodiad ymgynghori/dros dro;

Tudalen y pecyn 278

- cynnal archwiliadau chwarterol lleol o gaffaeliadau Cyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd, a chaffaeliadau ar lefel is na hynny, (yn ychwanegol at archwiliadau presennol);
- diwygio dogfennau caffael er mwyn eglurhau hierarchaethau cymeradwyo caffael; ac
- mae'r Adran Gaffael wedi gwneud cais am achrediad rheoli ansawdd ISO 9001 yn gysylltiedig â phrosesau caffael y Bwrdd lechyd, a bwriedir cynnal asesiad achredu ym mis Medi 2017.

Oedodd y Bwrdd lechyd cyn gofyn am gymeradwyaeth ysgrifenedig ffurfiol ar gyfer penodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol newydd, gan achosi i'r Bwrdd lechyd orfod gwario heb fod angen ar gontract ymgynghori

- 154 Ym mis Medi 2015, cychwynnodd y Bwrdd lechyd broses i benodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol newydd ar wedi i ddeilydd blaenorol y swydd ymddeol. Ar 30 Medi 2015, hysbysebodd y Bwrdd lechyd swydd gan nodi'r 6 Tachwedd fel dyddiad cau ar gyfer ceisiadau. Mae Ms Chana, perchennog RKC Associates yn dweud bod y Prif Weithredwr ar y pryd, yr Athro Cairns, wedi cysylltu â hi ym mis Rhagfyr 2015 a gofyn iddi ystyried ymgeisio am y swydd (er bod y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau wedi mynd heibio). Dywedodd Ms Chana ei bod wedi hysbysu'r Prif Weithredwr ar y pryd, ar ôl gwyliau Nadolig 2015, ei bod hi'n barod i ymgeisio am y rôl 'os oedd modd bodloni'r gofynion o ran cyflog ac oriau gwaith hyblyg.' Rwyf wedi cyflwyno sylwadau ar y broses recriwtio a ddilynwyd gan y Bwrdd lechyd ym [mharagraffau 167 i 187](#).
- 155 Ar 13 Ionawr 2016, cafodd Ms Chana ei chyfweld gan banel recriwtio ar gyfer swydd barhaol Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Mae Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru (a oedd ar y panel recriwtio yn rhinwedd ei swydd fel Pennaeth Proffesiwn y Gweithlu a Datblygu Trefniadol yn GIG Cymru) wedi dweud wrth fy archwilwyr nad oedd yn fodlon bod Ms Chana wedi arddangos yn llawn yr holl gymwyseddau yr oedd eu hangen i'w phenodi'n barhaol, felly mynegodd yn glir na allai'r Bwrdd lechyd gynnig swydd barhaol i Ms Chana. Dywed ei bod wedi awgrymu wrth aelodau eraill y panel recriwtio y gallai'r Bwrdd lechyd gynnig penodiad cyfnod penodol blwyddyn o hyd i Ms Chana, yn amodol ar ail-hysbysebu'r swydd a chynnal cystadleuaeth agored ar ei chyfer cyn i'r flwyddyn honno ddod i ben. Ar ôl trafod hyn, cytunodd y panel recriwtio i gynnig y swydd i Ms Chana fel yr awgrymwyd.

- 156 Ar ryw bryd rhwng cyfarfod y panel recriwtio ar 13 Ionawr 2016 a chyfarfod Bwrdd y Bwrdd Iechyd ar 28 Ionawr 2016, cynigiwyd swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol o fewn y Bwrdd Iechyd i Ms Chana ar lafar. Nid wyf wedi gallu cadarnhau dyddiad na thelerau'r cynnig hwn.
- 157 Ar 28 Ionawr 2016, hysbysodd y Prif Weithredwr, yr Athro Cairns, gyfarfod Bwrdd y Bwrdd Iechyd ar lafar fod Ms Chana 'wedi cael ei phenodi i'r swydd Weithredol ar ôl cynnal cystadleuaeth agored.'
- 158 Ar yr un diwrnod, sef 28 Ionawr 2016, ysgrifennodd yr Athro Cairns at Brif Weithredwr GIG Cymru ynghylch y penodiad, gan ddweud bod Ms Chana 'wedi perfformio'n wych yn y cyfweiliad, ac mae'n bleser cael cynnig y rôl iddi.' a bod Ms Chana 'eisiau sicrhau cyflog o £150k. Uchafswm yr ystod arferol ar gyfer y rôl honno yw £134k. Rwyf felly'n gofyn am eich cefnogaeth i alluogi'r Bwrdd i gynnig y swydd hon, yn amodol ar yr holl gymwyseddau arferol, ar gyfradd o £150k'. Gan fod y cyflog arfaethedig yn uwch na'r ystod cyflog a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru, sef £125,000 hyd £134,000 ar gyfer cyfarwyddwyr gweithredol y GIG, roedd angen i'r Bwrdd Iechyd gael cymeradwyaeth Llywodraeth Cymru i benodi ar y lefel honno o gyflog.
- 159 Fodd bynnag, ni chyfeiriai'r llythyr a anfonwyd i Lywodraeth Cymru at benodiad cyfnod penodol, a chan na thybiwyd bod Ms Chana yn bodloni'r safon ar gyfer penodiad parhaol yn y broses asesu, nid oedd Llywodraeth Cymru'n gallu cymeradwyo penodiad Ms Chana i swydd barhaol, waeth beth fo'r cyflog. Dywedodd Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru wrth Brif Weithredwr GIG Cymru fod y llythyr yn anghyson â chytundeb y panel recriwtio, a chyflëwyd wrth yr Athro Cairns na fyddai Llywodraeth Cymru ond yn barod i gefnogi cais am gymeradwyaeth ar gyfer y cyflog dan sylw pe bai'r cais hwnnw ar gyfer penodiad cyfnod penodol blwyddyn o hyd, yn unol â chanlyniad cytunedig y panel.
- 160 Ar 2 Chwefror 2016, cyflwynodd yr Athro Cairns adroddiad ysgrifenedig i Bwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth y Bwrdd Iechyd yn datgan bod Ms Chana 'bellach wedi cael cynnig y swydd ar lafar ar gontract cychwynnol o 12 mis' a gofynnodd am gymeradwyaeth y Pwyllgor i gynnig cyflog o £150,000 i Ms Chana yn amodol ar gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru.
- 161 Cadarnhaodd y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth y trefniadau cyflog fyddai'n cael eu cynnig i Ms Chana, yn amodol ar gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru (ar sail penodiad cyfnod penodol blwyddyn o hyd).

Tudalen y pecyn 280

- 162 Ar 5 Ionawr 2016, roedd Ms Chana wedi cyflwyno tendr i gyflawni gwaith ymgynghori AD o fewn y Bwrdd Iechyd. Ni ddyfarnwyd y contract hwn hyd 12 Chwefror 2016. Fodd bynnag, roedd y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth wedi cymeradwyo penodiad Ms Chana fel Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ar 2 Chwefror 2016 yn amodol ar gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru, ac fe'i hysbyswyd am benodiad Ms Chana i'r swydd ar 28 Ionawr 2016. Dylai penodiad Ms Chana i swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol wedi bod yn ffactor o bwys wrth benderfynu a ddylid dyfarnu contract ymgynghori pellach i RKC Associates. Roedd gan y Bwrdd Iechyd y dewis i ganslo neu oedi'r broses gaffael er mwyn galluogi Ms Chana i dderbyn swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Serch hynny, dyfarnwyd contract ymgynghori pellach 3 mis o hyd i Ms Chana.
- 163 Fel y nodwyd ym [mharagraff 158](#), ysgrifennodd y Athro Cairns at Lywodraeth Cymru ar 28 Ionawr 2016 yn gofyn am gymeradwyaeth i benodi Ms Chana fel Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd Iechyd ar gyflog o £150,000. Fodd bynnag, ar ôl i Gyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru weld copi o'r llythyr, dywedodd wrth yr Athro Cairns na ellid ystyried cais i gymeradwyo'r cyflog ar gyfer swydd barhaol, ac na fyddai ond yn barod i gefnogi cais ar gyfer penodiad cyfnod penodol blwyddyn o hyd, fel y cytunwyd gan y panel recriwtio. Serch hynny, ni ysgrifennodd yr Athro Cairns at Brif Weithredwr GIG Cymru yn gofyn am gymeradwyaeth ar gyfer penodiad cyfnod penodol gyda chyflog blynyddol o £150,000 hyd 15 Ebrill 2016.
- 164 Yn ôl Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru ei bod yn y cyfamser wedi gofyn am y newyddion diweddaraf oddi wrth y Bwrdd Iechyd ynghylch y penodiad arfaethedig, ond ei bod yn ansicr ynghylch pam na chyflwynodd y Bwrdd Iechyd gais am gymeradwyaeth i benodi ar sail cyfnod penodol ar gyflog o £150,000 hyd 15 Ebrill 2016. Atebodd Prif Weithredwr GIG Cymru lythyr yr Athro Cairns, dyddiedig 15 Ebrill 2016, ar 21 Ebrill 2016 er mwyn cymeradwyo cyflog o £150,000.
- 165 Ysgrifennodd yr Athro Cairns at Ms Chana ar 4 Ebrill 2016 er mwyn cynnig swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol iddi yn ffurfiol, a dechreuodd Ms Chana fel cyflogai gyda'r Bwrdd Iechyd ar 6 Ebrill 2016. Roedd hyn cyn i'r Athro Cairns ysgrifennu at Brif Weithredwr GIG Cymru yn gofyn am gymeradwyaeth ar 15 Ebrill 2016, a chyn iddo dderbyn cymeradwyaeth ar gyfer y cyflog oddi wrth Brif Weithredwr GIG Cymru ar 21 Ebrill 2016.

166 Nid yw'n glir pam na ysgrifennodd yr Athro Cairns at Lywodraeth Cymru hyd 15 Ebrill 2016 i ofyn am gymeradwyaeth am benodiad cyfnod penodol ar gyflog o £150,000. Dywedodd y cyn Brif Weithredwr wrthyf nad oedd yn gallu cofio'r rheswm dros yr oedi, ac mai mater gweinyddol ydoedd yn ôl pob tebyg. Fodd bynnag, o ystyried y materion eraill a amlinellir yn yr adroddiad hwn, ni ellir diystyru'r posibilrwydd mai pwrpas yr oedi oedd galluogi Ms Chana i gyflawni'r contract ymgynghori tri mis, gan achosi gwariant ychwanegol diangen gan y Bwrdd lechyd. Gallai tâl Ms Chana fel cyflogai gyda'r Bwrdd lechyd fod wedi bod yn llai na'r swm a dderbyniodd drwy'r contract ymgynghori (£1,000 + TAW bob dydd).

Roedd y broses a ddilynodd y Bwrdd lechyd a arweiniodd at benodi perchennog RKC Associates i swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ym mis Ebrill 2017 yn tanseilio hygrededd y Bwrdd yn llwyr. Nid oedd y broses yn ddigon tryloyw ychwaith, ac nid oedd cofnod digonol ohoni

- 167 Fel y nodwyd ym **mharagraff 4**, ar 30 Medi 2015, gadawodd cyn Gyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd lechyd gyflogaeth y Bwrdd lechyd. Cyn hynny, yr oedd wedi bod ar secondiad i sefydliad arall o fewn y GIG. Wedi hynny, dechreuodd y Bwrdd lechyd broses i benodi Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol newydd drwy ddefnyddio ymgynghorwyr recriwtio i gefnogi'r broses.
- 168 Er gwaethaf ymgyrch hysbysebu genedlaethol, ychydig iawn o ddiddordeb a gafwyd yn y swydd. Cafodd tri ymgeisydd eu cynnwys ar restr fer i'w cyfweld o flaen panel ar 7 Rhagfyr 2015. Ychydig cyn y cyfweiliadau a drefnwyd o flaen y panel, tynnodd dau o'r ymgeiswyr ar y rhestr fer yn ôl o'r broses. O ganlyniad i hynny, cafodd y broses recriwtio ei hoedi hyd fis Ionawr 2016. Dywedodd Ms Chana wrth fy archwilwyr fod y cyn Brif Weithredwr, yr Athro Cairns, wedi gofyn iddi symud y broses recriwtio yn ei blaen, ac y gofynnwyd i Reolwr Llywodraethu Gweithlu y Bwrdd lechyd roi cefnogaeth gydgysylltiol a gweinyddol i Ms Chana.
- 169 Yn ôl Ms Chana, cysylltodd yr Athro Cairns â hi ar ôl i'r ddau ymgeisydd cyntaf ar y rhestr fer dynnu'n ôl ym mis Rhagfyr 2015, a'i hannog i ymgeisio am y swydd. Yn ôl Ms Chana, dywedodd wrth yr Athro Cairns y byddai'n ystyried dros wyliau'r Nadolig/y Flwyddyn Newydd a fyddai'n ymgeisio ai peidio, ac ar ôl y cyfnod hwnnw, dywedodd wrtho y byddai'n ymgeisio yn amodol ar gytuno cyflog a thelerau gwaith hyblyg. Dywed hefyd ei bod ar y pryd wedi dweud wrth yr Athro Cairns na fyddai'n briodol iddi oruchwylio'r broses recriwtio o hynny allan, gan ei bod yn ymgeisydd.

- 170 Ar 4 Ionawr 2016, tynnodd yr unig ymgeisydd oedd ar ôl ar y rhestr aros yn ôl, gan olygu mai Ms Chana oedd yr unig ymgeisydd ar gyfer y swydd. Ar 13 Ionawr 2016, cynhaliwyd cyfweiliad â Ms Chana o flaen panel recriwtio am swydd barhaol fel Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Ymhlith aelodau'r panel yr oedd Prif Weithredwr y Bwrdd lechyd ar y pryd, Cadeirydd y Bwrdd lechyd, aelod annibynnol o Fwrdd y Bwrdd lechyd a Chyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru (yn ei rôl fel Pennaeth Proffesiwn y Gweithlu a Datblygu Trefniadol o fewn GIG Cymru). Mae Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru yn cofio na chafodd ond wybod ar ddechrau wythnos 11 Ionawr 2016 mai ond un oedd yn ymgeisio am y swydd, ac mai Ms Chana oedd yr ymgeisydd hwnnw, nad wedi ymgeisio am y rôl yn wreiddiol.
- 171 Dywedodd Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru wrth fy archwilywr ei bod wedi dweud wrth aelodau eraill y panel, ar ôl cyfweiliad Ms Chana, nad oedd o'r farn, fel Pennaeth y Proffesiwn, fod Ms Chana wedi arddangos yr ystod lawn o gymwyseddu yr oedd eu hangen ar gyfer y rôl. Nid oedd felly'n barod i gefnogi penodiad Ms Chana i'r swydd yn barhaol.
- 172 Yn ôl Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru, awgrymodd y gallai'r Bwrdd lechyd gynnig penodiad cyfnod penodol blwyddyn o hyd i Ms Chana, yn amodol ar ail-hysbysebu'r swydd a chynnal cystadleuaeth agored ar ei chyfer cyn i'r flwyddyn honno ddod i ben. Mae hi'n cofio bod y panel recriwtio wedi trafod y cynnig hwn, a chytuno mai dyna oedd y ffordd ymlaen.
- 173 Fel y nodwyd ym **mharagraff 157**, ar 28 Ionawr 2016, hysbysodd Prif Weithredwr y Bwrdd lechyd ar y pryd, yr Athro Cairns, gyfarfod Bwrdd y Bwrdd lechyd fod Ms Chana 'wedi cael ei phenodi i'r swydd Weithredol ar ôl cynnal cystadleuaeth agored.' Nid yw'r cofnodion yn datgan mai penodiad dros dro ydoedd, nac ychwaith yn cyfeirio at yr angen i sicrhau cymeradwyaeth oddi wrth Lywodraeth Cymru ar ei gyfer. Fel y nodwyd ym **mharagraff 158**, ysgrifennodd yr Athro Cairns ar yr un diwrnod at y Prif Weithredwr yn gofyn am gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru i benodi Ms Chana i'r swydd ar gyflog o £150,000. Ni chyfeiriai'r llythyr o gwbl at y ffaith mai cais am benodiad cyfnod penodol oedd dan sylw. Mae Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru wedi dweud wrthyf ei bod, ar ôl derbyn copi o'r llythyr, wedi hysbysu Prif Weithredwr GIG Cymru nad oedd y llythyr yn gyson â chytundeb y panel recriwtio, a chyflëwyd hynny wrth yr Athro Cairns.

- 174 Ar 2 Chwefror 2016, ystyriodd Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth y Bwrdd Iechyd adroddiad ysgrifenedig gan yr Athro Cairns, a nodai fod: 'Ms Chana bellach wedi cael cynnig y swydd ar lafar ar gontract cyfnod penodol cychwynnol o 12 mis'. Nodai hefyd fod y cyflog a gynigiwyd, sef £150,000, yn uwch nag ystod Llywodraeth Cymru ar gyfer cyflogau cymeradwy Llywodraeth Cymru, sef £125,000 hyd £134,000 ar gyfer cyfarwyddwyr gweithredol y GIG, ac y gofynnwyd felly am gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru i dalu'r gyfradd uwch. Cyfeiriwyd yn ei adroddiad ysgrifenedig at y llythyr dyddiedig 28 Ionawr 2016 odi wrth yr Athro Cairns at Brif Weithredwr GIG Cymru, yn gofyn am gymeradwyaeth i benodi Ms Chana, ac atodwyd copi o'r llythyr hwnnw. Argymhellai'r adroddiad y dylai'r Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth gadarnhau: 'y trefniadau cyflog i'w cynnig i Ms Chana yn amodol ar gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru'.
- 175 Yn ei gyfarfod ar 2 Chwefror 2016, derbyniodd y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth ddiweddariad ar lafar gan yr Athro Cairns, lle dywedodd wrth y Pwyllgor fod Ms Chana wedi cael ei 'chylweld yn llwyddiannus' a'i bod yn 'gofyn am gyflog o £150k y flwyddyn.' Dywedodd hefyd wrth y Pwyllgor fod Ms Chana: 'wedi cytuno ar drefniant gweithio hyblyg fyddai'n galluogi Ms Chana i arwain trefniadau gweithio o bell, a bod yn esiampl o hynny. Mae'r swydd wedi'i chynnig ar gontract cyfnod penodol cychwynnol 12 mis o hyd fyddai'n galluogi'r naill barti a'r llall i benderfynu a fyddai'r trefniant gwaith hyblyg hwn yn llwyddo yn y tymor hir, yn amodol ar gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer y cyflog cychwynnol.'
- 176 Ar 6 Ebrill 2016, cychwynnodd Ms Chana ei swydd yn ffurfiol fel Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd Iechyd, er na cheisiodd y Bwrdd Iechyd gymeradwyaeth ffurfiol Llywodraeth Cymru ar gyfer y penodiad cyfnod penodol, ar gyflog o £150,000, hyd 15 Ebrill 2016.
- 177 Roedd y broses a ddilynodd y Bwrdd Iechyd a arweiniodd at benodi Ms Chana i swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ym mis Ebrill 2017 yn tanseilio hygredd y Bwrdd yn llwyr. Nid oedd y broses yn ddigon tryloyw ychwaith, ac nid oedd cofnod digonol ohoni, am y rhesymau a roddir isod.

Nid yw'n glir pam bod y Bwrdd Iechyd wedi penderfynu mynd rhagddo â phroses i recriwtio i swydd ar lefel y Bwrdd, gydag ond un ymgeisydd nad oedd wedi gwneud cais am y swydd pan gafodd ei hysbysebu'n wreiddiol

178 Nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi darparu unrhyw ddogfennau sy'n disgrifio sut a pham y penderfynwyd bwrw ymlaen â'r broses recriwtio ar gyfer swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol pan nad oedd ond un yn ymgeisio am y swydd. Roedd y swydd ar lefel y Bwrdd, ac roedd yr unig ymgeisydd a gyfwelwyd heb ymgeisio am y swydd pan gafodd ei hysbysebu'n wreiddiol. Er bod swyddogion y Bwrdd Iechyd wedi dweud bod yr ymateb i'r hysbyseb wreiddiol yn wael, roedd lefel y tâl a gytunwyd â Ms Chana yn sylweddol uwch na'r hyn a hysbysebwyd yn wreiddiol. Yn fy marn i, pe bai'r Bwrdd Iechyd, ar ôl yr ymgyrch recriwtio aflwyddiannus, wedi gofyn am gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru i gynnig pecyn tâl gwell wrth hysbysebu, gallai mwy o ymgeiswyr wedi dangos diddordeb yn y cyfle. Nid wyf wedi cael esboniad credadwy ynghylch pam na chymerodd y Bwrdd Iechyd y cam hwn.

Nid oedd cofnod da o'r broses recriwtio, ac o ganlyniad i hyn nid yw'n glir pa bryd y trodd y sawl a oedd wedi bod yn goruchwylio'r ymarfer recriwtio yn ymgeisydd

179 Ar 11 Ionawr 2016, ysgrifennodd Ms Chana at Brif Weithredwr y Bwrdd Iechyd, yr Athro Cairns, i ymgeisio'n ffurfiol am swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd Iechyd, gan amgáu ei CV. Nid oedd hyn ond dau ddiwrnod cyn i Ms Chana gael cyfweiliad. Mae'n glir o'r negeseuon e-bost mewnol fod Ms Chana eisoes yn cael ei thrin fel yr unig ymgeisydd cyn 11 Ionawr 2016.

180 Fel y nodwyd ym [mharagraff 170](#), tynnodd yr ymgeisydd olaf a oedd wedi ymgeisio am y swydd yn wreiddiol ei chais yn ôl ar 4 Ionawr 2016. Serch hynny, dengys negeseuon e-bost mewnol fod y Bwrdd Iechyd wedi parhau i fynd rhagddo â'r broses recriwtio yn y diwrnodiau yn syth ar ôl hynny, ac mai Ms Chana oedd yr unig ymgeisydd posibl o 4 Ionawr 2016 ymlaen. Ar 7 Ionawr 2016, ysgrifennodd Rheolwr Llywodraethu Gweithlu'r Bwrdd Iechyd at Ms Chana i'w hysbysu am deitl y cyflwyniad ar gyfer cyfarfod y panel ar 13 Ionawr 2016, a chan nodi bod y Prif Weithredwr ar y pryd, yr Athro Cairns, 'wedi gofyn i mi gael copi o'r CV ar gyfer y panel. 'Nid oedd wedi cyflwyno cais am y swydd ar y pryd. Rwyf felly o'r farn fod Ms Chana eisoes yn ymgeisydd cyn iddi ymgeisio'n ffurfiol am y rôl ar 11 Ionawr 2016.

181 Er ei bod hi'n amlwg bod Ms Chana yn ymgeisio a y swydd yn fuan ym mis Ionawr 2016, ni dyw'r cofnodion a gadwir gan y Bwrdd Iechyd yn rhoi darlun clir o'r modd y daeth Ms Chan yn ymgeisydd ar gyfer y broses recriwtio yr oedd wedi bod yn ei goruchwyllo, a phryd y digwyddodd hynny. O ganlyniad i hynny, nid wyf wedi gallu fy modloni fy hun yn llwyr nad oedd Ms Chan yn goruchwyllo'r broses recriwtio ar ôl iddi hi ei hun droi'n ymgeisydd. Mae Ms Chana wedi dweud wrthyf ei bod wedi cytuno i fod yn ymgeisydd ar ôl gwyliau'r Nadolig/y Flwyddyn Newydd, a'i bod wedi tynnu'n ôl o'r broses recriwtio ar ôl iddi droi'n ymgeisydd.

Tanseiliwyd uniondeb y broses recriwtio gan fod gan yr unig ymgeisydd fynediad at rai o'r cwestiynau asesu cyn cael ei chyfweld ar gyfer y swydd

182 Tra'r oedd yn goruchwyllo'r broses recriwtio, cefnogwyd Ms Chana gan Reolwr Llywodraethu Gweithlu'r Bwrdd Iechyd. Roedd cyfrifoldebau Rheolwr Llywodraethu Gweithlu'r Bwrdd Iechyd yn cynnwys datblygu cwestiynau posibl y gallai'r Panel eu rhoi i'r ymgeiswyr. Ar 15 Rhagfyr 2015, anfonodd Rheolwr Llywodraethu'r Gweithlu ddrafft cynnar o'r cwestiynau a awgrymwyd at Ms Chana, a chynnig am destun y byddai disgwyl i ymgeiswyr roi cyflwyniad arno. Y testun a anfonwyd at Ms Chana oedd y testun y gofynnwyd i Ms Chana roi cyflwyniad arno o flaen y panel recriwtio ar 13 Ionawr 2016. Defnyddiodd y panel hefyd rai o'r 1cwestiynau a anfonwyd at Ms Chana ar 15 Rhagfyr 2015. Mae'n debygol nad oedd Ms Chana yn ymgeisydd ar gyfer swydd Cyfarwyddwr y Gweithlu a Datblygu Trefniadol ar 15 Rhagfyr 2015. Fodd bynnag, ar ôl i'r Bwrdd Iechyd ddod yn ymwybodol bod yr unigolyn a oedd yn arwain y broses recriwtio wedi troi'n ymgeisydd, dylid bod wedi gwneud pob ymdrech i sicrhau na fyddai hygredded y broses yn cael ei danseilio. Mae'n amlwg na chymerwyd unrhyw gamau i'r perwyl hwnnw. Yn ôl negeseuon e-bost o'r cyfnod rhwng Ms Chana a Rheolwr Llywodraethu'r Gweithlu, roedd trafodaethau ynghylch y cwestiynau y gellid eu gofyn mewn cyfweiliadau wedi parhau hyd 6 Ionawr 2016.

183 Ar 6 Ionawr 2016, ysgrifennodd Rheolwr Llywodraethu'r Gweithlu at Ms Chana yn nodi: 'Bydd angen i mi anfon pecyn cyfweld ac ati allan i'r panel o fewn y diwrnod neu ddau nesaf. Byddaf yn parhau â'r cwestiynau yr ydym wedi bod yn eu trafod'. Ar y pryd, oedd Ms Chana eisoes yn ymgeisio am y swydd. Ni ellir felly ddiystyru'r posibilrwydd fod gan Ms Chana fynediad at gwestiynau terfynol y cyfweiliad cyn iddi gael ei hasesu. Ar ben hynny, gofynnwyd i Ms Chana roi cyflwyniad ar y testun: 'Sut fydddech chi'n datblygu'r gweithlu hyblyg a darbodus fydd ei angen arnom i gyflawni ein strategaeth Siapio ein Lles i'r Dyfodol.' Ar CV Ms Chana, y cyflwynodd i'r Bwrdd Iechyd i ddibenion yr ymarfer recriwtio, rhestrir

y canlynol fel un o'i chyflawniadau: 'Alinio adnoddau a strategaeth y gweithlu i gyd-fynd â'r strategaeth gorfforaethol 'Siapio ein Lles i'r Dyfodol 2015-2025'. Gofynnwyd felly i Ms Chana roi cyflwyniad ar yr un testun yr oedd wedi bod yn gweithio arno yn y Bwrdd lechyd o dan ei contract ymgynghori.

Roedd yr wybodaeth a ddarparwyd i'r Bwrdd a'i Bwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth ynghylch y penodiad yn anghywir, yn anghyflawn ac yn anghyson

184 Fel y nodwyd ym **mharagraff 157**, yng nghofnodion cyfarfod Bwrdd y Bwrdd lechyd a gynhaliwyd ar 28 Ionawr 2016, nodir bod y Prif Weithredwr ar y pryd wedi rhoi adroddiad gan ddatgan bod 'y Cyfarwyddwr Dros Dro [ar gyfer y Gweithlu a Datblygu Trefniadol] wedi cael ei phenodi i'r swydd Weithredol ar ôl cynnal cystadleuaeth agored.' Roedd y datganiad hwn yn gamarweiniol am y rhesymau a ganlyn:

- nid yw'n adlewyrchu cytundeb y panel recriwtio, sef mai ond contract dros dro fyddai'n cael ei gynnig i Ms Chana; ac
- nid yw'n cyfeirio at yr angen i gael cymeradwyaeth ar gyfer yr ystod cyflog a gynigiwyd oddi wrth Bwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth y Bwrdd lechyd, ac oddi wrth Lywodraeth Cymru (gan fod y cyflog a gynigiwyd y tu hwnt i'r ystod a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru).

185 Fel y nodir ym **mharagraffau 174 i 175**, cafodd y cynnig i benodi Ms Chana fel Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol y Bwrdd lechyd am gyfnod o flwyddyn ac ar gyflog o £150,000 ei gyflwyno gerbron cyfarfod Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth y Bwrdd lechyd ar 2 Chwefror 2016. Nid oedd adroddiad y Prif Weithredwr i gyfarfod y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth ar 2 Chwefror 2016, na chofnodion y cyfarfod, yn cyfeirio at y ffaith mai Ms Chana oedd yr unig ymgeisydd a gafodd ei chyfweld ar gyfer y rôl. Ar ben hynny, nodir yn adroddiad y Prif Weithredwr wrth y Pwyllgor fod Ms Chana 'wedi perfformio'n wych yn y cyfweiliad' ond nid yw'n crybwyll yr amheuan a fynegwyd gan Gyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru ynghylch perfformiad Ms Chana yn y cyfweiliad, na'r ffaith bod y panel wedi casglu na ellid cynnig swydd cyfarwyddwr gweithredol ar sail barhaol i Ms Chana ar y pryd.

- 186 Nodir yn adroddiad y Prif Weithredwr ac yn y cofnodion mai am flwyddyn yr oedd y penodiad. Serch hynny, ni chofnodir yn y naill na'r llall y ffaith mai amharodrydd Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru i gefnogi penodiad parhaol oedd wrth wraidd hyn, ac y byddai angen ail-hysbysebu'r swydd ar ddiwedd y cyfnod hwnnw. Yn ôl pob golwg, mae cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth yn awgrymu mai'r rheswm dros gynnig contract cyfnod penodol i Ms Chana oedd er mwyn canfod a fyddai trefniadau weithio o bell yn gweddu i'r Bwrdd Iechyd ac i Ms Chana yn y tymor hir. Mae Cyfarwyddwr Gweithlu a Datblygu Trefniadol Llywodraeth Cymru ar gyfer GIG Cymru yn cyfleu'n glir mai'r prif reswm dros gynnig contract blwyddyn o hyd oedd y ffaith nad oed Ms Chana 'yn uwch na'r llinell ar gyfer y broses', ac yn dilyn trafodaeth, casglodd y panel na allent gynnig penodiad parhaol.
- 187 Ceir anghysondeb rhwng adroddiad y Prif Weithredwr wrth y Pwyllgor Tâl a Thelerau Gwasanaeth sy'n cynnig y dylid penodi Ms Chana am flwyddyn yn unig, a'r llythyr a atodir i'r adroddiad, dyddiedig 28 Ionawr 2016, oddi wrth Brif Weithredwr y Bwrdd Iechyd ar y pryd at Brif Weithredwr GIG Cymru, lle na cheir unrhyw sôn am benodi am gyfnod penodol.

Atodiad 1 – Crynodeb o gcontractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates a'r cyflawniadau a bennwyd yn y contractau

Arddangosyn 1: crynodeb o gcontractau ymgynghori a ddyfarnwyd i RKC Associates

	Cyfnod y contract	Cyflawniadau'r contract
Contract 1	1 Rhagfyr 2014 hyd 31 Mai 2015	<ul style="list-style-type: none"> Darparu cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Adolygu'r broses recriwtio gan anelu i'w gwneud yn fwy effeithlon ac effeithiol. Adolygu'r broses rheoli presenoldeb gan anelu i'w gwneud yn fwy effeithlon ac effeithiol. <p>Mae'r contract yn cynnwys 3 cham prosiect:</p> <p>Cam 1: Dadansoddi, adolygu a diagnosis (Rhagfyr 2014 hyd Ionawr 2015)</p> <p>Cam 2: Gweithdai cynlluniau gweithredu a chymeradwyo cynlluniau (Ionawr 2015 hyd Chwefror 2015)</p> <p>Cam 3: Gweithredu cynlluniau (Mawrth 2015 hyd Mai 2015)</p>
Contract 2	9 Mehefin 2015 hyd 4 Rhagfyr 2015	<ul style="list-style-type: none"> Darparu cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu a Datblygu Trefniadol. Gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch er mwyn sicrhau bod y buddion angenrheidiol yn cael eu gwireddu, drwy ddefnyddio methodolegau arfer gorau. Gweithredu'r cynlluniau i wella'r broses recriwtio er mwyn sicrhau bod y buddion angenrheidiol yn cael eu gwireddu, drwy ddefnyddio methodolegau arfer gorau. Darparu cefnogaeth dros dro yn gysylltiedig â meysydd eraill â blaenoriaeth a allai godi. Cyflenwir unrhyw gefnogaeth o'r fath drwy gytundeb.
Contract 3	4 Ionawr 2016 hyd 31 Mawrth 2016	<ul style="list-style-type: none"> Cefnogaeth dros dro ar lefel uwch i Gyfarwyddiaeth y Gweithlu. Gweithredu'r cynlluniau i leihau absenoldeb oherwydd salwch. Gweithredu'r cynlluniau i wella'r broses recriwtio a chadw.

Atodiad 2 – Taliadau a wnaed gan y Bwrdd Iechyd i RKC Associates am waith ymgynghori AD a gyflawnwyd rhwng 11 Tachwedd 2014 a 31 Mawrth 2016 (heb gynnwys TAW)

Arddangosyn 2: taliadau a wnaed gan y Bwrdd Iechyd i RKC Associates am waith ymgynghori AD

	Gwaith ymgynghori ar gyfradd ddyddiol	Treuliau	Cyfanswm	Diwrnodiau a weithiwyd
Contract 1	£104,000	£10,625	£114,625	104
Contract 2	£101,000	£9,888 - £11,078*	£110,888 - £112,078	101
Contract 3	£59,500	£4,606 - £5,796*	£64,106 - £65,296	59.5
Cyfanswm	£264,500	£26,309	£290,809	264.5

*nid yw'n amlwg o'r anfonebau a gyflwynwyd gan RKC Associates a yw rhai treuliau'n berthnasol i Contract 2 neu 3.

Atodiad 3 – Enghreifftiau lle torrwyd SFIs y Bwrdd Iechyd wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015

Gofyniad SFI	Y broses a ddilynwyd wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015
<p>Dylid cynnal tendr cystadleuol i gaffael unrhyw waith, nwyddau a gwasanaethau gwerth mwy na £25,000, heb gynnwys TAW. (Atodlen 1 Para 4.1)</p>	<p>Dyfarnwyd contractau ymgynghori AD dros £25,000 heb gynnwys TAW heb gynnal unrhyw broses dendro gystadleuol</p>
<p>Y Cyfarwyddwr Cyllid sy'n gyfrifol am gadarnhau bod pob cwmni ar y rhestr tendro yn gadarn yn ariannol ac yn gymwys yn broffesiynol drwy broses cyn-gymhwysol/fetio ariannol a gyflawnir gan swyddog caffael a chanddo gymwysterau a phrofiad addas. (Atodlen 1 Para 5.1)</p>	<p>Nid oedd gan swyddogaethau cyllid na chaffael y Bwrdd Iechyd unrhyw ran yn y broses o gaffael RKC Associates, ac nid oes unrhyw gofnod bod RKC wedi cael ei fetio'n ariannol neu'n broffesiynol</p>
<p>Yn unol ag arfer gorau, dylai'r Bwrdd Iechyd ofyn i isafswm o bedwar cwmni gyflwyno tendr am gontractau ac iddynt werth rhwng £25,000 a'r trothwy ar y pryd yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd. (Atodlen 1 Para 5.1)</p>	<p>Ni cheisiwyd ac ni chafwyd tendrau</p>
<p>Ni chaniateir gweithred tendr sengl ond pan fydd angen cwmni neu gontractwr unigol, neu eitem neu wasanaeth priodol o natur neilltuol, fel y nodir yn y gyfraith. Ni cheir ond defnyddio gweithred tendr sengl yn dilyn cyflwyniad ffurfiol a chyda chaniatâd ysgrifenedig clir y Prif Weithredwr, neu ddirprwy dynodedig, ar ôl rhoi ystyriaeth ddigonol i'r gofynion caffael. Dylai'r Prif Weithredwr gadw cofnod manwl. Mae'n rhaid adrodd wrth y Pwyllgor Archwilio ynghylch pob gweithred tendr sengl ac estyniad ar gontract (Atodlen 1 Para 5.1)</p>	<p>RKC Associates oedd yr unig gyflenwr y cysylltwyd ag ef i gyflenwi'r contract. Nid oedd y gwasanaethau ymgynghori yr oedd eu hangen yn unigryw, ac roedd marchnad gystadleuol ar gael. Ni ellid felly brynu'r gwasanaeth drwy weithred tendr sengl. Nid oes unrhyw awdurdod ysgrifenedig ar gyfer gweithred tendr sengl, nid oes unrhyw gofnod wedi'i gadw o weithred tendr sengl, ac ni chyflwynwyd unrhyw adroddiad ar hynny gerbron Pwyllgor Archwilio y Bwrdd Iechyd.</p>

Gofyniad SFI	Y broses a ddilynwyd wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015
<p>Yn amodol ar gydymffurfio ag unrhyw ofyniad cyfreithiol ac amodau contract cytunedig, caniateir ymestyn contract unwaith ar yr amod nad yw'r gost ychwanegol yn uwch na 50% o werth gwreiddiol y contract, hyd at uchafswm o £75,000 heb gynnwys TAW. Mae'n rhaid cael cymeradwyaeth glir y Prif Weithredwr ar gyfer estyniad o'r fath, neu ddirprwy iddo os yw'r Prif Weithredwr yn absennol. Os caiff contract ei hysbysebu gan gynnwys cymal cyfreithiol sy'n cynnig opsiwn i ymestyn, ni fydd angen cymeradwyaeth o'r fath oni cheir newid i unrhyw agwedd ar delerau ac amodau cyfredol y contract, gan gynnwys y pris. Mae'n rhaid adrodd wrth y Pwyllgor Archwilio am unrhyw estyniad ar gontract (Para 10.8).</p>	<p>Yn ei hanfod, parhad/estyniad ar y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 oedd y contract a ddyfarnwyd i RKC Associates ym mis Mehefin 2015. Fodd bynnag, roedd gwerth yr estyniad yn uwch na £75,000 ac yn fwy na 50% o werth y contract a ddyfarnwyd ym mis Tachwedd 2014. Ni chynhaliwyd cystadleuaeth ar gyfer y naill gontract na'r llall.</p>
<p>I gyd-fynd â phob gwahoddiad i dendro dylid cyflwyno telerau ac amodau safonol y Bwrdd Iechyd, a'r sail ar gyfer gweithrediadau busnes y Bwrdd Iechyd â'r contractwr. Lle bo'n briodol, gall uwch swyddogion caffael greu contract wedi'i gynllunio'n arbennig, ac ynddo gyngor cyfreithiol priodol, yn amodol ar gymeradwyaeth y Cyfarwyddwr Cyllid. (Atodlen 1 Para 5.4)</p>	<p>Roedd y Bwrdd Iechyd wedi mabwysiadu 'Amodau Contract GIG Cymru ar gyfer Cyflenwi Gwasanaethau' ond ni ddefnyddiwyd y rhain. Llofnododd y Prif Swyddog Gweithredu gontractau ar ran y Bwrdd Iechyd, a oedd wedi cael eu drafftio gan Ms Chana o RKC Associates. Ni ofynnwyd am gyngor oddi wrth Adrannau Caffael neu Adrannau Cyfreithiol y Bwrdd Iechyd cyn llofnodi'r contractau hyn.</p>
<p>Ym mhob dogfen gontract dylid cynnwys cymal i sicrhau bod gan y Bwrdd Iechyd hawl i ganslo'r contract ac adennill swm unrhyw golled sy'n deillio o'r weithred honno o ganslo gan y contractwr, os yw'r tendrwr wedi cydgyllwynio ag eraill wrth baratoi ei dendr, neu os yw wedi cynnig, rhoi, neu gytuno i roi unrhyw rodd neu ystyriaeth o unrhyw fath i unrhyw un fel cymhelliad neu wob. (Atodlen 1 Para 13.2)</p>	<p>Drafftwyd y contractau yr ymrwymwyd iddynt ag RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015 gan RKC Associates, ac nid oedd y contractau hyn yn cynnwys cymalau i atal cydgyllwynio.</p>

Tudalen y pecyn 292

Gofyniad SFI	Y broses a ddilynwyd wrth ddyfarnu contractau i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014 a mis Mehefin 2015
<p>Cyn i unrhyw swyddog ymrwymo i [drafodaethau cyn tendro], dylid gofyn am gyngor yr adran gaffael a rhoi cyfle i'r adran honno hefyd fod â rhan mewn unrhyw drafodaeth. (Atodlen 1 Para 6.2)</p>	<p>Cyfarfu Prif Swyddog Gweithredu a Phrif Weithredwr y Bwrdd Iechyd â Ms Chana, perchennog RKC Associates, fymryn cyn dyfarnu contract i RKC Associates ym mis Tachwedd 2014. Ni chadwyd cofnod o'r trafodaethau a gynhaliwyd, ni ofynnwyd am gyngor yr Adran Gaffael cyn cynnal y cyfarfod, ac ni wahoddwyd yr Adran Gaffael i fod yn bresennol yn y cyfarfod hwn.</p>
<p>Os bydd unrhyw anawsterau'n codi wrth ddehongli neu gymhwyso unrhyw SFIs, dylid gofyn am gyngor Ysgrifennydd y Bwrdd neu'r Cyfarwyddwr Cyllid cyn gweithredu. (Para 1.1.4.)</p>	<p>Ni ofynnwyd am gyngor Ysgrifennydd y Bwrdd na'r Cyfarwyddwr Cyllid ynghylch dehongli neu gymhwyso'r SFIs wrth ymrwymo i gontract ag RKC Associates.</p>
<p>Mae'n rhaid adrodd manylion llawn unrhyw achos o ddiffyg cydymffurfio â'r SFIs hyn, gan gynnwys esboniad o'r rhesymau a'r amgylchiadau, wrth y Cyfarwyddwr Cyllid ac Ysgrifennydd y Bwrdd i ddechrau, a byddant hwythau'n gofyn i'r Pwyllgor Archwilio roi ystyriaeth ffurfiol i'r materion dan sylw a chynnig camau gweithredu i'r Bwrdd. Y mae dyletswydd ar bob aelod o'r Bwrdd a swyddogion y Bwrdd Iechyd i adrodd wrth y Cyfarwyddwr Cyllid ac Ysgrifennydd y Bwrdd am unrhyw achos o ddiffyg cydymffurfio, cyn gynted ag y cânt wybod am unrhyw amgylchiadau na adroddwyd amdanynt yn flaenorol. (Para 1.2.1)</p>	<p>Ni chafodd yr achosion o ddiffyg cydymffurfio â SFIs, a nodir yn y tabl hwn, eu hadrodd wrth Ysgrifennydd y Bwrdd, y Cyfarwyddwr Cyllid, y Pwyllgor Archwilio na'r Bwrdd.</p>

Tudalen y pecyn 293

Atodiad 4 – Adolygiad Trysorlys Ei Mawrhydi o drefniadau treth penodeion sector cyhoeddus - Crynodeb o'r argymhellion

Mewn adrannau llywodraeth ganolog a'u cyrff hyd braich, mae'r adolygiad yn argymhell y canlynol ar gyfer pob ymrwymiad newydd neu bob achos o adnewyddu contract:

- dylai aelodau bwrdd ac uwch swyddogion a chanddynt gyfrifoldeb ariannol sylweddol fod ar gyflogres y sefydliad, oni cheir amgylchiadau eithriadol - a phryd hynny dylai'r Swyddog Cyfrifyddu gymeradwyo'r trefniadau - ac ni ddylai eithriadau felly fodoli am gyfnod hwy na chwe mis;
- dylai ymrwymadau hwy na chwe mis, am gyfradd ddyddiol o fwy na £220, gynnwys darpariaethau contract sydd yn galluogi'r adran i geisio sicrwydd ynghylch ymrwymadau treth incwm a NICS y sawl y mae'n ymrwymo i contract ag ef/hi - a therfynu'r contract os na roddir y sicrwydd hwnnw; a
- dylid gweithredu'r mesurau hyn cyn pen tri mis - a monitro eu gweithrediad ar ôl blwyddyn, gan adrodd yn ôl wrth Brif Ysgrifennydd y Trysorlys a Gweinidog Swyddfa'r Cabinet; ac os daw i'r amlwg nad yw yr un adran wedi cadw at y rheolau hyn, bydd cosbau'n cael eu gweithredu - gan ostwng cyllidebau adnoddau adrannol hyd at bum gwaith y taliad dan sylw.

Dylai adrannau hefyd geisio cymhwyso'r egwyddorion hyn i contractau presennol - yn amodol ar sicrhau gwerth am arian i'r trethdalwr - ac adrodd wrth y Senedd ar y canlyniad yn rhan o broses adroddiad blynyddol a chyfrifon 2012-13.

Bydd yr Ysgrifenyddion Gwladol ar gyfer Iechyd ac Addysg hefyd yn ystyried sut i ddatblygu egwyddorion y dull hwn yn sefydliadau'r GIG ac mewn ysgolion nas cynhelir y mae'r canllawiau Rheoli Arian Cyhoeddus yn berthnasol iddynt.

Tudalen y pecyn 295

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Evidence Statement for the Public Accounts Committee
Monday, 25 September 2017 14:30
Auditor General for Wales' Report of Cardiff and Vale University Health
Board's Contractual Relationships with
RKC Associates Ltd and its Owner

Introduction

1. Cardiff and Wales University Health Board (the UHB) has received the report of the Auditor General for Wales (the report) dated July 2017, relating to the UHB's contractual relationships with RKC Associates Ltd and its Owner.
2. The UHB is deeply disappointed at the findings of the Auditor General for Wales. We have taken much learning from the report, and from the work that has taken place within the UHB following its publication. The UHB, in conjunction with its colleagues in Procurement and Human Resources / Workforce, has developed a comprehensive action plan to make the necessary further improvements to ensure no similar incidents of this kind occur in the future. This statement seeks to provide the Committee with the assurance that the UHB has learned fully from this incident and taken definite steps to avoid this happening again.
3. The report was discussed openly at the meeting of the UHB's Board on 27 July 2017. It has also been raised at meetings of the UHB Management Executive, Health Systems Management Board, Local Partnership Forum and discussed with Senior Trade Union / Staff Side representatives.
4. Following publication of the report, the UHB's Chair and Chief Executive briefed local and regional Assembly members in July 2017. An update was provided to the Wales Audit Office at a meeting on 2 August 2017 informing it of actions already progressed.
5. The UHB action plan is attached to this statement as Appendix 1. It will be presented to the UHB Board on 28 September 2017 and its Audit Committee on 26 September 2017; the papers for these meetings have already been published and are available to the public. The action plan will thereafter be monitored by the Audit Committee. The action plan has also been shared with the Wales Audit Office.

Background

6. On 1 October 2014, the UHB's Director of Workforce and Organisational Development (WOD) was seconded at short notice to the Wales Ambulance Services Trust as Interim Chief Executive. This was to assist the Wales Ambulance Services Trust as the UHB's Director of WOD had the skills

urgently required by it, and was a developmental opportunity for the individual who aspired to a Chief Executive role.

7. This secondment resulted in a shortfall in the HR leadership capacity. In order to address this, the UHB entered into three contracts with a private company between 1 December 2014 and 31 March 2016 for the provision of HR consultancy services. The owner and sole director of this private company, Ms Chana, was subsequently appointed as the UHB's Director of WOD in April 2016 and left the UHB in November 2016.
8. Three main areas have been called into question within the report: the awarding of the consultancy contracts; the management of the recruitment process to appoint the replacement Director of WOD; and the way in which information was relayed to the UHB Board, its Remuneration and Terms of Service Committee and the Chief Executive of NHS Wales, Dr Andrew Goodall.

Awarding of the Consultancy Contracts

9. Two of the three contracts awarded for the private provision of HR consultancy services, were done so without competitive tendering. The UHB fully accepts that the way in which it procured and managed the consultancy contracts in question was not of the high standard it aspires to, and is rightly expected of it.
10. As acknowledged by the Wales Audit Office, the UHB has a number of detailed policies and procedures covering this area. These are developed to standardise processes based on best procurement practice and set out the governing principles for public procurement, for example, the Scheme of Delegation, Standing Orders, Standing Financial Instructions and Financial Control Procedures. The UHB's Standing Financial Instructions clearly state that, 'procurement of all works, goods and services in excess of £25,000 exclusive of VAT is to be by competitive tendering'.
11. Although the public procurement regulations are complex, Senior UHB officers are expected to be aware of the need for compliance with the rules, and to seek advice if they are unsure as to their applicability. It is clear that services should have been properly procured by competitive tendering. Regrettably our policies were not followed on this occasion, and there was no reference to the UHB's Head of Procurement as provided for in our Scheme of Delegation.
12. Unfortunately it is not fully known why policy was not followed on these occasions. It is clear however that the UHB needs to reinforce the rules, and its officer's roles and responsibilities and must ensure that the organisation fully learns the lessons from this one incident. As a result, the Chair, Chief Executive and Senior Management have critically looked at UHB systems and processes to improve upon them wherever possible.

Action Taken

13. Following the report it has been particularly important to gain assurance that there are no further instances of poor practices. To this end we have engaged with Internal Audit to carry out a review of procurement focusing on contracts that have been let. We are awaiting the outcome of that Audit. In addition we have also carried out an internal review of all manual payments made to Consultants or individuals in the period 2014-17, with an invoice value greater than £5k. A total of 227 contractors / suppliers have been reviewed.
14. Ten contracts of the 227 have been commissioned without procurement oversight over the last 3 years. We have engaged with all of the Lead Officers involved reminding them of the procurement rules and of their responsibility to ensure that these rules are adhered to. Two of these contracts have been referred to NHS Counter Fraud Service Wales.
15. Transparency with UHB staff is crucial, and we are mindful that confidence needs to be regained. The Chief Executive has issued an amnesty, encouraging staff to come forward to him with any other concerns they may have and has provided assurance that anything raised will be explored to further identify lessons to be learned.
16. Our senior staff from the Health Systems Management Board have also been asked to surface any issues whereby there are perceptions that contracts were not let in accordance with procurement rules. Three external Consultancy Contracts were highlighted during this process and each have been looked into. It was found that in all three cases the procurement rules were observed. Two contracts were Direct Awards however in both cases they were taken from the appropriate Framework Agreement, and the Single Supplier justifications to support the Direct Award were approved. The third contract was conducted as a mini-competition via an appropriate Framework Agreement. This mini-competition is also a recognised and valid procurement process.
17. Despite the All Wales policies and procedures, it is clear that additional safeguards are required to ensure compliance. Prior to the report, a review of our processes was already in train in response to changes to the IR35 legislation¹ relating to off-payroll working in the public sector. New process guidance for off-payroll working (attached to this statement as Appendix 2) has been cascaded throughout the UHB following approval by its Management Executive on 14 August 2017.

¹ Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC) introduced the 'intermediaries legislation' commonly known as IR35 or off-payroll rules in April 2000. This legislation is intended to combat tax abuse by an individual who would be treated as an employee were it not for the fact that they provide their services via their own company, called 'disguised employees' by HMRC. From April 2017, where a public sector organisation engages an off-payroll worker through their own limited company, that organisation will become responsible for determining whether the rules should apply, and, if so, for paying the right tax and National Insurance Contributions.

18. The process around requesting approval of contracts has been changed with a procurement checklist (attached to this statement as Appendix 3) having been implemented. This checklist sets out a defined approval hierarchy to ensure compliance with Standing Orders and EC Regulations and requires more than one signatory, the Board Secretary signs to confirm process has been complied with together with the Finance Director, and the Chief Executive and Chair will also sign depending on the contract value.
19. A no purchase order, no payment system will be implemented, which will prevent the processing of manual payments. By implementing this policy, the risk of non-compliance with procurement processes is significantly reduced as manual payments will not be processed.
20. All external Consultancy contracts are now signed off by the Chief Executive. We are committed to utilising temporary employment contracts rather than consultancy contracts wherever possible.
21. The current Terms of Reference for the Remuneration and Terms of Service Committee do not provide for the reporting of Consultant appointments. A review of these Terms of Reference will include a requirement to report any Executive level secondments and Consultancy appointments for approval to this Committee.
22. Training on the law, rules and regulations relating to employment and procurement was provided to all Board members at the Board Development Day in August 2017. This training will be provided to the new Independent Board members who are commencing on 1 October 2017. This training is being cascaded at Clinical Board senior management teams and throughout the organisation to Directorate Management level. In addition, a procurement flowchart has been developed for Board and Senior Managers.
23. The Procurement Guide for Staff (Appendix 4), which was developed in conjunction with NHS Wales Shared Services Partnership Procurement Services, and approved through the All Wales Directors of Finance Sub Group, is provided to UHB staff as part of the training delivered by the UHB Procurement Department. This has been reviewed, provided to the Management Executive Team meeting for cascading to Clinical Boards and Corporate Departments and published across the UHB.
24. Even though a procurement process was applied for the third contract, this was deeply flawed. Areas for improvement have been highlighted in relation to maintaining adequate and accurate documentation and strengthening the contract approval process within the UHB. The Chair and Chief Executive have written to those that submitted tenders for this contract to notify them of the findings of the report and apologise for the procurement process falling short of what would be expected.
25. An enhanced training programme for procurement staff, focusing on the conclusions of the Wales Audit Office report, is being delivered. Existing audit

processes within the Procurement Department have been enhanced to verify compliance with contract procedure, 30 audits have been completed to date with no significant issues highlighted. The Procurement Department has also applied for quality management accreditation in respect of its tendering processes.

Management of the Recruitment Process to appoint the replacement Director of WOD

26. On 30 September 2015, the seconded Director of WOD left the employment of the UHB. The UHB commenced a process to appoint a new Director of WOD but despite a national advertisement campaign and using a recruitment agency to undertake a rigorous recruitment process, the interest shown in the position was very limited with only eight people applying. The recruitment agency informed the UHB that the field of potential experienced candidates was very small across the UK and the UHB was not deemed competitive on salary rates for this role within the UK. Three candidates were shortlisted and two subsequently withdrew from the process for different reasons. It was decided to interview the sole remaining applicant.
27. At the same time, Ms Chana was encouraged by Professor Cairns to apply for the post which she did in January 2016. Unfortunately in January 2016 the recruitment agency informed the UHB that the other applicant had also withdrawn meaning Ms Chana became the sole candidate for consideration. It was unfortunate that there was only one remaining applicant for the post however Ms Chana came to the interview with a very good track record of delivery within the organisation that she had secured over the previous 14 months. This was evidenced in the reports to the People Performance and Delivery Committee on 12 May 2015 and 10 November 2015. The report on 10 November 2015 set out the data showing reduction in vacancies and reduction in turnover of staff, increase in statutory and mandatory training and performance and development reviews and reduction in sickness absence, the latter identifying a £600,000 direct cost reduction since January 2015.
28. Ms Chana had been tasked with taking this recruitment process forward. Once she became a candidate, this should have been accounted for in the interview questions and presentation topic. Unfortunately this was not the case and they remained unchanged.
29. The Recruitment Panel unanimously agreed to appoint Ms Chana on a one year fixed term contract. In making this decision it took into account her performance at interview, her track record, her request for some remote working and the mixed views of the panel. This would also allow the UHB to test the market in a year's time.
30. The Remuneration and Terms of Service Committee received a report from the Chief Executive on 2 February 2016 seeking approval for an uplift of salary to £150,000 for a 12 month fixed term contract. The Committee was advised that this was considerably less than the costs attached to the

previous arrangement, that Ms Chana was an experienced interim, that there had been a lack of quality candidates and the recruitment agency had advised that the remuneration offered for the post was not competitive within the overall UK market and relocation expenses would not be incurred. The Committee ratified the salary arrangements to be offered to Ms Chana subject to Welsh Government approval.

31. High level appointments are often challenging to recruit due to small numbers of applicants with the relevant skills and experience. Despite this rarity and pressurized situation, the recruitment process should remain wholly transparent and objective and the report illustrates that the process in this instance should have been better managed which we completely agree with.

Action Taken

32. The UHB has looked at how these senior appointment processes are conducted and how the office of the Chief Executive and Director of Workforce and Organisational Development can work better together to ensure compliance with processes and that satisfactory documentation is maintained.
33. A full review of the procedures used to recruit Executive Directors and other Senior Managers has been undertaken. This has resulted in a revision of the Executive recruitment process to include a clear defined role for the Director of Workforce and Organisational Development, which can be delegated to their Deputy or Director of Corporate Governance if circumstances require or a conflict arises. This change in process was used for the recruitment of the substantive Director of Workforce and Organisational Development in August 2017.

Relaying of Information to the UHB Board and its Committee

34. The UHB fully accepts that information should have been better and more accurately relayed to its Board, Remuneration and Terms of Service Committee and Audit Committee. The Board recognises that it can better support its Independent Board Members in relation to their Committee roles, to equip them to confidently scrutinise decisions and hold the Board to account.
35. The UHB also recognises that it can strengthen the compliance reports provided to its Audit Committee to improve oversight.

Action Taken

36. Training for Independent Board Members, including those sitting on the Remuneration and Terms of Service Committee, covering their roles and responsibilities was delivered in August 2017. Legal and governance training for all Board members on their roles and responsibilities will also be provided at the October 2017 Board Development Day and will be included in the

induction for new Board members. The quality of information and its presentation to the Remuneration and Terms of Service Committee is also under review.

37. The statutory compliance report provided at each Audit Committee has been enhanced to include our compliance with and exceptions to recruitment requirements, Standing Orders and Standing Financial Instructions.
38. A review of our Internal Audit Programme has also been undertaken and appropriate Internal Audit days identified for 2018 to include audits relevant to the issues highlighted in this report, such as procurement practice both retrospective and on-going to test compliance with new processes. The results of these audits will be presented to the Audit Committee and any irregularities pursued with the relevant staff.

Additional Improvements

39. The UHB recognises that policies / procedures and training, whilst the foundation of good practice, are part of a bigger picture that includes a culture of sound behaviours and values, adherence to the rules at all levels of the organization, and an environment that enables individuals to confidently highlight departure from any rules no matter how senior those involved.
40. The UHB introduced a "Safety Valve" system to encourage staff to raise concerns directly with the Chair about patient safety. This has been successful and has developed into a 24/7 telephone line for staff to report concerns, guidance for staff on how to raise concerns and or managers on how to consider concerns. In relation to procurement / governance, the UHB is raising the current Procedure for NHS Staff to Raise Concerns (which includes whistleblowing) at the Directors of Workforce and Organisational Development Group to ensure it adequately provides for staff to raise all concerns, including those referred to in the report regarding non-compliance.
41. An internal protocol is also being developed to provide a system for senior leaders to raise concerns, with clear lines of reporting should a concern relate to the Chair, Vice Chair or Chief Executive. This includes identifying an Independent Member lead.
42. A bulletin will be circulated to the UHB Board and throughout the UHB reinforcing the Nolan principles of Good Governance, duties of probity / candour and the Values and Standards of Behaviour Framework, including Declaration of Interest duties.
43. The UHB is committed to communicating openly and transparently with its staff and all stakeholders about the findings of this report, the actions being taken by the UHB and their progress. This will be achieved via public meetings of the Board / Audit Committee and Local Partnership Forum,

communication bulletins and publishing of the action plan on the UHB intranet and internet for access by all staff and stakeholders. The learning gained from the report will also be beneficial to our wider NHS colleagues and therefore we will openly share our experience and systems developed with other Health Boards and Trusts throughout Wales.

-End-

Action Plan in Response to the Wales Audit Office Report in Respect of Cardiff and Vale University Health Board's Contractual Relationships with RKC Associates Ltd and its Owner

Conclusion 1 - The way in which the Cardiff and Vale University Health Board (UHB) procured and managed HR consultancy contracts awarded to RKC Associates fell well short of the standard that the public has a right to expect of a public body

- Tudalen y pecyn 305
- a) The UHB failed to comply with its own procurement procedures when it awarded consultancy contracts to RKC Associates in November 2014 and June 2015 and in consequence both the contracts and payments made under them are potentially unlawful.
 - b) The award of consultancy contracts to RKC Associates breached public procurement rules.
 - c) The UHB failed to undertake due diligence checks of RKC Associates resulting in the UHB being exposed unnecessarily to financial and reputational risk.
 - d) The UHB was in breach of its own Standing Financial Instructions when it agreed contracts with RKC Associates which had been drafted by the owner of RKC Associates.
 - e) The UHB appointed the owner of RKC Associates to deliver consultancy projects, but the UHB utilised her as a senior member of staff and, in consequence, was potentially over-claimed VAT amounting to £58,162.
 - f) As the Officer who signed the contracts with RKC Associates in November 2014 and June 2015, the UHB's Chief Operating Officer had a duty to ensure proper process had been followed. The failure to do so has cast doubt on whether the decisions to award these contracts were based entirely on valid considerations.
 - g) The UHB did not exercise effective financial monitoring of its contracts with RKC Associates, with payments exceeding the contracted value and contractual expenses not being verified.

UHB Response to Conclusion 1

Following publication of the Wales Audit Office report, a full report was received at the UHB's Board meeting on 27 July 2017 and discussion conducted in the public session of that meeting. In addition, the report has been raised at the meetings of our Management Executive (ME) and Health Systems Management Board (HSMB), and discussed with Senior Trade Union / Staff Side representatives and at our Local Partnership Forum (LPF).

As acknowledged by the Wales Audit Office, the UHB has a number of detailed policies and procedures covering this area. These have been developed to standardise processes based on best procurement practice and set out the governing principles for public procurement, for example, the Scheme of Delegation, Standing Orders, Standing Financial Instructions and Financial Control Procedures. Regrettably, these processes were not followed on this occasion, and there was no reference to the UHB's Head of Procurement as provided for in our Scheme of Delegation.

The Procurement Guide for Staff which was developed in conjunction with NHS Wales Shared Services Partnership Procurement Services, and approved through the All Wales Directors of Finance Sub Group in 2015, is provided to UHB staff as part of the training delivered by the UHB Procurement Department and will be further reinforced throughout the UHB.

Prior to the Wales Audit Office report, a review of our processes was already in train in response to changes to the IR35 legislation¹ relating to off-payroll working in the public sector. In addition, the process around requesting approval of contracts has been changed, a procurement checklist that sets out a defined approval hierarchy has been implemented to ensure compliance with Standing Orders and EC Regulations and that more than one signatory is obtained. All external Consultancy contracts are now signed off by the CEO.

The UHB, in conjunction with its colleagues in Procurement and Human Resources / Workforce, has developed this action plan to make the necessary further improvements to ensure no similar incidents of this kind occur in the future. The Action Plan will be presented to the UHB Board on 28 September 2017 and its Audit Committee on 26 September 2017 and will thereafter be monitored by the Audit Committee. The Action Plan has also been shared with Wales Audit Office.

¹ Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC) introduced the 'intermediaries legislation' commonly known as IR35 or off-payroll rules in April 2000. This legislation is intended to combat tax abuse by an individual who would be treated as an employee were it not for the fact that they provide their services via their own company, called 'disguised employees' by HMRC. From April 2017, where a public sector organisation engages an off-payroll worker through their own limited company, that organisation will become responsible for determining whether the rules should apply, and, if so, for paying the right tax and National Insurance Contributions.

Conclusion 1 Action Plan	Lead	Completion	Update
Training			
1. Provide training for all Board members on the law, rules and regulations relating to employment and procurement at the August Board Development Day.	Director of Corporate Governance	August 2017	Complete Training delivered on 31 August 2017.
2. Cascade the training provided at Clinical Board senior management teams and throughout the organisation to Directorate Management level.	Executive and Clinical Board Directors	October 2017	Discussed at ME on 4 September 2017.
Review			
3. Undertake review of external consultancy categories in the purchase to pay system for period 2014-2017 to ensure compliance with procurement rules.	Head of Procurement	August 2017	Complete Reports received by CEO and Director of Finance.
4. Review the Procurement Guide for Staff and revise to reflect process changes connected with the IR35 legislation.	Head of Procurement	September 2017	Complete
Process			
5. Provide the Procurement Guide for Staff to the Management Executive Team meeting for cascading to Clinical Boards, and Corporate Departments.	Director of Finance	September 2017	To be presented to ME on 22 September 2017.
6. Publish the Procurement Guide for Staff across the UHB and place on intranet and internet for ease of staff access.	Director of Corporate Governance	October 2017	
7. Implement a no purchase order, no payment system to prevent the processing of manual payments.	Head of Procurement	March 2018	Phased implementation, commencing September 2017, full implementation by March 2018.
8. Develop and cascade process guidance for off-payroll working.	Head of Procurement	August 2017	Complete Approved by ME on 14 August 2017, taken to HSMB on 17 August 2017 for cascading by Clinical Board Directors.

Conclusion 2 - The way in which an HR consultancy contract was awarded to RKC Associates in February 2016, along with the actions of key decision-makers, compromised the integrity of the procurement process

- a) The UHB embarked upon a procurement process for a contract and invited and evaluated tenders for that contract, despite the fact that RKC Associates had been engaged in advance of the tender process.
- b) The robustness and integrity of the advertised procurement process was compromised in several key respects and the UHB's Chief Operating Officer participated in the process despite knowing that RKC Associates had already been engaged in advance of the procurement process commencing.
- c) The Procurement Department failed to keep adequate documentation of the procurement process.
- d) The UHB delayed seeking formal written approval for the fixed-term appointment of a new Director of Workforce and Organisational Development, resulting in the UHB incurring unnecessary expenditure on a consultancy contract.

UHB Response to Conclusion 2

The UHB has taken steps to strengthen its existing processes and extend training at all levels to reinforce the requirements in relation to these areas.

We recognise however that policies / procedures and training, whilst the foundation of good practice, are part of a bigger picture that includes a culture of sound behaviours and values, adherence to the rules at all levels of the organization, checks to ensure this is happening and an environment that enables individuals to confidently highlight departure from any rules no matter how senior those involved. As part of the communication with the UHB following receipt of this report, the CEO has asked staff to share any concerns they may have with him and provided assurance that anything raised will be explored to provide reassurance regarding our systems / processes and decisions made.

Procurement compliance reports are already presented to the UHB's Audit Committee outlining for example Contract Extensions and Single Quotation or Single Tender Actions. Steps are also being taken to put in place more vigorous checks around our processes to flag potential issues and to achieve more robust oversight and business scrutiny by our Management Executive Team, Board and its Committees.

We are committed to utilising temporary employment contracts rather than consultancy contracts wherever possible.

Conclusion 2 Action Plan	Lead	Completion	Update
Training			
1. Develop and deliver an enhanced training programme for procurement staff focusing on the conclusions of the Wales Audit Office report.	Head of Procurement	September 2017	Training underway
2. Obtain quality management accreditation for the Procurement Department in respect of its tendering processes.	Head of Procurement	November 2017	Applied for accreditation, assessment taking place in October 2017.
3. Develop a Procurement flowchart for use by Board and Senior Managers.	Head of Procurement	October 2017	Draft developed, for presentation to ME.
Audit			
4. Enhance existing audit processes within the Procurement Department to verify compliance with contract procedure.	Head of Procurement	September 2017	Frontline Audit Review Guidance produced, 30 audits completed to date with no significant issues highlighted.
5. Review Internal Audit Programme to include audits relevant to the issues highlighted in this report and to test compliance with new processes.	Director of Finance	September 2017	Appropriate Internal Audit days identified in programme for 2018.
Assurance			
6. Enhance the statutory compliance report provided at each Audit Committee to include our compliance with and exceptions to recruitment requirements, Standing Orders and Standing Financial Instructions.	Directors of Finance and Workforce and Organisational Development	September 2017	Report to be presented to September Audit Committee and further developed.
7. Review the Terms of Reference for the Remuneration and Terms of Service Committee to include a requirement to report any Executive level secondments and Consultancy appointments for approval to this Committee.	Director of Corporate Governance	October 2017	

Tudalen ychym 309

Conclusion 3 - The process followed by the UHB that led to the appointment of the owner of RKC Associates to the position of Director of Workforce and Organisational Development in April 2016 was fundamentally compromised, lacked transparency and was poorly documented.

- a) It is unclear why the UHB decided to proceed with a recruitment process for a Board level position with only a single candidate who had not applied for the position when it was originally advertised.
- b) The recruitment process was poorly documented and, as a consequence, it is not clear when the person who had been overseeing the recruitment exercise became a candidate.
- c) The integrity of the recruitment process was compromised because the sole candidate had access to some of the assessment questions in advance of being interviewed for the position.
- d) The information provided to the Board and its Remuneration and Terms of Service Committee regarding the appointment was inaccurate, incomplete and inconsistent.

UHB Response to Conclusion 3

High level appointments are not as frequent as other positions within the UHB and are often challenging to recruit due to small numbers of applicants with the relevant skills and experience.

As a result of this report, the UHB has looked at how these senior appointment processes are conducted and how the office of the Chief Executive and Director of Workforce and Organisational Development can work better together to ensure compliance with processes and that satisfactory documentation is maintained.

We also recognise that we can better support our Independent Board Members in relation to their Committee roles, to equip them to confidently scrutinise decisions and hold us to account.

Conclusion 3 Action Plan	Lead	Completion	Update
<p>Review</p> <ol style="list-style-type: none"> Review the procedures used to recruit Executive Directors and other Senior Managers. Review the quality of information and its presentation to the Remuneration and Terms of Service Committee. <p>Process</p> <ol style="list-style-type: none"> Revise the Executive recruitment process to include a clear defined role for the Director of Workforce and Organisational Development which can be delegated to their Deputy or Director of Corporate Governance if circumstances require or a conflict arises. <p>Training</p> <p>Arrange training for Independent Board Members, including those sitting on the Remuneration and Terms of Service Committee, covering their roles and responsibilities. This should also provide them with example questions they may wish to ask and the minimum information they may require to assist them in discharging their role.</p> <p>Provide legal and governance training for all Board members on their roles and responsibilities at the October Board Development Day.</p>	<p>Assistant Director of Workforce and Organisational Development</p> <p>Chair and Director of Corporate Governance</p> <p>Chief Executive</p> <p>Director of Corporate Governance</p> <p>Director of Corporate Governance</p>	<p>July 2017</p> <p>September 2017</p> <p>August 2017</p> <p>August 2017</p> <p>October 2017</p>	<p>Complete</p> <p>Complete Used for the recruitment of the substantive Director of Workforce and Organisational Development in August 2017.</p> <p>Complete Included in the programme for the August Board Development Day.</p> <p>Training confirmed and programme planned.</p>

Todi ailen y pecyfr 311

Additional Improvements			
Action Plan	Lead	Completion	Update
Whistleblowing			
1. Review current Procedure for NHS Staff to Raise Concerns which includes whistleblowing to ensure it is fit for purpose and easy for staff to raise any concerns regarding non-compliance.	Director of Workforce and Organisational Development	October 2017	As this is an All Wales Procedure, to be raised at the Directors of Workforce and Organisational Development Group.
2. Develop an internal protocol providing a system for senior leaders to raise concerns, with clear lines of reporting should a concern relate to the Chair, Vice Chair or Chief Executive.	Director of Corporate Governance	October 2017	To be raised at the August All Wales Board Secretaries Group to explore best practice.
Governance and Accountability Framework			
3. Revise the UHB Governance and Accountability Framework to reflect any amendments by the Directors of Finance All Wales Group to the Standing Financial Instructions and Standing Orders.	Director of Corporate Governance	March 2018	Update provided to Audit Committee in September 2017 and each subsequent meeting.
4. Review and revise the UHB's Scheme of Delegation.	Director of Finance	October 2017	
5. Circulate a bulletin to the UHB Board and throughout the UHB reinforcing the Nolan principles of Good Governance and duties of probity / candour and the Values and Standards of Behaviour Framework.	Directors of Corporate Governance and Communications	October 2017	Communications strategy agreed.
Communication			
6. Communicate openly and transparently with staff about the findings of this report, the actions being taken by the UHB and their progress. This will include public meetings of Board / Audit Committee and meetings of LPF, Clinical Board Directors, HSMB and publishing of the action plan on the intranet for access by all staff, supplemented by other communication bulletins.	Chief Executive and Chair	October 2017	Reports at Board, ME, HSMB, LPF. Continued dialogue with Senior Trade Union / Staff Side representatives and CEO communication placed on intranet and internet.

Off Payroll Procurement Process Guidance

Background

The Government has introduced revised rules in relation to compliance with tax regulations, which took effect from 6 April 2017. These changes have widened the responsibilities of the Cardiff and Vale University Health Board (the UHB) and will impact on any person who is carrying out work and is being paid through any of the following arrangements:

- A self-employed worker (paid gross);
- An agency;
- Personal Service Company (PSC);
- A Partnership

The above arrangements are collectively known as “Off Payroll Working”.

The background to these new measures, was that there had been a long standing concern within HMRC that individuals, who are ostensibly in an employment relationship, who work through an intermediary, such as a PSC, do not fully comply with legislation and are able to avoid employment taxes or national insurance. This was because under the pre April 2017 rules, individuals who had set themselves up as PSC's were entitled to receive payments from “employers” without deduction of tax and national insurance, regardless of the nature of the activities they carried out on behalf of the people who contract with them.

Under the new legislation the UHB now has the responsibility to make the decision whether or not the relationship between itself and the PSC constitutes employment or not and, as a result, also makes the UHB responsible for deducting the right tax and national insurance contributions as a result of such relationships.

In determining whether the employment should be classed as employed for tax purposes, the UHB completes the ‘Check Employment Status for Tax’ online service provided by HMRC

Should the UHB get this wrong the liability for any underpaid tax and national insurance also moves to the UHB.

In addition to the individual contractors, the new legislation places an obligation on the UHB to undertake an assessment of the tasks/duties undertaken by an Agency Workers, via the ‘Check Employment Status for Tax’ online service.

If the assessment indicates that the engagement should be classed as employed for tax purposes, the UHB has to write to the agency to remind them of their obligations

Appendix A

under the Off Payroll legislation and for them to deduct tax and National Insurance from any payments made to anyone engaged via a PSC.

Procurement Process

A flow diagram outlining the Procurement Process for Off Payroll Working is located in Appendix 1. It sets out the responsibilities for the Department requesting the services, Procurement, Payroll, Finance and Workforce. The steps of the process are as follows:

Step 1

When a service requirement is identified that is likely to be delivered via an intermediary the Clinical Board Director, Clinical Board Director of Operations or Executive Director for the relevant Department is required to complete the specification matrix located in Appendix 2.

Step 2

Using the information identified in the specification the Clinical Board Director, Clinical Board Director of Operations or Executive Director will, in conjunction with the Associate Director of Workforce and the Assistant Director of Finance be required to check the employment status of the proposed engagement, using the online tool (<https://www.tax.service.gov.uk/check-employment-status-for-tax/setup>).

The online tool will be run for multiple scenarios if multiple types of companies may be able to provide the service and the means by which the engagement may be carried out is not known at the pre-tender stage. The online tool will need to be undertaken for the following:

- Engagements which may be carried out by a worker operating through a (personal services) limited company
- Engagements which may be carried out by a workers) operating as a partnership
- Engagements which may be carried out by a worker operating through another individual (not an agency)
- Engagements which may to be carried out by a worker operating as a sole trader.

Step 3

Following the completion of the online tool, the Clinical Board Director, Clinical Board Director of Operations or Executive Director is required to send the completed specification matrix including the outcome(s) of the Employment Status Test to the Head of Procurement.

Step 4

The Head of Procurement will initiate the Procurement Process ensuring that potential suppliers are aware of the employment status should they wish to tender for the opportunity.

Step 5

Following the Procurement Process the successful supplier will be awarded the contract. The contract will include supplementary terms and conditions confirming that the service will be provided within the Off Payroll regulations. The Procurement Team will inform the Clinical Board Director, Clinical Board Director of Operations or Executive

Appendix A

Director of the contract award, including reaffirming the Employment Status of the engagement. Where the engagement is classed as employed for tax purposes and the contractor is being engaged via an Agency, the Procurement Team will advise the Agency of the requirement for tax and National Insurance to be deducted

Step 6

The Clinical Board Director, Clinical Board Director of Operations or Executive Director is required arrange for the completion of the IR35 Off Payroll enrolment form (Appendix 4) at the start of the contract and for the submission of monthly returns (Appendix 5) covering the actual hours worked on a monthly basis along with the relevant invoices

Step 7

Payroll will pay the supplier's invoices on a regular basis ensuring that the correct amount of PAYE tax and national insurance contributions are deducted.

Appendices 1-5 Attached:

Appendix 1 – Off Payroll Working Procurement Process

Appendix 2 – Specification Matrix

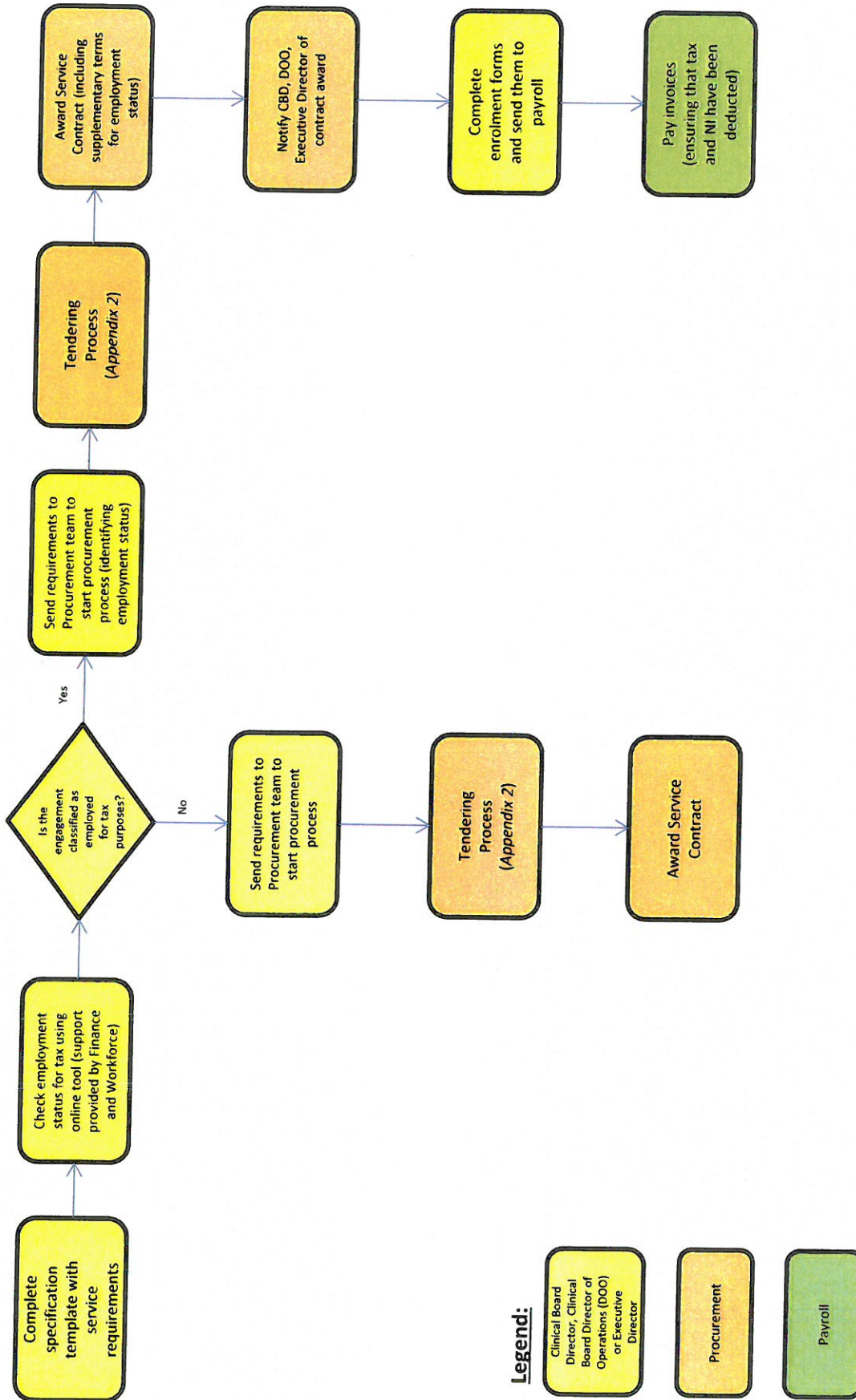
Appendix 3 – Tendering Process

Appendix 4 – Payroll Enrolment Form

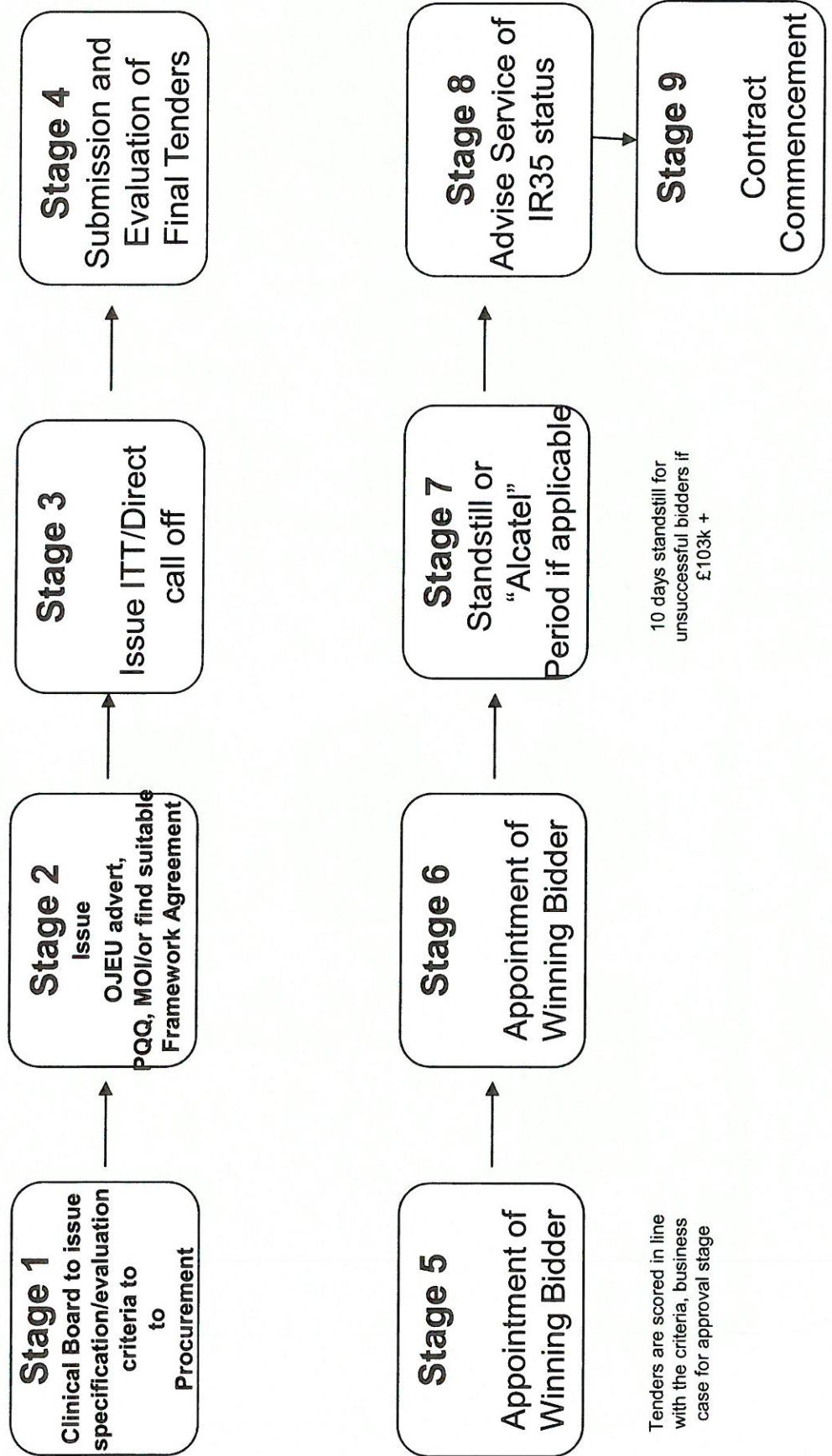
Appendix 5 – Payroll Monthly return

Off-Payroll Working Procurement Process

Appendix 1

Tendering Process

Specification Matrix

Requesting Officer:	
Anticipated Contract Start Date	
Anticipated Contract Finish Date	
Hours:-	
Days:	
Anticipated Value:	
Engagement to be classed as employed for tax purposes	Yes/No
Authorised By:	

Introduction

Cardiff and Vale University Health Board is currently undertaking a review of its clinical offering and looking to embark on a major transformation project to ensure that its services are fit for purpose to deliver its strategic objectives, performance commitments and do so within the financial resources available.

Outputs and Project Deliverables

Any other information

Cardiff & Vale UHB IR35 Off-Payroll Enrolment Form

**GIG
NHS**

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Caerdydd a'r Fro
Cardiff and Vale
University Health Board

Section 1		Personal Information	
Title			
Surname			
Forename(s)			
NI Number			
DOB			
Section 2		Address & Contact Information	
Home Address Line 1			
Home Address Line 2			
Home Address Line 3			
Town			
Postcode			
Contact Number			
Email Address			
Section 3		Bank / Building Society Details	
Bank / Building Society Name			
Account Name			
Bank Account Number			
Bank Sort Code			
Building Society Roll Number (if applicable)			
Section 4		HMRC Declaration	
<p>Please read all the following statements carefully and enter 'X' in the one box that applies to you. Please note that you will already have a primary employment with your own company so the services you provide will be treated as a secondary employment. It follows then that declaration C is the option that would normally be used.</p>			
A - This is my first job since last 6 April and I have not been receiving taxable Jobseeker's Allowance or taxable Incapacity Benefit or a state or occupational pension.			
B - This is now my only job, but since last 6 April I have had another job, or have received taxable Jobseeker's Allowance or Incapacity Benefit. I do not receive a state or occupational pension.			
C - I have another job or receive a state or occupational pension.			
Section 5		Employee/Worker Declaration	
Print Name		Signature	
Date			
<p>Once signed, please forward to your Service Requester/Manager for sign off by the Health Board</p>			
Section 6		Health Board Manager Declaration	
DOB Verified (Yes/No)		Signature	
DOB Verification Document			
Print Name			
Date			
<p>Please note: Initially TAX will be deducted at basic rate unless otherwise informed by HMRC</p>			
<p>Payment will be credited to accounts on the Health Board's normal payday, subject to all information being correct</p>			
<p>Please send this form to: NWSSP Payroll Services Or click here to email to Payroll: Floor 4, Companies House Crown Way</p>			

For Payroll Use Only
Authorised by: _____

REQUEST FOR APPROVAL - PROCUREMENT

To: Mr Len Richards, Chief Executive
From: Mrs Claire Salisbury, Head of Procurement
Reference:-

Could you please arrange for the under mentioned Contract Recommendation to be approved on the understanding that it complies with Standing Orders and EC Regulations and the total cost indicated is not exceeded.

Signed _____

Date _____

Print Name _____

- 1 Contract Title
- 2 Contract Period
- 2a Extension Period
- 3 Number of tenders issued/received
- 4 Current Contractor
- 5 Total Value of Current Contract
- 6 Value of Proposed New Contract
- 7 % Increase/Decrease in Contract Value
 - [a] Increase/Decrease
 - [b] Cost Avoidance
- 8 Recommended Contractor[s]
- 9 Budget/Financial Source: [Directorate/Funding]
- 10 The following supporting documentation is attached
 - (a) Procurement Report
 - (b) Reason for Chair's Action (see over)

Additional information can be provided if necessary [EG Adjudication Notes/Summary of tenders etc.]

Reason for Chair's Action	Explanation
<p>11(b) Continued</p> <p>The Chair is asked to take urgent action in respect of contract approval for the following reason(s):</p> <p>(i) Continuity of contract</p> <p>(ii) Frequency of UHB Board meeting</p> <p>(iii) Exigency of service</p> <p>(iv) Extension to current contract</p> <p>(v) Contract Lead Times</p> <p>(vi) Discretionary Capital Programme (previously approved by UHB Board)</p> <p>(vii) Other (to be specified)</p>	

11 Compliance (in respect of Chair's Action)

I confirm I have reviewed the information contained in this request and it accords with the process for approval of such expenditure.

Signed

Dated

Print Name

Board Secretary

APPROVAL

Expenditure £25,000 to £125,000

I approve/recommend the purchase of the above on the understanding that the total cost indicated is not exceeded.

Signed

Dated

Print Name

Finance Director

Expenditure £125,000 to £500,000

I approve/recommend the purchase of the above on the understanding that the total cost indicated is not exceeded.

Signed

Dated

Print Name

Chief Executive

Expenditure above £500k (Board Approval/Chairs Action)

I approve/recommend the purchase of the above on the understanding that the total cost indicated is not exceeded.

Signed

Dated

Print Name

Chair

Complete secondary Form

Contract award approved at LHB Board on Minute No.

Comments:

Cardiff and Vale University Health Board

PROCUREMENT GUIDE FOR STAFF

In conjunction with NHS Wales Shared Services
Partnership Procurement Services

CONTENTS

1. Purpose
2. Governance
 - a. Scope and Role of Procurement
 - b. Responsibilities
 - c. Enforcement of Procurement Standing Orders/SFI's
 - d. Legal Framework
 - e. Governance and Audit
3. Procurement Processes
 - a. Initial considerations when making a purchase
 - b. Procurement Thresholds
 - c. Public Contract Regulations 2015 - Changes
4. Contracts, Frameworks and Purchase Orders
 - a. Evaluation Criteria
 - b. Contract Approval
 - c. NHS Terms and Conditions
 - d. Single Tender Justification
 - e. Contract Extensions
5. Corporate Social Responsibility
6. Dealing with supplier representatives
7. E-Commerce
8. General good practice tips
9. Procurement Contact Details

Appendix I – IR35 Guidance

1. Purpose

This guide sets out NHS Wales Shared Services Partnership (NWSSP) Procurement Services' standards for procurement on behalf of Cardiff and Vale UHB in order to ensure compliance with regulatory and UHB/Trust requirements, whilst allowing the organisation to achieve its objectives and deliver value for money.

This guide is to be read in conjunction with the NWSSP Procurement Policy, UHB's/Trust Standing Orders (SOs), Standing Financial Instructions (SFIs) and Financial Control Procedures (FCPs) (*where appropriate*), which set out the governing principles for public procurement. It is also supported by detailed procedures which have been developed to standardise processes based on best procurement practice, e.g. Scheme of Delegation.

2. Governance

a. Scope and Role of Procurement

This guide applies to all procurement activity undertaken by NWSSP staff on behalf of the UHB/Trust and the term 'Procurement' is to embrace the complete process from sourcing and ordering to taking delivery and payment for all works, goods and services required.

As part of the NHS Wales Shared Services Partnership organisation it is the role of Procurement Services to act as a centre of excellence and expertise for all procurement and supply chain related issues within NHS Wales.

b. Responsibilities

• NWSSP Procurement Services' Staff

All members of staff working in Procurement Services are responsible for ensuring compliance with the Procurement Policy and associated procedures. They will also ensure that they meet any specific requirements as set out in the UHB/Trust SOs, SFIs and FCPS and give due regard to developments in statutory requirements (including European Union Directives), Welsh Government / Central Government policy and Audit Commission Guidelines.

All Procurement Services' staff shall strive to:

- Achieve value for money on behalf of the UHB
- Ensure all suppliers compete on a fair and equal basis
- Ensure compliance and probity
- Ensure that all equipment and consumable products/services purchased are of the appropriate specification for their intended purpose
- Ensure that customers are satisfied with the goods and services provided

- Ensure key processes and procedures are in place to ensure the right quality, price, source, quantity and timing are achieved
- Monitor and manage contract performance to ensure the contract is being delivered as specified

- **UHB Staff**

All NHS staff must adhere to this Procurement Guide and other rules and regulations as set out in the UHB SOs, SFIs, FCPs and Code of Conduct/Standards of Behaviour Framework.

All staff within the UHB/Trust are required to consult with Procurement Services in relation to all procurement issues and particularly on complex and major procurements, including all EU procurement exercises.

It is essential that NHS staff taking part in any procurement exercise carried out on their behalf by Procurement Services fully understand and fulfil their obligations including for example, participation in working/project groups and product evaluations.

c. Enforcement of Procurement Rules

Procurement Services reserves the right to decline to place orders, award contracts and / or pay invoices for any goods or services that have not followed the guidelines stipulated in this Guide, or UHB/Trust SOs, SFIs and FCPs relating to procurement.

d. Legal Framework

Procurement Services must comply with all its legal obligations and operates within a legal framework for public procurement which includes;

- EU and other international obligations as implemented in UK legislation
- Specific domestic legislation eg., on corrupt gifts or unfair contract terms
- Contract and commercial law in general
- UK/Domestic case law

This is achieved by ensuring our Procurement Policy, associated procedures and guidance is consistent with UHB/Trust SOs, SFIs, FCPs and supplementary guidance. These documents set out the duties and responsibilities of UHBs/Trusts and embody the legal and governing principles guiding public procurement which are;

- **Transparency:** public bodies should ensure that there is openness and clarity on procurement processes and how they are implemented
- **Non-discrimination:** public bodies may not discriminate between suppliers or products on grounds of their origin

- Fair treatment: suppliers should be treated fairly and without discrimination, including in particular equality of opportunity and access to information
- Legality: public bodies must conform to European Community and other legal requirements
- Integrity: there should be no corruption or collusion with suppliers or others
- Effectiveness and efficiency: public bodies should meet the commercial, regulatory and socio-economic goals of government in a balanced manner appropriate to the procurement requirement.
- Efficiency: procurement processes should be carried out as cost effectively as possible and secure value for money

E. Governance and Audit

A programme of independent internal and external audits has been established by UHBs/Trusts to ensure effective internal control arrangements are in place. These audits include a review and report on standards of risk management and governance with regard to procurement, including aspects of both compliance and effectiveness of processes. Reports are made available to the appropriate UHB/Trust Board and Senior Management of NWSSP Procurement Services.

3. Procurement Processes

a. Initial considerations when making a purchase

Once you have identified a requirement to purchase, and considered the value of the purchase (in line with the UHBs/Trust SO's/SFIs), you need to consider / confirm:

1. Do I have the funding?
2. Do I have approval?
3. Am I familiar with the Procurement process required? (*If not Procurement will offer advice and assistance*).

If there is NO existing contract(s) or alternative framework agreements you will need to consider undertaking a procurement exercise. Once the decision has been taken to commence the exercise, it is in your best interests to contact Procurement as early as possible, in order that you are advised correctly.

NB: All purchases over £5,000 must have the involvement of a trained Procurement Officer, as listed below, and be authorised as outlined in the Schemes of Delegation

b. Procurement Thresholds

In establishing the appropriate procurement route, minimum thresholds for quotes and competitive tendering set out in the UHB/Trust SO/SFIs will be adhered to. These thresholds reflect EU Directives and UK Regulation requirements, and are summarised in the following table:

Contract Value(ex VAT)	Minimum Competition
------------------------	---------------------

<£5,000	At discretion of appropriate Director
£5,000-£25,000	3 written quotations *
£25,000-OJEU threshold	4 tenders *
Above OJEU threshold (currently £106,047)	5 tenders *
Contracts between £0.500k and £1 million	WG Ministerial Approval For Noting
Contracts above £1 million	WG Ministerial Approval required

*Where it is not practicable to invite minimum competition i.e. finite market /other, this should be documented within both the briefing/planning papers and requests for approval/consent documents.

- Additional details of the thresholds, applying from 1st January 2014 are given below. Thresholds are net of VAT.

Public contracts

The European public contracts directive (2014/24/EU) applies to public authorities including, amongst others, government departments, local authorities and NHS Authorities and Trusts.

Research and development services are exempt, except the Common Procurement Vocabulary (CPV) codes listed in Article 14 of the public contracts directive.

	SUPPLIES	SERVICES	WORKS
Central government authorities, as listed in Schedule 1 of the regulations	£106,047	£106,047	£4,104,394

Utilities contracts

The values indicated are representative of the spend throughout the LIFE of the contract i.e. Total cost, and is applicable for all sources of funding i.e. capital/revenue/funding.

All requests to purchase new/replacement Capital Equipment must be costed by the Procurement team before submitting to the Finance department, in conjunction with approval from both Clinical Engineering/EBME and IM&T departments, *(as appropriate)*

c. Changes to Procurement Contract Regulations 2015

The Public Contracts Regulations (PCR) 2015 enshrine in UK law the EU Procurement Rules for all public sector bodies including NHS Wales. The PCR 2015 includes a number of amendments to the rules and regulations which were effective, in Law, from February 2015. In summary the main changes include:

- Changes to accelerate the advertising and tendering timelines
- Greater flexibility around establishing Innovation Partnerships
- Abolition of Lowest Price only as an award criteria
- Greater emphasis and flexibility on social criteria in procurement awards
- Simplification of the tendering process for SME's including proportionality around turnover required and a self-certification protocol around pre selection
- Poor previous performance can now be taken into consideration when evaluating
- Removal of the distinction and differential treatment of certain services (Part A & B Services).
- Inclusion of a "Lighter Touch" process for a range of health related services

Procurements under the guise of the PCR 2015 are often complex and advice must always be sought from procurement if and when a project is being considered that may fall under this jurisdiction. Procurement Services will have access to a wealth of information and knowledge to ensure a procurement is undertaken in a timely, compliant and efficient manner. The consequences of getting aspects of this wrong could be significant in terms of financial, reputational risk and/or project delay.

EC Procurement Thresholds

4. Contracts & Purchase Orders

All supplies of goods and services will be covered by an appropriate contract, purchase order or agreement. Ordering of goods and services requires compliance by all UHB/Trust staff with the following key system controls, in accordance with the UHB's/Trust 'No Purchase Order/No Pay Policy': (*where operational*)

- Official orders are to be raised via Oracle in respect of all goods and services required by the organisation, except those specifically exempted. Contractors will be notified that they should not accept orders other than in an official form.
- Orders will only be placed in accordance with the appropriate, approved scheme of budgetary delegation.
- UHB/Trust staff must be able to demonstrate that best value for money has been achieved in the procurement of goods and services.
- **UHB/Trust/SSP staff, where applicable, must ensure that all orders are receipted on the Oracle system in a timely manner to ensure that the**

UHB meets its statutory obligation to pay all suppliers promptly in accordance with the requirements of the Public Sector Payments Policy. Failure to acknowledge receipt may result in our account and further deliveries being suspended by the supplier

- Specialist procurement advice should be sought from NWSSP Procurement Services wherever necessary.
- Where contracts have been let on behalf of Trusts/UHBs by NWSSP Procurement Services or other public bodies eg. National Procurement Service for Wales, these contracts must be used, unless an alternative source of supply has been agreed in advance.

a. Evaluation Criteria

The evaluation criteria for a procurement activity shall be agreed jointly between Procurement Services, the evaluation group and/or UHB/Trust representatives. This agreement will be reached prior to the issue of the tender or quotation documentation. Any criteria that is mandatory or has a minimum standard shall be clearly identified.

The process for establishing and agreeing scores and weightings for evaluation criteria is set out in NWSSP procedures, and will be discussed by the Procurement team prior to commencing.

b. Contract Approval

Approval of the contract award decision will be obtained in line with the UHB/Trust Standing Orders and relevant scheme of delegation. The approval process will also take into consideration any further direction or requirements from the Welsh Government, which will include for example consent for contracts over £1 million and monitoring requirements for contracts between £250,000 to £500,000 and £500,000 to £1 million.

c. NHS Terms & Conditions

The NHS Conditions of Contract will form the basis of any contract entered into with suppliers unless otherwise agreed. Copies of current standard terms and conditions are available on the Procurement Services web-site, or directly from your local Procurement team.

d. Single Quotation/Tender(s) Justification – Should this be possible, can it be justified?

Usually NOT, it can be seen as contrary to achieving Value for Money through open and fair competition. Therefore single tender action should normally be avoided. However there may be exceptional cases where single quotation/tendering may be justified, (in line with SO's/SFI's);

Single tender action shall only be permitted when a single firm or contractor or a proprietary item or service of a special character is required and as set out in law. Single tender action shall only be employed following a formal submission and with the express written authority of the Director of Finance having taken into consideration due regard of procurement requirements. (delegations apply)

If you believe that you have justification for inviting one supplier to quote/tender, you should complete a 'Single Justification Form' justifying the decision. The form must be signed by the user responsible for the goods/service, counter signed by the Head of Procurement and passed to the Director of Finance & CEO for approval. This form is allocated a unique number by Procurement and records kept within the Procurement department. Single tender documentation is then issued to the appropriate supplier and reported to the UHB's Audit Committee

e. Extending Contracts – Can I extend?

It is a common misconception that any contract can be extended to finish a job/extend a service that has expired/overrun, or has been deflected by external or unforeseen circumstances. However, a contract can ONLY be legally extended if there is provision to do so, (*Procurement can advise in this area*), if not a new contract will have to be created, in which case a new tender will need to be issued. In all cases of Contract Extensions, approval [in line with SFI's must be provided];

Subject to complying with any legal requirements and agreed contract conditions, a contract may be extended on a single occasion provided the additional cost does not exceed 50% of the original value of the contract to a maximum of £75,000 exclusive of VAT. Such extension must have the express approval of the Chief Executive (or designated officer) in their absence. In addition any contract extension(s) must be checked and validated by the Director of Procurement services prior to submission of the CEO (or designated officer), and subsequently reported to the Audit Committee.

Where a contract was advertised and includes a legal clause providing the option to extend, such approval is not required unless there is a change to any of the current contract terms and conditions including price. Contract extensions will also be referred to the Minister where the extension value warrants ministerial approval values.

f. Use of Framework Agreement

A framework agreement is a type of 'umbrella' agreement negotiated with suppliers by an organisation, on behalf of the public sector. Each framework agreement comes with standard terms and conditions.

Direct Award against a framework agreement

Where there is only one supplier on the agreement, or if there is an option for direct award within the guidance notes for the agreement, you can place an order directly with the supplier. Buying organisations should familiarise themselves with all guidance documents linked to the applicable framework agreement. Consideration will also need to be given to the SO/SFI's at the UHB/Trust around direct award.

'Mini-Competition' against a framework agreement

If there's more than one possible supplier on the framework or direct award is not applicable, a 'mini-competition' should be held to decide who gets the contract.

The buying organisation will need to add their requirements, specifications, assessment criteria and any other documents the supplier needs to complete their bid. Suppliers should be invited to bid through Bravo e Tender Wales ensuring the unique framework number is referenced. The bid documentation, evaluation and award are completed by the buying organisation, as well as the on-going management of the contract

5. CORPORATE Social Responsibility

Procurement Services has an opportunity to make a significant contribution towards the Welsh Government's commitment on sustainable development by including, wherever it is sensible and legitimate to do so, sustainability objectives within the overall assessment of value for money and affordability in its procurement activity.

A Corporate Social Responsibility Policy has been published and endorsed by the NWSSP – Procurement Services Senior Management Team setting out the objectives and plans in relation to sustainability, and a Sustainable Risk Assessment will be undertaken for all contracts over £25,000 taking into account social, economic and environmental issues. The Procurement Policy statement has been developed with due regard to:

- European, national and Welsh Government policy and guidance
- Relevant regulation and legislation
- Examples of best practice

Procurement services will benchmark its performance in sustainable procurement through its use of the Sustainable Procurement Assessment Framework (SPAF).

Welsh Government will provide Community Benefits policy; strengthening support available on the ground and challenging the application

The Welsh public sector will appoint a community benefits champion for their organisation and advise Welsh Government

- apply a Community Benefits approach to all public sector procurements
- apply the Measurement Tool to all such contracts over £1m, as a minimum.
- Provide justification for all contracts valued above £1m where the approach has not been used

6. Dealing with Supplier representatives

NHS Wales Shared Services Procurement Policy puts the relationship between the staff and its current and potential suppliers on a sound and professional footing, and to provide suppliers and their representatives with information on how they are expected to behave and what behaviour they can expect from the UHB, clinical and non-clinical.

Cold Calling is strictly forbidden. [*Please refer to Representative Policy on the Procurement website for further guidance/or available from your local Procurement team*].

7.E-Commerce

Procurement Services supports the Welsh Government Electronic Procurement initiative(s) which aim to enable all public sector organisations in Wales and their suppliers to trade with each other electronically, with the aim of increasing procurement efficiencies and productivity and thereby reducing costs.

We shall work closely with suppliers as our interactions become increasingly electronically driven. We currently employ e-tendering and e-payment tools and this is being extended over time to include the scanning and processing of invoices and development of a central electronic catalogue.

8. General good practice tips

Don'ts

- ❖ **Don't** place an order via telephone. All goods and services must be covered by an official order. Manual invoices (*if not included in exceptions list*) will NOT be paid/will be delayed for payment.
- ❖ **Don't** purchase non-essential items. All goods and services must be justified

- ❖ **Don't** purchase items if there is no budget for those items.
- ❖ **Don't** purchase items where the budget line is already overspent.
- ❖ **Don't** purchase items where costs appear unrealistic.
- ❖ **Don't** source tenders or quotations for any products: specifications and suggested suppliers should be sent to Procurement.
- ❖ **Don't** sign a requisition if it has not been fully completed, otherwise it will be returned.
- ❖ **Don't** proceed with a requisition unless it has been duly authorized by an approved authorized signatory.
- ❖ **Don't** undertake product trials without the prior involvement of the Procurement Department completion of a new/ alternative product form, and a business case being completed.
- ❖ **Don't** extend contracts independently of the Procurement Department.

Do's

- ✓ **Do** ensure purchase orders comply with EC procurement rules and the UHB Standing Orders and Standing Financial Instructions.
- ✓ **Do** fully understand the content of FCP? and have it available for reference
- ✓ **Do** contact and discuss any uncertainties or problems with the Procurement Department.
- ✓ **Do** refer to associated guidance where necessary e.g. Standing Orders, Standing Financial Instructions, Tendering/Quotation procedure etc.
- ✓ **Do** ensure that requisitions are fully completed otherwise they will be returned.
- ✓ **Do** consult with the Procurement Department for estimated costs of items.
- ✓ **Do** follow the procedure in FCP for the receipt of goods and services, regardless of whether the order has been fully or partially delivered and also regardless of any differences in prices charged (price differentials are dealt with by the Finance Department upon receipt of the invoice).
- ✓ **Do** receipt all orders once the goods or services have been delivered.

9. Procurement Contact Details.

All enquiries relating to this guide and any aspect of procurement should be addressed to:

Claire Salisbury
Head of Procurement

Email: claire.Salisbury@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746310	
<p>Chris Thain Deputy Head of Procurement Email: chris.thain@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746310</p>	<p>Rhian Lye Procurement Business Manager Email: rhian.lye@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746577</p>
<p>Jane Boulton Business Manager – Projects Email: jan.boulton@wales.nhs.uk Telephone: 02920 741992</p>	<p>Sarah Yellen Business Manager – PCIC& Mental Health Email: sarah.yeeln@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746368</p>
<p>Jean Fudge Business Manager – P2P Email: jean.fudge@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746277</p>	<p>Emma Keen Business Manager – Estates and Facilities Email: emm.keen@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746887</p>
<p>Nadine Stokes Procurement Business Manager – Specialist Services Email: nadine.stokes@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746246</p>	
<p>Nicky Arnold Assistant Business Manager – Projects Email: nicola.arnold@wales.nhs.uk Telephone: 02920 7463987</p>	<p>Emma Lane Assistant Business Manager –Sourcing Email: emma.lane@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746363</p>
<p>Lee Jenkins Asst Procurement Business Officer – Surgery Email: lee.jenkins@wales.nhs.uk Telephone: 02920 746216</p>	<p>Gemma Roscrow Asst Procurement Business Officer – Specialist Services Email: gemma.roscrow@wales.nhs.uk Telephone: 02920 743763</p>
<p>Brynmor Jones Asst Procurement Business Officer – CD&T Email: brynmor.jones@wales.nhs.uk</p>	<p>Nia Miles Asst Procurement Business Officer – Sourcing Email: nia.miles@wales.nhs.uk</p>

<p>Telephone: 02920 746266</p> <p>Rhys Jenkins Asst Procurement Business Officer – Specialist Services Email: rhys.jenkins@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 744353</p>	<p>Telephone: 02920 744939</p> <p>Jacob Stokes Asst Procurement Business Officer – Sourcing Email: jacob.stokes@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 743261</p>
<p>Paula Davies Asst Procurement Business Officer – P2P Email: paula.davies@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 746214</p>	<p>Gaynor Bright Asst Procurement Business Officer – P2P Email: gaynor.bright@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 744163</p>
<p>Karen French Purchasing Assistant Email: karen.french@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 746206</p>	<p>Terry Evans Purchasing Assistant Email: terence.evans@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 746235</p>
<p>Adam Salisbury Purchasing Assistant Email: adam.salisbury@wales.nhs.uk</p> <p>Telephone: 02920 746375</p>	

All Wales Sourcing/Contracting

The **Sourcing team** supporting the UHB/Trust is based at NWSSP Procurement Services, **South Wales Region on 4th Floor Companies House**, Crown Way, Cardiff CF14 3UB. / **North Wales Region (St Asaph Office)**- Alder House, Alder Court, St Asaph Business Park, St Asaph LL17 0JL

Further information about ordering and paying for goods and services is available on the Procurement Services webpage.

Sourcing team **contact details** are available from

howis.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/53034

E-Enablement

The E-Enablement Team supporting the UHB/Trust and are based within the NWSSP Procurement services team, 4th Floor Companies House, Crown Way, Cardiff CF14 3UB. The E-Enablement team administer the Oracle procurement systems and their responsibilities include:

- Oracle password resets
- Oracle System Issues

- Oracle setup requests for new user accounts and suppliers
- Oracle training requests (please ensure in the first instance training is requested via [the Service Desk on 02920 903880](#) or NWSSP_Procurement_eEnablement_ServiceDesk@wales.nhs.uk)

The e-mail address

NWSSP_Procurement_eEnablement_ServiceDesk@wales.nhs.uk should be used to log Procurement and Oracle related calls and will automatically raise a 'call' reference number on Action point.

E-Enablement Team **contact details** are available from:

howis.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/53034#eEnablement

Accounts Payable

The **Accounts Payable team** supporting the UHB/Trust is based at NWSSP Procurement Service, **South Wales Region on 4th Floor Companies House**, Crown Way, Cardiff CF14 3UB. / **North Wales Region (St Asaph Office)**- Alder House, Alder Court, St Asaph Business Park, St Asaph LL17 0JL

Further information about ordering and paying for goods and services is available on the Procurement Services webpage.

Accounts Payable team **contact details** are Tel: 02920 903700

Supply Chain/R&D

The **Supply Chain team** supporting the UHB/Trust is based at NWSSP Procurement Services, Lakeside Stores, University Hospital of Wales, Cardiff, CF14 4XW

Further information about receipt and distribution of goods and services is available on the Procurement Services webpage.

Supply Chain team **contact details** are available from:

Martin Schell – Regional Supply Chain Manager (South East) Tel : 02920 742210

Phil Thomas - Assistant Supply chain Manager Tel: 02920 746364

Debbie Greenstock - Senior Supply Chain Officer Tel: 02920 745328

FFENNAW

Appendix I

IR35 Guidance

Procurement Process
IR35.pdf

17 Aug 2017 - Off
Payroll Procurement C

FFINNY

Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AC
Cadeirydd - Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Ein Cyf/Our Ref:AG/IO//JM

1 Medi 2017

Annwyl Mr Ramsay,

Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus - Archwiliad o Berthnasoedd Cytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ag RKC Associates Ltd a'i Berchennog

Rwy'n ysgrifennu mewn ymateb i e-bost dyddiedig 20 Gorffennaf yn gofyn am fy sylwadau ynghylch adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru "Archwiliad o Berthnasoedd Cytundebol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ag RKC Associates Ltd a'i Berchennog".

Fel y dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet yn glir, ni lwyddwyd i gyrraedd safonau llywodraethu da yn yr achos hwn. Yn ei adroddiad, nododd Archwilydd Cyffredinol Cymru fod Rheolau Sefydlog a Chyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog yn bodoli, ynghyd â gweithdrefnau eraill, i ddarparu fframwaith rheoleiddio ar gyfer cynnal busnes o fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro (paragraff 20). Canfu i'r Bwrdd Iechyd Prifysgol fethu â chydymffurfio â'r fframwaith hwn mewn perthynas â'i berthnasoedd cytundebol gydag RKC Associates Ltd a'i berchennog.

Rwyf wedi cael fy sicrhau bod y Prif Weithredwr a'r Bwrdd yn cymryd yr adroddiad o ddifri, a'u bod yn cymryd y camau angenrheidiol i roi sylw i'r materion a sicrhau cydymffurfiaeth â'r fframwaith llywodraethu. Bydd penodiad diweddar Len Richards fel Prif Weithredwr yn caniatáu ymhellach i'r sefydliad ailosod 'diwylliant o gydymffurfio' o'r Cyfarwyddwyr Gweithredol a'r Bwrdd yr holl ffordd drwy'r sefydliad.

Bydd swyddogion Caerdydd a'r Fro yn ymddangos gerbron y Pwyllgor ym mis Medi, gan roi cyfle i'r Pwyllgor glywed yn uniongyrchol gan y Bwrdd Iechyd am y cynllun gweithredu sydd wedi'i osod i roi sylw i'r materion a godwyd yn yr adroddiad ac ymateb yn gywir i'r pryderon difrifol hyn.

Ysgrifennais at holl sefydliadau'r GIG yng Nghymru ar 17 Gorffennaf 2017 er mwyn tynnu eu sylw at adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru. Gofynnais iddynt adolygu eu trefniadau

Ilywodraethu ynghylch caffael a phenodi ar fyrder yng ngoleuni canfyddiadau'r adroddiad hwn. Gofynnais i Brif Weithredwyr ddarparu manylion y systemau gwirio sydd yn eu lle gan eu sefydliadau i sicrhau llywodraethu da ar y materion hyn.

Rwyf bellach wedi derbyn ymatebion i'm llythyr dyddiedig 17 Gorffennaf gan bob bwrdd ac ymddiriedolaeth ieched, ac mae'r sefydliadau wedi fy sicrhau nad oes unrhyw fethiannau llywodraethu tebyg i'r rhai a amlinellwyd yn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro. Fodd bynnag, mae'r materion a godwyd o fewn adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru wedi caniatáu i holl sefydliadau'r GIG yng Nghymru adolygu ac, os oes angen, tynhau eu gweithdrefnau llywodraethu.

Byddwn yn disgwyl gweld rhai gweithdrefnau llywodraethu ar y materion hyn yn eu lle o fewn yr holl sefydliadau, felly rwyf wedi manteisio ar y cyfle i osod rhain yn ffurfiol eto i sefydliadau'r GIG. Ysgrifennais at y byrddau a'r ymddiriedolaethau unwaith eto ar 30 Awst i amlinellu'r disgwyliadau hyn.

Yn gywir

Dr Andrew Goodall

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon